

IZVJEŠTAJI KOTARSKOG NARODNOOSLOBODILAČKOG ODBORA KASTAV 1944. GODINE

Antun GIRON, znan. asistent
Zavod za povijesne i društvene
Znanosti JAZU Rijeka

35 : 949.713 NOB-2 Kastav] »1944« (093)
Ur. 1. 6. 1988.

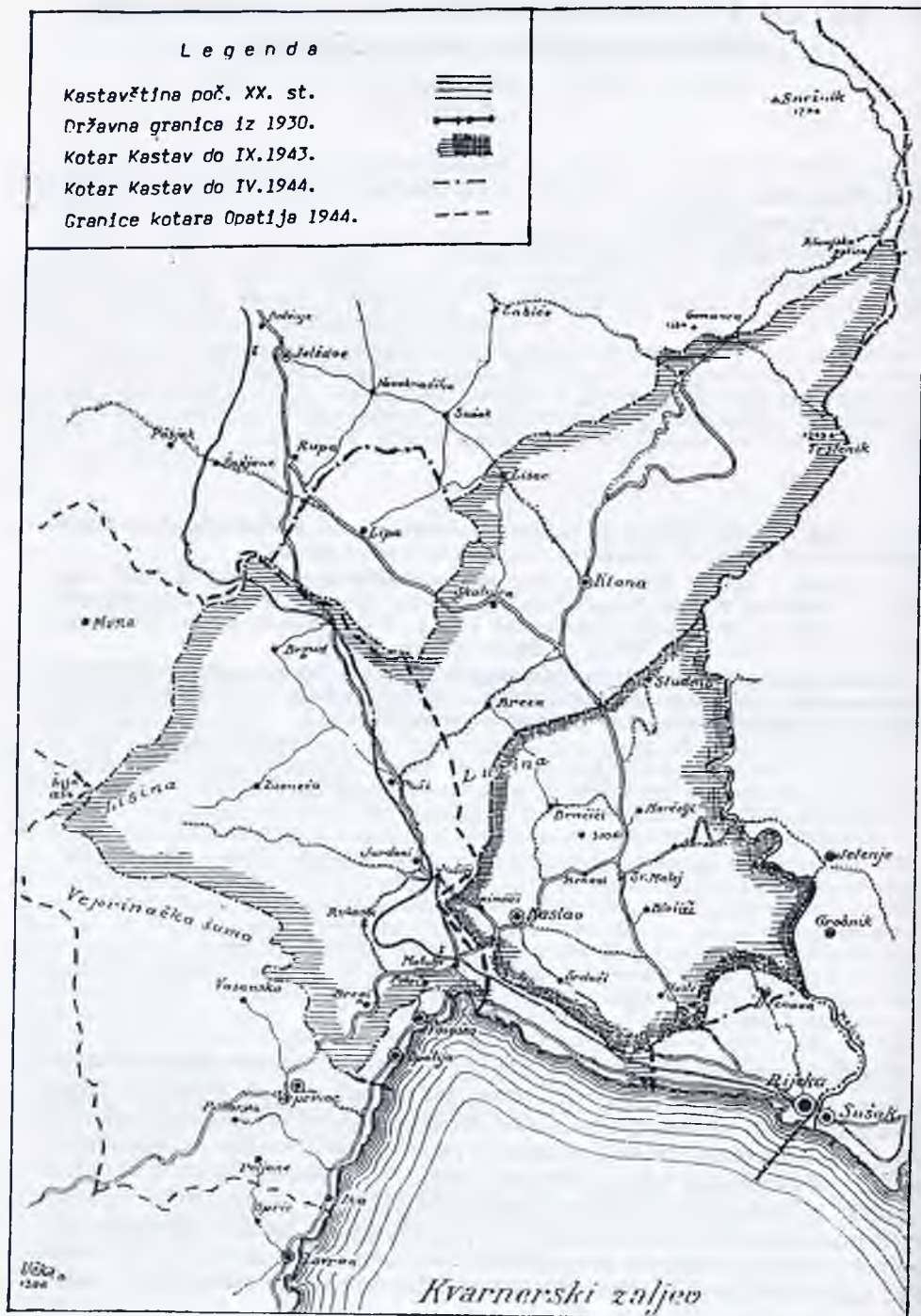
Već u toku NOB-a započet je proces stvaranja organa demokratske revolucionarne vlasti koji će kasnije prerasti u organe vlasti nove države.

Djelovanje i razvoj Kotarskog narodnooslobodilačkog odbora Kastav, kao upravnog i sudskog organa narodne vlasti, najbolje možemo pratiti kroz njegove izvještaje. Ovdje se objavljuju 24 izvještaja koje je KNOO Kastav poslao Oblasnom NOO-u za Istru i Okružnom NOO-u za Buzet tijekom 1944. god.

U uvodu se daje historijat narodnooslobodilačkih odbora na Kastavštini (njihovog nastanka i međusobnog organiziranja u sistem), s kratkim osvrtom na administrativno-teritorijalne promjene u prethodnim razdobljima.

I.

Stvaranje revolucionarne vlasti koja će po svom klasnom sastavu i opredjeljenju biti realizator korjenitih promjena u društveno-ekonomskim odnosima i političkom sistemu jedna je od bitnih karakteristika revolucionarnih mijena u konkretnom društvu. Stoga je izgradnja NOO-a kao organa demokratske revolucionarne vlasti na osnovi političke platforme KPJ bila jedna od bitnih pretpostavki uspješnog okončanja NOR-a i socijalističke revolucije. Proces stvaranja NOO-a, njihovog povezivanja u sistem, izgradnja njihova unutrašnjeg ustrojstva kao organa vlasti nove države u nastajanju, odvijao se tijekom NOB-a i na području Kastavštine kao dijelu jedinstvenog jugoslavenskog etničkog prostora.

1.

Kastavština je smještena sjeverno i sjeverozapadno od Rijeke. Krajem XIX. i početkom XX. st. ona je na jugu graničila s gradskim teritorijem Rijeke, odnosno teritorijem Riječkog kotara (distretto), izbijala na morsku obalu između Rijeke i međa Općine Volosko. Na sjeveru se njen teritorij protezao do granica Općine Čabar i Podgrad. Na istoku je dopirala do Rječine koja je dijeli od Grobinštine, a na zapadu do međa Općine Veprinac.¹ U kontekstu povijesnog razvoja, to je onaj geografski prostor na kojemu je bila smještena srednjovjekovna slobodna Kastavska općina,² odnosno od sredine XIX. st. jedinstvena imovna i upravna Općina Kastav koja se sastojala od 33 županije (porezne općine) prave Kastavštine: Brnasi, Brnčići, Blažići, Bregi, Breza, Hosti, Jurčići, Jurdani, Jušići, Kučeli, Marčelji, Rukavac Donji, Rukavac Gornji, Saršoni, Srdoči, Spinčići, Trinajstioći, Zamet, Zvoneća, i šest tzv. pridruženih općina: Brgud Mali, Brgud Veli, Klana, Lisac, Studena i Škalnica.³ Od 1861. god. pa sve do raspada Austro-Ugarske Monarhije 1918. god., Kastavština se nalazila u sastavu Markgrofije Istre.⁴ Ugovorima u Rapallu 1920. i Rimu 1924. god. sklopljenim između Kraljevine Italije i Kraljevine SHS, dio Kastavštine, tj. županije: Bregi, Breza, Brgud Mali, Brgud Veli, Jurdani, Jušići, Klana, Kučeli, Lisac, Matulje, Perinići, Pobri, Rukavac Donji, Rukavac Gornji, Zvoneća, dio Škurinje (Donja Škurinja), južni dio Zameta sa željezničkom prugom (Donji Zamet) te dio Drenove (Donja Drenova) ustupljeni su Italiji.⁵ Preostalih 16 županija ostalo je u granicama Jugoslavije i od njih je između dvaju ratova formirana administrativna jedinica — Kotar Kastav.⁶

¹ Prema Ivi Jardasu: »Kastavščina se zove vas on kraj ki je nekada spadal pod kastafsku pravicu. To će reć pod kastafsku kapitaniju i pod kastafski komun ale općinu. Toj' kraj reduc' od reškega jardina (danas gradski park na Mlaki, op. a.) pul more pasat Preluk blizu Voloskega. Onput kuntro Leprincu (Veprinac, op. a.) pak po gore Lisine na Brgud. O' tamo mej Skalniou i Lipu na Lisac, pak preko Pake i Gumanca do Police (Čabarska Polica, op. a.). Ontrat gre kunfin po gore na Studenu i na Zvir. Napred gre z vodum Rečinum na reški kunfin.« (Ivo JARDAS, *Kastavština: građa o narodnom životu i običajima na kastavskom govoru, Zbornik za život i običaje Južnih Slavena JAZU*, knjiga 39, Zagreb 1957, str. 9).

² Detaljnije o tome vidi: Darinko MUNIĆ, *Kastav u srednjem vijeku: društveni odnosi u Kastavskoj općini u razvijenom srednjem vijeku*, Rijeka 1986.

³ Matko LAGINJA, *Kastav grad i općina* (reprint), *Kastavski zbornik* 1, Rijeka 1978, str. 59—70 (14—58); Oleg MANDIĆ, *Kastav i Kastavština u srednjem i novom vijeku, Kastavski zbornik* 1, Rijeka 1978, str. 26; Duško ZOREC, *Inventar arhivske građe općine Kastav (1847—1937)*, *Vjesnik Historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu* 11—12, Rijeka 1966—1967, str. 368—369. Ivo Jardas među kastavske županije uvrštava i Drenovu (I. JARDAS, *Kastavština*, n. dj., str. 158).

⁴ D. ZOREC, *Inventar arhivske*, n. dj., str. 369.

⁵ I. JARDAS, *Kastavština*, n. dj., str. 121, 156 i 159; O. MANDIĆ, *Kastav i Kastavština*, n. dj., str. 26.

⁶ D. ZOREC, *Inventar arhivske*, n. dj., str. 369. Od god. 1930. dio drenovsko-pehlinskog područja koje je ostalo u sastavu Jugoslavije postaje posebna porezna općina pod nazivom Drenova-Plase (D. ZOREC, *Inventar arhivske*, n. dj., str. 369).

Nakon sloma jugoslavenske kraljevske vojske u kratkotrajnom travanj-skom ratu, fašistička Italija je anektirala i onaj dio Kastavštine koji je Rapalskim i Rimskim ugovorom ostao u granicama Jugoslavije.⁷ Od tada pa do sloma Italije pojmom Kastavština obuhvaćeno je samo anektirano područje predratnog Kotara Kastav. Nakon kapitulacije Italije područje Kotara Kastav s nadležnim Kotarskim NOO-om čini čitav teritorij Općine Kastav s početka stoljeća,⁸ pa i onaj Vološćanske općine koji se izdvojio sredinom XIX. stoljeća.⁹ U travnju 1944. god. teritoriji općina Volosko-Opatija, Matulji i Jušići izdvojeni su iz Kotara Kastav i od njih je formiran novi Kotar Opatija.¹⁰

2.

Proces stvaranja organa NOP-a koji će postepeno prerastati u privremene organe vlasti, a zatim u organe vlasti nove države, teče na području Kastavštine od druge polovice 1941. godine. Naime, već krajem 1941. i početkom 1942. god. u Kastavštini djeluje Glavni odbor Narodne pomoći koji radi na osiguravanju materijalne osnove NOP-a.¹¹ Početkom siječnja 1942. god. osnovan je Odbor NOF-a za čitavu Kastavštinu i četiri rajonska odbora NOF-a preko kojih su uspostavljeni povjerenici u svim selima.¹² Polovicom siječnja izvršeno je razgraničenje u zadacima i radu Odbora NP i Odbora NOF-a.¹³ Odbor NOF-a za Kastavštinu sve više poprima karakteristike privremenog organa vlasti, pa ga Anka Berus, instruktor CK KPH, u svojim izvještajima iz sredine svibnja 1942. god. naziva Kotarskim NOO-om.¹⁴

U lipnju 1942. god. KK KPH Kastav intenzivira rad na stvaranju NOO-a kao političkih organa NOP-a i privremenih organa vlasti, pa već krajem istog mjeseca na području Kastavštine djeluje 19 seoskih i tri rajonska NOO-a.¹⁵ Osnivanje i vertikalno povezivanje NOO-a u sistem počinje se reali-

⁷ Zbornik dokumenata i podataka o narodnooslobodilačkom ratu naroda Jugoslavije (dalje: Zbornik), Beograd 1969, tom 13, knjiga 1, str. 61. Na teritoriju anektiranog Kotara Kastav živjelo je tada 10.536 stanovnika i to: 10.371 Hrvat, 110 Slovenaca, 5 Nijemaca i 50 stanovnika ostalih narodnosti (Antun GIRON, Izvori za 1941. godinu u Historijskom arhivu Rijeka, *Arhivski vjesnik* 24, Zagreb 1981, str. 37).

⁸ Vidi priloge 1—9.

⁹ Općina Volosko se izdvojila iz sastava Kastavske općine 1846. godine (D. ZO-REC, Inventar arhivske n. dj., str. 367).

¹⁰ Vidi prilog 10. Usporedi: Antun GIRON, *Narodnooslobodilačka borba na Opatijskom krasu 1941—1945, Liburnijske teme* 5, Opatija 1983, str. 92.

¹¹ Arhiv Instituta za historiju radničkog pokreta Hrvatske — Zagreb (dalje: AIHRPH), fond OK KPH za Hrvatsko primorje, KP-266/6 i 266/34.

¹² Isto; Petar STRČIĆ, *Zapisnici sjednica Okružnog narodnooslobodilačkog odbora za Hrvatsko primorje 1943—1945. godine*, Rijeka 1975, str. 23.

¹³ AIHRPH, fond OK KPH za Hrvatsko primorje, KP-266/6 i 226/34.

¹⁴ AIHRPH, fond CK KPH, KP-9/158; fond OK KPH za Hrvatsko primorje, KP-266/44.

¹⁵ P. STRČIĆ, *Zapisnici sjednica*, n. dj., str. 24.

zirati krajem 1942. godine. Tada je, naime, formiran Inicijativni kotarski NOO Kastav¹⁶ koji od ožujka 1943. godine postaje nadležni organ narodne vlasti i za područje Grobinštine.¹⁷ Tijekom travnja i svibnja uočljiv je razvoj NOO-a, ne samo na osnovi povećanja njihovog broja, nego i njihova povezivanja u cjelovit sistem. Naime, krajem travnja 1943. god. Kotar Kastav (Kastav-Grobnik) postaje sastavni dio šire teritorijalno-upravne jedinice — Okruga Hrvatsko primorje s nadležnim Okružnim NOO-om.¹⁸ U to vrijeme, tj. početkom svibnja, na području Kastavštine djeluje Kotarski NOO, općinski (faktički su to sektorski)¹⁹ NOO-i: Saršoni, Marčelji, Sroki, Zamet, Pehlin, te Mjesni NOO Kastav.²⁰ Iako je broj NOO-a bio u neprekidnom porastu, a sistem vertikalnog povezivanja sve efikasniji i čvršći, unutrašnje ustrojstvo NOO-a još uvijek ne bilježi značajnije pomake.

Nakon sloma Italije Kastavština je postala sastavni dio Pokrajine Istre s nadležnim Privremenim pokrajinskim NOO-om za Istru.²¹ Iz Kotara Kastav tada je izdvojena Grobinština,²² ali je u isto vrijeme nadležnost Kotarskog NOO-a Kastav proširena i na onaj dio Kastavštine koji je Rapalskim i Rimskim ugovorom bio ustupljen Italiji²³. Bilo je to u skladu s odlukama Okružnog, odnosno Privremenog pokrajinskog NOO-a za Istru i ZAVNOH-a o sjedinjenju Istre s maticom zemljom.²⁴

Ofenziva njemačkih snaga, razbijanje istarskih partizanskih jedinica, okupacija i uspostava organa vlasti njemačke Operativne zone »Jadransko primorje«, uzrokovali su zastoj u daljnjoj izgradnji i učvršćivanju sistema na-

¹⁶ Isto, str. 25.

¹⁷ Ivo KOVAČIĆ, Grobinština u narodnooslobodilačkoj borbi 1941—1943, **Grobinština u radničkom pokretu i revoluciji**, Rijeka 1981, str. 252—253; AIHRPH, fond OK KPH za Hrvatsko primorje, KP-268/429.

¹⁸ P. STRČIĆ, Zapisnici sjednica, n. dj., str. 31—32.

¹⁹ U izvještaju Inicijativnog NOO-a za Hrvatsko primorje Inicijativnom odboru ZAVNOH-a od 8. svibnja navodi se da u Kotaru Kastav djeluje pet općinskih NOO-a (P. STRČIĆ, Zapisnici sjednica, n. dj., str. 46). Međutim, u izvještajima KK KPH Kastav od 4. svibnja i 14. lipnja 1943. god. govori se o NOO-ima za područje djelovanja pojedinih partijskih jedinica, odnosno sektora koji nose nazive županija (poreznih općina). Vidi: AIHRPH, fond OK KPH za Hrvatsko primorje, KP-269/427 i KP-269/497.

²⁰ P. STRČIĆ, Zapisnici sjednica, n. dj., str. 46.

²¹ Dokumenta koji izravno govore o teritorijalnoj nadležnosti Privremenog pokrajinskog NOO-a za Istru nema. Međutim, na konstituirajućoj sjednici Privremenog pokrajinskog NOO-a održanoj u Pazinu 26. rujna 1943. za njegove članove izabrani su i predstavnici Kastavštine (Vinko ANTIĆ, Oslobođenje Istre i pazinska odluka o sjedinjenju s domovinom, Rijeka 1978, str. 61).

²² Zdenko PLEŠE, Narodnooslobodilačka borba i socijalistička revolucija na području Grobinštine 1943—1945. godine, **Grobinština u radničkom pokretu i revoluciji**, Rijeka 1981, str. 270.

²³ Vidi bilješku 9.

²⁴ Mario MIKOLIĆ, NOP Istre (jesen 1943—jesen 1944. godine), **Pazinski memorijal 6**, Pazin 1977, str. 66; V. ANTIĆ, Oslobođenje Istre, n. dj., str. 35—40, 45—46, 60—61 i 63.

rodne vlasti u Istri.²⁵ U razdoblju obnove istarskih partizanskih snaga, konsolidacije rukovodstva i organizacija KPH te obnove NOO-a, Kotar Kastav je ponovno vraćen u sastav Okruga Hrvatsko primorje i u njegovu sastavu ostaje do početka 1944. godine.²⁶ Od siječnja 1944. god. pa do oslobođenja, Kotar Kastav je upravno-teritorijalna jedinica Oblasti Istra s nadležnim Oblasnim NOO-om za Istru.²⁷

Djelovanje Kotarskog NOO-a Kastav u tom razdoblju, izgrađivanje njegova unutrašnjeg ustrojstva kao organa uprave i sudstva federalne Hrvatske u Demokratskoj Federativnoj Jugoslaviji, najbolje ilustriraju njegovi izvještaji dostavljeni nadležnim organima narodne vlasti.

3.

U prilogu se objavljuju 24 izvještaja Kotarskog NOO-a Kastav dostavljena Oblasnom NOO-u za Istru ili Okružnom NOO-u za Buzet tijekom 1944. godine. Prilikom redigiranja u cijelosti je poštivan tekst dokumenata, osim u slučajevima kada je bilo očividno da se radi o greški nastaloj prilikom pisanja izvještaja. Ispravke ili precrtavanja pogrešno otipkanih slova, riječi i rečenica koje su izvršene tijekom pisanja izvještaja nisu označeni, jer bi se time nepotrebno opteretilo priloge. Mjesta koja su naknadno ispravljena ili precrtavana, te objašnjenja i tumačenja data su u bilješkama. Slova i znakovi koji su ispušteni ili nedostaju označeni su uglatim zagradama.

Zahvaljujem Slavici Matetić, tajnici KNOO-a Kastav i Ivi Sroku-Pećaru, tajniku Općinskog NOO-a Sv. Matej na pomoći prilikom utvrđivanja imena i prezimena članova NOO-a na području Kastavštine tijekom 1944. godine.

II.

[1]

Izvještaj²⁸

67²⁹

Dne 2/II 44.

Kotarski N. O. O.-a Kastav

Iz sastanka održanog, dana 27/I.³⁰ 44.

Drugarskom

Oblasnom N. O. O.-u

Za Istru

Prisutni članovi.

Drug Jože³¹ predsjednik, drug Vladimir,³² tajnik,^{32a} Zvonimir.³³ blagajnik, Vladimir,³⁴ Tončić,³⁵ i drug Vlade³⁶ sa Oblasnog N. O. O.

Dnevni red:

- 1.) Politička situacija
- 2.) Organizacijono stanje
- 3.) Mobilizacija i akcije
- 4.) Agit-prop.
- 5.) Kritika i samokritika
- 6.) Razno.

Prva tačka dnevnog reda jest.

Drug Vlade iznaša političku situaciju vanjsku u kratkim crtama. Drug Jože iznaša političku situaciju iz našega kotara, moral našega naroda, do sada bio je na visini.

Ali sada u zadnje vrijeme izvršilo se nekoliko akcija, i stime neprijatelj poduzimje teror i stime je narodu dosti moral pal. Sa općine Klane, iz sela Lisac odvedeni su 32 druga i dva streljama, u općini Kastav iz sela Studene, Marčelji, Mladenici i Sv. Matej,³⁷ pokupili su skoro sve muškarske, okolo 70 ljudi još tačno ni neznamo broja. Po nekim selima opjačkali su Zlato i meso, mast i novac, robu.

Pred pola mjeseca, pojavila se neprijateljska propaganda, u donjem kraju Kastavštine, na periferiji grada.

Nekoji N. O. O.-i potpali su pod utjecaj Reša,³⁸ vatali su liniju manjig otpora, pristali su nato da će sakupjati N. P.³⁹ pod zaštitom Reša. Ali to seje na vri-

---

²⁵ Detaljnije o tome vidi: Milan LUCIĆ, *Narodnooslobodilački rat u Istri, Hrvatskom primorju i Gorskom kotaru u ljeto i jesen 1943. godine*, Rijeka 1983, str. 117—158; Antun GIRON, *Položaj Rijeke i okolice u vrijeme kapitulacije Italije i nakon nje (srpanj—listopad 1943. godine)*, **Problemi sjevernog Jadrana** 4, Rijeka 1982, str. 122—124; M. MIKOLIĆ, *NOP Istre*, n. dj., str. 64—70.

²⁶ Na sjednici Okružnog NOO-a za Hrvatsko primorje izrijekom se kaže da je Kotar Kastav ponovno pripao Okrugu Hrvatsko primorje (P. STRČIĆ, *Zapismnici sjednica „n. dj.“*, str. 69). Iz priloga br. 1 vidljivo je da se Kotar Kastav već u siječnju 1944. god. ponovo nalazi u sastavu Oblasti Istra.

²⁷ Vidi bilješku 10.

²⁸ Historijski arhiv Pazin (dalje: HAP), fond Oblasni NO za Istru, izvornik, rukopis tintom, 2 lista, 3 stranice.

²⁹ Broj i datum urudžbiranja spisa u Oblasnom NOO-u za Istru dopisan je crvenom olovkom.

³⁰ Oznaka za mjesec je ispravljena, ali se po datumu nastanka izvještaja, odnosno datumu njegova upućivanja Oblasnom NOO-u za Istru (2. veljače 1944) nedvojbeno radi o 27. siječnju 1944. godine.

³¹ Josip Cetina-Faglin.

³² Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

^{32a} Miro Srok.

³³ Josip Cetina-Matešić.

³⁴ Vladimir Srdoč.

³⁵ Anton Božić.

³⁶ Vlado Hreljanović.

³⁷ Danas: Viškovo. O porijeklu obaju toponima vidi: I. JARDAS, *Kastavština*, n. dj., str. 150.

³⁸ Hinko Resch, potpukovnik domobranstva NDH. Do kapitulacije Italije je član Obćeg vojnog povjereništva NDH pri talijanskoj 2. armiji. Nakon prodora njemačkih snaga u Rijeku i Sušak bio je na čelu uspostavljenog hrvatskog mjestnog zapovjedništva u Sušaku (Antun GIRON, »Izvješće glavarara građanske uprave Sušak-Rijeka« o zbivanjima u tadašnjoj Rijeci i Sušaku u vrijeme i nakon kapitulacije Italije, **Historija radničkog pokreta, NOR-a i socijalističke revolucije u Istri, Hrvatskom primorju i Gorskom kotaru** 1, Rijeka 1978, str. 283—303).

jeme sprečilo, ali uz to pojavila se je neka organizacija slobodni strelci, i tu nisu uspjeli jer smo odmah tu doskočili i pohapcili. Ali kod ovig se nije moglo ništa otkriti, odkuda to dolazi, jer njim je bilo pismo podmetnuto, i po tom pismu su ta dvojica počeli da organiziraju drugu omladinu, uz obećanje dobre pare ako uspiju organizirati.

I ta dvojica su maknuta, i posje se već ne čuje ništa o tome do sada.

Još ima nekojig lica koji stoje na liniji čekanja, a sada u zadnje vrijeme se ne osjeća nikakva neprijateljska djelatnost.

U općini Kastav narod je dosta iscrpjen, jer potpomaže našu borbu od početka, ali svjedno od onog malog zalogaja, daje našim borcima hranu i robu pomogućnosti.

Iz naše općine Kastav, došlo je iz internacije oko 2000 ljudi, koji nemaju uopće ništa.⁴⁰

Ekonomsko stanje u Općini Kastavskoj loše stoji.

Organizacijono stanje

Kotarski N. O. O.-r ima 6 članova, dva općinska N. O. O. sa 13 članova i to u općini Kastav i Klana, a u općini Matulje, nismo još uspjeli da formiramo općinski odbor. Ali nam je to krivnja što su nam sad u zadnje vrijeme stradali naj bolji drugovi, i to jednoga su streljali, a drugi se nalaze u zatvoru.

U općini Kasatav imamo 17 seoskig N. O. O.-a sa 68 članova. Ali sposobnost seoskig odbora, nije još uvijek na zadovoljavajuća, jer to su većinom novi članovi, jer kod kapitulacije Italije su mobilizirani svi N. O. O.-i.

Općina Klana ima 5 seoskig N. O. O. sa 22 člana.

U općini Matulje prema Učki uspjeli smo organizirati, slijedeće odbore Mučići i okolna sela sačinjavaju 5 seoskig N. O. O.-a sa ukupno 19 članova.

Rukavac i okolina su 4 N. O. O. sa 17 članova.

Mihotići i okolina formirani su 3 N. O. O. sa 14 članova

u Jušićima bio je formiran jedan odbor sa 5 članova, ali za sada nam je rasturen jer su 3 člana uhapčeni.

Jasna stvar ti odbori nisu još na visini, jer tosu sve novi, posje kapitulacije Italije. Treba njim posvetiti najveću pažnju, po političkom radu, i stime tese izgraditi, volju imaju i borbeni jesu.

Mobilizacija

U samoj općini Kastavskoj ima već do sada oko 1.000 boraca većinom od početka borbe, a sada nam je uspjelo mobilizirati ovaj prošli mj. 35 drugova

³⁹ Narodna pomoć.

⁴⁰ Detaljnije o hapšenju i interniranju stanovnika Kastavštine vidi: Vinko SVOB — Mahmud KONJHODŽIĆ, Drugi odred Primoraca, Gorana i Istrana 1942. godine, Zagreb 1969, str. 140—141 i 180—219; Radule BUTORVIĆ, Sušak i Rijeka u NOB, Rijeka 1975, str. 174—178; Vitomir GRBAC, Teror okupatora u vrijeme ustanka u Kastavštini, Kastavski zbornik 1, Rijeka 1978, str. 331—353; Ivo KOVAČIĆ, Koncentracioni logor Kampor na Rabu 1942—1943, Rijeka 1983, str. 11—39, prilog br. 5.

što dezentera⁴¹ što novig. U napred izvjestavat ćemo vas svake sedmice o mobilizaciji, kako uspjeva i poslat ćemo van tačne podatke o borcima koliko ih imamo.

U drugim općinama našega Kotara, djelomično, se vrši mobilizacija sa pozivima.

Ovi ljudi koji još stoje kod kuće, većinom su na liniji manjeg otpora i čekanja nije još vrijeme.

Čekaju kapitulaciju Njemačke kako su čekali i Italiju onda da tesse odazvat svi.

Akcije su izvršene u vezi sa vojskom, sa rušenjem cesta, druge akcije su prenošenjen oružja i hrane za vojsku.

Agit-prop

U zadnje vrijeme počelo se organizirati sa dopisima. Narod čita našu štanpu, oduševjeno, ali se toga malo dobije, a osobito treba više štanpe u ove krajeve koji su pripali našen kotaru Kastvu posje kapitulacije Italije.⁴²

Taj narod koji je stenjaio pod fasizmom 25 god. u tim krajevima, jedva čekaju da dobiju našu Hrvatsku štanpu.

Ekonomski oštsjek

za Kotar Kastav sastanak je održan dana 30/I-44. na kojem seje izabrao odbor od 4 člana, za nabavku svig potrebnig stvari, za vojsku i za naše organizacije. Isto tako govorilo se o tome, kako bise moglo nabaviti hrane iz našig susjednig općina.

O rezultatima otome ćemo vas obavjestiti.

Uz drugarski Pozdrav.

S. F. S. N.

KOTARSKI NARODNOOSLOBODILAČKI ODBOR
KASTAV⁴³

Tajnik.

Miro Srok /v. r./

Obl. N. O. O. za Istru

Broj: 67/1944⁴⁴

---

⁴¹ Ispravno: dezentera. Radi se zapravo o borcima koji su se nakon razbijanja istarskih partizanskih jedinica te 2. i 3. brigade 13. divizije u ofenzivi njemačkih snaga početkom listopada 1943. god. (operacija »Istrien«) vratili kućama.

⁴² Vidi bilješku 5.

⁴³ Okrugli pečat, crveni otisak. Tekst je složen uz obod pečata, a u sredini je petokraka zvijezda.

⁴⁴ Broj i datum zaprimanja spisa u Oblasnom NOO-u za Istru dopisan je tintom.

[2]

Kotarski N. O. O. Kastav 11-II-1944⁴⁵

82⁴⁶

Drugarskom Oblasnom N. O. O. za Istru

Izveštaj Kotarskog N. O. O. od 7-2-44. Na sastanku prisutni drugovi Jože,⁴⁷ Miro,⁴⁸ Zvonimir,⁴⁹ Tončić⁵⁰ i Josip.⁵¹ Presjednik iznaša vanjsku političku situaciju u kratko, u vezi sa stanjem u Jugoslaviji.

Dnevni red

- 1.) Politička situacija
- 2.) Mobilizacija i Akcije
- 3.) Organizaciono
- 4.) Agit-prop
- 5.) Razno
- 6.) Kritika i samo kritika

Polit. situacija kotar Kastav

Stanje se popravlja narod sve više prilazi N. O. B. u zadnje vrijeme ne osjeća veća djelatnost neprijatelja jedino u Zametu gdje narod nema dodir sa našom vojskom tu se osjeća neka djelatnost bele garde čulo se od nekih kako će doći Kralj Petar sa njegovom vojskom ima nekoji i u Sv. Mateju koji su istog mišljenja, toje rad nekih trgovaca.

Mobilizacija i Akcije

Mobilizacija uspjeva djelomično uz sve napore svih naših organizacija i slanja poziva moraju ići partizani mobilizirat. Sabirne akcije uspjevaju ljudi su dosta iscrpljeni ali od onoga malo daju što imaju.

Organizaciono stanje kotara Kastav

Kotarski N. O. O. ima 5 čl. bilo nas je 7. dvojica su otpali, dva općinska N. O. O. jedan u formiranju. Kastav Opć sa 7 čl. seoskih ima 18. N. O. O. sa 73 čl.

Opć. Klana sa 6. čl. seoskih N. O. O. 5 sa 24 čl. U Matuljama općinski u formiranju. Od Matulja do Opatije u svim okolnim selima ima seoskih N. O. O. 15 odbora sa 64. čl.

---

⁴⁵ HAP, fond Oblasni NO za Istru, izvornik, rukopis tintom, 2 lista, 3 stranice.

⁴⁶ Urudžbeni broj spisa u Oblasnom NOO-u za Istru je dopisan crvenom olovkom.

⁴⁷ Josip Cetina-Faglin.

⁴⁸ Miro Srok.

⁴⁹ Josip Cetina-Matešić.

⁵⁰ Anton Božić.

⁵¹ Josip Čiković.

Agit-prop

U zadnje vrijeme bilo je pomanjkavost štampe ali i ono malo seje pažljivo iskoristilo narod u grupama čita dopisn. su počeli malo aktivnije.

Kritika i samo kritika

Kritika slijedi na cijeli odbor kako bise treba otresti sitnih poslova i prenjeti na općinske i na seoske N. O. O. popuštanje i nasjedanje ljudima i mekoća.

Izveštaj druga koji je zadužen po prosvjeti. Da treba proširiti prosvjetni odbori i uzet jednu drugaricu. Preko iz **Klane i Jušići** osnovat pjevački zbor. **Diretanska grupa se formira** ali teško dolaze oni ljudi koji su sposobni. Po prosvjeti se ne vodi dosta kontrole vidi se po tome što su došle **Paveličeve čitanke**, ali ipak u Klani su od tih knjiga **odrezali sve štoje Ustaško**. Ustaše su bacali letke kojima pozivaju narod da pođe u njihovu vojsku, u kojim obećuju opću amnestiju, a na drugu stranu hapse civile koji se nalaze kod svojih kuća. Nešto štoje starijih to su pustili, a ove mlade šalju na prisilni rad u Njemačku.

Iscrpneji izveštaj će donest drug Presjednik.

Sa drugarskim

Smrt fašizmu — Sloboda narodu

Tajnik
M. Srok /v. r./

P. S.

Dobili smo vaš dopis u kojem glasi o slaboj kontroli N. O. O. to smo umnožili i predali Općinskim N. O. O. i Rejonskim.

Drugi dopis o političkoj situaciji vanjskoj i unutarnjoj.

KOTARSKI NARODNOOSLOBODILAČKI ODBOR KASTAV⁵²

Obl. N. O. O. za Istru

Broj: 82/1944⁵³

---

⁵² Okrugli pečat, crveni otisak. Tekst je složen uz obod pečata, a u sredini je petokraka zvijezda.

⁵³ Urudžbeni broj spisa u Oblasnom NOO-u za Istru.

[3]

Kotarski N. O. O. za Kastav⁵⁴

91⁵⁵

Drugarskom Oblasnom N. O. O.

Za Istru

Dragi Drugovi.

Izveštaj sa sastanka od 14. II. 1944. prisutni sastanku drugovi Jože,⁵⁶ Zvonimir,⁵⁷ Vladimir,⁵⁸ Milka,⁵⁹ Josip⁶⁰ i Tončić.⁶¹ Sastanak je održan sledeće

a) Politička situacija, čita Presjednik.

b) Čitanje⁶² direktiva za proslavu 26 godišnjice bratske Crvene Armije.

a) Drug Presjednik otvara sastanak i nastavlja čitanje političke situacije. Uz čitanje tekla je diskusija, drugovi bili su aktivni o diskusiji. Najviše govorilo se o zasjedanju AVNOJA.⁶³

b) Proučavanje direktiva o proslavi bratske Crvene Armije, UZ čitanje tekla je i diskusija o ulozi Crvene Armije u današnje narodnom oslobodilačkom ratu. Napravljen je plan za proslavu 26 godišnjicu bratske Crvene Armije. Održavanje mitinga po selima, paljenje krezova, pišenje parola, bacanje bombi na neprijatelja.

16/ ovog mj. dobili smo dva dopisa, sa oblasnog N. O. O. prvi o direktivama pisanje izvještaja, a drugi koji glasi o prosvetnoj konferenciji, za 22/II. 1944.

Izcrpan izvještaj poslat ćemo vam naknadno.

Uz drugarski pozdrav;

SMRT FAŠIZMU ooOoo SLOBODA NARODU:

TAJNIK:

Miro Srok /v. r./

Obl. N. O. O. za Istru

Broj: 91/1944⁶⁴

⁵⁴ HAP, fond Oblasni NO za Istru, izvorna kopija, strojopis, 1 list, 1 stranica.

⁵⁵ Urudžbeni broj spisa u Oblasnom NOO-u za Istru je dopisan crvenom olovkom.

⁵⁶ Josip Cetina-Faglin.

⁵⁷ Josip Cetina-Matešić.

⁵⁸ Miro Srok.

⁵⁹ Milka Jardas-Faglina.

⁶⁰ Josip Čiković.

⁶¹ Anton Božić.

⁶² Izvještaj je pisan pisačim strojem bez dijakritičkih znakova, pa su za njihovo pisanje korišteni znakovi za akcente. Međutim, kod ove i drugih riječi u tekstu dokumenta oni nisu otiskani.

⁶³ Odnosi se na II. zasjedanje AVNOJ-a u Jajcu, 29. i 30. studenoga 1943. godine.

⁶⁴ Broj i datum zaprimanja spisa u Oblasnom NOO-u za Istru je dopisan crvenom tintom.

[4]

Kastav:⁶⁵

Izveštaj od 25. II. 1944.

1. Polit. situacija:

Opć. Kastav, gdje je poluoslobođen teritorij stanje je dobro. Stalna veza sa partizanima i polit. radnicima. Na periferiji grada, gdje se nalaze Nijemci narod kolebljiv. Imaju slabu vezu sa N. O. V. Tu je i neprijateljska propaganda jača. Tu padaju izjave, da **Nijemci kupuju hranu a partizanima da se daje badava.**

U Zametu i Pehlinu (Drenova) ima bijele garde. Ima tu i dizertera koji sabotiraju našu borbu.

Opć. Klana: U samoj Klani stanje dosta loše i tu u vezi sa prilikama, koje su ranije (pod faš. Italijom) uticale na narod.

Okolna sela dobra. Pomažu partizane. U zadnje vrijeme pokupili Nijemci nekoliko naših ljudi.

Opć. Matulje: Narod surađuje sa N. O. P. osim u samom mjestu Matulje, gdje ima fašista.

U **Rukavcu** pokupili Nijemci nekoliko naših ljudi.

Po cijelom kotaru neprijatelj vrši pljačku, ali se opaža da ima straha od partizana.

U Klani su jednom našem drugu uzeli meso od dviju svinja, Kamijon sa 4 rezervne gume, a i kod ostalih su popljačkali, naročito masti i slanine.⁶⁶

Neprijatelj širi parole, da nije potrebno, da se narod ide boriti i gubiti bez potrebe glavu, jer ionako, da je rat skoro završen. Pobjedit će ionako Rusija i Engleska, pa će one odlučivati o našoj sudbini.

Proslava 26-god. Crv. Armije izvršena palenjem kresova i pucnjavom. Neprijatelj se strašio i nije iz svojih garnizona ni odgovarao pucnjavom.

Opć. Opatija: Stanje se popravlja, premda je elemenat više gradski, kod kojeg reakcija mnogo više djeluje.

Uoči 26-godišnjice Crv. Armije palilo se kresove, po Opatiji sipane su crv. zvijezde, ljepljeni letaci i plakati. Pred njem. komandu bačene su dvije ručne bombe. Narod je sa oduševljenjem primio sve te akcije.

⁶⁵ HAP, fond Oblasni NO za Istru, izvornik, rukopis tintom, 2 lista, 3 stranice. Na poledini drugog lista otisnut je okrugli pečat s tekstom: »Oblasni narodnooslobodilački odbor za Istru i Hrvatsko primorje. Prop. odjel«. Taj pečat nije bio u upotrebi, iako je Okrug Hrvatsko primorje sve do travnja 1944. god. smatran za jedan od okruga Oblasti Istra, pa stoga i postoji takav naziv u pečatu. Vidi: M. MIKOLIĆ, NOP Istre, n. dj., str. 70 i 98—99.

⁶⁶ Čitav pasus obilježen je okomitom crtom na margini stranice.

Mobilizacija:

Opć. Kastav	mobilizirano	1.163 borca	—poginulih	203
„ Matulje	„	50	„	„
„ Klana	„	75	„	15
„ Opatija	„	6 ?		
	Svega	1.294 boraca	—poginulih:	218⁶⁷

Opć. Klana oko 80 ljudi u talijanskoj vojsci, u Njemačkoj, u engl. zarobljeništvu i dr.

U ostalim općinama ima također dosta osoba u talij. vojsci, zarobljeništvu u Njemačkoj i dr.⁶⁸

Poslano 125 poziva za mobiliz. u donjoj Kast. (staroj),⁶⁹ ali se nitko nije odazvao.

Organizaciono stanje:

Kot. N. O. O. Kastav od 6 članova

Opć. N. O. O. Kastav	od 5 čl. (4 druga, jedna drugarica)
„ N. O. O. Klana	„ 5 „ (4 „ „ „ „)
„ N. O. O. Matulje	„ 5 „ (4 „ „ „ „)
„ Opatija	ništa još.

Seoski:

Opć. Kastav	18 N. O. O.-a	sa 77 čl. 2 uzeli Nijemci od toga 7 drugarica
„ Klana	5	„ „ 19 čl. (5 uzeli Nijemci)
„ Matulje	17	„ „ 70 čl. (6 uzeli Nijemci)
Opć. Opatija	2	„ „ 9 čl. (U Opatiji i Voloskom)

Svega 42 seos. N. O. O.-a 175 čl. (13 uzeli Nijemci).

N. O. O.-e narod gleda skoro u cijelom Kotaru Kao nar. vlast osim na periferiji usljed pomanjkanja polit. rada.

Gdje nema neprijatelj. garnizona odbori održavaju sastanke sa narodom.

⁶⁷ Podaci o mobilizaciji označeni su dvjema okomitim crtama na margini stranice.

⁶⁸ Iz dijela Kastavštine koji je Rapalskim i Rimskim ugovorom pripao Italiji vojni obveznici su bili mobilizirani u talijansku vojsku. Nakon kapitulacije Italije, početkom rujna 1943. god., mnogi od njih su kao pripadnici talijanskih vojnih formacija u južnoj Italiji dospjeli u zarobljeništvo anglo-američkih snaga, ili su pak, našavši se na području koje su okupirale njemačke snage i odbivši da stupe u jedinice Mussolmijeve fašističke Socijalne Republike Italije, odvedeni u njemačke koncentracione logore.

⁶⁹ Odnosi se na onaj dio Kastavštine koji je Rapalskim i Rimskim ugovorom ostao u sastavu Jugoslavije.

Suradnja sa antifaš. organiz. postoji naročito u pogledu sakupljanja nar. pomoći i akcija.

Čišćenje u N. O. O.-ima od kolebljivaca još nije sprovedeno.

Gospodarstvo. Organizirane su radne čete.

Narodna pomoć sakuplja se redovito.

Siromašnima i drugima daje se novčana pomoć od 40 lira.

Krijumčarenje se suzbija uspješno.

Blokada se slabo sprovodi. Razlog je što ju Kotar Sušak ne sprovodi.

Pitanje cijena još nije uređeno.

Po nar. zajmu nije još ništa učinjeno.

Propaganda i prosvjeta:

Organiziran pjevački zbor.

U organiziranju je orkestar i diletant. grupa.

Održavaju se mitinzi. Šalju se brzojavi Nac. Komit. i drugu Titu.

Škole dao Kot. N. O. O. zatvoriti, a učitelji su pozivima pozvani da idu na prosvj. rad u Istru, ali se slabo odazivaju.

U Opatiji se nalazi jedinica vojne njem. policije sastavljena od Nijemaca, koji su služili u talijanskoj vojsci. Vršé vojno polic. službu.

Četnici u Opatiji i Lovranu su većinom zarobljenici, internirci i ranjenici. Nezadovoljni su sa **svojom sudbinom**. Otvoreno se tuže.⁷⁰

20/II održan sastanak sa delegatom Opć. Kastav, Klana i Matulje:

Dnevni red bio: Odnos između N. O. O.-a i vojske i prehrana vojske, seoske straže, zajednička obrada zemlje, zabrana nošenja mlijeka u grad, održavanje skupova po selima i zamjeni dobara, II. zasjedanje Avnoja.⁷¹

⁷⁰ Na područje Opatije i Lovrana njemačka komanda je u veljači 1944. god. dovela oko 500 četnika pod komandom kapetana Dušana Đakovića i vojvode Dobroslava Jevđevića. Bili su to uglavnom pripadnici četničkih formacija iz Like koji su se nakon sloma Italije, preko otokâ Krka i Lošinja, prebacili u Italiju. Detaljnije o tome u: Branko LATAS, Četnici iz Like u službi Nemaca na području Hrvatskog primorja i u Italiji (1943—1944. godine), *Vojnoistorijski glasnik* 1, Beograd 1979, str. 204—205 i 208; Galiano LABINJAN—Dražen VLAHOV, Izveštaj Oblasnog komiteta KPH za Istru 1944—1945, *Pazinski memorijal* 13, Pazin 1984, str. 472; Fikreta JELIĆ-BUTIĆ, Četnici u Hrvatskoj 1941—1945, Zagreb 1986, str. 231; Antun GIRON, Razvoj NOR-a i socijalističke revolucije na lovranskom području, *Liburnijske teme* 6, Opatija 1987, str. 105.

⁷¹ Pod zadnjim retkom, kroz čitavu širinu stranice, podvučene su jedna pod drugom dvije vodoravne crte.

[5]

Kotarski N. O. O.⁷²

za Kastav

131/II⁷³

Izveštaj počinjenih zločina u našem kraju:

Talijanski okupator od prvog dana dolaska u našu zemlju počeo je sa progonom našig naroda. U prvom redu započeo je internacijom muškaraca bez obzira na njihovu dob, koji su se već ranije za prijašnje Jugoslavije izticali politikom bilo to Jugoslavenstvom ili komunizmom.

punili se zatvori na Rijeci i Koprnu, kao naj bliže baze za daljnje transpote.

U našoj Kastavštini odlikovao se kao najveći nasilnik i upravo kao lovački pas oblijetao je naša sela sa svojim motorom, zloglasni maršal⁷⁴ u Kastvu »kavaliere«⁷⁵ Valpreda Josip⁷⁶ iz **Mantova**⁷⁷ on je bio komandujuće lice za Kastavščinu i imao je slobodne ruke za svoje krvave podvige.

Kriv je za sledeće zločine:

Po njegovom naređenju 6/VI. 1942 god. spaljeno je na Kastavštini 27/ kuća. 27/seljačkih obitelji ostalo je bez krova i blaga, te istog dana odvedeno je u koncentracijone logore u Italiju. Od ovih porodica odabrao je 12/ mlađih ljudi kod Banovog puta ispod Kastva dao streljati. Mrtva tjelesa ovih ljudi odpremjena su kamijonom i pokopana na nepoznatom mjestu. Ove obitelji bile su krive zato što su dale borce našoj N. O. V.

U Spinčićima bio je ubijen od naših partizana domaći izdajica Ernest Mavar, teje za odmazdu dana 15/IV. 1942 god. dao streljati tri naša druga iz istog sela, bez traženja dokaza, a mnoge je dao internirati.

Optužio je Franju Cetinu i Maričića Jelovicu Andra i sina Berta. Cetina je iz Riječkog suda suđen i dana 17/11. 1942 god. streljan, a Maričići odsuđeni i odvedeni na dugogodišnju tamnicu.

U Skvažićima 11/VII. 1942 god. dao je zapaliti i iz kuće odveo braću Berta i Ivana Lučić, te ih kod groblja u Sv. Mateju streljao. Berto je na

⁷² HAP, fond Oblasni NO za Istru, izvornik, strojopis i rukopis tintom, 2 lista, 2 stranice. Redoslijed donošenja Izveštaja uvjetovao je urudžbeni broj spisa u Oblasnom NOO-u za Istru.

⁷³ Urudžbeni broj spisa u Oblasnom NOO-u za Istru je dopisan crvenom olovkom.

⁷⁴ Maresciallo — popularni naziv za čin u jedinicama kraljevskih karabinjera. U ovom se slučaju radi zapravo o činu Maresciallo-Maggiore, tj. činu zastavnika.

⁷⁵ Cavaliere — u ovom slučaju se radi o tituli sa značenjem: vitez. U ovom se slučaju radi zapravo o činu Maresciallo-Maggiore, tj. činu zastavnika.

⁷⁶ Točno je: Francesco Valpreda.

⁷⁷ Ime mjesta je uneseno tintom i podvučeno strojem.

mjestu ubijen dok je Ivanu, ranjenom u ruku uspjelo pobjeći mrtvo tijelo Berta odpremjeno je kamijonom na Riječko grobje. Istog dana odvedeno je u inetrnaciju više naših ljudi: od ovih Vihtora Mladenića iz sela Trtni, u kasarni u Sv. Mateju dao je po karabinjerima iztući.

Kriv je za još mnoge druge paljevine, pjačke i zlostavljanja ljudi i žena u našem kraju. Njegov vjerni pomagač u izvršavanju njegovih zvjerskih naređenja i učesnih zločina bio je vice-brigadjere⁷⁸ u Sv. Mateju Onelio Manoni iz Istre Prov. Ankone.⁷⁹ Menoni se je dao potkupljivati te je od naivnih naroda uzimao naplatu u hrani i ostalom, obećavajući svoj zagovor kod viših vlasti, a da za te usluge ne samo da nije prstom pokrenuo nego se na račun toga još izrugivao.

Kada je obitelj Franja Jugo iz sela Jugi bila internirana došao je u kuću i sam lično opjačkao pokretnu imovinu u Kući, i dao je po mještanima odpremit u svoju kasarnu. Opjačkane stvari odpremao je u sanducima željeznicom svojoj kući u Italiju. Na svoju vlastitu inicijativu sa svojim karabinjerima zapalio je malo selo šumci u Skurinji. Isao je u potragu za partizanima, pak kako ih nije našao, da badave ne učini taj put, kako se cinički sam izrazio spalio je selo. Naj ljepše seoce u pitomoj Skurinji.

Po našim je selima vršio nasilje i zlostavljao žene i očeve čiji su muževi i sinovi otišli u partizane. A u svojoj kasarni napastovao je mlade djevojke kada su došle moliti kakvu popusnicu.

Kada je u našem mjestu u Sv. Mateju bilo streljano naših 12 mjestana u kojim je ubijstvu i on učestvovao (koji zločin bit će nize opisan) bez osjećaja cinički rekao je ženama streljanih da su njim muževi internirani na Sušaku te neka njim u zatvor odnesu hranu i robu. Kćerci streljanog Mata Sablića došao je u kuću reći neka ocu odnesu hranu u Susacki⁸⁰ zatvor, ma da je znao daje njen otac dan prije od njegovog plotuna poginuo. Tek drugog dana kada su te jadne žene pune tuge i brige tražeći svoje muževe sve zatvore na Rijeci i na Sušaku u policiji i kvesturi, te ponovno došla knjemu, kazao im je da su njim muževi streljani a pokopani u polju ovo vrijeme kod njega se je nalazila njegova žena sa djetetom te je i ona s prezirom pratila plač, ovih naših jadnih žena.

Dolaskom crnih košulja »Skvadrista« (bataljon emilijano)⁸¹ u Sv. Matej, mj. kolovoza 1942. god. pojačan je teror u našem kraju. Kapetan Tozareli Mario iz Bolonje⁸² sa svojom crnom četom vodio je danju i noću akcije po našim selima. Učestvovala su daljne internacije nedužnog žiteljstva, bez ikakvog preslušavanja i dokaza.

⁷⁸ Vice-Brigadiere, čim vodnika u jedinicama kraljevskih karabinjera.

⁷⁹ Ancona.

⁸⁰ Izveštaj je pisan pisaćim strojem bez dijakritičkih znakova, a umjesto njih su korišteni znakovi za akcente. Kod pisanja ove i drugih riječi u dokumentu znak za akcent nije otipkan.

⁸¹ Battaglione »Squadristi Emiliani« — jedinica fašističke milicije.

⁸² Bologna.

U selu Saršoni dao je uhvatiti, na radu pred svojom kućom mladića Franju Saršon, jedinog sina udovice majke. Odveli ga do bližnjeg dolca, gdje su gaubili. Prije nego su mrtvo tijelo pogrebli izvadili mu iz usta zlatno zubalo. službeni izvještaj kapetana Pozarelija glasio je da je ubio jednog ribela (pobunjenika).⁸³ Majci pok. Franje rekli su da joj je sin zatvoren u Kastvu i tamo je tužna majka odnesla sinu večeru, ali ga naravno nije našla. Njegovim postvovom učestale su mnoge paljevine i pljačke po selima. Upućen domaćim izdajicom, provalio je u sklonište Jardasi gdje je bila sakrita razna roba mnogih obitelji u milijunskoj vrijednosti. Opljačkani plijen robu, vunu i. t. d. međusobno podjelili te u paketima poštom izeljeznicom pošiljali su svojim kućama.

Kriv je za zločin u Kulićima. Sa svojom crnom četom opkolio je kuću Antuna Milića u kojoj su bila dva naša partizana, na koju je otvorio paljbu mitraljeza. Kako se isti nisu dali predati, to je zapalio kuću. Gospodar kuće i partizani su izgorjeli. Zatim je dao zapaliti cijelo selo, mještane žene, djecu i starce odveo je u internaciju. Zapalio je selo Bani, Rubeši, Jurčići, Spinčići, Kukuljani, Saršoni, Skurinju te pojedine kuće u ostalim selima.

Iza premještaja Tozarelia njegovu prljavu dužnost preuzeo je kapetan Pankoli Giovanni⁸⁴ iz Ravene, i nastavio sa zločinima.— Dana 23 maja 1943 god. njegovi fašisti iz zasjede ubili su naša tri omladinca. Bogdana Saršon Josipa Filčić i Ivana Valenčić. U vezi tog zločina, slijedećeg dana 24 maja 1943 god. zajedno sa maršaljom Valpredi i više brigadjerom Manoni, dao je uhvatiti 9 naših mještana: Matu Sablića i sina Herma, Josipa Valenčića Milih Aleksandra učitelja, Saršon Stanka, Filčić Rudolfa, Ivana Marota i njegovog zeta Nikolu Milića, te Valenčića Josipa. ova lica nisu bila niti preslušana nego ukrcana na kamijone i na jaku pratnju fašista i karabinjera odpremljena prema Drenovi i tamo u njivi ne daleko ceste zvjerski mučeni nakon toga postreljani i na mjestu pokopani. Ali prije sveg, toga zločina žrtve su same morali sebi kopati grobove, gdje su čas kasnije od fašističkog zvijeri plotunom izrešetani pali u izkopane jame. Službeni izvještaj kapetana Pankalia glasio je da je ubio »tri ribela i 9 ortaka.

Bilo je i drugih počinjenih zločina u našem kraju, koji nisu ovdje navedeni. U pomanjkanju podataka.

U buduće ćemo pokupiti još podataka i slati ih preko Okružnog N. O. O. za Buzet.⁸⁵

Za sve navedene zločine znao je i stajao u uskoj vezi sa karabinjerskom stanicom u Kastvu i Sv. Mateju bivši civilni komesar za kotar Kastav Giani Fosco⁸⁶—advokat iz Opatije rodom iz Splita.

⁸³ U dokumentima talijanskih okupacionih vlasti termin »ribelli« se koristi za označavanje pripadnika partizanskih jedinica.

⁸⁴ Giovanni Pancali.

⁸⁵ Do ovog mjesta tekst je pisan strojem, a nastavak Izvjestaja je dopisan tintom.

⁸⁶ Giovanni Fosco.

Zatim sekretar općine Kastav **Biancheri** rodom iz Bolonje. Ova dva navedena lica odgovorna su za sve zločine koji su počinjeni u ovom Kotaru, u Kastvu dana 28. veljače 1943.

Tajnik:
Josip Cetina /v. r./

KOTARSKI NARODNO-OSLOBODILAČKI ODBOR
KASTAV⁸⁷

Obl. N. O. O.
Broj: 131/1944⁸⁸

[6]
Kotarski N. O. O.⁸⁹
za Kastav

dne ..... 1944.
181/II⁹⁰

Drugarskom

Oblasnom⁹¹ N. O. O.-u

za Istru — Buzet

Okružnom⁹²

Dragi Drugovi!

Izveštaj sa sastanka dana 12. III. 1944.

---

⁸⁷ Okrugli pečat, crveni otisak. Tekst je složen uz obod pečata, a u sredini je petokraka zvijezda.

⁸⁸ Urudžbeni broj spisa u Oblasnom NOO-u za Istru je dopisan crvenom tintom.

⁸⁹ HAP, fond Oblasni NO za Istru, izvorna kopija, strojopis, 3 lista, 6 stranica. Postoje dva istovjetna izvještaja. Na jednom se nalazi oznaka zaprimanja spisa u Oblasnom NOO-u za Istru koja je dopisana tintom, dok na drugom nema te oznake.

⁹⁰ Urudžbeni broj spisa u Oblasnom NOO-u za Istru je dopisan plavom olovkom.

⁹¹ Podvučeno crvenom olovkom.

⁹² Dodano crvenom olovkom.

Prisutni drugovi bili su, drug Miro,⁹³ Zvonimir,⁹⁴ Josip,⁹⁵ Milka,⁹⁶ Tončić⁹⁷ i Toma⁹⁸ ispred Okružnog bio je drug Raspor⁹⁹ a ispred Kotarskog Komiteta bio je drug Branko.¹⁰⁰

Dnevni red.

- 1.) Politička situacija.
- 2.) Organizacijono.
- 3.) Mobilizacija.   ? dnevni red¹⁰¹
- 4.) Propaganda.
- 5.) Radne grupe.
- 6.) Kritika i samo kritika.
- 7.) Razno.

Politička situacija u općini Kastav.

Stanje u općini Kastav pojavljuje se djelatnost reakcije, ubacivanje raznih parola, nekoji kažu da što imamo od toga da se borimo da kada će i Čehoslovačka i Austrija dobit slobodu kao i mi. To se osjeća da dolazi iz periferije grada,¹⁰² sve što se nalazi bliže grada to ta reakcija više djeluje, većinom ima tu i neprijateljskih garnizona i tu reakcija više djeluje na narod, a nama je tu politički rad otežan.

Od zadnjeg izvještaja do danas smo slabo uspjeli tu reakciju politički dotući, jer nemamo tu ljudi ni N. O. O.-i koji te dovoljno djelovat politički među narodom. A to priznamo da je naša krivnja, što ni mi ne djelujemo među njima dovoljno politički. Treba pronaći izvor te reakcije u tom sektoru. Jer tu narod ima više vezu sa gradom, uopće ne zalaze u sjeverni dio Kastavštine, samo idu na Rijeku raditi i u večer kad dođu povuču se u svoje kuće, sastanci se ne održavaju kako bi trebalo sa odborima, samo nedeljom i to slabo jer se boje sve jedan drugoga da će ih neprijatelj opaziti gdje se sastaju, Jer tu je neprijatelj rastrešen po svim kućama nije koncentriran po kasarnama.

A drugovi koji su u N. O. O.-ima su većinom novi, štampa se čita tu većinom pojedinačno baš tu u samom Zometu. Taj je narod većinom malo građanština stime je N. O. O.-u teško raditi, jer ti ljudi se drže da znaju sve. I k tomu još ubacuju parole da kamo te ići u N. O. V. niti u Njemačku najljepše da je biti doma i tako da je rat brzo gotov, da će nas Rusija oslobodit.

---

⁹³ Miro Srok.

⁹⁴ Josip Cetina-Matešić.

⁹⁵ Josip Ciković.

⁹⁶ Milka Jardas-Faglina.

⁹⁷ Anton Božić.

⁹⁸ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

⁹⁹ Antun Raspor-Španac.

¹⁰⁰ Branko Suzanić.

¹⁰¹ Upisano crvenom olovkom.

¹⁰² Odnosi se na Rijeku, tj. današnji zapadni dio grada Rijeke.

Isto takva situacija je i na Pehljinu Hosti i Drenovoj, ali na drenovoj se sada zadnje vrijeme popravlja, uspjelo se je prodrijeti i prije ko granice bivše, tamo izgleda bolje sada do budućeg sastanka će nam uspjeti formirati jedan odbor.

A u gornje Zametu tu je politička situacija povoljnija nego u samom Zametu, narod ima dosti vezu sa partizanima jer dolaze u sjevernu Kastavštinu više puta. S time je politička situacija puno povoljnija.

Dočim u gornjem djelu Kastavštine, gdje dolazi naša vojska tu je narod čvrsto povjeren na naš pokret ali još ni tu nismo uspjeti narod politički izdignuti.

Općina Klana.

Tu se sela nalaze koja su bila pod fašizmom tolike godine,¹⁰³ tu narod govori da će nas Englezi prevariti i tu je manjkavost političkog rada. U tim mjestima narod nije poznat rada izbjegličke vlade i Mačeka¹⁰⁴ narod je više naklonje na lijevo. Više gleda spas od Sovjetskog Saveza samo mjesto Klana tu je više nepovjerljivosti u samom narodu, tu su bili veliki Talijanski garnizoni kojim je uspjelo pridobiti priličan broj ljudi, oni ljudi koji su bili najbolji ti su bili optuženi i odveli ih u Njemačku tamo i ovo malo političkog rada je opalo.

Općina Matulje.

Ta općina se nalazi na terenu bivše Italije¹⁰⁵ narod je naš ali politički slab. Sela koja se nalaze dalje od pruge tu je narod puno bolji politički jer se može održavati sastanke redovito i održavaju se mitinzi i štampa se čita u grupama. I narod je povezan više sa partizanima i stime je politički bolji nego u samom mjestu Matuljima, tu je narod dosta potalijančen. Ali polak svega terora narod je zadržao svoje stare tradicije.

Tu u tim selima isto je strah da te nas Englezi prevariti, a reakcija ubacuje razne parole i bacanje letaka da što imamo od toga da se borimo, i tako da ćemo imati slobodu.

Općina Volosko. i Opatija.

U tim mjestima sakupila se reakcija, naše organizacije su još slabe. Još su k tome nekoje i pohapšene. U Voloskom podbacuje našem pokretu tako je na vratima crkve sv. Ane napisan srp i čekić, i bačena jedna bomba na vrata od te crkve. Drugovi traže da što te oni poduzet, protiv toga, mi smo im javili da raskrinkaju među narodom da to radi neprijatelj, protiv nas.

¹⁰³ Vidi bilješku 5.

¹⁰⁴ Vlatko Maček. O stajalištu Mačekove struje u HSS-u prema NOB-u vidi: Fikreta JELIĆ-BUTIĆ, Hrvatska seljačka stranka, Zagreb 1984.

¹⁰⁵ Vidi bilješku 24.

¹⁰⁶ Od kraja prve rečenice ovoga poglavlja pa do ovoga mjesta, tekst je na margini stranice označen okomitom crtom.

Ali to nije dovoljno to treba iznjesti u štampi.¹⁰⁶ Tu u tim mjestima je jaka organizacija reakcije, a naša je slaba. I drugovi još nisu upućeni dosta u naš rad i tako se kompromitiraju. To je sve krivnjom našom što je politički rad slab.

Tu ima Italijana boje se da neće imat nikakva prava do sada nismo pristupili knjima, ali sada ćemo k njima pristupiti i uvlačiti ih u N. O. O.-e. U koliko nisu bili fašisti ili na Ruskom frontu ili u borbi u Jugoslaviji. O političkoj situaciji nećemo iznašat više bio je kod nas drug Raspor pa će vam rastumačiti usmeno i drug Vlado¹⁰⁷ iz Oblasnog.

U našem kotaru je narod upućen u N. O. B. po svim mjestima jer potpo- maže u svemu naš pokret ali politička vjest je još uvijek nezadovoljavajuća zbog nedovoljnog rada politički. U drugo zasjedanje A. V. N. O. J.-a je do sada slabo upućen po nekim mjestima bolje a po nekim gore. To o tome se govori na sastancima sada najviše. Narod se dosti zanima zato po svim sjevernim krajevima kotara ali svejedno slabo shvaća jer govori da je previše opterećen sa radom vani po polju a po periferiji grada imaju mogućnosti da shvaćaju ali nisu tako¹⁰⁸ aktivni kao u sjevernom djelu, više se za neku visoku politiku u Americi Engleskoj i t. d. a ne na našem terenu. To je krivnja uvijek naš nedostatak političkog rada. Tu se još nalaze nekoji dezenteri koji su se zaustavili kod svojih kuća, i sada stanuju na Sušaku i tamo šire propagandu kad dolaze na naš teren u Zamet da nema kod nas pravde jer da su sami židovi na prvim mjestima u Z. A. V. N. O. H.-u A. V. N. O. J.-u i t. d. Takvim parolama se služe ti banditi oni dosti kočē i mobilizaciju na periferiji grada.

Organizacijono stanje Kotara Kastav.

Naš Kotarski N. O. O. ima 6. čl. i to slijedeći: Miro Pretsjednik—seljak, Zvonimir Tajnik—radnik, Josip Prop-odjelu—intelektualac učitelj, Božić¹⁰⁹ Blagajnik—Ekonomskoj obavještajnoj službi radnik, Milka Socijalno i Zdravstveno—radnica, Toma—radnik.

Općina Kastav ima 6 članova

Danijel¹¹⁰ Predsjednik — radnik

Milan¹¹¹ Tajnik — seljak

Josip¹¹² po Agi-prop — radnik

Marisa¹¹³ po socijalno i Zdravstvenim — seljanka.

¹⁰⁷ Vlado Hreljanović.

¹⁰⁸ Riječi: »nisu tako« upisane su dva puta uzastopce.

¹⁰⁹ Anton Božić.

¹¹⁰ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

¹¹¹ Isto.

¹¹² Isto.

¹¹³ Marica Čiković.

Ivo¹¹⁴ Blagajnik — radnik.

Ivo¹¹⁵ pazi na raspodjelu štampe — radnik.

Po seoskim odborima u toj općini Kastav nema većih promjena do sada u organizacijom stanju, seoski odbori slabo rade politički jer su previše opterećeni za kolektiv, a k tomu uvijek se prevaža neki razni materijal po raznim ustanovama i zemunicama tako da su većinom zaduženi svi odbornici po nekim odgovornim mjestima a to većinom po sjevernom djelu Kastavštine. Tu se i redovito sastaju N. O. O.-i, ali još politički rad nije zadovoljujući.

Dok u južnom djelu, nisu tako opterećeni ali svjedno se politički slabo izgrađuju, krivnjom tom što im ne posvećujemo dovoljno politički rad a zbog toga imamo i previše velik teren. Ali sad imamo u vidu da ćemo podijeliti općinu u dvije općine tako će nam biti lakši rad I to općina Zamet i Sv. Matej sjeverni dio bit će pod Sv. Matej a južni Zamet pripojiti još Zametu Kantridu, a to mjesto se još nije u opće ni prodiralo slabo ili ništa. A to je pripadalo prije našoj općini.

Općina Matulje ima 4 članova.

Sada 3 drugova i 1 drugarica rad nije još raspoređen kod njih u radu su dosti aktivni u ekonomskom ne ali u političkom dosti slabi još. Jer sada smo priključili jednog člana u K. N. O. O. iz općinskog, a jednoga su nam uzeli bez ikakvog pitanja Interdatura Operativnog Štaba Samo su nam poslali poziv i taj drug se je odmah odazvao a kod toga je kod nas uvijek slabo politički rad što nam uvijek najbolji drugovi odlaze. Molimo vas da nam toga druga vi potražite jer nam je jako potreban za politički rad. Ne samo u toj općini nego i u Voloskom. A seoski odbori u toj općini. A seoski odbori u toj općini su uvijek slabi jer su većinom novi, jer nam stalno okupator odvodi najbolje drugove, a k tome na zapadnoj strani općine i ti previše opterećeni odbornici ekonomskim poslom i po tome slabo rade politički, a dosta slabo pronalaze i dragi drugovi nego sami rade sve i stime se i kompromitiraju. I tu je nedostatak političkog rada. Pa zbog toga imamo i tu u vidu da ćemo i tu općinu podijeliti u dva djela zbog lakšeg političkog rada. I to općina Jurdani, Brgud i Matulji. U Matulje ćemo priključiti Kastav, Rubeši, Spinčiči, Tometići i Trinajstiči.

I tako ćemo uspjeti olakšati politički rad, ako pronađemo dobri drugovi ali ih imamo već nekoliko u vidu.

Općina Volosko i Opatija.

Tu je organizacijono stanje uvijek loše, jer tu je reakcija dosti jaka pa nam najbolji drugovi pronalaze, tu nam treba samo jači ljudi za politički rad. A samim tim mjestima nismo uspješni još da ih pronađemo. Dok ovi koji su stari morali su pobjeći iz terena i ostao je prazan teren. Tu smo naj sla-

¹¹⁴ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

¹¹⁵ Isto.

biji u cijelom Kotaru jer uvijek se prodire tamo gdje je lakše a kod toga se radi baš obratno i kod toga je krivnja naša.

Na tom terenu bi nam poslužio taj drug iz općine Matulji, jer on je najviše i prodiral tamo do sad. Taj drug zove se Stanko Osojnak. Nastojat ćemo da probijemo politički na taj teren čim prije kad bimo uspješni pronaći nekoliko drugova.

Općina Klana.

Tu smo u samom mjestu odlučili reorganizirati seoski odbor i općinski ali imamo u vidu da ćemo uspjeti to organizirati do idućeg sastanka. Jednoga ćemo druga vormirati u taj Općinski N. O. O. Klana iz Općinskog Kastva u ostalim selima u toj općini, odlučili smo dosti toga da isključimo zbog oportunističnosti, to smo odlučili da ćemo do idućeg sastanka urediti.

Organizacijono stanje Gospodarske sekcije u našem kotaru je slijedeće:

Drug Romano,¹¹⁶ Tone,¹¹⁷ Ivan,¹¹⁸ Marijan,¹¹⁹ Frane¹²⁰ i Josip.¹²¹ Ta gospodarska sekcija još slabo radi jer po dva puta smo uspješni pronaći dobre drugove, da to postave na dobru bazu. Ali jednoga nam je neprijatelj uništio a drugoga nam je uzео Operativni Štab¹²² u Internaduru. Stime je otežan rad da uvijek stojimo na jednom mjestu. Točnije stanje organizacije vidi tablicu.¹²³

Mobilizacija uspjeva djelomična po nekim mjestima bolje po nekim gore tačnih podataka nemamo još svih krajeva kotara koliko ima još ljudi za mobilizirati. Po nekim krajevima to u općini Klani i Matulje ima još dosti ljudi u talijanskoj vojsci. A ovi koji su bili do sada kod kuće se je mobiliziralo ovih radnih dana ali nemamo još tačnih podataka.

Krumičarenje¹²⁴ se suzbija na svakom koraku u tome smo uspješni a po nekim mjestima ima još toga ali malo. To smo uspješni politički raskrinkati. Blokada grada nam uspijeva slabo, donekle smo odbili ljudi politički da ne idu u grad gdje je neprijatelj. A negdje nismo jer narod koji je došao sa internacije ili šume teško je snjima jer nema od nikuda ništa pa ga je teško zaustaviti jer nema od čega da živi i jer mu je sve upropašćeno. A mi nemožemo toliko pomoći da ćemo mu dati sve potrebne stvari.

---

¹¹⁶ Isto.

¹¹⁷ Isto.

¹¹⁸ Isto.

¹¹⁹ Marijan Jardas.

¹²⁰ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

¹²¹ Josip Čiković.

¹²² Operativni štab za Istru. Formirao ga je Glavni štab NOV i PO Hrvatske, 20. rujna 1943. godine. Komandant i komesar Operativnog štaba stigli su u Pazin 23. rujna i izvršili njegovu popunu (M. MIKOLIĆ, *NOP Istre*, n. dj., str. 64 i 133).

¹²³ Tablica je u prilogu Izveštaja.

¹²⁴ Tako u izvorniku, a trebalo bi: krijumčarenje.

Za narodni zajam¹²⁵ tu još nismo uspjeli ništa jer nemamo nikakvog rezultata Bonovi¹²⁶ smo podijelili, ali nismo još dobili od nikuda ništa do sada.

Prop-odjel.

Po odlukama II. zasjedanja A. V. N. O. J.-a održani su u donjem rejonu Kastavštine dva šira sastanka i to u Grpcima i u Srdočima. Na istim sastancima razvile su se diskusije po različitim pitanjima današnjeg političkog razvitka. Sastanci su održani sami N. O. O.-a a odlukama A. V. N. O. J.-a govorio je drugov prop-odjela u Grpcima, a u Srdočima o tim odlukama govorio je pretsjednik mjesnog N. O. O.-a za taj kraj odnosno selo. U Klani je održan jedan zbor u prisutnosti od 120 ljudi gdje je drug Verko iz Prop-odjela govorio o odlukama II. zasjedanja A. V. N. O. J.-a.

Prigodom »8 marta — dana solidarnosti žena« u suglasnosti ovog Prop-odjela A. F. Ž. i K. K. K. P. H. održani su na rajonu ovoga kotara 5 mitinga na kojima je i ovaj Prop-odjel bio zastupan po drugu Verkotu. Mitinzi široki zborovi održani su u ovim mjestima; Kosi, Marčelji, Trtni, Bregi, i Zvoneća. Sa svih ovih mitinga poslani pozdravni brzojavi.

Pjevački zbor uvježbao je već notalno nekoliko pjesama i vrši dva puta sedmično¹²⁷ svoja vježbanja, poteškoća je što nema partitura i ako ih je ovaj Prop-odjel K. N. O. O. zatražio. Drug zborovođa je opomenut da pripremi zbor za turneju po Istri. Dva puta je ovaj Prop-odjel održao sastanak sa sviračima sa kojima je utanačeno da će se u nedjelju započeti sa vježbanjem. Već su i dobavljeni nekoji potrebni instrumenti što nismo ništa imali.

Nekoje pjesmice dane su djeci da se nauče naizust za recitaciju. Štampa dolazi sada redovito te je popunila onu prazninu koja se bila stvorila. Narod je na svakom koraku tražio štampu a sada ipak ga u tome zadovoljavamo te se štampa mnogo čita u čitalačkim grupama.

Sa učiteljima imali smo nekoliko sastanaka kako bi se odazvali pozivima naše N. O. B. i prešli k nama kao prosvjetni — radnici da rade na našem polu oslobođenom teritoriju. Spremni su da pređu k nama te će za koji dan započeti škola u svim mjestima: Studena, Klana, Zvoneća, Marčelji i Saršoni. A u Brnčićima je već započela. Učiteljima na okupatorskom teritoriju dan je¹²⁸ apel da zatvore škole i pređu k nama. Naročito je to dano do znanja učiteljima u Kastvu da svakako zatvore škole.¹²⁹

¹²⁵ Na temelju Uredbe o Zajmu narodnog oslobođenja AVNOJ-a od 15. siječnja 1943. god., Izvršni odbor ZAVNOH-a je 15. kolovoza donio Uredbu o zajmu narodnog oslobođenja i raspisao zajam u iznosu od 150,000.000 dinara-kuna, a 20. rujna novi zajam od 100,000.000 lira za obalne krajeve Hrvatske (Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske: zbornik dokumenata 1943, Zagreb 1964, str. 327—330).

¹²⁶ Odnosi se na obveznice Zajma narodnog oslobođenja.

¹²⁷ »Sedmično« je otipkano dva puta uzastopce.

¹²⁸ »Dan je« otipkano je dva puta uzastopce.

¹²⁹ Vidi: Dražen VLAHOV, Dokumenti za povijest partizanskog školstva u Istri, *Vjesnik historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu* 24, Rijeka 1981, str 51, 54.

Udarne grupe su formirane, ceste se ruše i prezidaju telefonske veze gdje ih ima, sada na 13. III. bacili su telefonske stupove između Škalnice i Lipe i na jednom mjestu prezidali cestu.

Isto tako se radi i po općini Kastav ceste su prezidane i porušene gdje je to moguće. Parole se pišu po svim selima ali vidjelo se sada pod zadnje vrijeme i neispravne parole. To je krivnja naša ne sporazum sa omladinom pisalo se parole i na Križevima ali se odmah to brisalo i pozvat je na odgovornost koji je to učinio. A sada ovih dana je u jednoj kapelici između Marčelji i Sv. Mateja bila je popisana i oni kipovi koji su bili u nutra bili su pobačeni van na cestu. Ali izgleda da nije to učinjeno sa naše strane, jer se ga nemože pronaći koji je to učinio, izgleda da je to neprijateljska propaganda protiv naše borbe.

Rušiti sve ustanove ustaške vlasti to do sada nismo uspjeli, jer¹³⁰ neće da se činovnici tih ustanova odreknu toga jer da nam to koristi za cijelo pučanstvo općine. Stime smo odlučili da ćemo izdati letak protiv njih i rasuturiti ga po cijelom kotaru. Taj letak će skoro izaći pa će vam se poslati jedan primjerak.

Kritika i samokritika, to uvijek djeluje dosta loše na nas, nemamo osjećaja odgovornosti.

Izvjestaj prosvetnog sastanka K. N. O. O.-a Kastav.

Prisutni smo bili na sastanku:

Drug Miro, Zvonimir, Božić, Josip, Toma i drugarica Milka, ispred Okružnog N. O. O.-a bio je prisutan drug Raspor i drug Vlade sa Oblasnog N. O. O.-a samo neko vrijeme pa nas je napustio jer je imao neki drugi posao.

Proučavali smo iz Naprijeda¹³¹ članak Od pakta Hitlerom do sporazuma sa Draže Mihajlovićem, drugi članak Prehranimo vojsku i obradimo našu zemlju, treći članak Domobranstvo i planovi reakcije, proučavali smo i brošuru II. zasjedanje A. V. N. O. J.-a.¹³²

I po tom smo diskutirali ali diskusija je bila dosta slaba između svih nas. U tome se vidi da se slabo izgrađujemo politički.

Ali u budućnosti ćemo posvetiti bolju pažnju, političkom radu Jer do sada nismo imali prosvjetnih sastanaka a od sada ćemo imati svakih 10 dana. Kako i radni što do sada nismo imali nego dva puta mjesečno.

Budući sastanak ćemo imati na 21. III. a prosvjetni ćemo imati na 22. III. i tako ćemo imati napred svakih 10 dana.

---

¹³⁰ »Jer« je otipkano dva puta uzastopce.

¹³¹ »Naprijed«, organ KPH izlazio je od travnja 1943. do svibnja 1945. godine (Dušanka BOROJEVIĆ-ŠTERNBERG, Bibliografija listova narodnooslobodilačke borbe u Hrvatskoj, *Putovi revolucije* 1—2, Zagreb 1963, str. 433).

¹³² Brošuru »II zasjedanje AVNOJ-a« umnožio je Propodjel Oblasnog NOO-a za Istru u svojoj tehničarici »Sloboda« smještenoj u selu Kosi na području Kastavštine.

Izveštaj Blagajnika od Februara mjeseca K. N. O. O.-a.

Ostatak novca od Januara je	—	38.100.
Primitak novca za Februar mj je	—	39.470.
	Ukupno je	— 77.570.
Potrošeno za raznu hranu je	—	44.408.
„ za razni materijal c. p.	—	20.160.
Za pomoć općinskom N. O. O.-u Kastav	—	7.350.
	Ukupno izdano za mj. Februar	— 71.918.
Ostatak od mj. Februara za Marč je		5.625.

Još imamo u Blagajni 27.000. kuna to ćemo promjeniti za lire. Taj novac je primljen nešto od općine Kastavske ustaške, a nešto je primljeno od naših trgovaca.

Izveštaj Blagajnika Općinskog N. O. O.-a Kastav.

Ostatak novca od Januara je	—	14.427.
Primitak sabirne N. P. od naroda	—	20.916.
	Ukupno je	— 32.243.
Primitak od K. N. O. O.-a je	—	7.350.
	Ukupno je	— 39.593.
Izdano za hranu za vojsku	—	7.350.
Izdano za N. P. siromašnim obit.	—	25.920.
	Ukupni izdatak je	— 32.270.
Ostatak za mj. Mart je	—	6.323.

Taj je novac sakupljen od 399 članova. A daje se za N. P. po osobe 40 lira

Hrane imamo u Kastavskom fondu slijedeće:

Riža	—	659 kg.
Pašte	—	863 kg.
Fažola	—	176 kg.
Bijeloga brašna	—	970 kg.
Graha	—	40 kg.
Kukuruza	—	150 kg.
Krumpira	—	250 kg.

Kotarski N.O.O.
sa Kastav

dan.....1944. 14

Dragarokom
Ublanom N.O.O.-a
sa Intra - Baset. 6. K. 1944.

Dragi Dragovi !

Izvještaj sa sastanka dana 12.III.1944.

Priyatni dragovi bili su, drag Miro, Zvonimir, Josip, Niko, Teržić i Tomo ispred Okružnog bio je drag Masper a ispred Kotarskog Komiteta bio je drag Branka.

Dnevni red.

- 1.) Politička situacija.
- 2.) Organizacijeno.
- 3.) Mobilizacija.
- 4.) Propaganda.
- 5.) Redne grupe.
- 6.) Kritika i sama kritika.
- 7.) Razno.

? dnevni red

Politička situacija a općini Kastav.

Stanje a općini Kastav pojavljuje se djelotnost reakcije, absolviranje raznih parola, nekogi kažu da što imamo od toga da se borimo da kada će i Čehoslovačka i Austrija dobiti sloboda kao i mi. To se očajav da da dolazi is periferije grada, sve što se nalazi bliže grada ta ta reakcija više djeluje, većinom ima ta i neprijateljskih garnizona i ta reakcija više djeluje na narod, a narod je ta politički radi obožen

od zadnjega izvještaja da danas smo slabo uspjeli ta reakcija kao politički dotući, jer nemamo ta ljudi ni N.O.O.-i koji te dovoljno djelotvornost politički među narodom. A ta prisuno da je naša krivnja, što ni mi ne djelujemo među njima dovoljno politički. Treba pronaći izvor te reakcije a tom sektora. Jer ta narod ima više vesa sa gradom, a opće na područje a sjeverni dio Kastavštine, samo ida na Rijeka roditi i a veći kad dodju povući se a svoje kuće, sastanai se sa održavaju kako bi trebale sa odborima sa, samo nedeljna i to alabo jer se boje sve jedan drugoga da će ih neprijatelj opaziti gdje se sastaju, Jer ta je neprijatelj, a strahom na više kadava nije koncentriran po kasernama.

A dragovi koji su a N.O.O.-ima sa većinom novi, strapa se bito ta većinom pojedinačno baš ta a samom Zvezeta. Ta je narod većinom male građanština stine je N.O.O.-a teško roditi, jer ti ljudi ne drže do svoje sve. I k tomu još absolvja parole da kako te idi a N.O.O. niti a Riječku najljepša da je biti doma i tako da je rat brzo gotov, da će nas Rijeka osloboditi. Ista takva situacija je i na Pehljina Bosti i Brancevoj, ali na Brancevoj se sa da zadnje vrijeme popravlja, uspjelo se je prodrijeti i prijeko granice bivše, tomo izgleda bolje sada do budućeg sastanka da nam uspjeli formirati jedan odbor.

A a gornje Zvezeta ta je politička situacija povoljnija nego a samom Zvezeta, narod ima dosti vesa sa partisanima jer dolaze a sjevernu Kastavština više pate. S time je politička situacija puna povoljnija.

Bošim a gornjem djelu Kastavštine, gdje dolazi naša vojska ta je narod ovrato povjeren sa naš pokret ali još ni ta nismo uspjeli narod politički izdignati.

Ta hrana se većinom kupuje, a dosti se i sakupi od sabirne akcije. Ali većinom sabirna akcija se troši zajedno za političke ustanove koje se nalaze u Kastavskoj općini i za prolaznike koji prolaze kroz Kastavštinu dnevno prolazi po našoj općini preko 100 ljudi

Radne čete su organizirane po nekim mjestima a po nekim misu. Ali svejedno se obrađuje zemlja siromašnim porodicama. I vidimo da će se sva zemlja obraditi jer ljudi vojno rade po tim zemljama.

Samo ćemo imati velike poteškoće za sjeme to najme u Kastavskoj općini. U drugim općinama će to pitanje biti malo lakše. Hrane koju ste nam poslali dobili smo 10 q pšenice a ostalo se nalazi na putu. Kad dobijemo sve ćemo vas obavjestiti. Vojska koja dolazi na naš teren hrani se većinom od sabirnih akcija, što je potrebno izdajemo iz Kotarskog fonda, u našem Kotaru se stalno nalazi jedan Bataljon vojske sad je u jednoj općini sad u drugoj.

Uz drugarski pozdrav

Smrt fašizmu — Sloboda narodu !

Tajnik:
Zvonimir /v. r./

KOTARSKI NARODNO-OSLOBODILAČKI ODBOR
KASTAV¹³³

Obl. N. O. O. za Istru
Broj: 181/1944¹³⁴

---

¹³³ Okrugli pečat, crveni otisak. Tekst je složen uz obod pečata, a u sredini je petokraka zvijezda.

¹³⁴ Broj i datum zaprimanja u Oblasnom NOO-u za Istru je dopisan crvenom tintom.

Organizacijsko stanje kotara Kastav¹³⁵

12/III

Mjesto N. O. O.	Nacijska analičnost										Opisak	Foglunig u borbi	Sela koja pripadaju tam N. O. O.				
	Kotarski N. O. O.	Općinski N. O. O.	Šoški N. O. O.	Drugova	Drugarica	Seljaka	Radnika	Intelektualaca	Obrtnika	Srbi				Hrvati	Talijani	Mobilizacija prije Kap. Intifje	Mobilizacija poslije Kap. Intifje
Kotarski N. O. O. Kastav	6			5	1	5	1										
Općinski N. O. O. Kastav	6			5	1	2	4										
Pehin			3	3	1	2							32	27	2	11	Hosti Pehin Mihovilići Pletenci
Stefani			3	3	1	2	3	1					29	12	2	13	Marinici Bezjak Lučinići Tranpi Mučići ¹⁸
Sv. Matej			3	2	1	2		1					31	17	17	9	Mavri
Marčelji			5	4	1	4		1					32	14	10	10	Trini Bujki Biskupi Juraši Brtuni
Mladenići			4	3	1	4							30	6	12	7	Petrci, Skuruinja, Stupari
Blažići			5	5	2	3							30	10	10	13	Kosi Vajani Kulići Davičići Ferenci Dol-
Studena			6	6	5	1							2	40	6	5	nji Sroki
Sroki			5	5	4	1							37	14	7	11	Brnčići, Jelusići Jelovičani Turki Zegoti Kudeži
Jardasi			5	5	4	1							58	19	10	19	Brnini
Kastav			3	3	3								2	3	3	30	Lučići Globići Klčić Skvažići Benčani Ronjgi
Saršoni			5	5	5								87	20	9	12	Podbreg Grohovo ¹⁷ Kablari Benaši
Drenova			4	3	1	1	3						38	7	4	6	Kukuljani Bastijani Lopača
Trnovica			4	3	1	4							12	14	3	13	Rubeši Tuhtani Jurčići Bani Skrlji
Čikovići			4	4	4								67	20	7	8	Belići Trinajstići Tometići
Spinčići			4	3	1	4							33	29	5	2	Diraki Frlani Markovići Bačići
Srdoci			3	3	2	1							nema točnog podataka	/	/	/	
Grpci			4	4	1	3							38	8	2	2	Šumci Selinari Diraki Blečići Starci Mulci
Gornji Zamet			3	3	3												

Dolnji Zamet	4	3	1	2	1	"	nema podataka točnog	Pavinići Lenci
Općina Matulje	5	4	1	4	1	"	15	18
Matulji	4	4	4	4		"	nema podataka	Puhari
Mihotići	5	5	3	3	2	"	"	Pobri
Francići	4	3	1	3	1	"	"	
Rukavac Gornji	3	3	1	2		"	"	
Rukavac Dolnji	3	3	2	2	1	"	"	
Valjani	2	2	1	1	1	"	mijemci pokupili	Pužev Breg
Bregi Gornji	5	4	1	4	1	"	"	Benčinići Anjeli Filići Pošćići Brnčići
Bregi Dolnji	4	3	1	4		"	"	Stanići Svaglići Kožuli Mamići
Kučelji ¹⁵	4	4	3	1		"	"	Biškupi Ivanići ¹⁶
Kučeli Dolnji	4	4	4	4		"	6 6	Rošići Trtni Miheleći
Jusići	4	4	4	4		"	"	Vlahov breg Jurdanići Korensko
Mučići	4	4	1	3		"	7	Puži Ružići Permani
Zvoneća	5	4	1	5		"	6	Perka Gašpari
Sušnji	4	4	4	4		"	2	Kriva
Zaluki	4	4	4	4		"	7	
Veli Brgud	5	5	4	1		"	16 4	11
Mali Brgud						"	3	
Općina Volosko	4	4	3	1		"	3 2	uzeli nemci
Opatija	4	4	4	4		"	5	
Općina Klana						"		
Klana	/	/	/	/	/	"	2 10 4	3
Lisac	3	2	1	3		"	9 2	
Skalnica	4	3	1	4		"	8 6	
Lipa	5	5	3	2		"	6 32	
Breza	4	4	3	1		"	1 3 6	1

¹⁵ Vidi bilješku 123. Izvornik, rukopis tintom, 3 lista, 3 stranice.

¹⁶ Sela: Široli, Brnasi, Jugi, Furicevo, Kapiti, Milohni upisana u ovoj rubrici, križana su.

¹⁷ U izvorniku je pogrešno upisan naziv sela kao »Grofovo«.

¹⁸ Selo Puhari upisano pod seoskim NOO-om Matulje je križano.

¹⁹ Kučeli je upisano uz križano: Dolnji Rukavac.

²⁰ U izvorniku je pogrešno upisan naziv sela kao »Ivančiće«.

Dne 12/III⁽⁴¹⁾

Organizacijsko stanje kotara Kastava⁽⁴²⁾

Mjesto N. O. O.	Nacionalnost										Opaska							
	Komunski N. O. O.	Općinski N. O. O.	Srpski N. O. O.	Drugova	Drugarica	Radinica	Sejaka	Intelektualaca	Ostnka	Srbi		Hrvati	Talijani	Mobilizacija prije	Mobilizacija poslije	Kap. Italije	Mobilizacija u provedenju	Seba koja pripadaju tim N. O. O.
Kotarski N. O. O. Kastav	6			5	1	5	1											
Općinski N. O. O. Kastav		6		5	1	3	2											
Pehin				3	3	2	1											
Štefani				3	3	2	1	3										
Sv. Matej				3	2	1	2	1										
Marčelji				5	4	1	4	1										
Mladenići				4	3	1	3											
Blažići				5	5	2	3											
Studena				6	6	5	1											
Sroki				5	5	4	1											
Jardasi				5	5	4	1											
Kastav				3	3	3		3										
Saršoni				5	5	5		5										
Drenova				4	3	1	1	3										
Trnovica				4	3	1	4											
Čikovići				4	4	4	4											
Spinčići				4	3	1	4											
Srdoči				3	3	2	1											
Grpci				4	4	3	1											
Gornji Zamet				3	3	3		3										
				6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
				32	27													
				29	12	2												
				31	17	17												
				32	14	10												
				36	6	12												
				30	10	10												
				2	40	6												
				37	14	7												
				58	19	10												
				2		3												
				87	20	9												
				38	7	4												
				12	14	3												
				67	20	7												
				33	29	5												
				38	8	2												
				2														

Dolnji Zamet	5	4	3	1	2	1	"	nema podataka	Pavinići Lenci
Općina Matulje		4	4	1	4	1	"	"	
Matulji		4	4		4		"	15	
Mihovići		5	5	3		2	"	"	Puhari
Frančiči		4	3	1	3	1	"	"	Pobri
Rukavac Gornji		3	3	2	1		"	"	
Rukavac Dolnji		3	3	2	2	1	"	"	
Valjeni		2	2	1	1	1	"	pokupili nemci	Pužev Breg
Bregi Gornji		4	3	1	4		"	"	Stanići Svagličići Kožuli Mamići
Bregi Dolnji		5	4	1	4	1	"	"	Benčinići Anjeli Filići Pošičići Brnčići
Kučeli		4	4	1	3		"	"	Biškupi Ivančići
Kučeli Dolnji		4	4	4	4		"	6	Rošići Trtni Mihelići
Jušići		4	4	4	4		"	"	Vlahovbreg Jurdanići Korensko
Mučići		4	4	3	1		"	7	Puži Ružičići Permani
Zvoneča		5	4	1	5		"	6	Perka Gašpari
Sušnji		4	4	4	4		"	2	Kriva

¹⁴¹ Tabela s prikazom organizacionog stanja kotara Kastav, datirana s 12. ožujkom 1944, bila je priložena uz Izveštaj KNOO-a Kastav od 11. veljače 1944, zaprimljenim u Oblasnom NOO-u za Istru pod brojem 82/II. S obzirom na razliku u dataciji Izveštaja i dataciji tabele, očito je da ona ne može biti alegat toga Izveštaja, pa je za objavljivanje svrstana uz Izveštaj KNOO-a Kastav s nadnevkom 12. III. 1944, kojemu nesumnjivo pripada kao i prethodna. Budući da te tabele s istom datacijom nisu istovjetne, objavljuju se obje. Naime, postoje razlike u redosljedju i brojčanim podacima rubrika s prikazom socijalnog porijekla odbornika i u rubrici s podacima o pripadnosti sela određenoj NOO-u. Točnije, u tabeli koja je alegat Izveštaja od 12. ožujka, rubrike s podacima o socijalnom porijeklu odbornika imaju slijedeći redosljed: seljaka, radnika, intelektualaca, obrtnika, a u tabeli koja je pronađena uz Izveštaj zaprimljen pod brojem 82/II, redosljed je slijedeći: radnika, seljaka, intelektualaca, obrtnika. U rubrici s podacima o pripadnosti sela određenom NOO-u, u ovoj tabeli nisu križana sela: Široli, Brnasi, Jugi, Furićevo, Kapiti, Mihošni kao u prethodnoj (vidi bilješku 136). Budući da nije moguće utvrditi koja od tabela s nadnevkom 12. III. daje točne podatke, objavljuju se obje.

¹⁴² Izvornik, rukopis tintom, 3 lista, 3 stranice.

¹⁴³ U izvorniku je pogrešno upisan naziv sela kao »Grofovov«.

Mjesto N. O. O.	Nacijonalnost										Opaska	Sela koja pripadaju tim N. O. O.	
	Kotarski N. O. O.	Opčinski N. O. O.	Seoski N. O. O.	Drugova	Drugaica	Radnika	Seljaka	Intelektualaca	Obrtnika	Srbi			Hrvati
Zaluki	4	4										7 ¹⁴⁴	
Veli Brغد	5	5	1	4								16	14
Mali Brغد	Reorganizirano											3	
Općina Volosko	4	4	3				1					3	2 uzeli nemci
Opatija	4	4	4									5	
Općina Klana	Reorganizirano												
Klana	///	///	///									2	10
Lisac	3	2	1	3								9	2
Skalnica	4	3	1	4								8	6
Lipa	5	5	3	2								6	32
Breza	4	4	3	1								1	3
												6	1

¹⁴⁴ Brojke: 7, 6, 2, 7 upisane u rubrici »Mobilizacija u provođenju« su križane.

[7]

Kotarski N. O. O.¹⁴⁵
za Kastav

dne 20/III.

Drugarskom

Okružnom Narodno. O. O.-u

Buzet

Izveštaj haranju njemačkog vandila u Općini Matulje dne 15/1944 nje- mački banditi i sluge Talijanski fašisti opkolili su selo Zvoneću i ostala sela tu u blizini. U jutro istog dana su banditi otvorili vatru u 5.30 sati u jutro na mirno stanovništvo koje još spavalo. U tom trenutku na hrupili su u kuće, pjačkali kokoši šunke, novac džepne i ručne satove jaja kruh, koba- sice i. t. d.

Tu pjačku su većinom izvršili talijanski fašisti, kad su opjačkali selo, pokupili sve drugove koji su našli kod kuće iti starce po 68 god. kasnije oko 7.30 ih otpalili na Rijeku u zatvor.

Jednog su druga streljali, ispred svojig kućneg vrata, izlazio je iz svog podruma sa par komadića drva za ložit vatru, i tu suga na mjestu streljali, kad je pokojnik pao na zemju mrtav. Pretražili mu sve džepove odnesli mu okolo 1000 Hiljadudolara, kojig je pokojnik štedio još iz povratka Amerike

Drugoga druga su streljali putujući iz Zvoneće prama Jušićem, kod Zdeinera isti je imao 63 god. Tig bandita bilo je od 200—250, u to vreme došla jedna naša jedinica, koja je prihvatila borbu.

I nakon kratke borbe su se ti banditi povukli pred našim borcima. Iz Zvoneće i okolice otpejali 50 drugova od 17 do 58 god. starih Od toga su uzeli 2 odbornika iz sela Zvoneća iz sela Gašpari 4 iz Krive i Škrapne 3 isti se nalaze u Riječkom zatvoru

¹⁴⁵ HAP, fond Oblasni NO za Istru, izvornik, rukopis tintom, 1 list, 2 stranice.

¹⁴⁶ Alegat uz Izveštaj nije sačuvan. Međutim, primjerak navedenog letka sa- čuvan je u Muzeju narodne revolucije — Rijeka (dalje: MNRR) u zbirci štampe, sig. 1751 III A₁, a glasi:

NARODU KOTARA KASTAV!

U času kada se Hitlerova ratna mašina nalazi na rubu propasti, Švabe i njihovi ustaški sluge grčevito se hvataju svega, što bi im moglo produžiti život makar i za jedan dan.

Tako oni i preko općinske uprave Kastav šire svoje krakove i stvaraju kanale, kojima bi htjeli kočiti narodni pokret i uspostaviti kakvo takvo nor- malno stanje u našem kotaru. Općina kao organ stare protunarodne vlasti, i sada je njihovo najjače uporište kod nas i ona iz dana u dan postaje sve opasnije leglo ustaštva.

Isto tako škole u Kastvu služe ciljevima njemačkih i ustaških bandita, jer pasiviziraju veliki dio omladine, koju tamo odgajaju nastavnici plaćeni od

Ovdje se kod nas se nalazi, sada 12 Amerikanaca, koji suse spustili sa padobrancima, u blizini nas, a čuje se da su pali četvorica u ruke ustašama na aedromu u gromišćinu, ali nije još sigurno, za dvojicu su sigurni da su poginuli a druge se još nije pronašlo.

U zadnjem izvještaju, smo vam javili da te biti izdani letki za našu općinu, to danas smo razdali po selima i tu vam šaljem jedan primjerak.¹⁴⁶

Uz Drugarski Pozdrav

S. F. S. N.

Zvonimir¹⁴⁷ /v. r./

Jučer su banditi fašisti promjenjiva za cukar po selima kronpir, zato smo saznali odmah organizirali nekoliko drugova. I uspjelo njim je 3 ubiti i konja a jedan je pobjegao ranjen.

Naši su zarobili 1 šmajser i 2 puške i 1 pištolj. I to baš u sredini mjesta Sv. Mateja.

¹⁴⁷ Josip Cetina-Matešić.

Pavelića i okupatora. Pomoću škola neprijatelj koči našu borbu i stvara sebi nova uporišta i nove veze u Kastvu i okolici.

Može li narod Kastavštine mirno gledati na te neprijateljeve jazbine u gradu Kastvu?

Ne može!

Mi ne možemo dozvoliti da u srcu Kastavštine djeluje stara vlast u službi okupatora i ustaša!

Mi ne možemo dozvoliti da u Kastvu rade škole koje služe ciljevima smrtnih neprijatelja našega naroda!

Prošlo je vrijeme nadmudrivanja i taktiziranja. Ljudi koji se vrzu oko općine Kastav i nastavnici kastavskih škola morali bi već znati da postoje samo dva puta, kojima mogu ići: s narodom ili protiv njega.—

Trećega nema.—

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Kotarski NOO
Kastav

16. III. 1944.

[8]

Kotarski N. O. O.¹⁴⁸

za K a s t a v

dne 25/III¹⁴⁹-1944.

231/II¹⁵⁰

Drugarskom Oblasnom N. O. O.-

ISTRA

Izveštaj sa Kotarskog N. O. O.-a Kastav dne 21. III. 44.

Prisutni slijedeći drugovi:

drug Miro,¹⁵¹ Zvonimir,¹⁵² Josip,¹⁵³ Tončić,¹⁵⁴ i Toma¹⁵⁵ a druga-rica Milka¹⁵⁶ je bila odsutna zbog političkog kursa.

Dnevni red.

1. Politička situacija.
2. Organizacijono.
- e. Prop-odjel
- a. Kulturno prosvjetni odjel.
- e. Gospodarska komisija.
- g. Zdrasveni odjel.
- h. Prometni odjel.
2. Čitanje direktiva.
3. Zaključci.
4. Kritika, samokritika i razno.

Politička situacija.

Narod Kastva a naročito sjeverni dio Kastavštine on još uvijek stoji ne pokolebivo uz našu N. O. B.-u. Razno razni pokušaji okupatora sa raznim pozivima, obećanjima, zastrašivanjima nisu mogli narod da dobiju od nje-

---

¹⁴⁸ HAP, fond Oblasni NOO za Istru, izvorna kopija, strojopis, 3 lista, 3 stranice.

¹⁴⁹ Dan i mjesec upisani su tintom.

¹⁵⁰ Uruđbeni broj spisa u Oblasnom NOO-u za Istru je dopisan plavom tintom.

¹⁵¹ Miro Srok.

¹⁵² Josip Cetina-Matešić.

¹⁵³ Josip Čiković.

¹⁵⁴ Anton Božić.

¹⁵⁵ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

¹⁵⁶ Milka Jardas-Faglina.

gove prave borbe, za svoje oslobođenje, već naprotiv još više ga zbili i čvršće¹⁵⁷ povezali uz našu N. O. B.-u. Narod južne Kastavštine i on se sa dana u dan popravlja i sve više opravdava našu borbu ali jedno moramo napomenuti da teško Ekonomsko stanje koje sve više pogađa baš južni dio Kastavštine biti u buduće glavna krivnja, da budu reakcionarne sile baš radi toga u tim krajevima imali uspjeha. Jer K. N. O. O. nije u mogućnosti da tom narodu pruži onu pomoć koja bi njemu neophodno bila potrebna, a narod će tražiti i kada nebude mogao dobiti od naše strane on će tražiti tamo gdje bude mogao dobiti, dok će ista pojava biti i u sjevernoj Kastavštini jer se već i ovdje u mnogim slučajevima osjeća nestašicu hrane.

Narod općine Klana po svuda je uz našu borbu i voli partizane, samo mjesto Klana tu još uvijek ima ljudi koji se ne slažu sa našom N. O. B.-om. Krivnja je što je baš ta Klana za cijelo vrijeme okupacije Italije bila stalno načičkana Talijanskom Vojskom koja je potpuno izmjenila nacionalnost samih mještana Klane.

Općina Matulji sva okolna sela koja pripadaju toj općini svakim danom sve su čvršće povezana uz našu N. O. B.-u blokada pojedinig sela i odvlačenje muškaraca iz tih sela sa strane okupatora ni za trenutak¹⁵⁸ nisu kod naroda pokolebali moral već naprotiv još ga više očeličili u borbi protiv okupatora. Jedino mjesto Matulji, Jušići i Veli Brgud tu još uvijek nastojimo baš naj bolje što i u tim mjestima oduvijek ima neprijateljska vojska time se i sam narod dosti pokoleban,¹⁵⁹ s druge strane nama u to mjesto pristup u svako vrijeme nemoguć i radi toga su tamo naše organizacije vrlo još uvijek nedovoljne da bi mogle dovoljno djelovati politički med narodom.

Da bi se politička situacija mogla popraviti K. N. O. O.-a donesen je zaključak da svakih mjesec dana održavaju Kotarsku Konferenciju t. j. (savetovanja) kako bi se moglo na konferencijama preresti sva važna pitanja kako o političkoj situaciji tako i po svim ostalim pitanjima.

Kako naši drugovi po svim pitanjima nisu dovoljno uzdignuti kada bi im se komferencijama ukazalo na njihove nedostatke i propuste i ukazalo im se pomoći sa strane Kastavskog N. O. O.-a čim bi tu bilo moguće više isto tako dati će se i samim Opć. N. O. O.-ima i seoskim N. O. O.-ima da sami održavaju Mitinge po selima i stalno narodu ukazuju kako treba da se održava prema N. O. B.-i.

Organizacijono stanje:

Kotara Kastav je isto kao i u posljednjem izvještaju. Isto tako je po općinama do sada.

---

¹⁵⁷ Izvještaj je pisan strojem bez diakritičkih znakova, pa su za njih korišteni znakovi za akcente. U ovoj i drugim riječima u dokumentu, akcenti nisu otipkani.

¹⁵⁸ »Ni za trenutak« je otipkano dva puta uzastopce.

¹⁵⁹ »Pokoleban« je upisano tintom iznad križanog »potvoren«.

Za općinu Zamet će se formirati do idućeg sastanka jer smo već pronašli drugove.

Po seoskim N. O. O.-ima je organizacijono stanje kao i posljednji put samo što smo uspjeli formirati jedan novi odbor od tri člana u Kantridi. O tome ćemo vas točnije obavjestiti u drugom izvještaju u kojem smo sigurni da će biti formirana općina Zamet.

U općini Klanjoj ostane još do sada u formiranju jer se teško pronalaze ljudi, ćemo morati metnuti nekoji sa terena drugovi Kastavske općine i to ćemo morati pronaći ljude malo jače političke radnike jer tamo je dosta teško raditi jer su ljudi slabo upućeni u našu borbu.

U općini Matulji jednog člana opć. N. O. O.-a uzeli su Njemci. A po svim seoskim N. O. O.-ima je stanje organizacije isto kao i zadnji puta.

U Voloskom i Opatiji tamo je isto stanje kao i zadnji puta do sada još se nije postignulo ništa po organizacijonom pitanju.¹⁶⁰

Po svemu tomu obavjestit ćemo vas u drugom izvještaju, jer imamo u vidu da će biti dosta promjena po organizaciji po cijelom Kotaru.

Organizacijono stanje gospodarske sekcije nije izmjenjeno ništa, ostane kao i zadnji puta.

Prosvjeta.

Prosvjetnom pitanju i njegovom rešenju ovaj Prop-odjel sa članovima iz oblasnog imao je nekoliko sastanaka sa učiteljima koji rade na okupatorskom terenu gdje se nalaze Njemačke Vojne jedinice,

Raznjasnjene su im sve naše potrebe za Istarski narod koji traže škole i naše učitelje tim je stavljeno u dužnost da se odazovu mobilizaciji na prosvjetni rad, a da zatvore škole na terenu okupatorskom kako su već prije bili obavješteni. Sa velikim poteškoćama se odazivaju te se je do sada odazvalo samo 2 učitelja. A škole u Kastvu nisu zatvorene, nego još upražnjena mjesta popunjuju postavljaju nove učitelje. Budući se nisu do sada odazvali učitelji koji su na tu dužnost pozvani, stime je ovaj Prop-odjel otvorio samo dvije škole i to u Brnčićima i Studeni gdje rade dva omladinca 20. III. 1944. došao je u Marčelji da započne sa radom jedan učitelj iz Kastva.

U Pehljinu škola ne radi samo u Kastvu i Zametu. Prop-odjel će imati prvi sastanak sa učiteljima radi direktiva u nastavi.

Pjevački zbor ima 3 puta sedmično vježbe i vježbao je 6 pjesmica. Orkestar je imao 19. III. po prvi puta vježbe samo manjkaju instrumenti to će biti poteškoće u dobavi istrumenata.

U Drenovi kod U. S. A. O. H.-a formiran je direktanski skup koji igra neku šalu.

¹⁶⁰ Pasus je označen s dvije okomite crvene crte na margini stranice.

Gospodarska Ekonomska Komisija.

Održan sastanak na kojem su bili prisutni: drug Marijan,¹⁶¹ Rumano,¹⁶² Tone,¹⁶³ Frane,¹⁶⁴ Zvane¹⁶⁵ i Ciković.¹⁶⁶

Iz Kotarskog N. O. O.-a zastupan je Božić.

Raspravljalo se po dnevnom redu.

1. Odabiranje predsjednika i tajnika.
2. Da se čim više nabavi hrane za našu vojsku, da se pronade neki drugi izvor a da se ne kupuje po crnoj burzi putem aprovizacije Kastva i Matulje i t. d.
3. Kako je javljeno iz Slovenije da se radi nabave sijemena obratimo na Okružnu Gospodarsku Komisiju Brčkini po tom pitanju drug Rafe¹⁶⁷ javio prije 5—6 dana na gore navedeni naslov.
4. Da se sve kože goveđe uredi i sprema koje će se predat određenoj Komisiji za to, iako tako prazna crije[va] za punjenje salame i slično.
5. Neki drug iz Jušići interesira se radi nabave mladih svinja iz Kranjske, mjere će se poduzeti čim prije jer se narod interesira i cijena da će biti dosta povoljna.
6. Javiti po N. O. O.-ima da gdje god se koja krava ili vol ubije sav taj loj nesmije ići nikuda, to ćemo platiti pod istu cijenu mesa, danas je oskudica smoka pa ćemo pretopiti i urediti za vojsku isto kada i mesar ubije da bude kod njega jedan od N. O. O.-a i da mu to preda pod istu cijenu.
7. Kada trgovcu dođe vidrijol i komik, da se kontrolira da nebi nekoji uzeo sve a drugi ništa, i da se sva zemlja obradi bilo od prijatelja ili neprijatelja.
8. Izvjestiti N. O. O. da vode računa kada se izleže tele da se nikako nesmije prodati jer ima ljudi koji te kupiti za uzgoj, jer je velika oskudica blaga.
9. Da se raširi čim više ratni zajam po svim mjestima Kotara Kastav i da se raspača tih bonova.
10. Izdano je 1.791 kg. razne vrsti hrane, a primljeno je 865 kg. razne vrsti hrane što sabirne akcije što kupljeno.
To jest primili smo iz Kotara Lovrana 187 lit. ulja a 13 lit. dali smo ga u općinu Matulji za vojsku. I dobili smo 20 kvintala pšenice od Oblasnog N. O. O.-a još 10 kvintala je na putu i slanina¹⁶⁸

¹⁶¹ Marijan Jardas.

¹⁶² Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

¹⁶³ Isto.

¹⁶⁴ Isto.

¹⁶⁵ Isto.

¹⁶⁶ Josip Ciković.

¹⁶⁷ Rafael Matejčić.

¹⁶⁸ Tekst iza točke je dopisan tintom.

Po zdrasvenom odjelu nismo učinili ništa jer nije bilo te drugarice na sastanku zbog odsutnosti što se nalazi na političkom kursu, a izgleda da će nam ona sada otpasti iz Kotarskog N. O. O.-a.

Prometni odjel dali smo na zadatak za nabavku hrane. Čitanje direktiva nismo uspjeli čitati na sastanku jer nismo stigli taj dan nego smo drugi dan na večer.

I prenesli smo odmah na svi Opć. N. O. O.-i pismeno jer smo umnožili sve direktive.

A po tome ćemo još raditi na sastancima po svim direktivama

Zaključci su donešeni.

1. Da ćemo imati konferenciju 26. III.¹⁶⁹ Kotarski N. O. O.
2. Za škole i učitelje da su narodni neprijatelji, izdat ćemo letke¹⁷⁰
3. Koliko smo radili po raspodjeli općina narod je zadovoljan do idućeg sastanka formirat ćemo nekoju općinu.¹⁷¹
4. Javiti po svim organizacijama da propagiraju po svim đacima koji polaze u ustaške škole, da idu u neprijateljske škole.
5. Obavjestiti sve organizacije da narodu pokažu da nisu potrebni obiteljski listovi po kućama da ispale sve i da brišu brojeve po kućama.

Kritika i samo kritika.

Kritika je poslala slabost Kotarskog N. O. O.-a manjkavost odgovornosti po radu, po svim drugovima¹⁷²

Uz drugarski pozdrav

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Tajnik:
Zvonimir /v. r./

KOTARSKI NARODNO-OSLOBODILAČKI ODBOR
KASTAV¹⁷³

Obl. N. O. O.

za Istru

Broj: 231/1944¹⁷⁴

¹⁶⁹ Podvučeno crvenom olovkom.

¹⁷⁰ Tekst iza točke je dopisan tintom.

¹⁷¹ Podvučeno crvenom olovkom.

¹⁷² Tekst iza točke je dopisan tintom, a čitav pasus je označen crvenom okomitom crtom na margini stranice.

¹⁷³ Okrugli pečat, crveni otisak. Tekst je složen uz obod pečata, a u sredini je petokraka zvijezda.

¹⁷⁴ Broj i datum zaprimanja spisa u Oblasnom NOO-u za Istru su dopisani crvenom tintom.

[9]

Kotarski N. O. O.¹⁷⁵

za Kastav

dne 28/III 1944.¹⁷⁶

219/II¹⁷⁷

Drugarskom

Oblasnom N. O. O. -u

I s t r a

Izveštaj sa konferencije Kotarskog N. O. O.-a, održana
je dana 26. III. 1944.

Prisutni su bili od Kotarskog N. O. O.-a Predsjednik Miro,¹⁷⁸ Tajnik Zvonimir¹⁷⁹ te drugovi Božić,¹⁸⁰ Josip.¹⁸¹ Od Kotarskog komiteta bio je prisutan sekretar drug Branko.¹⁸² Od Okružnog Komiteta bila je prisutna drugarica Nada.¹⁸³ 174 delegata iz cijelog Kotara Kastav

Dnevni red.

1. Politička situacija.
2. Organizacijono stanje.
3. Izveštaj Općinskog odbornika po pojedinim općinama.
4. Razno.
5. Kritika i samo kritika.

1. Drug Miro otvara sastanak sa pozdravom S. F. — S. N. prvo daje počast palim drugovima sa dva minuta šutnje i poklikom slava im.

2. Pročitani su pozdravni brzojavi drugu Titu i Nacionalnom Komitetu, Z. A. V. N. O. H.-a i A. V. N. O. J.-a.

3. Tada drug Miro iznaša političku situaciju vanjsku i unutrašnju. Prikazujući silne uspjehe Bratske Crvene Armije na Istočnom frontu. Te uspjehe naših saveznika koji, svakim danom sve više zadavaju osjetljive udarce sa svojom avijacijom po životnim centrima Njemačke. Ovi silni uspjesi Crvene Armije i naših Saveznika unesli su čitavu pobunu u sve satelitičke države te vjernim saveznicima Hitlerovim koji se valjaju i koprcaju i nastoje kako bi se izvukli iz Hitlerovog zagrljaja.

---

¹⁷⁵ HAP, fond Oblasni NO za Istru, izvorna kopija, strojopis, 2 lista, 2 stranice.

¹⁷⁶ Dan i mjesec su upisani tintom.

¹⁷⁷ Urudžbeni broj spisa u Oblasnom NOO-u za Istru je dopisan crvenom tintom.

¹⁷⁸ Josip Cetina-Matešić.

¹⁷⁹ Miro Srok.

¹⁸⁰ Anton Božić.

¹⁸¹ Josip Čiković.

¹⁸² Branko Suzanić.

¹⁸³ Nada Tonković.

Dalje drug Miro iznaša uspjehe naše N. O. V. i rad reakcije Draže Mihajlovića i izdajničke klike Mačeka od početka naše borbe do danas i sada na izdaju sklapanja sporazuma sa Dražom Mihajlovićem, što bi imalo za cilj, domobarnstvo okupiti poslije pada N. D. H., pripajanja domobranstva četnicima i stvaranje jedne vojske, koja bi imala za dužnost da u odlučnom momentu udari protiv N. O. V.¹⁸⁴

Druga Mirota popunjuje po političkoj situaciji drug Branko. On iznaša delegatima bivšu Jugoslaviju rad pojedinih stranaka u njoj sve do njene kapitulacije. Dalje iznaša dizanje N. O. U. i rad izdajničke vlade, Mačeka i svi ostalih reakcionera do danas.

Nakon govora druga Branka nastaje živa diskusija gdje su drugovi delegati postavili preko 30 raznih pitanja o domaćoj i vanjskoj političkoj situaciji o ulozi Kom. Part. u N. O. B. i t. d.

Drug tajnik iznaša stanje organizacije.

Kotarski N. O. O. broji 6 članova od toga jedna drugarica.

Općina Sv. Matej broji 6 članova.

Seoskih N. O. O. a u općini Sv. Matej ima 17 sa 77 članova.

Općinski N. O. O. Zamet ima 4 člana, 8 seoskih odbora sa 32 člana. Općinski N. O. O.-i Klana za sada nisu mogli dati izvještaja jer je reorganizirana sada samostalna, jer je došla neka zbrka zbog toga što se čisti odbornici koji su bili fašisti.

Općinski N. O. O. Matulji ima 4 čl. seoskih N. O. O.-ima 17 sa 76 članova. Zatim su iznašali općinski odbornici po pojedinim općinama, političku situaciju po njihovim izvještajima, politička situacija je povoljna po svim općinama, po sijevernim i zapadnim djelovima, a po južnim i na periferiji grada je dosta loše, pitanje mobilizacije po tim mjestima da nije lako nikako moguće, ako ne poslati našu vojsku i da ih pokupi, drukčije da se neće uspjeti.

A teško nam je poslati vojsku jer tamo je neprijateljska vojska, nego smo odlučili da ih pozovemo na mitinge i tako bimo ih pokupili. Isto tako smo odlučili i u samom Kastvu.

Dalje su drugovi Kotarskog N. O. O.-a kako se mora uništiti sve neprijateljske ustanove općine, županije i t. d. i, to su većinom delegati, odobrili.

Da se uništi sve ono što služi okupatoru isto su drugovi iz Kotarskog N. O. O.-a rastumačili zašto je to potrebno da se zatvori i kako je to štetno za svih nas dokle to postoji.

Dalje se govorilo o boljkotiranju Rijeke da se pojača propaganda preko svih N. O. O.-a i ostalih organizacija. Ali tu uvijek nailazimo na teško pitanje jer tu je samo odgovor da otkuda će se živjeti da nemamo od nikuda ništa nego što se donese iz Rijeke. Da je treba uvijek davati za N. P. novac i hranu a da otkuda ćemo to davati. A nemožemo im nato odgovoriti nego na ovaj način, da neka vide kako živi drugi narod u Lici i Gorskom Kotaru.

¹⁸⁴ Detaljnije o tome u: F. JELIĆ-BUTIĆ, *Hrvatska seljačka, n. dj., str. 243—244, 251—252, 258—259.*

A oni nato odgovaraju da zašto bi tako živjeli kad ne moraju, da kada se mogu pomoć. Oni su nato još govorili da te se zaustaviti ali da im garantiramo da ćemo ih pomoći u hrani i novcu. A mi im to nemožemo dati jer nemamo od kuda. Jer imamo u samoj Kastavštini svaki dan ljudi bez drugih ustanova koji se nalaze stalno ovdje, imamo još redovito svaki dan ljudi od 100 do 150 a to moraju i sam taj narod hraniti većinom uz pomoć našu od Kotarskog N. O. O.-a.

Dalje se govorilo da se približuje prvi Maj da treba već danas započeti sa pripremom da se čim bolje proslavi taj dan.

Dalje se govorilo da se čim više održavaju mitinzi po selima i da se narodu govori o svemu tome što se je govorilo na konferenciji.

Brzjavu su poslani odmah drugi dan preko Okružnog za Primorje, tako je odlučio drug Josip da će prije stignuti.

Uz drugarski pozdrav

Smrt fašizmu —oOo— Sloboda narodu!

T a j n i k :

Zvonimir /v. r./

KOTARSKI NARODNO-OSLOBODILAČKI ODBOR
KASTAV¹⁸⁵

Oblasni N. O. O.

za Istru

Broj: 219/1944.¹⁸⁶

---

¹⁸⁵ Okrugli pečat, otisak ljubičasti. Tekst je složen uz obod pečata, a u sredini je petokraka zvijezda.

¹⁸⁶ Broj i datum zaprimanja spisa u Oblasnom NOO-u za Istru dopisani crvenom tintom.

Kotarski N. O. O. za Kastav
Organizacijono stanje kotara Kastav¹⁸⁷

Dne 29/III 44.¹⁸⁷

Ime mjestu N. O. O.	Socijalni Nacionalni sustav										Opaska	Sela koja pripadaju tim odborima
	Kotarski čl.	Općinski čl.	seoski čl.	radnika	seljaka	intelekt.	Hrvati	Obrtnici	Talijani	Drugačica		
Kotarski Kastav	6			4	1	1	"		1	5		
Općina Klana		6		1	4	1	"		1	5		
Seoski Klana			4	2	2	—	"		—	4		
Lisac			5	—	3	—	"		1	2		
Skalnica			4	—	3	—	"	1	1	3		
Lipa			5	—	5	—	"		5			
Breza			5	—	5	—	"		5			
Općina Kastav		6		2	4		"		1	5		
Pehin			3	2			"	1		3		
Stefani			3	3			"			3		
Sv. Matej			3	2			"	1		3		
Marčelji			5	4			"	1		4		
Mladenčići			4	4			"		1	3		
Blažići			5	3	2		"			5		
Studenca			6	1	5		"			6		
Sroki			5	1	4		"			5		

¹⁸⁷ Tabela, datirana s 29. ožujkom 1944. nalazila se uz Izvještaj KNOO-a Kastav od 11. veljače 1944. zaprimljenom u Oblasnom NOO-u za Istru pod brojem 82/II, uz koji, s obzirom na razlike u dataciji, očevidno ne pripada. Stoga je za objavljivanje stavljena iza Izvještaja KNOO-a Kastav od 28. ožujka 1944. tj. prema kronološkom redu.

¹⁸⁸ Izvornik, rukopis tintom, 3 lista, 3 stranice.

Ime mjestu N. O. O.	Socijalni sastav						Nacionalni sastav			Opaska	Sela koja pripadaju tom odboru	
	Kotarski čl.	Općinski čl.	seoski čl.	radnika	sejlač-	intelek-	Hrvati	Obnjeni	Talijani			Druge
Jardasi			5	1	4					5		Brnčići Jelusići Jelovičani Turki Žegoti Kudeji
Kastav			3	3						3		Pavletići Brnini
Saršoni			5		5					5		Garići Kljići Benčani Ronjgi Skvažići Glo- bići Lučići
Drenova			4	3	1				1	3		Podbreg Grohovo ¹⁸ Kablari Benaši
Trnovica			4	3	1				4			Kukuljani Baštijani Lopača
Čikovići			4	4					4			Rubeši Tuhtani Jurčići Bani Škrliji
Spinčići			4	3	1				1	3		Belići Trfnajstići Tometići
Srdoći			3	2	1				3			Diraki Frlani Markovići Bačići
Grpci			4	3	1				4			
Gornji Zamet			3						3			Sunci Selinari Diraki Blečići Starci Mulci
Dolnji Zamet			5	4				1	1	4		Pavinići Lenci
Općina Matulje		6			5			1	1	5		
Seoski Matulje			4	3				1	4			
Mihotići			5	2				3	5			Puhari
Francići			3	2				1	3			Pobri
Valjeni			3	2				1	3			Pužev Breg
Rukavac G.			3	1	2				3			
Rukavac Dolnji			3	3					3			
Kučeli			4	4					4			
Kučeli Dolnji			4	4					4			Biskupi Ivanići
Bregi Dolnji			4	4					4			Rašići, Mihelići Trtni
Bregi Gornji			4	3	1				4			Rašići Mihelići Kožuli Mamići
Jušići			4	3				1	4			Vlahovbreg Korensko Jurdanići
Mučići			4	1	3				4			Ružići Permani

	4	1	3	4	1	3	4	Brešća
Veli Brgud	4	1	3	4	1	3	4	
Mali Brgud	4	1	3	4	1	3	4	
Zvončća	3	1	2	4	1	2	4	Otiig je jedan u u Općinskom
Sušnji	4	4	4	4	4	4	4	
Skrapna	3	3	3	3	3	3	3	
Zaluki	3	1	2	3	1	2	3	
Opatija	5	4	1	5	4	1	5	Od toga jedan
Volosko	4	3	1	4	3	1	4	uhapčen

U budućem izvještaju ćemo van poslati po tablici točno i mobilizaciju
 Uz Drugarski Pozdrav

Tajnik
 Zvonimir [v. r.]

189 U izvorniku je pogrešno upisan naziv sela kao »Grofovo«.

[10]

Kotarski N. O. O.¹⁹⁰

Dne 13/ IV-1944.

—Kastav—

302/II¹⁹¹

Drugarskom Oblasnom N. O. O.-u Istra
Izvještaj Kotarskog N. O. O.-a Kastav dne 7/ IV-1944.

Prisutni su bili drugovi: Miro,¹⁹² Zvonimir¹⁹³ i drug Josip.¹⁹⁴ Ispred Okružnoga bio je drug Vladimir.¹⁹⁵ Ispred Kotarskog Komiteta bio je drug Branko.¹⁹⁶

Sastanak nismo imali po određenom vremenu tj. na 1/IV, jer smo bili reorganizirani. Odpala nam je drugarica Milka,¹⁹⁷ kao i drugovi Tončić¹⁹⁸ i Toma.¹⁹⁹ Drugarica Milka opredjeljena je za Općinski Komitet sv. Matej Drug Tončić i Toma su u Kotarskom N. O. O.-u Opatija kao članovi.

Dnevni red:

- 1) Izvještaj odbornika po političkoj situaciji,
- 2) Izvještaj tajnika po organizacionom pitanju,
- 3) prop-odjel,
- 4) kulturno prosvjetni odsjek,
- 5) gospodarska blagajna
- b) socijalni odsjek,²⁰⁰
- 8) zdratstveni odsjek²⁰¹
- 9) prometni odsjek,
Čitanje direktiva,
kritika i samokritika.

1) Politička situacija.

Narod općine sv. Matej i Zameta glavnom gleda u našu N. O. B.-u kao jedinu pravu borbu, koja će mu omogućiti da se oslobodi ispod fašističkog jarma.

---

¹⁹⁰ MNRR, zbirka dokumenata, izvorna kopija, strojopis, 6 listova, 6 stranica.

¹⁹¹ Uredžbeni broj spisa u Oblasnom NOO-u za Istru je dopisan plavom tintom.

¹⁹² Miro Srok.

¹⁹³ Josip Cetina-Matešić.

¹⁹⁴ Josip Čiković.

¹⁹⁵ Vladimir Srdoč.

¹⁹⁶ Branko Suzanić.

¹⁹⁷ Milka Jardas-Faglina.

¹⁹⁸ Anton Božić.

¹⁹⁹ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

²⁰⁰ »Socijalni« je upisano tintom iznad križanog »inicijativni«.

²⁰¹ Pod rednim brojem 7 bilo je također otipkano »zdratstveni odsjek«, pa je križano tintom.

Narod sjeverne kastavštine sve smelije stupa putem N. O. B.-e naročitim oduševljenjem narod prati napredovanje Crvene Armije, koje se sve više približava u srce Evrope isto tako je narod oduševljen sa našom N. O. V. koja širom naše domovine donosi okupatoru osljetljive gubitke. Naročito je narod oduševljen sa našom vojskom kada se nalazi na našem terenu, i ako je narod već sam po sebi siromašan, on opet daje sve za svoju vojsku koja ga brani, da mu Njemačke bande ne pljačkaju još ono malo što ima. Narod Kastavštine, kako je poznato dao je već sve od sebe i sada otkida od svojih usta davajući svojoj vojsci, nebi li mu ostao barem krov nad glavom.

Narod sve manje vjeruje u Englesku i Američku pomoć zbog odugovlačenja druge fronte, o kojoj se već toliko dugo vremena govori i piše ali je još uvijek nema. Narod jedino očekuje spas od Bratske Crvene Armije i naše vojske.

Narod sve prihvaća što ga N. O. O.-i uvjeravaju, samo za mobilizaciju teško prihvaća i to naročito oko neprijateljskih garnizona. Zbog toga prinuđeni smo na prisilnu mobilizaciju onih koji se ne odazivaju na poziv. Sjeverni dio Kastavštine je mobilisan sav i baš radi toga pošto oko neprijateljskih garnizona nije sve mobilisano, postavljaju se prigovori sa strane naroda. Mi uvjeravamo narod kako nam nije moguće još za sada mobilizirati na onim mjestima gdje se nalazi okupator. A narod kaže, da ne treba više nikoga politički uvjeravati, budući da može biti svako svijestan i znati gdje mu je mjesto, poslije skoro tri godine borbe. Zato narod zahtjeva da se prisilno mobiliše svakoga koji se neće odazvati drugarskom pozivu. Omladina u mjestima gdje su još kod kuće nekoji muškarci dolazi k nama i govori: »Da ča čekamo da ne poberemo te njihove ljude jer da se već bori cijeli svijet protiv fašizma a oni da još uvijek doma čekaju u dobrom životu. Oni da još ni ne osjete da je rat i da će doći kapitulacija Njemačke pak da će ostati ovdje kao što su ostali i za vrijeme kapitulacije Italije.« Zbog takvih i sličnih prigovora od strane naroda i omladine prisiljeni smo na prisilnu mobilizaciju. To činimo obično kada izlaze iz žice, jer tako zahtjeva narod.

Ovih dana uspjelo nam je mobilisati na ovakav način: jedne smo digli kada su išli na pogreb, druge na radu po njivama i. t. sl. Neprijatelj stalno ubacuje parole protiv naše N. O. B.-e, i to putem letaka poziva narod da se vrati kući, da nema smisla boriti se budući da će i tako doći sloboda, kako je naša borba protiv vjere i za boljševizaciju. Ali oni su se već toliko kompromitirali pred narodom da im narod već ništa ne vjeruje. Osobito iza svega palenja u Kastavštini kojom su prilikom uništili tri sela, i to palenjem i miniranjem uništili su cijelu pokretnu imovinu i čak dignuli u zrak jednu bolesnu staricu koju nisu dali iznijeti iz kuće. Od tada ih Kastavski narod još više prezire i smatra ih najgorim banditima. Ima još nekoliko pojedinaca koji špijuniraju i nastoje²⁰² da bi se povratilo ono staro iz god. 1941. tako se našao, jedan koji je Njemačku bandu vodi[o] prilikom paljenja spomenutih sela, taj bandit je penzionisani učitelj poznata pijanica imenom »BURGER«.

²⁰² »I nastoje« je otipkano dva puta uzastopce.

Politička situacija u općini Klana.

U samom mjestu nije tako povoljna, narod nije protiv naše borbe ali je još uvijek kolebljiv i stoji na liniji manjeg otpora, dok u drugim okolnim selima je situacija puno bolja. Izgle[da] nam da će se situacija popraviti budući da smo poslali na taj teren nekoliko, političkih radnika, koji će biti stalno na tom terenu. Jednoga smo prebacili iz općine Sv. Matej u općinski N. O. O. Klana. Nisu ljudi niti protiv naše borbe, no uvijek govore da zašto to ili ono i htjeli bi biti u svakom radu pošteđeni. Mobilizacija u okolnim selima uspjela je donekle i na dobrovoljnoj bazi a u samoj Klani smo većinom pokupili tako da već tu nema puno boraca kod kuće jer iz toga kraja ima još dosta ljudi u Talijanskoj vojsci i Engleskom zarobljeništvu.

U samom mjestu Klana smatra narod partizane komunistima oni govore da se mi ne borimo za drugo nego za komunizam, i da njima ne treba govoriti da je to N. O. B.-a oni komunizam ne smatraju protivnim i zahtjevaju da im otvoreno kažemo. (ono što ne postoji t. j. borba za socijalizam).

Izveštaj po organizacijonom pitanju.

Ima dosti promljene od posljednje[g] izvještaja. Općina Kastav je podijeljena na dvije općine i to: na općinu sv. Matej i općinu Zamet, općina Klana ostaje kao i prije. Općina Matulje i Opatija otpale su iz našega kotara. U općinu Zamet smo priključili Kantridu (Periferija Rijeke). U tom mjestu su još naše organizacije slabe jer smo tek u posljednje vrijeme uspjeli prodrijeti u njega jer su tu bili većino[m] fašisti za vrijeme Italije. Već se zapažaju uspjesi rada budući da nam je uspjela sabirna akcija za našu vojsku za Uskrs.

Bolje razjašnjenje organizacijonog stanja vidi tablicu.²⁰³

Narodno Oslobođilački odbori rade ekonomski i politički rade dosti slabo još uvijek nije politička svijest zadovoljavajuća. Krivnja je u glavnom ta, što su se N. O. O.-i pretvorili u neke ekonomske ustanove svaki je odborni[k] zadužen po nekom radu uza svoju dužnost odbornika po nekom radu zbog toga se i ne održavaju redoviti sastanci po selima. Po grupama se isto-politički isto slabo radi jer je narod previše zaposlen sa radom za N. O. B.-u. Tako na, pr. potrebno je svakim dano[m] 30 do 40 ljudi za prenašanje hrane ili materijala a uzato nam dosta umetaju rad Njemačke bande koje upadaju na naš teritorij. Toga radi je politički rad još uvijek dosta slab. U selima oko neprijateljskih garnizona ima narod više vremena da se politički izgradi, a izgrađen je u stvari politički bolje međutim nije aktivan u radu i zato nema tolike koristi od njega kao što od naroda sjeverne Kastavštine. Svaki rad njima je pretežak, uvijek im treba javiti dva dana prije ako će nam što pomoći, međutim nama nije moguće da u svakom slučaju potrebe rada (prenošenja hrane i sl.) izvještavamo i organiziramo prije jer to treba momental-

---

²⁰³ Tablica je u prilogu Izvještaja.

no, na pr. pokupiti ljude za prenošenje nekoga materijala koji momentalno potreban i t. sl. Isto tako i u općini Klana imamo dosta poteškoća u sličnim slučajevima. Narod po svim tim mjestima gleda u N. O. O.-ima pravu narodnu vlast, jer satko ko misli nešto raditi, ili ići nešto tražiti, neće ići sam svoje volje, ili da će tražiti neku vlast okupatorsku nego traže savjeta N. O. O.-e.

A ima još pojedinaca koji se još okolo toga ismehivaju oko N. O. O.-a i N. O. B.-e, ali takvih ima jako malo, kojim se baš pokažu kao otvoreni narodni neprijatelji. Ali bit će ih sigurno koji podmuklo ovako govore a drže se naši simpatizeri. Ali to je većinom u južnom djelu Kastavštine a u sjevernom ima takovih malo, jer nema ni jednog čovjeka koji nije povezan uz našu borbu. Ima ih i tu koji ne rade sve sa voljom, ali opet ne može reći da neće kad već vidi da radi sve staro i mlado što je sposobno.

Po tim točkama je sastanak bio završen jer je drug Vladimir morao otići na drugi teren. Onda smo nastavili sastanak 12/IV, taj dan smo primali u Kotarski N. O. O. još dva druga i to Marijana²⁰⁴ i Ivana²⁰⁵.

Prop odijel. Reorganizira se odbor prop-odjela, što tjesnije vezan sa USAOH-om, AFŽ-om i N. O. O-om.

Stampa se čita po čitalačkim skupinama osobito kod USAOH-a i AFŽ-a kod N. O. O.-a već ne tako redovito. Sa dopisima vrlo teško ide, bojazan i strah radi sastavljanja dopisa radi toga zadužiti će se jednog člana odbora Prop.-odjela da ide po svim organizacijama N. O. O.-a radi direktiva predavanja znanja u dopisima.

Čitanje štampe i njen sadržaj zadovoljava osobito »glas Istre«.²⁰⁶ Traže ljudi da im se čim više učvrste njihovi dopisi u šampu. Radi toga naslov je i zastoj u dopisima, gleda se tumačiti o nemogućnosti uvrštenju svih članaka u šampu.

Orkestar je sastavljen od tri člana. Javili su se još dvojica druga da će se mobilizirati, još dva člana iz Zameta tako da će biti potpuni orkestar.

Pjevački zbor vježbao je ove Pjesme: 1 Lijepa naša domovina, 2 Posmrtni marš 3 HJ, Slaveni 4 Pjesma o Volgi 5 čapajevka 6 Pjesma novog života 7 Himna omladine 8 Kad me majka na dug put ispraćala.

Diletanska grupa pučke škole u Marčeljima dano je da vježba š[a]lu igru Pionir.

U zametu dana je šala igra: u Borbi je spas.

Prosvjeta. Škola otvorena u Brnčićima gdje radi jedan učitelj i jedan omladinac,

²⁰⁴ Marijan Jardas.

²⁰⁵ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

²⁰⁶ »Glas Istre«, glasilo NOP-a Istre je izlazio od 1943. do 1945. godine. Detaljnije o tome u: Vinko ANTIĆ, Građa za povijest narodnooslobodilačke borbe u Istri. »Glas Istre« (1943—1945), *Vjesnik Historijskog arhiva Rijeka* 6—7, Rijeka 1961—1962, str. 547—698; Isto, *Vjesnik Historijskog arhiva Rijeka* 8—9, Rijeka 1963—1964, str. 293—386; Isto, *Vjesnik Historijskog arhiva u Rijeci i Pazinu* 11—12, Rijeka 1966—1967, str. 389—527; Herman BURŠIĆ, *Glas Istre — glas istine, borbe i slobode, Štampa u NOB: Istra, Hrvatsko primorje, Gorski kotar, Rijeka* 1983, str. 11—22.

- 2) Marčelji jedan učitelj
- 3) Studena jedan učitelj
- 4) Klana jedan učitelj i jedna učiteljica.
- 5) Škalnica i Lipa jedna učiteljica

Po novoj direktivi moraju svi učitelji u Istru, radi toga traži se sve sile u omladini.

U roku od 15 dana održani su sledeći mitinzi u Klani, Zorzićima i Marčeljima.

Širi zborovi održani su na Liscu, Gornjem Zametu, Trnovici i Brezi, svuda se govori na zborovima o odlukama AVNOJ-a, populariziranje narodne vlade saveznicima, Moskovskoj²⁰⁷ i Teheranskoj²⁰⁸ Konferenciji i Atlanskoj Povelji,²⁰⁹ svuda se opaža živo sudjelovanje u diskusiji, a naročito po bojkotu grada.

Mobilizacija nam je uspjela i akcije su nam uspjele na dobrovoljnoj bazi od posljednjeg sastanka dvadeset drugova u Klani, 23 druga mobilizirali smo, prisilno u Drenovi 37 u Pehljinu 17 u samom Kastvu 7 u Zametu nismo uspjeli dosada ni na dobrovoljnoj ni na prisilnoj bazi ništa.

Narod sudjeluje u akcijama u sjevernoj kastavštini kad nalete Njemci u naša sela sve se lati oružja i ide na položaj. Narod se prije bojao akcija ali danas se već priviknuo na to pa nije već toliko, protivan akcijama, nego traži da stoji vojska kod nas i da neprijatelja tuče na svakom koraku baš danas 13/IV naletili su Njemci u selo Vožišća blizu sv. Mateja te su ih naši borci napali, borba je trajala sve do pred večer i onda su ih naši borci uspjeli odbiti čak do bunkera do sela Marinići. U selu Mladenici uspelo im je zapaliti jednu kuću a drugu porušiti. Narod je bio oduševljen taj dan kada su ih poterali natrag u žicu, jer da bi bili popalili još koje selo, kada nebi bilo naših boraca tu u blizini.

Ti banditi su naša tukli sa bacačima naša sela U Marčelji i Garići ali opet se nije narod preplašio. Seoske straže jesu organizirane imaju svoje komandire i straža se vrši prilično dobro, ali nije to baš svagdje po vojničku jer ima tu i dosta žena koje vrše stražu. Zbog toga što su muškarci većinom mobilizirani.

Gospodarstvo i blagajna.

Gospodarska komisija do sada slabo radi jer imamo tu drugove dosta slabe, slabo su inicijativni u radu, treba im uvijek pomagati u radu. Hrana

---

²⁰⁷ Moskovska konferencija je održana od 19. do 30. listopada 1943. godine. Bio je to sastanak ministara vanjskih poslova SAD, SSSR-a i Velike Britanije na kojemu je postignut dogovor o otvaranju druge fronte u Evropi (Drugi svetski rat 2, Beograd 1973, str. 244—245).

²⁰⁸ Teheranska konferencija je održana od 28. studenog do 1. prosinca 1943. godine. Na njoj su šefovi velikih sila Antifašističke koalicije (Churchill, Roosevelt i Staljin) postigli dogovor o vođenju ratnih operacija u Evropi (Drugi svetski rat 2, Beograd 1973, str. 247—248).

²⁰⁹ Atlantsku povelju — osnovu za stvaranje Antifašističke koalicije potpisali su Churchill i Roosevelt 14. kolovoza 1941. godine (Drugi svetski rat 1, Beograd 1973, str. 469—471).

se nabavlja za potrebe Kotara i to sve uz cijenu crne burze. Drugačije se i neda nabaviti, kada bismo imali novaca moglo bi se nabaviti hrane još dovoljno, da osiguramo vojsku. Ali sada smo ostali već bez novaca i bez hrane u Kotarskom N. O. O.-u jer nemamo od nikuda pomoći nego što sakupimo od narodne pomoći i sabirnih akcija, ovi dva mjeseca će biti za nas najteži jer nećemo imati šta tražiti od naroda budući da neće ni sam imati ništa i treba samome njemu pomoći. Onu pšenicu što smo dobili 1050 kg. i 170 litara ulja to nismo dali narodu nego za vojsku i za razne ustanove koje se nalaze na teritoriju našeg kotara. Isto smo dali i za prolaznike koji prolaze preko naših sela i baza. Sigurni smo da redovito imamo svaki dan u našem kotaru 150 ljudi na prehrani tako se u našem selu Marčelji nahranilo preko 3.500 ljudi bez onih koji su redovito ovdje i to od 10. III. do 8. IV., a isto tako i po drugim selima.

U samoj Studeni je i 3 puta toliko koliko u svim tim drugim selima. Narodna pomoć se dijeli siromašnim obiteljima, 40 lira po osobi, sada smo odlučili da bi trebalo davati više pomoći tamo gdje se nalazi više od dvoje djece. Jer jedna majka od jednog borca koja ima 3 do 5 djece, nemože živjeti po toj pomoći. Ali teško da ćemo biti u stanju to dati, jer nam i do sada treba davati preko 50.000 mjesečno. Po tome se vidi da smo u slabom stanju da ih pomognemo, a imati ćemo još drugih obitelji kojima će se davati pomoć, od ovih novih boraca jer tu su ljudi većinom koji žive od nadnice.

Blokada grada nam uspeva slabo, jer narod govori da neka mu ne dođe partizan na vrata kad nebude išla njegova žena u Rijeku. I narod prizna da griješi kad ide na Rijeku i da stime potpomaže fašizam, ali da potpomaže i sam sebe i vojsku od toga jer da uvijek nose više iz grada nego u grad. Na mitinzima pristanu da neće ići ali da im pružimo pomoć. A mi im nemožemo obećati pomoć, jer ne predviđamo da ih možemo pomoći. Mi im predlažemo i to da kako živi narod u Lici, Gorskom Kotaru i Primorju, a oni nam odgovaraju da zašto bi oni tako živjeli kad ne moraju. I mi tu predviđamo da nećemo uvjeravanjem moći uspjeti blokirati grad, ako ne na prisilan način. Jer da treba da se blokira sa svih strana a ne samo kod nas, sa svih strana da ide u grad na vagone drva a mi da im ne pustimo niti jedno breme drva.

Nama su javili iz kotara Sušak da oni su uspjeli blokirati grad i mi smo to odmah prenesli na narod, a oni nam odgovorili da se prošećemo preko Rijeke pa da vidimo koga ćemo naći na Rijeci Grobništice ili Kastavki. I tako uvijek dolazimo s narodom u ne suglasice blokade grada sa uvjeravanjem, morati ćemo prisilno.

Stime vas molimo da nam objasnite dali ćemo prisilno zaustaviti ili kako ćemo.

B l a g a j n a.

Ostatak novca od mj. Februara	=	6323
Primitak novca za N. P.	=	73716
		<hr/>
Ukupno	=	80039
		<hr/>
Potrošeno je za razne stvari	=	19447
Za N. P. od Kot. N. O. O.-a izdano je	=	46713

Ukupno izdatak	=	66150
Ostatak novca za April mjesec je	=	13889
Dugujemo za raznu hranu	=	29980
Od toga imamo još što smo posudili jednoj našoj organiz.	=	10000
Uz to imamo još	=	40.000 kuna.
Hrane smo izdali od posljednjeg izvještaja za vojsku i razne ustanove	=	1.724 kg.
A primili smo hrane od posljednjeg izvještaja do danas	=	422 kg.
Izdano meso za bolnicu	=	120 kg.

Po tomu se vidi u kakvoj ćemo biti oskudici ako nebudemo u svim mjesecima ako nebudemo imali pomoći od nikuda.

Socijalni odsjek.

Popaljenih i porušenih kuća bit će označeno na tablici, koliko ima ljudi u partizanima koliko u internaciji, koliko familjama se daje Narodna pomoć, koliko članova koliko blaga je oduzeo okupator i koliko je otišlo u partizane.

Prometni odjel.

Nastojat ćemo da uhvatimo čim tješnije veze sa Intendanturom Operativnog štaba, i sa kotarom Sušak i Opatija tako da možemo preko njih nabavljati hranu.

Dosti će nam biti sada teže za razne stvari jer do sada smo nabavljali hranu a novca dosti dobili kao N. P. iz kotara Opatije, a sada toga nećemo imati, morat ćemo ih tražiti pomoć u koliko to nije njima potrebno.

Raspodjela rada.

Drug Miro predsjednik,

Drug Zvonimir Tajnik i blagajnik.

Drug Josip zadužen po Prop-odjelu.

Dok druga Ivana i Marijana^{209a} nismo još zadužili, sada još do budućeg sastanka te ići po terenu sa ovim drugaricama.

Dok drug Marijan još i nije sposoban za nijedan rad jer je ostao ranjen od Švaba kada su palili ova naša sela—Jelušići, Turki i Jelovičani.

Primili smo ga svjedno u Kotarski N. O. O. tako da se uputi u rad dok ozdravi.

Formirali smo u Kotarskom N. O. O.-u narodni sud i to od 3 druga Josip predsjednik suda a Ivan Marijan ostali članovi. Primili su odmah tu dužnost i stupili odmah u rad. Kako izgleda imati te dosti posla u našem kotaru.

Čitanje direktiva.

Čitali smo sve direktive koje smo dobili u zadnje vrijeme i po tome smo diskutirali.

^{209a} Marijan Jardas.

Došli smo na diskusiju o cijenama po vašim direktivama²¹⁰ i zaključili da nemožemo metnuti mi takve cijene, = cijenu sena metnuli smo 250 lira po kvintalu, a ostale stvari i nemamo za prodati u našem kotaru, koji ima više krumpira toga daje jedan drugome za kavu zamjenu. A i to ga već nema jer su dali ljudi za N. O. V.

A mlijeko se još uvijek prodaje po 10 lira.

Z a k l j u č c i.

1. Narodnim neprijateljima koji su pobjegli iz naše vojske ili od kuće oduzeti njegov djel u kući i imanje.
2. Pokupiti obiteljski listovi, to nam je uspjelo do sada po nekim mjestima ali slabo, kada su palili ova sela posljednje vrijeme, naletio je narod na jednog odbornika u selu M. da im dade obiteljski listovi odmah natrag i on im je dao. Poslije se to dogodilo i u Kosima da im se mora dati obiteljski listovi jer da ćemo mi odgovarati ako ih popale zbog toga i tako u tom selu predao sam im ih ja sam.
3. Pronaći ljude koji govore protiv naše borbe, kleveću i t. d. pozvati ih na miting i pred narodom ih raskrinkati.
4. U vezi sa iskrcavanjem doći će reakcija i pokušavati će da se dočepa vlasti stoga smo zaključili pozvati narod na okup i mobilizaciju.
5. Tumačiti narodu cilj u vezi s ovim letkima kako su lažni koji su bacani od neprijatelja.
6. Pripremiti narod na daljnje žrtve, glad, kako će okupator još na razne načine gledati da nas uništi.
7. Od ovih ljudi koji sada posljednje vrijeme popaljeni, zaključili smo da nećemo dati pomoć koji su išli stanovati u žicu.²¹¹
8. Organizirati zidne novine pred najnovije vijesti o federativnom uređenju u zidne novine metnuti kratice iz naše štampe jer narod ih još uvijek slabo razumje.
9. Provesti mobilizaciju do 40 god. I popisati svi do 45 god.

Kritika i samokritika je bila po svih nas što smo dosti popušljivi i prelazimo preko toga, a i po samom meni zbog tih obiteljskih listova priznam da sam pogrešio.

Uz drugarski pozdrav

Smrt fašizmu —oOo— Sloboda narodu!

T a j n i k :
Zvonimir [v. r.]

KOTARSKI NARODNO-OSLOBODILAČKI ODBOR
KASTAV²¹²

²¹⁰ Cijene su utvrđene na sastanku Oblasnog NOO-a za Istru održanom 20. ožujka 1944. godine (Dušan DIMINIĆ, Istra u partizanskom notesu, Pula 1986, str. 95).

²¹¹ Pod ovim izrazom se podrazumijevaju mjesta s neprijateljskim posadama, koje su se od napada partizanskih snaga štitile žičanim preprekama i fortifikacijskim objektima.

²¹² Okrugli pečat, crveni otisak. Tekst je složen uz obod pečata, a u sredini je petokraka zvijezda.

Naziv mjesta NOO	Kotarski NOO čl.	Općanski NOO čl.	Seoski NOO čl.	Dragona	Dragarica	radnika	seljaka	Intelektualca	Obrtnika	Hrvata	Srbasa	Opaska	Sela koja spadaju pod II N. O. O.
Kotarski NOO	3			3	3	1	1	1					
Općina Sv. Matej		6		6	6	9	2						
Stefani			4	2	2	4				14			Marinići Bezjaki
Sv. Matej			5	3	2	4	1			3			Siroli Vožića Furićevo Hosti Petrci
Pehin			5	4	1	5				2			
Skurinja			5	4	1	3	1			2			
Blažići			5	3	2	4	1			1			
Mladenići			5	3	2	3	2			1			
Zorzići			4	3	1	2	2			1			Juraši Lučinići Stupari Trtni Biskupi Brtni Ronjgi Garčić Kličići Glo- bombrici Mavri
Marčelji			6	5	1	3	3			2			
Saršoni			4	3	1	2	2			1			
Trnovica			5	4	1	3	2						
Drenova													
Gornja Drenova dolina			3	3	3								Lučići Skvažići Benčani Kukuljani Bastijani Grohovo ¹⁶ Lopača
Pulac			4	4	4								
Studena			6	5	1	5	1						

Stroki	5	5	3	2	4	nijemci pokupili i prešli na našu stranu sa oružjem.	Davičići Kosi Vajani
Jelušići	Reorganizirano tu su nijemci 1 pokupili svi ljudi i odbornici						Turki Jelovičani
Općina Klana	7	7	5	2	„	Novi svi samo jedan je prebačen iz općine Sv. Matej u Klanu	
Seoski Klana	7	5	2	5	1	4 su stari 3 novi izbačeni su dva zbog oportunitizma politički slabi	
Lisac	6	4	2	1	5	3	4 stari dvojica su novi. Politički slabi Politički svjest slaba.
Skalnica	5	3	2	4	1	„	„
Breza	5	3	2	4	1	„	„
Općinski	a jedan je mobilisan oportunist						
Zamet	4	3	1	3	1	Politička svjest dobra ali nisu aktivni u narodu	
Zamet dolnji	5	4	1	4	2	Tu je bio odbor dosti loš, ali sada u zadnje vrijeme popravja	
Zamet Gornji	4	3	1	3	1	„	„
Grpci	5	4	1	4	„	Kolebjivi u radu	
Srdoči	5	4	1	4	„	„	„
Kantrida	4	4	4	4	„	Novi početnici	
Cikovići	6	5	1	4	„	Kolebjivi dosti	
Belići	3	3	3	3	3	Novi početnici Kastav ne postoji odbor	Rubeši Tuhtani Tometići
Trinajstići	5	4	1	3	2	Kolebjivi dosti	Spinčići

²¹³ Vidi bilješku 203. Izvornik, rukopis tintom, 1 arak, 1 stranica.

²¹⁴ U izvorniku je ova rečenica upisana obratno u odnosu na tekst u tabeli.

²¹⁵ »Srba« je pogrešno upisano u ovoj koloni. Brojčani podaci koji su u njoj navedeni očito se odnose na broj mobiliziranih boraca. To se može zaključiti i na osnovi primjedbe na kraju tabele datirane s 29. ožujkom 1944. godine.

²¹⁶ U izvorniku je pogrešno upisan naziv sela kao »Grofovo«.

[11]

Kotarski N. O. O.²¹⁷

za Kastav

br. 146/44 dne 16/V. 1944

431/II²¹⁸

Drugarskom

Okružnom narodno oslobodilačkom odboru

Buzet.

Izvjestaj sa sastanka Kotarskog N. O. O. Kastav dana 12/V.

Prisutni na sastanku, Kotarskog N. O. O. slijedeći, Drug Miro,²¹⁹ Zvonimir²²⁰ Josip,²²¹ Zvane,²²² Marijan,²²³ drugarica Duša²²⁴ bila je odsutna zbog bolesti.

Sastanak se nije mogao održati, prije zbog, ofenzive koju je poduzeo neprijatelj na našem terenu.²²⁵

Dnevni red:

I, Izvjestaj odbornika

a. Politička situacija

b. Izvjestaj organizacjono

c. Mobilizacija

d. Kulturno Prosvetni rad

e. Propodjel

f. Gospodarstvo

g. Sudstvo

h. Zdrastveni odsjek

2, Zaključci

3, Kritika i samo kritika

4, Razno

Drugovi iznašaju političku situaciju po svojim sektorima rada. Zatim drug Miro iznaša, u kratkim crtama vanjsku političku situaciju i unutarnju.

Politička situacija u Općini Sv. Matej, izgledala je strašno prvig dana, za ofenzivom narod se je spremao sav, da ide na sjeverne Kastavštine, da će se preseliti u južni dio Kastavštine.

---

²¹⁷ HAP, fond Oblasni NO za Istru, izvorna kopija, strojopis, 5 listova, 5 stranica.

²¹⁸ Uredžbeni broj spisa je dopisan plavom tintom.

²¹⁹ Miro Srok.

²²⁰ Josip Cetina-Matešić.

²²¹ Josip Ciković.

²²² Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

²²³ Marijan Jardas.

²²⁴ Duša Slosar-Kranjčeva.

²²⁵ Odnosi se na ofenzivu njemačkih snaga u sjeveroistočnom dijelu Istre od 25. travnja do 5. svibnja 1944. godine (Zbornik, V, 27, str. 291—295).

Ali se ipak narod malo smirio stime. Ali sada je okupator nastao sa drugim metodama, da narod plaši, počeo je svaki dan da puca, 5—10 topovskih granata, stime se narod jako plaši, zabio se neki strah u narod, da se uopće prvig dana dao nikud od kuće. Jer pucaju na sve strane i u sama sela, čak su bacili i u samo mjesto Sv. Matej, ispred crkve i blizini crkve na kuće.

A baš danas 16/V. pucali su od 9 sati u jutro pa sve do 3 sata posle podne, izmjeđu sela Brnčići i Jardasi i Jelušići i čak u šumu su bacali, tako da je narod ostao preplašen, da se uopće boji ići raditi u polje ni nikuda.

Na taj način smetaju našem pokretu, da je teško poslati, nikoga nikamo na rad, niti prenašanje hrane ni drugih potrebnih stvari za naš pokret. Narod nekoji čak su se i preselili u Južnu Kastavštinu, ali to samo pojedinci, ali ne to da su naši neprijatelji nego više od straha. A oni ljudi koji su za naš pokret ti nisu pokušali do sada a odsada neznamo što će biti jer se narodu zabio strah u kosti.

Općina Klana je isti tako, jer gleda samo pred sobom selo mučeničku Lipu, koja je nastradala do temelja, poništene su sve kuće i okolo 300 ljudi, za kojeg se uopće ne zna kako su stradali, jesu li od ognja, ili od noža, a za nekoje se čuje da su i spaljeni u školi, najprije poliveni benzinom, a onda zapaljeni.²²⁶ Stun metodom su u tim selima narod plašili a narod je čak nasjel i neprijatelju od straha. U selu Škalnici je neprijatelj zahtjeval, bivšeg župana, da mu donese popis pučanstva i on je to učinil, ali još nemožemo reći da to narod radi svoje voljno, nego radi od straha. Jer tu je bio narod jako dobar za naš pokret, a isto tako i u Lipi Liscu i Breza, ali tu je spaljeno skoro i to dva sela već kako vas obavjestili u prvom izvještaju, tako da je narodu teško doći jer je preplašen.

A u samom mjestu Klana, tu je užasno nema uopće pristupa, u mjesto oni ljudi koji su bili sa našom vojskom, su se povlačili, a ovi drugi su svi ostali, kod svojih kuća, a i dosti veliki broj ljudi očekivalo željno neprijatelja. Koji su mu kazivali za oni ljudi koji su aktivno radili za naš pokret, tako da su pojedinci ostali poslije uhapčeni, odvedeni u zatvor na Rijeku. A kako se čuje, da je išla neka deputacija iz Klane na Rijeku, prvi dan ofenzive, tako da nije u samoj Klani izgorela nijedna kuća. A tu je bio čak i jedan član općinskog NOO-a i svećenik iz tog mjesta. Tako da su ti gadovi, prelazili preko sela Studene, u Klanu da nisu ispalili ni jedne kuće u Studenoj, ali poslije su se vratili iz Klane na taj zločinački, posao, kao i po drugim selima pljačkati i paliti.

I tako, sami ljudi iz Studene misle, da su njim to nanjeli sami pojedinci iz Klane. A čak nekoji ljudi govore, da kad dođu partizani da te najprije ubit druga Komandanta brigade Pajota,²²⁷ pa makar sa vilama od džubra.

Po svime tome vidi se da je narod u samom mjestu Klani dosta naroda protiv našega pokreta.

Općina Zamet tu je još politička situacija najbolja, ali zato što nije tako narod jako prestrašen kao u sjevernoj kastavštini, ali svejedno se boji, da

²²⁶ Detaljnije o tome u: Antun GIRON, *Zločin u Lipi, Liburnijske teme 3, Opatica 1978, str. 75—83.*

²²⁷ Vitomir Širola-Pajo, komandant 1. istarske brigade »Vladimir Gortan«.

dolazi u sjeverni dio kastavštine, tako da nam nije u najgorim momentima za nikakvu pomoć. A narod po svim mjestima, manje vjeruje u Saveznike²²⁸ jer govore, da se sav narod poništiti, prije nego oni otvore drugi front. Mi narod uvjeravamo, da će, a on nato odgovara da što će njim onda kada budu svi poništeni.

Narod samo gleda u Sovjetski Savez, a kad će doći oni do balkana da pomognu našoj N. O. V. da iztjeraju morskog okupatora. Baš sada ovih zadnjih dana, kada su Crveno Armejci oslobodili Sevastopolj²²⁹ i poništili tolike hiljade neprijatelja, narodu se je podignul moral. I vjeruju u odlučnu ofenzivu Crvene Armije, a ipak čuju sada vijesti o napredovanju Saveznika u Italiji stime se narod malo tješi.

A kada su palili sela u Kastavštini, dosti je naroda govorilo, da gdje su, ti saveznici, da šta ne vide šta stvaraju ovi bjesni psi po našim mirnim selima. Narod je sa svim tim voljan dati, sve za našu vojsku, ali samo da ne pravi nikakvig akcija blizu sela jer daće nastradati sve. Narod je prio bio za akcije ali dok nije čuo za ovaj teror što se je dogodilo u selu Lipi. Jer narod kaže, da nek radi okupator sve da neka pali i pljačka samo da ne kolje naroda, a da ako se prave akcije u blizini sela da te palit i klat narod. Stime je teško dolaziti pred narod, neće nikako da čuje ništa ali sve većinom od straha. Tako da je i nama otežan rad po političkom polju, Jer narod samo bježi iz sela jer uvijek misli, da će neprijatelj od kuda naleti u selo.

Tako smo se i mi morali preselit u šumu, jer je opasno raditi ništa u selu. A zbog toga što su sve ceste očišćenje, tako da neprijatelj može lahko naletiti sa svih strana kamijonima. A ceste su očistile većinom same žene, uz veliki strah pred parolama što su donešene iz Istre. Te parole su donesli neki paničari, da u Istri gdje su pisane parole i zarušene ceste, da sve pale i kolju, a gdje nisu da ne. Ta je parola dala potstraha ženama, a sprečit se nije dalo nikako milom nego silom a to nije bilo moguće učinit.

Organizaciono stanje

Organizaciono stanje Kotara Kastav. Kotarski NOO-i ima 6 čl. 5 drugova i Općinski Sv. Matej je reorganizirano, zbog nekih drugova što nisu pustili da se prave akcije na prvi maja. A isto tako je i po seoskim NOO. očišnjene sve je zapravo u reorganizaciji, zbog prvi maja i ove ofenzive što je bila poduzeta na našen terenu.

Jer su se pokazali nekoji odbori dosti loši a i paničari. Morat ćemo preurediti NOO. zbog oportunisti, a i zbog popaljenih sela. Isto tako je u općini Klanof, tamo ćemo morati reorganizirati sve, jer je sve raspršeno nešto se je naselilo stanovništva u slovenska sela Vinokračine²³⁰ i Zabiči a nešto i u kotar Opatiju, u bližnja sela našeg kotara Permani, Ružići itd[.]

---

²²⁸ Odnosi se na Anglo-Amerikance.

²²⁹ Sevastopolj je oslobođen 9. svibnja 1944. godine.

²³⁰ Danas: Novokračine.

Organizacijono stanje Op. Zamet ima 5 člana 4 druga i 1 drugarica. Jedna drugarica je smenjena, jer je primljena u kotarski N. O. O. mjesto nje primljen je jedan drug iz N. O. O.-a Zamet.

N. O. O. Zamet ima 5 člana 3 druga i 2 drugarice.

N. O. O. Gornji Zamet ima 4 člana sve drugovi.

N. O. O. Grpci ima samo 2 člana jer su drugovi izbačeni radi oportunitizma, a imamo u vidu jednu drugaricu Skojevku da ju primimo u N. O. O.

N. O. O. Srdoči ima 5 člana 4 druga 1 drugarica.

N. O. O. Diračje ima 3 člana al imamo u vidu još jednu drugaricu.

N. O. O. Kantrida ima 4 člana imamo u vidu još jednu drugaricu da primimo.

N. O. O. Belići ima 5 drugova.

N. O. O. Čikovići ima 4 druga i 1 drugarica.

Sada imamo u vidu, da formiramo u selu Rubeši jedan odbor, a jedan u Kastvu jedan preko granice prema Rijeci kod Lemunade do Krnjeva. Ti odbori još uvijek slabo rade, nije politička svijest zadovoljavajuća, sada baš se najbolje vidi kada imamo u sjevernoj Kastavštini ovakve neprilike u radu, tu se opaža, da drugi odbori slabo rade. Jer one potrebne stvari koje imamo dole nije tko donesti ako ne šaljemo naše drugarice dolje.

Mobilizacija slabo uspjeva, u južnoj Kastavštini i nikako uvjerenjem se neda, a prisilno isto tako, dok, u sjevernoj kastavštini i u općini Klanjoj u okolnim selima, nema više mobilizacije. Imamo sada dosta kod kuće partizana koji su došli iz Istre, ali sada ćemo ih gledati uputiti čim prije u svoje jedinice. A ima ih nekoliko koji su, prebjegli u Rijeku ali to su samo pojedinci. A koji ne misle nato oni čekaju da se ih pozove i oni će odmah ići na svoje mjesta.

Prop — odjel.

U narodu vlada strah usljed silnoga terora, što su ga Njemci izvršili u Lipi, te po paljevini i pljački te teroriziraju u Kastavštini pri izvršenju ofenzive na naš poluoslobodeni teritorij. Opaža se panika koja zahvaća narod, pred budućnošću. Narod kritikuje vojne akcije partizana, te paljenje krjesova, puškaranja u oči prvoga maja. u svim selima narod plače da se ne pravi nikakvig akcija, niti da se pišu parole. Politički moral je strašno pao. Po obavještenju koga smo dobili da priprema okupator, evakuaciju stanovništva iz sjeverne kastavštine kao i ekonomski uništenje. Narod je preko NOO-a upoznat da sve sakrije što može a naročito stoću. Ponočno je zavladao strah i panika, a prisiljeni smo bili, da narod na to opozorimo, jer smo bili obavješteni iz pouzdanog vrela premda se je još nije dogodilo to do sada, ali moramo biti uvijek spremni nato. Narod smo morali nato upoznati zbog toga jer, da se to dogodi a da ih ne upozorimo bi narod prigovarao i kritikovao. Interesovanje za štampu je vrlo slabo, narod se boji čitati, trebalo bi čim više štampe i letaka. Pjevački zbor je razjuren jer je zborovođa odveden u internaciju, kao, i neki članovi zbora.

Za diletanske grupe nemože se neko vrijeme računati, dok se opet ne podigne politički moral naroda. A u samoj Klani kako, smo dobili izvještaj baš ovaj čas. Politički stanje je užasno, po izvještaju je javljeno da je narod

zadovoljan što su njim u mjestu Njemci, da ne žele povratak partizana. Nekoji dezertteri prave paniku, ali su opomenuti. Opće političko stanje cjelog kotara loše je. Doljni rajon kastavštine Zamet Pehlin ima nekih reakcionera, koji su podigli glave i kritikuju, da nije vrijeme za borbu i da su uzaludne žrtve.

Za nove formirane odbore preko granice, trebalo čim više talijanske štampe »Il nostro giornale«²³¹ i talijanskih letaka. U štampi udariti po dezertterima i paničarima, zatim udariti po letacima, lažnoj neprijateljskoj propagandi, koju oni šire za prvi maj i poslije prvoga maja, zatim udariti po podmetavanju bomba u crkvama (slučaj bombe u crkvi kapucinskon na Rijeci).

Usljed pretrpnete ofenzive i stalno zaljetanje okupatora u naša sela, zbog toga prestao je školski rad po svim školama.

Gospodarska komisija.

Sastoji se od 5 člana i to sledeći drugovi: Po gospodarskoj komisiji iz kotarskog NOO-a zadužen je drug Marijan, drugi članovi jesu: Drug Jože,²³² Andre,²³³ Jože²³⁴ i Miro,²³⁵ ti članovi svi novi, nisu još upoznati u rad, ali ipak vidi se u njih, aktivnost u radu, u ovo malo vrijeme što su primiti u gospodarsku komisiju. Po tom izveštaju šta su napravili, prije ofenzive.

Odbor se je zaustavio samo na ekonomskom pitanju za nabavu hrane. I ostalih drugih artikla koji su nam najpotrebniji. Galice i sumpora za gospodarske svrhe, sjeno je nabavljeno iz Slovenije i sve podjeljeno među gospodare goveda i to uz cijenu 250 lira. Galice i sumpora je isto nabavljeno izvršna količina i podjeljena u doljnjem kraju uz cijenu od 25 lira, po kg. galica a sumpor po 10 lira kg. Dočim na gornji kraj nije još stigla ali je nabavljena. Cijena drva za gorivo bila, je ustanovljena i to 250/ m. za siromašne a 350 za bolje stojeće, od toga bi išlo 100 lira za narodnu pomoć. Isto tako bi ustanovljena cijena vinu i to kod seljaka lira 20 po, litri, a prodajna u gostjonama 24 lire po litri. Zaključeno bi da se pošalje molbe za pomoć u hrani i novcu. U Zametu što se je učinilo te se pokazalo i tome napredak jer je u par dana sakupljeno u samom Zametu 534 kg. razne robe koja je već stigla na određeno mjesto.

Dana 27. IV. sazvat je sastanak od svih NOO-a po jedan član isto tako iz općinskih kotara Kastav drug Josip tom prilikom iznesao je političku

²³¹ »Il Nostro Giornale«, organ NOP-a Istre na talijanskom jeziku, a od broja 19 iz 1944. god. postaje glasilo Talijanske unije za Istru i Rijeku (D. BOROJEVIĆ-ŠTERNBERG, Bibliografija listova, n. dj., str. 448; Luciano GIURICIN, Partizanski tisak i izdavačka djelatnost na talijanskom jeziku, Štampanje u NOB: Istra, Hrvatsko primorje, Gorski kotar, Rijeka 1983, str. 37—38; Giovanni RADOSSI, Il nostro giornale, Štampanje u NOB: Istra, Hrvatsko primorje, Gorski kotar, Rijeka 1983, str. 43—48)

²³² Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

²³³ Andre Frlan.

²³⁴ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

²³⁵ Isto.

situaciju kod nas i vani, te se je prešlo na svrhu sastanka i glavnu točku isto to jest sabiranje hrane po NOO-u, Mi znamo da su naša sela već prilično iscrpljena no ipak se još uvijek nešto nađe, za našu N. O. S. V. i to zaslugom naših odabranika, stoga je i ovdje zaključeno, da se naši seoski odbornici potrude da među svojim drugovima, i drugaricama sakupe po mogućnosti čim više hrane, kako bi i nadalje naša vojska mogla, da bude i, da podnaša teške napore u borbi i radeć, a ona nesme da bude gladna. Mi kod kuće možemo da i pomalo prištedimo, jer znamo da štedimo za našu N. O. V. kojoj moramo, da doprinesemo što možemo, jer ona je naša nada i naša uzdanica. Sve za front i pobjedu, stom parolom izašli su naši odbornici među narod i sakupili hrane među svojim suseljanima i vidimo da je već stigla na određeno mjesto, i podjeljena među našu hrabru vojsku.

Naša se je komisija ponovno sastala 30. IV. pret[r]esana razna gospodarska pitanja. Doznali smo da se nalazi u Munama izvesna količina ugljena i mi smo s mesta pristupili tome, kako bi se nekoličina prebacila u naš kraj, osobito doljnji dio našeg teritorija, gdje nemaju ljudi drva za gorivo pa bi mogli, da se služe i sa tim ugljenom. Isto tako je zaključeno da se na Gumancu, izore neki djelovi polja i da se tu nasadi krumpir jer su tamo nalazi dosta gnoja pa bi šteta, da tamo trune, radi toga bi se to izoralo i posadilo u koliko bi se došlo do sjemenja, jer to bi nam bilo za korist. Nabavljeno je i 25. kvintala krumpira koga se je mislelo razdjeliti među pučanstvo, ali pošto je došla potreba za našu vojsku to smo isto izručili njima. Naumilo se je izgraditi i jednu ugljevicu u Studenskim jarcima, jer tamo ima već nešto drva posječeno, a drugo bi se posjeklo u koliko bude potrebno, tako da bi bilo za jedno 20 kvintala, koji bi bio nama potreban i to za kovače i krojače, a ako bi što ostalo podjelilo bi se među pučanstvo.

Sa Ambrozićem iz Matulje zaključeno je da će nam on nabaviti izvršnu količinu hrane i to na taj način, da bi on u sporazumu sa općinom Matulje i sa njegovim mušterijama trgovcima dao, da trgovci naprave više bonova a tih više bonova bi išlo u našu korist, na to bi morali mi sve raditi preko kotarskog NOO-a Opatija i mi smo već stupili u vezu s njima kako bi to čim prije uradili. Nadamo se da će to ići sve uredi te, da ćemo već i početkom ovog mjeseca dati nekoliko hrane u koliko ne nastanu druge neprilike.

U fondu nemamo ništa sve što smo imali dali smo za našu vojsku, onaj krompir što smo imali sav dali smo sve baš u ovom momentu što smo kupili za civilno pučanstvo. I svu ostalu hranu što smo imali dali smo pred ovom ofenzivom za vojsku. Tako da sada nemamo ni novca ni hrane, iz praznili smo sve baš u ovom momentu kada nam je najpotrebnije i za civilno pučanstvo, koje je nastradalo u ovoj ofenzivi.

Odlučili smo da stupimo u vezu čim prije sa trgovcima, i da nam pozajme novca, ili da nam daju za narodnu pomoć. Koliko ćemo uspjeti kod toga to neznamo jer su teški momenti sada.

Sudski odjel.

Pred kratko vrijeme formiran je sudski odjel koji je započeo, da rješava, neke sporove između stranaca. Vršila su se neka saslušanja stranaka, kao uapšena na našem teritoriju, bez propusnica, kao i neka sumljiva lica. Rješen je spor radi jedne krave između Jardasa Ivana i Pavla Benaš Rudol[fa].

Spor je između Jurčić Antona, koji je uzeo vojničkog konja, a sada po određenju K. N. O. O. uzela vojska naša njegovog konja, za onoga koga je on prodao vojničkog. Ima još jedan spor između Milana Šepić i Mate Sušanj neka privatna mržnja između sebe. Po tome smo zaključili, da ih izbacimo iz N. O. O.-a jednog i drugog.

Zdrastveni ostsjek isto je formiran ali to je sada za neko vrijeme u za-
stoju dok su ovakve prilike, na terenu.

Isto je formiran od 4 čl. 2 drugarice i dva druga od tih drugova je jedan za sada na Rijeci ali izgleda da će biti otpušten na slobodu. Do ofenzive ra-
dili su aktivno pregledavali su škole, čak nekoje zatvorili za nekoji dan zbog higijenskih razloga dok se očisti.

1) Zaključci jesu pojačati politički rad, među organizacijama sa prikri-
vanjem među narodnog položaja, isto i naš narod sav je već ustrojen našom
vladom.

2) Sva popaljena mjesta bit će podignuta od onih koji su ih porušili od
samog naroda potpomaganjem jedan drugome.

3) Prikazivanje narodnog pokreta po čitavoj zemlji. Politički uspjesi na-
ših pokreta, u među narodnom svijetu.

4) Polazak generala Velebita,²³⁶ to dolazi u javnost cjelom svijetu. Nagla-
šavati sa odlučnom ofenzivom Crvene Armije.

5) Čišćenje N. O. O.-a od kolebljivog elementa.

Kritika i samo kritika.

Kritikovali smo svi sami sebe, što nismo dovoljno pripremili narod na
ovaj teror što nas je zatekao na nepripravne. Što smo narodu polagali slabo
pažnje što bi, nam se moglo dogoditi.

Razno.

Namjeramo da bismo, nekoliko starij boraca, tražili iz operativnig jedi-
nica, za naš teren po političkom radu. Jer ti drugovi su već nekoji izcrpljeni
po 2. god. u borbi. I tako bi im bilo malo olakšano, a kao takvi imali bi više
autoriteta među narodom.

Uz drugarski Pozdrav

SMRT FASHIZMU ————— SLOBODA NARODU!

Tajnik.

Zvonimir [v. r.]

KOTARSKI NARODNOOSLOBODILAČKI ODBOR
KASTAV²³⁷

---

²³⁶ Vojna misija NOVJ koju je predvodio Vladimir Velebit krenula je krajem
travnja u London kamo je stigla 20. svibnja 1944. godine.

²³⁷ Okrugli pečat, crveni otisak. Tekst je složen uz obod pečata, a u sredini
je petokraka zvijezda.

[12]

Kotarski N. O. O.²³⁸

Kastav

Br. 192/44 dne 6/VI²³⁹

498/II²⁴⁰

Drugarskom Oblasnom N. O. O-u za Istru²⁴¹

Izveštaj sa sastanka Kotarskog N. O. O-a Kastav dana 3/VI.

Na sastanku bili su prisutni slijedeći: Drug Miro,²⁴² Zvonimir,²⁴³ Marijan,²⁴⁴ Josip,²⁴⁵ Zvane,²⁴⁶ ispred Kotarskog Komiteta K. P. H. bio je drug Branko,²⁴⁷ ispred Okružnog N. O. O-a bio je drug Brnčić Darijo.

Dnevni red.

- 1) Politička situacija.
- 2) Organizaciono stanje.
  - a) Mobilizacija.
    - b) Prop-odjel
    - c) Gospodarstvo i blagajna
    - d) Radne grupe.
    - e) Zdravstveni odsjek
    - f) Prometni odsjek.
    - g) Socijalni odsjek
- 3) Čitanje direktiva.
- 4) Kritika i samokritika.
- 5) Razno.

1. Drug Marijo²⁴⁸ iznaša političku situaciju vanjsku u kratkim crtama, zatim pređemo na političku situaciju našeg kotara.

Naš kotar može se po političkoj situaciji dijeliti na tri rajona i to Općina Sv. Matej, Zamet i Klana.

Općina Sv. Matej.

Na ovoj se općini politička situacija dosti popravlja u zadnje vrijeme.

---

²³⁸ MNRR, zbirka dokumenata, izvorna kopija, strojopis, 7 listova, 7 stranica.

²³⁹ Broj urudžbenog zapisnika unesen je tintom.

²⁴⁰ Urudžbeni broj spisa u Oblasnom NOO-u za Istru.

²⁴¹ Naziv NOO-a unesen je tintom.

²⁴² Miro Srok.

²⁴³ Josip Cetina-Matešić.

²⁴⁴ Marijan Jardas.

²⁴⁵ Josip Čiković.

²⁴⁶ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

²⁴⁷ Branko Suzanić. Dio teksta od riječi »ispred« do »Branko« podvučen je tintom.

²⁴⁸ Darijo je upisano tintom iznad križanog »Miro«.

Tu je narod uz naš pokret od početka borbe, čvrsto povezan. Uslijed nekog terora ili ofenzive narod pokoleba dosti, ali se stanje odmah počne popravljati.

Poslije ove ofenzive narod govori protiv akcija, ne boji se više ni paljevina nego samo klanja. Narod govori dosta o tome da će nas Englezi prevariti, ljudi se interesiraju da što je sa tim kraljem Petrom[.] Te parole su se dosta čule pred desetak dana natrag, ali se je narodu objasnio nešto o tom kralju, pa se više puno i ne govori o tome.

U ovom djelu kotara narod je zainteresiran za pokret, narod daje sve za vojsku, kuha hranu, sprovada sabirne akcije u koliko je to moguće, ali već dosta slabo uspejavaju sabirne akcije, jer je već narod iscrpljen, nalazi se u teškom stanju zbog ishrane.

Većim djelom narod je zainteresiran za Narodno-oslobodilački pokret i dosta je upoznat u ciljeve narodno-oslobodilačkog pokreta.

Ima pojedinaca koji bježe sa tog terena u žicu, ali tih ima malo i ne možemo reći da su protiv pokreta već bježe većinom od straha i to su samo pojedinci.

Narod je donekle upoznat sa odlukama II zasjedanja A. V. N. O. J.-a, al[i] uvijek još ne dosti, krivnja je to i sa naše strane što ne radimo dovoljno politički među narodom.

Na ovom terenu nema Italijana ima samo nekoje porodice na Drenovi ali su većinom u našoj vojsci i simpatiziraju naš pokret.

Od 5—6 ovog mjeseca naletio je, neprijatelj i to Njemci i domobrani u sela Marčelji, Globići i Zorzići, opljačkao jednu zemunicu u Globićima, a jednu u Marčeljima. U Globićima bilo je vojničkog materijala i to slijedeće stvari

- 1) Jedan motobicikal i to podpuno ispravan.
- 2) Četiri mitraljeza od toga jedna Breda ostalo nekoliko neispravnig puško mitraljeza.
- 3) Dva neispravna avijonska mitraljeza
- 4) Šest kaseta municije za teški mitraljez Fiat.
- 5) Četrdeset kg. dinamita
- 6) Četrdeset kg. kordi.
- 7) Deset (kg. telefonske žice.
- 8) Dvesto avijonskih metaka.
- 9) Dva komada gumenih kola od auta komplet.
- 10) Komad nosila za ranjenici
- 11) Jedno postolje od teškog bacača.
- 12) Četrnaest telefonskih aparata.
- 13) Jedna kištra raznog alata.

U toj zemunici bile su i ostale civilne stvari.

- 1) Jedan moderni rameni kotal za kuhanje rakije.
- 2) Pe tvreća r[a]zne robe.

U zemunici u Marčeljima nalazila se roba od dvije obitelji i to 250.000 lira (dve sto pedeset hiljada lira.)

Ali kako izgleda te zemunice nisu pronađene slučajno, nego su izdane po bivšim partizanima koji su se prije nalazili u tim selima, a danas se nalaze u neprijateljskoj vojsci to jest dezerteri. Ravno su došli na zemunicu i počeli kopati.

Terora nisu poduzimali osim što su pljačkali po nekoju kokošu.

Ovdje ne vrše propagandu organizirano nego većinom što se donose razne vijesti sa gradova i letci i novine, ali nemaju uspjeha—to ljudi donose i time se izrugavaju što pišu.

Općina Zamet.

Tu narod većinom nasjeda reakciji koja djeluje u gradu. Ljudi su većinom povezani sa grado[m] zbog živih interesa.

U tim mjestima ima neprijatelj svoje garnizone. Tu se mnogo govori o nov[o] nastaloj situaciji, o kralju Petru, govore da se više neće pozdravljati sa pozdravom zdravo družo, nego sa gospodinom, ni sa st[i]snutom pesnicom, a i drugo što narod govori da će partizani skinuti zvijezdu sa kape, ta parola djeluje još više na narod.. Ove druge parole nisu toliko djelovale na narod koliko ovo skidanje crvene zvijezde sa kape. Narod se većinom interesira za naš pokret ali brzo pokoleba, oni koji nisu još zainteresirani za naš pokret, to su većinom dezerteri i crnoburzijanci.

U novo pripojenom dijelu grada Rijeke (Kantrida) ima ostataka fašizma. Ti ljudi simpatiziraju naš pokret, ali ne sudjeluju aktivno u borbi—razlo[g] je taj što su još slabe organizacije, ima dosta špijuna i fašista. Ljudi nisu upoznati sa ciljevima naše borbe a žele se osloboditi. Tu ima i Talijana oni su simpatizeri naše borbe ali nisu upoznati sa ciljevima naše borbe i to što bi mogli što znadu neće da rade aktivno jer se boje, strahuju pred neprijateljem.

Sa odlukama II zasjedanja A. V. N. O. J-a tu je narod slabo upoznat, među narodom treba više političkog rada.

Dok u u samom Zametu i okolici narod je bolje upoznat nego u općini Sv. Matej, ali svejedno nije aktivan u radu, nije borben, jer ga još uvijek vezuje uz kuću onaj udobni život koga ima. Narod ide radit u grad, novaca i lijepi stan s time se on zadovoljava, ako je malo i gladan, u vojsku ga je teško odpremit jer mu je poznat partizanski život. Dapače taj je život još više ocrnjen jer ljudi slušaju dezertere i reakciju.

Terora u tim mjestima neprijatelj ne poduzima i time su zaštićeni više nego općina Sv. Matej. Sve pogodnosti narod ima više u toj općini nego u općini Sv. Matej.

Uvjeravanjem je teško doći pred narod, trebalo bi poduzimati na tim mjestima akcije. i na taj bi se način mogla politička situacija popraviti.

Općina Klana.

Tu za pravo još ne postoji ni Općinski N. O. O. Tri sela su podpuno uništena, ostalo je samo mjesto Klana i Škalnica. Za vrijeme ove ofenzive narod Klane pokazao se protiv našeg pokreta. U samom mjestu Klana narod je sam izdao neprijatelju naše organizacije tako da je bilo sve izdano a i pronađene su bile nekoje zemunice. Poznato nam je za nekoje pojedince koji

su sudjelovali kod izdajstva. Narod je nastrojen fašistički, jer su tu bili 20 godina Italijanski garnizoni. Točnijih podataka nemamo jer su Nijemci ostavili tu svoj garnizon, ali izgleda imade najmanje Njemaca, nego su većinom domobrani i Slovenska bela garda.²⁴⁹ Tako nemožemo nikoga od organizacije izvan mjesta, ali znamo da su svi N. O. O-i pokolebali do kraja. Zadnjih su dana Njemci pokupili sve što je bilo u našim organizacijama a imali su vremena da se povuču sa tog terena van pa nisu htjeli.

U samoj Škalnici narod je prestrašen tako da od straha ne dozvoljava da mu se dođe u selo. Odbornici dolaze na sastanak sa strahom. Narod se boji da će ostati prevaren, tu je mlad pokret i organizacija. Ljudi samo gledaju na ono što se dešava u okolici njihova sela što je uzrok loše političke situacije[.]

Nastavak Općine Sv. Matej.

U Općini Sv. Matej politička situacija je najgora u samom Kastvu i u selima Spinčići, Trinajstići, Rubeši i Beliči, ali izgleda da tu ima dosta domaćih reakcionera koji zalaze u grad Rijeku i Opatiju. Izgleda da je vođa svemu općinski načelnik Frlan i njegovi sinovi kojima narod nasjeda tako još ni sada nismo uspjeli formirati N. O. O.

Zadnjih se dana politička situacija popravlja otkad se čuje za otvaranje druge fronte u Francuskoj. Narod sada vjeruje da će biti ostvareno ono za što mu se govori toliko vremena.

Organizaciono stanje.²⁵⁰

Kotarski N. O. O. Kastav ima pet članova i to sve drugovi. Drug Miro zadužen je po predsjedništvu, drug Zvonimir tajnik i pročelnik sudskog odsjeka. Drug Marijan zadužen po gospodarstvu i blagajni. Drug Josip zadužen po Prop-odjelu. Drug Zvane zadužen je po socijalnom i prometnom odsjeku. Po zdravstvenom odsjeku bila je zadužena drugarica Duša,²⁵¹ ali ona nije još radila ništa i sada je izključena iz Kotarskog N. O. O-a zbog bolesti. Još uvijek ima premalo članova. Sada su predviđeni novi drugovi i to jedan iz Klane, Zameta, Kantride i Pulca.

Svi imamo uvijek manjkavosti u radu nije osjećaja odgovornosti po radu. Naš Kotarski N. O. O. održava sastanke svakih deset dana.

---

²⁴⁹ Bela garda je bila kvislinška vojno-politička formacija. Osnovana je u ožujku 1942. god. po uputstvu dr. Mihe Kreka, ministra u izbjegličkoj Kraljevskoj vladi, pod imenom Slovenska zveza. Sve grupacije Slovenske zveze, koje su u narodu prozване Bela garda, bile su podređene Mihailovićevoj komandi Slovenije, na čelu s majorom Karlom Novakom (Vojna enciklopedija, sv. 1, Beograd 1958, str. 581—582).

²⁵⁰ Upisano tintom.

²⁵¹ Duša Slosar-Kranjčeva.

Imamo u vidu da organiziramo općinu Kastav ali su poteškoće jer nema-
mo ljudi ni za seoske NOO-e (nisu aktivni) sa narodom se slabo radi politički,
a reakcija je baš u tom kraju dosta jaka.

Općina Sv. Matej ima 6 članova i to sve dugovi predviđena je još jedna
drugarica. Drugovi u općinskom NOO-u dosta su aktivni ali politička svijest
je uvijek nezadovoljavajuća. U toj općini imamo 16 odbora sa 71 članom od
tog 16 drugarica.

Seoski su N. O. O-i aktivni u radu, ali politička svijest je uvijek nezado-
voljujuća, zbog toga su odbori preopterećeni sa radom. Zbog toga što su
preopterećeni sa radom, a nisu sposobni da organiziraju i nisu politički
svijesni postanu surovi prema narodu pa ih često zbog toga narod ne voli
ali u NOO-ima narod gleda vlast jer što misli radit prije pita NOO-e. Faši-
stičke vlasti narod uopće ne sluša u ovoj općini. Odbori sazivaju sastanke
sa narodom po selima svakih osam dana.

NOO surađuje sa ostalim antifašističkim organizacijama U. S. A. O.-a i
AFEŽ-a. U toj je općini sprovedeno čišćenje NOO-a o čemu smo Vam pisali
u posljednjem izvještaju.

Općina Zamet. 5 članova od toga 4 druga i jedna drugarica.

Nekoji su drugovi dosta aktivni u radu, a neki su slabi jer su počet-
nici. Politička je svijest uvijek nezadovoljavajuća. Nekoji su kolebljivi vlada
kod njih malograđanština.

U toj općini ima 11 odbora 48 članova od toga 11 drugarica. Ti odbori
nisu aktivni u radu kao u općini Sv. Matej, a politička svijest je nezado-
voljavajuća.

N. O. O. Plase S. Nikolo:

Novo formirani odbor strašljivi su ali imaju volju za rad. Dati će im se
zadatak pa će se vidjeti kakvi su.

N. O. O. Plase S. Nikolo 11.

Ovaj je odbor pred kratko formiran, pokazuje jaku volju za rad. Ovaj
narod bio je 20 godina pod fašizmom. Rad je težak jer se moraju probijati
u fašističke redove, razni su elementi koji koče put. Dosta su strašljivi u
radu ali izgleda da te se popraviti.

N. O. O. Kantrida 10.

Ovaj se odbor dobro držao prije ofenzive sastanci se održavaju redovi-
to[.] Drugovi imaju volju za rad ali se ih tekar uputilo u rad i pred zadatke,
kroz kratko će se vrijeme vidjeti kakovi će biti.

N. O. O. Zamet.

Za vrijeme ofenzive neki su drugovi pokolebali ali nema drugih boljih

te se nije moglo smijeniti. Sada se popravlja. Dvojica su sami izašli iz odbora²⁵² jer da su stari a nisu već je to otvoreni oportunitizam.

N. O. O. Gornji Zamet.

Ovaj odbor redovito održava sastanke i nije pokolebao za vrijeme ofenzive[.] Ispunjuju sve dužnosti koje se pred njih postavi iako tih dužnosti imaju malo.

N. O. O. Grbci

Sastanke održavaju redovito, postavljene zadatke izvršavaju.

N. O. O. Diračje.

Održavaju redovito sastanke postavljene zadatke izvršavaju.

N. O. O. Srdoči

Nije pokolebao za vrijeme ofenzive. Održavaju redovito sastanke, ali više gledaju na svoje privatno vlasništvo nego za pokret. Obrađuju svoje vinograde a ne interesiraju se za pokret, premda je i to korist naše borbe ako rade na svom posjedu.

N. O. O. Čikovići:

Ovaj odbor je podpuno pokolebao pred ofenzivom koju je okupator učinio[.] Formiran je iznova stari odbor jer se nije moglo pronaći drugih ljudi, ali izgleda da će se popraviti.

N. O. O. Rubeši isto tako kao i u Čikovići.

U samom Kastvu nismo uspjeli formirati N. O. O. kao ni kod Spinčići i u Trinajstići iako je bilo od prošlog pa do ovog sastanka u zadatku[.] Kod svih tih odbora politička svijest je dosta slaba ni u radu nisu aktivni kako bi to morali biti, ali ima izgleda da će se popraviti treba više političkog rada među njima. Narod po nekim mjestima gleda na N. O. O-e kao na pravu vlast. Novoformirani odbori kao u kantridi drže se odbori u konspiraciji te se boje izaći pred narod. Gdje su neprijateljski garnizoni ne održavaju se sastanci sa narodom, a gdje je moguće tu se održavaju[.]

Organizacijono stanje općine Klana.

Od općinskog N. O. O-a imamo samo jednog druga dok su druge pokušali Njemci[.] U cijeloj općini postoji samo jedan odbor i to u selu Škalnica.

---

²⁵² Podvučeno s dvije crvene crte.

Taj odbor ne radi još sada ništa jer je prestrašen—teško se odaziva i na sastanke. U selu Breza nema odbora. Svo je pučanstvo pobjeglo i to u sela koja pripadaju Kotaru Opatija.

U blizini sela Breze napravili su partizani akciju a narod je od straha pred Njemcima tada pobjegao u sela Kotara Opatija. Kako narod vidi da iza ove akcije okupator ne poduzimlje nikakvog terora počeo se vraćat natrag u selo.

Isto tako u selu Lisac ne postoji ništa jer su poslije paljena svi ljudi pobjegli u Klanu gdje će ih neprijatelj vjerovatno pohapsiti zbog izdaje. Mi ih pozivljemo da idu van iz Klane, ali se ne daju.

U samoj Klani što znamo do sada uhapšena su od organizacije tri druga i tri drugarice.

U Škalnici uhapšena su isto tri druga.

U Liscu uhapšen je jedan drug.

Mobilizacija i akcije u Općini Sv. Matej.

U pojedinim je selima već mobilizirano sve dok u Marinići, Pehljinu i Drenovi mobilizacija slabo ili bolje rečeno nikako ne uspjeva. Uzrok je tu preslab politički rad, ali sa uvjerenjem neda se tu uspjet ništa. Mobilizaciju uglavnom koče dezerteri koji koješta pričaju i šire razne lažne vijesti. Na tim terenima treba poduzimati akcije te bi tako mobilizacija uspjela dok drugim putem neće uspjeti.

U cijeloj općini ljudi lijepo gledaju na partizane samo mole da se ne prave akcije.

Narod sada ne sudjeluje u akcijama kako je to radio prije ofenzive. Stalno se kuha i prenaša hrana za vojsku. To većinom radi omladina i Narodno-oslobodilački-odbori.

Mobilizacija i akcije u Općini Zamet.

U Općini Zamet mobilizacija slabo uspjeva. Ponekad se pojedinci odazovu. I tu mobilizaciju uglavnom koče dezerteri, a dosta se osjeća i djelovanje reakcije. Što je reakcija jača to je naš politički rad slabiji. Mobilizacija ne uspjeva ali bi bilo mnogo uspješnije kad bi se na ovom terenu poduzimale akcije.

Narod uopće ne sudjeluje u akcijama, jedino po nekim mjestima omladina piše parole.

Straža se vrši samo u sjevernom dijelu Kastavštine to jest u Općini Sv. Matej. Drugdje se straža ne vrši jer narod neće zbog straha.

Gospodarstvo.

Gospodarski odsjek.

Izvjestaj sa sastanka, Gospodarske komisije održanog 30.-V.- Prisutni članovi: Andre,²⁵³ Miro,²⁵⁴ Jože,²⁵⁵ Vice²⁵⁶ i Beko.²⁵⁷ Predviđeni su još neki novi drugovi iz raznih mjesta našeg kotara.

Na sastanku se je riješavalo pitanje ishrane i vojske, na koji način ćemo doći do hrane jer danas su najteži mjeseci sa živežnim namirnicama, ali se ipak dobilo 100 kg. graha i druge hrane. Zaključilo se da se ide u Kranjsko po krumpir, i dobili smo već 956 kg. krumpira i 60 kg. fažola. Čim stigne aprovizacija bit ćemo u boljoj mogućnosti za nabaviti hranu u koliko budemo imali novaca.

Zaključilo se da se pronađe 2 lugara koji će biti zaduženi jedan u Lužini drugi u Trnovici. Pozvalo se ih i dalo im se za dužnost da budu u najtješnijoj vezi sa NOO-ima.

Riješilo se da se nabavi čim prije materijala za modru galicu, sumpornu kiselinu i bakra kao i druga potrebna sredstva, što bi bilo važno pitanje u našem kotaru.

Kod Saršoni je jedna šterna koja ne drži vodu i drug Vice će odmah nastojati da se to popravi, usto će drug Vice dobiti na Rijeci cement od poslodavaca besplatno.

Ovih dana nam je javljeno iz Oblasnog NOO-a da nam odobravaju sto hiljada (100.000) Lira i svaki tjedan 2 kom. goveda za vojsku. Jedan ćemo komad prodati narodu i za taj novac kupiti hranu za vojsku, koja će više koristiti nego meso.

* Kako smo tražili od Okružnog NOO-a za Buzet na nam odobre izmjenu blaga za mlijeko ili brejo, to nam je odobreno i već smo jedno zamijenili.

Narodna pomoć se sakuplja redovito, ali se već slabo sabere po selima jedino još u Opć. Zamet.

Narodne pomoći, hrane, robe i novaca nemamo sada nego smo malo novaca što su nam ostali od ubranog ratnog zajma.²⁵³

Postradalima se daje N. P. i to onima koji su do temelja uništeni od okupatora dalo se je po osobi 100 lira a kojima je ostala jedna krava po 50 lira. Redovita N. P. djeli se 40 lira po osobi a u Opć. Zamet po 50 lira, jer tu narod teže živi nego u Sjevernoj Kastavštini.

Radne čete nisu bile organizirane do sada onako kako to treba, ali se ljudima obradila zemlja kojima nije tko raditi i kojima su borci u N. O. V.

Sad smo pristupili k tome da se organizira po vojničkom radne čete i vodovi na čelu sa komandirima i vodnicima.

Kriumčarenje se suzbija gdje se to može, a kod švercera koji su u žici to nismo uspjeli i nemožemo. Opomenuli smo ih pismeno ali je uzalud oni se samo smiju oko opomene jer zarađuju silne pare sa švercom, raznom hranom i blagom.

---

²⁵³ Andre Frlan.

²⁵⁴ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

²⁵⁵ Isto.

²⁵⁶ Isto.

²⁵⁷ Milan Lučić.

²⁵⁸ Vidi bilješku 125.

Sprovođenje blokade grada slabo nam uspeva do ofenzive uspelo je po pojedinim mjestima a sada se ne može sprečavati jer narod nema od čega da živi ali svjedno uvijek narod opominjemo da ne ide u grad. U grad se nosi mlijeko i drva i povrće. Pitanje cijena je slabo uređeno, jedino meso se prodaje po 50 lira a vino po 20 lira, a i toga već nema kod nas u Sjever. Kastavštini a u Zametu kupuju kako najbolje mogu prodati.

Narodno Oslobođilački Fond nije organiziran jer nismo u mogućnosti da to sad imamo.

U Fondu nemamo ništa što dobijemo hrane od nekud ili sabirnu akciju ali to odmah dajemo vojsci i drugim ustanovama koje su na terenu. Ostali smo bez novca i hrane imamo desetak hiljada lira a hrane ništa.

Narod daje slabo ratni zajam nešto se unovčilo prije ofenzive, ali izgleda da ćemo i sada nešto unovčiti.

Blagajna.

Ostatak novca u mjesecu maju	26.255 lira.
Primitak na bonove za mj. maj	80.500 lira.
Primitak N. P. u mjesecu maju	73.717 lira.
<hr/>	
Ukupno primitak	180.472 lire.
Izdano za N-P. u mjesecu maju.	124.231 lira
<hr/>	
Ostatak novca	56.241 lira.
Izdano za razni materijal i hranu	34.386 lira.
<hr/>	
Ukupno ostatak	21.855 lira.

Prop-odjel.

Po usmenoj propagandi date su neke direktive Općinskim NOO-ima da se nastavi kampanju priznanja — de jure — Nacionalnog Komiteta Oslobođenja Jugoslavije.

Panika koja je zavladała među ljudima radi nekog tobožnog kralja Petra.

Štampa se čita sada najviše pojedinačno u općini Zamet a u Opć. Sv[.] Matej čita se po skupovima.

Narod najvoli čitati »Glas Istre« radi dosti opširnog materijala. Zanimaju ih članci Franine i Jurine.

Gospodarski članci pobudili su veliko zainteresovanje u nekim mjestima inter[es]ovanje za štampu je vrlo slabo i to Spinčići, Belići, Trinajstići Kastav i Pehljin u nekim od tih mjesta ne postoji ni NOO.

U mjestu Škalnica opet su se počeli interesirati za štampu.

Od svih NOO-a traženo je da popišu koliko im je potrebno kom »Glas

---

²⁵⁹ Odnosi se na »Vijesti« Propodjela Okružnog NOO-a Buzet. Detaljnije o tom listu u: Davor MANDIĆ, Štampa NOB-a Istre, Štampa u NOB: Istra, Hrvatsko primorje, Gorski kotar, Rijeka 1983.

Istre« i »Vijesti«²⁵⁹ da bi se štampa mogla pravilno raspodijeliti.

Propagandni letci nisu bačeni ni s naše ni s neprijateljske strane.

Mitinz i skupovi nisu održani jer je narod u strahu od ofenzive.

Pristupilo se organizovanju foto-službe kao i sakupljanju građe o narodnom ustanku.

Vodi se briga o ponovnom podizanju orkestra.

Prosvjeta u Zametu i Kastvu proradile su okupatorske škole, a drugdje škole ne postoje. Sa naše strane ne postoji ni jedna škola radi naleta neprijatelja u sela.

Parole su pisane po Zametu a pisat će se i dalje po zidovima i istaknutim mjestima.

Zaključci.

1. Pripremanje plenuma.
2. Formiranje Općine Kastav, i samog NOO-a u mjestu Kastav i Trinajstići.

Kritika i samokritika.

Kritikovani smo svi redom cijeli Kotarski NOO što zalazimo premalo među narod.

Razno.

Čujemo da nekoji komesar čete naručuje da se sakuplja hrana za njegovu četu preko omladine bez da se to javi NOO-u, a nismo sigurni koji je to ali mislimo da je to komesar ovog bataljona P. P. K.²⁶⁰ o tome ćemo se još bolje raspitati.

Uz drugarski Pozdrav.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

J.[osip] Cetina [v. r.]

Tajnik:

---

²⁶⁰ Jedinice za borbu protiv pete kolone od kojih su se kasnije razvile snage KNOJ-a.

[13]

I z v j e š t a j²⁶¹

575/II²⁵²

o održanom sastanku K. N. O. O.-a dana 13. VI. o. g. u 8 sati ujutro. Prisutni: član Oblasnog N. O. O.-a drug Vlado,²⁶³ član Okružnog N. O. O.-a drug Zvonimir,²⁶⁴ zatim članovi K. N. O. O.-a Miro,²⁶⁵ Muhamed,²⁶⁶ Zvane,²⁶⁷ Verko,²⁶⁸ Srećko²⁶⁹ i Anzelmo.²⁷⁰

Drug predsjednik otvara sastanak sa borbenim pozdravom i čita dnevni red:

1. Politička situacija
2. Izvjestaji
  - a. organizaciono stanje
  - b. prop. odjel i prosvjeta
  - c. gosp. i blagajna
  - d. sudstvo i uprava
  - e. zdravstveni
  - f. prometni
  - g. socijalni
3. Čitanje direktiva
4. Zaključci
5. Samokritika i kritika
6. Razno

---

²⁶¹ HAP, fond Oblasni NO za Istru, izvornik, strojopis, 5 listova, 5 stranica. Uz izvještaj je sačuvan i popratni dopis:

Kotarski N. O. O. Kastav
Dne 15. VI. 1944
Broj ...

575/II

Oblasnom N. O. O.-u
za Istru

Šaljemo vam izvještaj sa sastanka održanog dne 13. VI. 1944. Jedan primjerak neprijateljske propagande [nije sačuvan u prilogu, op. a.].

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Tajnik
Verko v. r. [Josip Ćiković]

KOTARSKI NARODNO-OSLOBODILAČKI ODBOR
KASTAV

²⁶² Uredžbeni broj spisa u Oblasnom NOO-u za Istru je dopisan plavom tintom.

²⁶³ Vlado Hreljanović.

²⁶⁴ Josip Cetina-Matešić, član novoosnovanog ONOO-a Rijeka.

²⁶⁵ Miro Srok.

²⁶⁶ Marijan Jardas.

²⁶⁷ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

²⁶⁸ Josip Ćiković.

²⁶⁹ Srećko Rolih.

²⁷⁰ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

1. Politička situacija:

Predsjednik drug Miro iznaša velike političke uspjehe u vanjskome svijetu, što su postigli saveznici svojim izvanrednim maršem u Rim²⁷¹ te junačkim nastupom dalje Rima prema sjeveru te najnoviji uspjeh Saveznika na Zapadu otvaranjem druge fronte.²⁷² Pad Rima i otvaranje druge fronte našao je vrlo povoljni odjek kod našeg naroda u Kastavštini koji vidi u tome da se ispunjuju zaključci Teheranske konferencije. Opaža se da kod naroda postoji izvjesna bojazan da će saveznici stati u Francuskoj i da ne će poduzimati operacije u velikom stilu. Interesovanje za događaje u vanjskom svijetu vrlo je velika kod svih ljudi. Na svakome koraku narod se propitkuje što ima novoga. Otvaranjem drugog fronta razbijena je kod mnogih i mnogih ona bojazan da ne će biti otvoren drugi front. Samo narod bi htio sada da to ide mnogo bržim tempom i da rat brzo svrši. Veliko je zanimanje za Crvenu Armiju. Svatko se pita je li prešla Crvena Armija u ofanzivu. Najnovije vijesti da je Crvena Armija prešla u ofanzivu na Karelijskoj fronti²⁷³ dale su mnogo odobravajućih komentara i narod se silno raduje prvim uspjesima. Zatim drug predsjednik iznaša kako je drug Tito izdao zapovjed da sve jedinice N. O. V.-e pređu u ofanzivu i da se diljem naše domovine vode žestoke borbe protiv njemačkih banda. Napadom na Titov Glavni Stan²⁷⁴ pokazao je neprijatelj koliko važnost podaje našoj vojsci i maršalu Titu.

Prelazi se zatim na lokalnu političku situaciju po općinama.

Općina Sv. Matej: Politička izgrađenost naroda s obzirom na našu borbu vrlo je povoljna i većina naroda vezana je čvrsto uz naš pokret. Pred neko vrijeme mnogo se govorilo o kralju Petru, o promjeni pozdrava i partizanke²⁷⁵ ali sada se o tome više ne govori. Kroz sve antifašističke organizacije napomenuto je da mi ostajemo dosljedni odlukama II zasjedanja AVNOJ-a. Silno se narod interesuje za Zapadni front samo se narod boji da će Saveznici stati i da će se borba otegnuti. Interesuje se mnogo za Crvenu Armiju — za što ona ne prelazi u ofenzivu na cijeloj dužini fronte.

Neprijateljska banda često se zalijetava u mirna sela.²⁷⁶ Strah kod naroda pred njima velik je. Baš noćas bila je²⁷⁷ po pričanju iznad Marčelji prema

---

²⁷¹ Anglo-američke snage su ušle u Rim 4. lipnja 1944. godine.

²⁷² Otvaranje tzv. druge fronte (operacija »Overlord«), tj. iskrcavanje anglo-američkih snaga u Normandiji otpočelo je 6. lipnja 1944. godine.

²⁷³ Ofenzivne operacije Crvene armije na Karelijskoj prevlaci otpočele su 9. lipnja 1944. godine.

²⁷⁴ Neuspjeli njemački zračni desant na Drvar gdje su se tada nalazili Josip Broz Tito i VŠ NOV i POJ izvršen je 25. svibnja 1944. godine.

²⁷⁵ Naredbe o propisnim kapama i propisnom pozdravu u jedinicama NOVJ donio je VŠ NOV i POJ 25. travnja 1944. godine (Zbornik, II, 1, str. 402). Ovdje se radi o krivoj interpretaciji tih naredbi.

²⁷⁶ Čitava rečenica je podvučena tintom.

²⁷⁷ »Noćas bila je« podvučeno je tintom.

Garićima i Kličima oko 200 neprijateljskih vojnika u zasjedi.²⁷⁸ Izgleda da je po srijedi izdajstvo. Uzeli su neke žene koje su batinali — pa su čak batinali i neko dijete i uzeli ga sa sobom.²⁷⁹ Narod u ovoj općini sav je tako reći uz pokret i radi za njega dan i noć samo još ne voli da se pravi akcije u njegovoj blizini.

U Studenu se često zalijeta okupator.

Mobilizacija: Mobilizirano je tako reći sve sposobno za našu vojsku. Ono par ljudi što je kod kuće i koji su zaduženi po nekim zadacima dobili su nekoji pozive od Komande Područja, jer su im nužno potrebni. Jedino što su još u rajonu ove općine nije mobilizirano, to je neki mali broj ljudi od Drenove, te u Marinićima i Pehljinu gdje se nalazi njemački garnizon a pojedinci koji su sposobni za mobilizaciju nisu toliko politički svijesni i svijesni odgovornosti pred pokretom kao u gornjim selima općine Sv. Matej.

Općina Klana: Političko stanje vrlo je nepovoljno. Zadnjom ofenzivom nastanio se garnizon u Klani. Čuje se da je većina ljudi u Klani protivna našoj borbi, ali po nekim vijestima koje dolaze iz Klane, opaža se da se počelo pojavljivati nezadovoljstvo prema okupatoru i garnizonu, radi toga što im se ne dozvoljavaju kretanje i zaveli im »koprifoko«²⁸⁰ te radi sve strožeg postupka prema ljudima u Klani. Zatim kod Klančana opaža se strah pred partizanima da će im oduzeti stoku kad dođu u Klanu, te da će im Kastavci oduzeti njihove livade koje se nalaze izvan Klane. Naše političko djelovanje u Klani vrlo je slabo ili bolje rečeno nikakvo, jer politički radnici ne mogu u Klanu a ljudi se nečeju van iz Klane. U Škalnici popravlja se politička situacija ali još postoji strah kod naroda radi okupatora. Na poziv garnizona iz Klane morali su im Klančani i Škalničani plesti žicu.²⁸¹ Političko djelovanje započelo je u Škalnici. Opaža se da žene idu sada vrlo mnogo i rado u crkvu što prije nije bilo.

Mobilizacija: U Klanu nemože se nikako prodrti. U Škalnici mobilizirano je sve. Breza, Lipa i Lisac kao sela više ne postoje. Iz Breze narod je pobjegao kad je bila akcija u sela oko Matulja.

Općina Zamet: Politička situacija u samom mjestu Zamet vrlo je povoljna. Narod je oduševljen savezničkim iskrcavanjem i najnovijom ofenzivom Crvene Armije u Karelije. NOO-i preko žice Kantrida i Turan te Plasse San Nicoló²⁸² isto javljaju da je veliko interesovanje pobudilo pad Rima i iskrcavanje Saveznika. Mnogo se komentira u toj općini o napadu Njemaca na Glavni Štab²⁸³ maršala Tita što je bilo objavljeno preko radia. Nije povoljna

---

²⁷⁸ Od riječi »iznad« pa do »zasjedi« tekst je podvučen tintom.

²⁷⁹ Čitava rečenica je podvučena tintom.

²⁸⁰ Cuopri fuoco — policijski sat.

²⁸¹ Odnosi se na postavljanje žičanih prepreka.

²⁸² Danas predio gradskog teritorija Rijeke pod nazivom Krnjevo.

politička situacija u selima ispod Kastva kao što su Trinajstići, Spinčići i Belići te sam Kastav. Za sada ne možemo reći da se opaža neki protivnički tabor ali ih se ne može nikako vezati u organizacije a ni aktivizirati za pokret. U Kastav nije se još politički prodrlo i ako se je 'kušalo po par puta zvati pojedine ljude van da se sa njima porazgovorimo. Uopće ljude iz Kastva strah je izlaziti van iz grada, jer se boje da ih domobrani prate. U Kastvu se opaža da se često domobrani i fašiste posvade oko izvješavanja zastave.²⁸⁴ Prof. Rubeša²⁸⁵ na pozvani sastanak nije se odazvao. U Kantridi se čuje da pojedinci na Rijeci rade na nekoj autonomiji.²⁸⁶ Kod odbora preko žice²⁸⁷ vidi se da nije narod zahvaćen u naš pokret i da vrlo mnogo toga stoji po strani. O kralju Petru te drugim promjena kao pozdrav te partizanka mnogo se govorilo pred nekoliko dana ali sada je to sve prestalo. Dosta se ljudi baš u samom Zametu interesuju izjavama Šubašića da će pregovarati sa predstavnicima Nacionalnog Komiteta te komentarišu kraljev govor.²⁸⁸

Mobilizacija: Iz Kantride mobilizirana su tri druga, ali još ima tu mnogo njih kod kuće kao i u okolnim rajonima NOO-a preko žice. U Zametu ima drugova još za mobilizaciju ali ne uspjeva da ih se na nekoji način mobiliše, te će se gledati poslati vojsku da ih mobiliše jer sada nema dole garnizona a većina njih bave se crnom burzom i zarađuju masne pare. Ima nekoliko dezertera te onih koji su došli na bolovanje pa se ne vraćaju natrag radi toga odlučeno je da se nikako ne puštaju bolesni u Zemet nego da se zadrže u Komandi mjesta. Nakon pretresa političke situacije, uzeo je riječ drug Vlado član Oblasnog NOO-a. Napomenuo je da su mnogi griješili kad su govorili da ne će biti otvoren drugi front jer time su podcjenjivali saveznike.

---

²⁸³ Misli se na Vrhovni štab NOV i POJ.

²⁸⁴ Gauleiter Friedrich Rainer je, na osnovi Hitlerove direktive, izdao naredbu datiranu 1. listopada 1943. god. kojom pokrajine: Furlanija, Gorica, Trst i Kvarner, s teritorijem koji je Italija anektirala 1941. god., čine Operativnu zonu »Jadransko primorje«. Civilnu vlast u Operativnoj zoni imao je Friedrich Rainer kao vrhovni komesar. On nije bio odgovoran Talijanskoj vladi, tj. Vladi Mussolinijeve Socijalne Republike Italije, iako je teritorij Operativne zone formalno ostao u granicama Italije. Na osnovi dogovora Friedricha Rainera i NDH, naredbom od 29. listopada 1943. god., uspostavljeno je Upravno povjereništvo Sušak-Krk nadležno za krajeve priključene Kvarnerskoj pokrajini 1941. godine. Na području Upravnog povjereništva, u koje je bio uključen i teritorij predratnog Kotara Kastav, bila je dopuštena upotreba hrvatskog jezika, a stražarsku službu vršile su snage Socijalne Republike Italije i oružnici NDH (A. GIRON, Položaj Rijeke i okolice, n. dj., str. 122—124). Zbog nedefinirane nadležnosti izbijali su sporovi oko prava na isticanje zastava, tj. da li treba isticati talijansku ili hrvatsku trobojnicu.

²⁸⁵ Prof. Anton Rubeša, tada upravitelj Učiteljske škole u Kastvu (D. VLAHOV, Dokumenti za povijest partizanskog, n. dj., str. 51 i 54).

²⁸⁶ Detaljnije o tome u: Mladen PLOVANIĆ, O Rijeci od 1943. do 1945. s posebnim osvrtom na »Liburniste« i »Autonomaše-Zanellijane«, Pazinski memorijal 13, Pazin 1984, str. 313—384.

²⁸⁷ Odnosi se na NOO-e na području današnjeg zapadnog dijela grada Rijeke, koji su bili u nadležnosti Kotarskog NOO-a Kastav.

²⁸⁸ Vjerojatno se odnosi na izjavu kralja Petra od 1. lipnja 1944. u kojoj je obznanio imenovanje novog predsjednika Kraljevske vlade i osudio sve one snage u zemlji koje surađuju s okupatorom (Dragovan ŠEPIĆ, Vlada Ivana Šubašića, Zagreb 1985, str. 171).

Međutim saveznici su otvorili drugi front i ako sa time nije zadovoljna reakcija koja je to i do sada spriječavala i na koju se je mnogo oslanjao Hitler. Hitler je kušao praviti razdor među saveznicima u čemu nije uspio. Reakcija je kušala razbiti slobodarske težnje naroda. Moskovska i Teheranska konferencija najveći su uspjeh protiv reakcije. Odlukama²⁸⁹ Moskovske i Teheranske Konferencije reakcija je dobila teške udarce — otvaranjem druge fronte predstavlja najteži udarac za reakciju, koja je doživjela poraz u radu na razbijanju otvaranja druge fronte. Narod je osjetio da se pripremaju veliki dani u borbi protiv fašizmu. Bilo je malodušnih i takvih koji su sumnjali u ostvarenje zaključaka Moskovske i teheranske konferencije o što skorijem završetku rata, ali su ipak osjećali neku nadu da će se fronta otvoriti jer su vjerovali u riječi Staljina. Drug Staljin rekao je da će biti otvoren drugi front i front je otvoren. Iskrčavanje na zapadu dokaz je čvrstine slobodarskih težnji antifašističkih snaga svijeta. Danas je Njemačka zaokružena sa frontovima i Hitler gleda sigurnu smrt. Uspjeh naše NOB-e je velik. Čitav svijet govori i divi se našim uspjesima. Osigurali i učvrstili, smo vlast i okupili smo narod oko naših NOO-a. Imali smo sada treće zasjedanje ZAVNOH-a na kome su donešeni historijski zaključci.²⁹⁰ NOO-i su temelji na kojima se gradi federativna Jugoslavija. Drug Vlado napominje izjavu Tita na II kongresu omladine²⁹¹ koji je rekao da je bila ova borba teška i krvava ali da će izgradnja nove države biti još teža jer izgradnji sada pristupamo.

Razvila se je diskusija po različitim pitanjima iz političkog života.

2. IZVJEŠTAJI:

a) Organizaciono stanje

Kotarski NOO ima šest članova. Drugarice ni jedne. 1. predsjednik Srok Miro, 2. tajnik Verko, 3. gospodarstvo Muhamed, 4. upravno-sudski Srećko (Žarko), 5. socijalni, Andre²⁹² (novo primljeni član u KNOO kooptiran iz općine Zamet gdje je bio tajnik, 6. zdravstvo i promet Zvane, 7 prop. odjel i prosvjeta Verko. Bivši član KNOO-a drug Zvonimir kooptiran je u Okružni NOO Rijeka.

Općine: Sv. Matej ima 8 članova (2 drugarice). U svome radu zadovoljavaju. Svi članovi imaju volju za rad. Slabo teoretski i politički izgrađeni.

²⁸⁹ Čitav pasus od ovoga mjesta u tekstu do zaključno: »u riječi druga Staljina«, naknadno je umetnut u Izveštaj na posebnom papiru.

²⁹⁰ Treće zasjedanje ZAVNOH-a je održano u Topuskom, 8. i 9. svibnja 1944. godine. O zaključcima i odlukama s tog zasjedanja detaljnije u: Zemaljsko anti-fašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske: zbornik dokumenata 1944 (od 1. siječnja do 9. svibnja) — dalje: ZAVNOH 1944/II, Zagreb 1970, str. 591—672.

²⁹¹ Drugi kongres USAOJ-a održan je u Drvaru, od 2. do 4. svibnja 1944. godine. Detaljnije vidi u: Slobodan ŽARIĆ, *Revolucionarni omladinski pokret u Hrvatskoj od 1941. do 1948.* *Revolucionarni omladinski pokret u Hrvatskoj 1941—1948*, Zagreb 1972, str. 44—45.

²⁹² Andrej Frlan.

Imadu 16 seoskih odbora sa 70 članova (18 drugarica). Svi odbori u većini zadovoljavaju osim NOO-a Blažići, Pehljin, Marinići koji pokazuju slabu aktivnost u radu.

Prikaz Seoskih NOO-a općine Sv. Matej: 1. Studena ima 6 članova (1 drugarica). dosta je slab. Uslijed terora aktivnost popustila. Odbor nasijeda narodu.

2. Marčelji: 5 drugova (1 drugarica). Nisu inicijativni u radu.
3. Zorzići: 4 druga (1 drugarica) Zadovoljavaju u radu.
4. Saršoni: 3 druga (od toga jedna drugarica). Zadovoljava u radu.
5. Trnovica: 3 „, Zadovoljavaju u radu.
6. Gornja Drenova: 6 drugova (od toga 2 drugarice). Novoformirani.
7. Donja Drenova: 4 druga. Odbori preko žice ne održavaju redovito sastanke jer je vojska u selima. Slabo interesovanje.
8. Pulac: 3 druga
9. Blažići: 6 drugova (od toga 3 drugarice) Odbor dosta slab i neaktivan.
10. Mladenići: 4 druga (od toga 2 drugarice) Zadovoljava u radu.
11. Pehljin: 4 druga (1 drugarica). Dosta slabi i neaktivni u radu.
12. Marinići: 4 druga (2 drugarice) Dosta slabi i neaktivni u radu.
13. Sv. Matej: 3 druga (1 drugarica) Novoformirani
14. Sroki: 4 druga (1 drugarica). Dosta aktivni u radu.
15. Kosi 4 druga (1 drugarica) Dosta aktivni u radu.
16. Brnčići: Uslijed odlaska druga nitko nije sad na terenu u selu. Treba pronaći novog člana a ne može se naći lako.

Općina Klana: Počelo su sada ponovno da organizuje općinski odbor kao i mjesni odbor, ali je teško formirati radi toga što naši polit. radnici ne mogu u Klanu, a članovi NOO-a ne daju se van iz Klane.

Škalnica: Jedinu odbor koga se je uspjelo formirati ima: 4 člana (jednu drugaricu. Uslijed terora plašljivi su i strašljivi i malo aktivni.

Breza: Svi ljudi iz sela izbjegli su kao i odbornici.

Lipa: Poništena i popaljena.

Lisac: Poništen i popaljen.

Općina Zamet: Ima 6 drugova (1 drugarica) Odbor dosta aktivan i marljiv. Jedan član kooptiran je u KNOO. Ima 11 seoskih odbora sa 36 drugova i 9 drugarica.

Prikaz NOO-a općine Zamet:

1. Kantrida: 5 članova (1 drugarica) Jedan drug uslijed slabe aktivnosti izbačen i primljen novi drug. Zadovoljava u radu.
2. Turan: 6 članova. novoformirani.
3. Broj 11:²⁹³ 2 člana Mora se pojačati, što je stavljeno u dužnost.

---

²⁹³ Odnosi se na NOO Plase San Nicolò.

4. Broj 12:²⁹⁴ 4 člana. Slabo aktivan.
5. Zamet: 6 članova (3 drugarice) Dva su druga isključena radi slabe aktivnosti i primljeni novi drugovi.
6. Zamet Gornji: 3 druga. Dva druga isključena. Jedan radi slabe aktivnosti a drugi radi toga što nema ugleda kod naroda.
7. Diračje: 4 odbornika (2 drugarice). Dosta aktivan.
8. Grbci: 2 člana. Jedna drugarica isključena radi slabog ponašanja.
9. Srdoči: 5 članova (1 drugarica). Dosta aktivan.
10. Čikovići: 5 članova (1 drugarica) Zadovoljava.
11. Rubeši: 3 člana (1 drugarica).

U formiranju su odbori ispod Kastva. U Kastav nije se prodrlo.

b.) Prop-odjel i prosvjeta:

Formiran je Prop-odjel sa 8 članova (3 druga i 5 drugarica) Štampa se prima redovito. Prima se: »Glas Istre«, »Vijesti« iz okružnog NOO-a Buzet te »Primorski Vjesnik«²⁹⁵ iz Okr. NOO-a za Hrvatsko Primorje. Broj štampe zadovoljava samo treba umoliti da nam šalju iz Okružnog Buzet malo više »Vijesti«. Štampa se čita u donjim predjelima Kotara — Općina Zamet pojedinačno međutim naglašeno je NOO-ima da se organizira čitalačke grupe, kad se odmakne okupator. USAOH i AFŽ čitaju ponajviše u čitalačkim grupama. U gornjim predjelima Kastavštine čita se najviše štampa u čitalačkim grupama i uz diskusiju jer je teren malo slobodniji. Čitaoci primjećuju da naši izvještaji uvijek govore o velikim neprijateljskim gubitcima a da iznašaju male ili kadkad nikakve naše gubitke. Narod najvoli čitati »Glas Istre«. Izvještaji sa južnog i zapadnog fronta upravo ih vesele.

Letaci: Sad u zadnje dane dobili smo nekoliko primjeraka naših propagandnih letaka, koji su poslani na naše antifašističke organizacije. Dobiveno je i nekoliko letaka na Talijanskom jeziku koji su poslani NOO-ima preko žice.

Neprijatelj je dne 3-VI bacao propagandne letke po Rijeci i Suša[ku] kojima su se ljudi samo ismjeivali i ne podavali im nikakve važnosti. Dana 6-VI opet su osvanuli neprijateljski letaci po Rijeci u kojima se pozivalo vojnike druge Armate²⁹⁶ koji su pristupili u redove NOV-e da se vrate u svoje jedinice. Sa ovim letacima nisu postigli nikakav uspjeh.

Dne 13-VI bacani su letaci opet sa neprijateljske strane kojima nije naš narod nasjeo i ako na njima piše da su ih Englezi i Amerikanci bacali.

²⁹⁴ Nije moguće utvrditi na koje se mjesto odnosi.

²⁹⁵ »Primorski vjesnik« je izlazio od svibnja 1943. god. do 1946. godine. Tijekom NOB-a izlazi kao glasilo Okružnog NOO-a za Hrvatsko primorje i glasilo JNOF-a za Hrvatsko primorje. Detaljnije u: Antun GIRON, Primorski vjesnik: svibanj 1943—svibanj 1945. godine, Štampa u NOB: Istra, Hrvatsko primorje, Gorski kotar, Rijeka 1983, str. 79—87.

²⁹⁶ Odnosi se na pripadnike talijanske 2. armije (Seconda Armata) čije su snage do kapitulacije Italije držale anektirano i okupirano područje Jugoslavije.

Dopisi: Vrlo su slabi ali se pri sastanku novo-formiranog prop-odjela govorilo o tome da pisanjem dopisa treba zadužiti sve antifašističke organizacije i da treba pisanje dopisa ozbilnije shvatiti. Jednog se člana prop-odjela zadužilo po dopisima. Dopisi stizavaju nekako ali ne odgovaraju konkretnim činjenicama i nisu realni i savremeni. A. F. Ž. organizacija ne šalje nikakvog dopisa.

Parole: parole su se pisale u donjem rajonu Kastavštine baš dan prije nego su se Saveznici iskricali. Pisalo se ovo: Saveznici dolaze—Saveznici nas pomažu, te druge parole. Narod se je sigurno bojao kad je ugledao napisane parole jer su se fašisti grozili da će popaliti svaku kuću na kojoj bude napisana parola i ubiti one koji u kući stanuju. Pjevački zbor nije formiran. Diletanska grupa formira se. Skupova i mitinga nije se držalo. Dobavljanje foto aparat te će se pristupiti slikanju. Sakupljaju se podaci i historijska građa od početka NOB-e.

Prosvjeta: Škole još ne rade jer se okupator svakodnevno zaljeta u sela.

C) **Gospodarstvo i blagajna: Formirana je** gospodarska Komisija koja broji sedam članova. Drug Vlado daje drugu iz gospodarske Komisije za rad direktive kako će zaduživati drugove te naglašava da na sastanku treba uvijek pored gospodarskih pitanja pretresti i političku situaciju. Gospodarska Komisija ima sastanak svaku nedjelju. Zaključeno je da se dužnosti ovako raspodjele: 1) Andre²⁹⁷ za sakupljanje hrane. 2) Želimir²⁹⁸ za plasiranje bonova. 3) Mavrović²⁹⁹ za skladište. 4) Miro³⁰⁰ za prebacivanje hrane u donjem rajonu. 5) Jože³⁰¹ za prebacivanje hrane u gornjem rajonu. 6) Beko³⁰² za poljoprivredu. 7) Vinko³⁰³ za građevinarstvo. Raspravljalo se o tome da treba voditi tačno knjigovodstvo. Treba sakupljati kože od zaklane oderane stoke što se i do sada činilo. Na sastanku gospodarske komisije raspravljalo se o prehrani vojske. Neka količina hrane dobiti će se putem aprovizacije preko jednog trgovca. Gledati će se da se izvuče od Ustaške Općine³⁰⁴ 3.000 kg. modre galice, koja bi se podijelila preko N. O. O-a. Drug zadužen po građevinarstvu već se metnuo u vezu sa nekim građevinarima, u Rijeci radi dobave cimenta i kartona³⁰⁵ što bi se podjelilo narodu koji je opljačkan i popaljen. Ustanovljena je cijena sijenu. Sijeno 1 q 250 Lira, a na rastu 125 Lira. Zatim kraj Drenove ima neka livada koja pripada Riječkoj Općini. Tu će se livadu pokositi i sijeno prodati. Učiniti će se sabirna akcija za bačve, napraviti će se neka veza sa Riječkom klaonicom radi dobave loja.

²⁹⁷ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

²⁹⁸ Isto.

²⁹⁹ Isto.

³⁰⁰ Isto.

³⁰¹ Isto.

³⁰² Milan Lučić.

³⁰³ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

³⁰⁴ Odnosi se na Općinsko poglavarstvo Kastav Upravnog povjereništva Sušak-Krk kao sastavnog dijela njemačke Operativne zone »Jadransko primorje«.

³⁰⁵ Radi se zapravo o terpapiru.

Izdatak hrane za N. O. V. i druge ustanove od 1-VI do 12-VI ukupno je: 2.269 kg.

Primitak: 2.878 kg.

Blagajna: Stanje blagajne izvjestiti će se naredni puta.

D) **Upravno-sudski odsjek:** Od zadnjeg održanoh sastanka vodila se jedna rasprava na osnovu tužbe radi počinjene poljske štete. Krivci su osuđeni da štetu nadoknade.

Vrši se popis vojnih obveznika i drugi popisi. Početi će se voditi spisak sumljivih lica.

G) **Socijalni odsjek:** Formiran je socijalni odsjek sa šest drugarica. Ove nedjelje održalo se prvi sastanak. Novo koptirani drug pita savjeta i direktive u radu vodi se spisak nastradalih i opljačkanih.

E) **Zdrastveni odsjek:** Prije je bio formiran odsjek, ali uslijed rastrelamenta³⁰⁶ drugovi su odvedeni te se drugu koji je zadužen po tome stavlja u dužnost da ponovno formira zdravstveni odsjek.

F) **Promjetni odjel:** Odjel postoji. Drug Vlado objašnjava kako na prometni odjel ne spada prebacivanje hrane nego to spada na gospodarsku komisiju gdje treba jedan drug da se po tome zaduži. Treba stvoriti spisak svih saobraćajnih sredstava.

3) **Čitanje direktiva:** Čita se direktiva dobivena iz Gospodarske komisije Oblasnog NOO-a sa obzirom na žetvu u Istri.

4) **Zaključci:** Po političkoj situaciji raditi na liniji N. O. B.-e da bi se obuhvatile široke mase naroda. Popularizirati III. zasjedanje ZAVNOH-a. Pojačati rad na prodiranju u Kastav, Zamet, Kantridu. Posvetiti naročitu pažnju Italijanima. Ukazivati narodu na demokratsko federativno uređenje Jugoslavije i na to kako će narod sam odlučiti o svojoj sudbini te popularizirati. Donji dio naroda prisilno mobilizirati.

Po organizacionom pitanju: Treba popuniti Kotarski NOO sa novim drugovima odnosno drugaricama po gospodarstvu. Ustanovljena je cijena sije nu. Raspodijeliti rad i urediti blagajničke knjige. Raspodjeljuje se dužnosti: Na sastanak Općinskoh NOO-a Klana treba da ide drug Zvane, Zamet Andri, Sv. Matej Srećko.

5) **Samokritika i kritika.** Drug Vlado daje direktive kako se kritizira i na osnovu čega.

6) Razno: Nema ništa.

Idući sastanak zakazan je za 23-VI-44.

Smrt fašizmu ooOoo sloboda narodu!

Tajnik:
Verko [v. r.]

KOTARSKI NARODNO-OSLOBODILAČKI ODBOR
KASTAV³⁰⁷

³⁰⁶ Rastrellamento — akcija čišćenja.

³⁰⁷ Okrugli pečat, crveni otisak. Tekst je složen uz obod pečata, a u sredini je petokraka zvijezda.

[14]

Kotarski N. O. O. Kastav³⁰⁸

Tajništvo

Broj 269/Dne³⁰⁹ 26-VI-1944 g.

586/II³¹⁰

Drugarskom Oblasnom N. O. O.-u
za Istru³¹¹

Izveštaj sa sastanka Kotarskoh N. O. O.-a od 23-VI-1944 god.

Na sastanku su bili prisutni članovi Kotarskoh N. O. O.-a i to: Drug Miro³¹², Muhamed,³¹³ Verko,³¹⁴ Zvane,³¹⁵ Puh,³¹⁶ Vlasta³¹⁷ i politički radnik drug Alija.³¹⁸

Drug predsjednik otvara sastanak koji se održava po slijedećem dnevnom redu:

- 1) Kooptiranje novih drugova.
- 2) Politička situacija.
- 3) Čitanje izvještaja odbornika sa diskusijom.
  - a) Organizaciono stanje.
  - b) Prop-odjel i prosvijeta.
  - c) Gospodarstvo i blagajna.
  - d) Sudstvo i uprava.
  - e) Zdravstveni odsjek.
  - f) Prometni odsjek.
  - g) Socijalni odsjek.
- 4) Čitanje direktiva.
- 5) Zaključci.
- 6) Samokritika i kritika.
- 7) Razno.

1) Kooptiranje novih drugova:

Drug Puh došao je iz Istre gdje je bio član Kotarskog N. O. O.-a na bolovanje. Sada se je oporavio i po prijedlogu Oblasnog N. O. O.-a primljen je u ovaj Kotarski N. O. O.

---

³⁰⁸ HAP, fond Oblasni NO za Istru, izvornik, strojopis, 6 listova, 6 stranica.

³⁰⁹ Broj je upisan tintom.

³¹⁰ Uredžbeni broj spisa u Oblasnom NOO-u za Istru je upisan plavom tintom.

³¹¹ Naziv NOO-a je upisan tintom.

³¹² Miro Srok.

³¹³ Marijan Jardas-Pavlić.

³¹⁴ Josip Čiković.

³¹⁵ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

³¹⁶ Isto.

³¹⁷ Slavica Matetić (rođ. Kukanić).

³¹⁸ Branko Suzanić.

Drugarica Vlasta bila je u Kotarskom odboru USAOH-a, a sada je kooptirana u ovaj Kotarski N. O. O.

2) Politička situacija:

Predsjednik drug Miro iznaša velike političke uspjehe u vanjsko[m] svijetu što su postigli Saveznici svojim napredovanjem u Italiji, a čime je razbijeno mišljenje onih koji su govorili da će Saveznici u Italiji stati i odugovlačiti rat. Međutim do sada se već polovica Italije nalazi u Savezničkim rukama.

Dalje naglašava o velikoj djelatnosti partizana u Francuskoj, kojom je olakšano napredovanje Saveznika. Veliko je interesovanje za Crvenu Armiju i ljudi pitaju dali je već Crvena Armija prešla u ofenzivu na ostalim sektorima.

Dalje drug predsjednik razjašnjava da je traženje pregovora sa strane predsjednika dr. Ivana Šubašića priznanje naše jakosti a nipošto neka prevara, kako je to bilo mišljenje kod nekih ljudi. Govori o III Zasedanju Zavnoha, gdje su donešene vrlo važne odluke za Hrvatski narod, potvrđen rad predstavnika Hrvatske na II Zasedanju AVNOJ-a.

Kako je odbijena VII neprijateljska ofenziva i napad na Glavni Štab kod naroda je porastao moral.³¹⁹

Zatim se prelazi na lokalnu političku situaciju

Općina Zamet.

Kod naroda se zapaža velika zamorenost. Nakon iskrcanja u Francuskoj, napredovanja u Italiji i žestokoh bombardiranja Njemačkih gradova sa strane Saveznika ljudi sa više povjerenja gledaju na Engleze.

Počeli su razlikovati Englesku reakciju od Engleskog naroda. Ljudi koji nisu upoznati sa Atlanskom Poveljom strahuju pred nekom prevarom.

Ljudi su bili oduševljeni kada je započela ofenziva na Karelijskoj prevlaci ali sada pitaju kad će već jednom na ostalim sektorima. U Sovjetski Savez čvrsto vjeruju da će dati sve od sebe za uništenje fašizma.

Mnogo se govori o uspješnim akcijama I Istarske Brigade »Vladimira Gortana«³²⁰ i na odbijenom napadu na Glavni Štab N. O. V-e.

U Z ametu i Pehljinu ima nekoliko švercera koji šire vjesti da će se povratiti staro stanje ima ljudi koji im nasjedaju. U Kastav se još nije politički doprlo, jer se ljudi boje izlaziti iz Kastva. U sela Trinajstići i Spinčići često zalaze četnici³²¹ daju ljudima svoje letke ali im ljudi ne vjeruju. U toj Općini i to na Kantridi ima nekoliko Talijana, koji pomažu naš pokret.

³¹⁹ Vidi Bilješku 274.

³²⁰ Odnosi se na ljetnu ofenzivu 1. istarske brigade »Vladimir Gortan«, kada je ona oslobodila mjesta: Pićan, Gračišće, Sv. Nedjelja, Šumber, zarobila čitave posade i zaplijenila svo njihovo oružje (M. MIKOLIĆ: NOP Istre, n. dj., str. 115).

³²¹ Vidi bilješku 70.

Mobilizacija: Od prošlog do ovog sastank[a] prisilno se mobiliziralo kako se je to na posljednjem sastanku zaključilo 13³²² drugova i to većinom švercera iz Zameta. Ima još nekoliko ljudi za mobilizirati blizu žice u Zometu — politički nisu svjesni, a vojska nemože do njih.

Općina Sv. Matej:

Narod je čvrsto povezan uz pokret. Upoznat je sa Atlanskom Poveljom Moskovskom i Teheranskom Konferencijom, ali još uvijek ne gleda sa povjerenjem na Saveznike. Govori se najviše o napredovanju Crvene Armije na Karelijskoj fronti, a i o tome kad će i na drugim sektorima započeti ofenziva. Narod sa povjerenjem gleda na rukovodstvo N. O. V-e, koju u svakom pogledu pomaže—upozna[t] je sa ciljevima naše borbe i sa najvećim požr[t]-vovanjem radi za nju. Gornji dio općine mnogo je aktivniji nego donji dio općine, a to je zato jer narod stalno živi sa partizanima dok u donjem dijelu nema prilike niti da ih vidi.

Italijana ima na donjoj Drenovi i Pulcu, simpatiziraju našu borbu i daju pomoć, ali uvijek stoje na liniji lakšeg otpora. Poznat im je po pričanju partizanski život i mobilizaciji se ne odazivlju. Tu ima 25 italijanskih vojnika kojima se pristupilo i daje im se štampa. Oni simpatiziraju našu borbu i govore da partizani dođu nećemo na njih pucati, ali još uvijek ostaju na svom mjestu.

Kretanje neprijatelja svakim je danom aktivnije. U sela upada 15—20 vojnika. Jednog su dana došli u sela Klići, Garići i Zorzići gdje su po imenu tražili pretsjdnika Općinskoh N. O. O-a. Kako je isti drug pobjegao uzeli su njegovu ženu i još nekoje žene.³²³

Mnogo se govori o izjavi kralja Petra gdje poziva sve Jugoslavene da se bore protiv fašizma. Narod je to pravilno shvatio i govori imat ćemo manje neprijatelja.

Na Drenovi se šire vijesti koje dolaze iz Rijeke da će se svi partizani obući u Englesku uniformu i dalje se boriti, ali za Engleze koji će odlučivati o našoj sudbini. Ima ljudi koji nasjedaju tim vjestima i toga se boje.

Mobilizacija:

U gornjem dijelu mobilizirani su gotovo svi ljudi osim onih koji vrše dužnost kod kuće.

U donjnjem dijelu općine ima još nekoliko ljudi koji su za mobilizirati kod kuće i to u Drenovi i Blažićima, gdje su blizu neprijateljski garnizoni. Odlučili smo da će se te ljude pozvati i reći im da će ostati ovdje kod Komande Područja, jer ljudi su ovdje potrebni, a vjerovatno da će se na taj način nekoji odazvati. Ljudi se bune na akcije blizu sela i govore nije nas strah što će nas popaliti već poklati kao i u Lipi.

---

³²² Brojka »3« upisana je tintom.

³²³ Čitav pasus je označen okomitom crtom na margini stranice.

Općina Klana:

Kako je iza posljednje ofenzive ostao u Klani neprijateljski garnizon, a to je Općina gdje su već prije bili Italijani te su nekoji ljudi fašistički nastrojena politička je situacija nepovoljna. Tu je naš pokret mlad, a ljudi su u cijelu stvar slabo upućeni i gledaju samo na svoje mjesto i najbližu okolicu. Njemačka je vojska počela u Klani da ide svaki dan u crkvu, a iza mise se sakupljaju i pjevaju, što drugdje na običavaju. Održali su miting gdje su govorili da se ljudima neće ništa dogoditi ako ostanu uz njih. Ima ljudi koji su uz pokret, ali su neaktivni a glavni je uzrok strah. Veći dio omladine ostao je uz Njemce.³²⁴ Sa ljudima se ne održavaju sastanci, jer se u Klanu nemože, a iz Klane se ljudi boje izlaziti. Njemci su ih pozvali da pletu žicu, a na radu paze da Klanjčani nebi razgovarali sa stanovnicima iz okolnih sela. Njemci su zabranili ljudima da idu u šumu i uveli koprifogo, našto je zavladao veliko nezadovoljstvo i narod ih sve više mrzi. U Klani su pokupili 45 ljudi i odveli ih. Sela Lipa i Lisac ne postoje a na Brezu su se vratili nekoji ljudi koji su za vrijeme posljednje ofenzive pobjegli tako isto u Škalnici. Oni čitaju našu štampu i interesiraju se za naš pokret.

Njemci često upadaju u sela i dijele letke, ali ljudi ne vjeruju njihovoj propagandi. Svi su se uvjerali da oni u letcima pišu laž.

Mobilizacija:-

U Klanu se ne može prodrti. U Škalnici su dva a u Brezi pet dezertera kojima će se poslati pozive.

Drug Miro napominje kako mnogi griješe misleći da će se povratiti staro stanje jer smo mi i na III Zasedanju Zavnoha ostali dosljedni odlukama II Zasedanja AVNOJ-a, na temelju čega treba kod ljudi razbijati razna i pogriješna mišljenja i tumačiti razliku između stare i nove Jugoslavije.

2) Organizaciono stanje:

Kotarski N. O. O. ima osam članova od toga jedna drugarica. Jedan drug na bolovanju.

Predsjednik drug Miro, tajnica drugarica Vlasta, Sudsko upravni odsjek drug Puh, prop-odjel i prosvijeta drug Verko, gospodarstvo Muhamed, socijalni odsjek drug Andrej,³²⁵ zdravstvo i promet drug Zvane.

Općina Zamet: Ima 7 članova od toga jedna drugarica. Drugarica Marica³²⁶ zbog preopterećenosti posla napušta Općinski N. O. O. a na njezino mjesto dolazi jedan drug iz seoskih NOO-a Čikovići, koji je bio najaktivniji u radu.

³²⁴ Od ovoga mjesta do kraja pasusa tekst je obilježen okomitom crtom na margini stranice.

³²⁵ Andrej Frlan.

³²⁶ Marica Čiković.

Mjesto druga Andreja koji je sada u Kotarskom NOO-u kooptirana je jedna drugarica. Odbor je dosta aktivan. Nisu osamostaljeni i nemogu se snalaziti u zadacima, uzrok je što ne dobivaju dovoljno pomoći iz Kotarskih NOO-a. Sada su sela Pehljin i Marinići pripojena Općini Zamet. N. O. O. broj 12 pripojen je Riječkom mjesnom NOO-u.

- 1) **N. O. O. broj 11** ima dva člana. Nisu aktivni. Po čitave dane rade i ne zalaze među ljude. Strašljivi su.
- 2) **N. O. O. Kantrida** ima pet članova od toga dve drugarice. Pokazuju napredak u radu. Nisu uspjeli okupiti ljude oko sebe jer se boje tih fašističkih elemenata koji se tamo nalaze.
- 3) **N. O. O. Turan:** Ima 6 članova svi su drugovi. Odbor djeluje mjesec i pol a dva su člana sada nova.
- 4) **N. O. O. Donji Zamet:** Ima šest članova od toga tri drugarice. Nekoji su članovi dosta aktivni, a drugi i ne zalaze nikada među ljude.
- 5) **N. O. O. Gornji Zamet:** Ima tri druga nijedne drugarice. Sada su izključeni dva druga zbog svoje neaktivnosti i nisu imali autoriteta.
- 6) **N. O. O. Grbci:** Ima dva člana. Drugarica ni omladinac ni jedan. Aktivni su.
- 7) **N. O. O. Diračje:** Ima četiri člana, od toga dve drugarice. Odbor se sastaje redovito. U radu su aktivni.
- 8) **N. O. O. Srdoči:** Ima pet članova od toga jedna drugarica. U radu su aktivni i redovito se sastaju.
- 9) **N. O. O. Čikovići:** Ima pet članova od toga jedna drugarica. Postavljene zadatke izvršavaju.
- 10) **N. O. O. Rubeši:** Ima tri člana od toga jedna drugarica. Odbor je slab.

Budući se sada formira nova općina Kastav te se podjeljuje općina Zamet to će se naredni puta izvijestiti točno organizaciono stanje NOO-a Belići i Trinajstići koji će sada pripadati toj općini.

Općina Sv. Matej: Ima 7 članova od toga jedna drugarica. Aktivni su i u radu se snalaze. Kako su se sela Pehljin i Marinići priključila općini Zamet tako je i drugarica Ivanka³²⁷ prešla u Općinski N. O. O. Zamet.

- 1) **Studena NOO:** Ima šest članova od toga jedna drugarica. Odbor je slab. Uslijed terora aktivnost je popustila te nasjedaju narodu i boje se polaziti sastanke.
- 2) **N. O. O. Marčelji:** Ima šest članova od toga jedna drugarica i jedan omladinac, postavljene zadatke izvršavaju, i aktivni su.
- 3) **N. O. O. Zorzići:** Ima četiri člana od toga jedna drugarica i jedan omladinac. Postavljene zadatke izvršavaju i uslijed terora nisu ni malo popustili.

---

³²⁷ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

- 4) **N. O. O. Saršoni:** Četiri člana od toga jedna drugarica i jedan omladinac. U radu zadovoljavaju.
- 5) **N. O. O. Trnovica:** Ima tri člana samo drugovi. Nisu sposobni da organiziraju ljude već moraju sve sami raditi.
- 6) **N. O. O. Gornja Drenova:** Ima šest članova od toga jedna drugarica iz AFŽ-a i jedna omladinka. Odbor je dosta slab i nisu aktivni u radu.
- 7) **N. O. O. Donja Drenova:** Ima četiri člana od toga jedna drugarica i jedan omladinac. Dosta su slabi i strašljivi.
- 8) **N. O. O. Pulac:** Ima četiri člana sve drugovi. Postavljeni zadatki po mogućnosti izvršavaju ali su strašljivi te slabo pristupaju ljudima.
- 9) **N. O. O. Blažići:** Ima 7 članova od toga dve drugarice. Odbor je slab i neaktivan. Odbornici nasjedaju ljudima. Drugarice su aktivne.
- 10) **N. O. O. Mladenići:** Ima četiri člana od toga dve drugarice i jedan omladinac. U radu zadovoljavaju.
- 11) **N. O. O. Sv. Matej:** Ima četiri člana od toga jedna drugarica iz AFŽ-u i jedna omladinka. Dosta nasjedaju ljudima i neaktivni su u radu.
- 12) **N. O. O. Sroki:** Ima pet članova od toga dve drugarice iz AFŽ-a i jedan omladinac. Odbor zadovoljava u radu.
- 13) **N. O. O. Kosi:** Ima četiri člana od toga jedna drugarica. Nekoji su aktivni i dobri a nekoji nasjedaju ljudima.
- 14) **N. O. O. Jardasi:** Ima četiri člana od toga dve drugarice. Postavljeni zadatci izvršavaju, a ljudima ne nasjedaju.

Općina Klana:

Općinski N, O. O. Klana ima pet članova od toga jedna omladinka. Poslije ofenzive ovaj se odbor prvi put sastao. Ima dva seoska odbora.

- 1) **N. O. O. Škalnica:** Ima tri člana od toga jedna drugarica. Strašljivi su i slabo aktivni.
- 2) **N. O. O. Breza:** Ima četiri člana od toga jedna drugarica. Aktivni su ali strašljivi.³²⁸

U formiranju je Općina Kastav. Ta općina ima svoju tradiciju i već danas nekoji ljudi slabo gledaju na to što ne postoji općina Kastav. Za općinski N. O. O. Kastav predviđene su dvije drugarice i četiri druga. Sela koja će pripadati Općini Kastav³²⁹ označiti ćemo Vam u idućem izvještaju.

Prop-odjel i prosvjeta:

Štampa se prima redovito. Svi najvole čitati »Glas Istre« koga primamo dovoljan broj. Ljudi sve više čitaju u grupama.

³²⁸ U riječi »strašljivi« posljednja tri slova su upisana tintom.

³²⁹ Riječ »Kastav« je upisana tintom.

Dopisi se primaju vrlo slabo. N. O. O-i još uvijek ne shvaćaju ozbiljno pisanje³³⁰ dopisa. Neprijateljska propaganda je sve više pomoću letaka. Četnička banda³³¹ iz Jušići dijeli letke po selima ispod Kastva i to u Spinčići i Trinajstići. Njemci u Marinići dijele na prolazu ljudima letke. U Brezi i Škalnici djelila je njemačka banda prolazeći kroz selo letke.

Narod ne nasjeda tim letcima i ne podaje im nikakve važnosti osim u selima ispod Kastva gdje se opaža taj uticaj.

Letci: koje smo mi bacali postigli su veliko interesovanje naročito kod N. O. O-a preko žice. Ljudi našim propagandnim letcima nisu protivni koliko parolama. Letci koji su na Istarskom narječju ovdje ne odgovaraju našim prilikama i narječju te ne postizavaju svoju svrhu. Parole nisu pisane jer narod žestoko napada da što treba pisati parole. Kod Garići je održan miting, koga je priredila Kazališna družina Otokara Kreševan.³³² Bilo je prisutno 200 ljudi. Prop-odjel nije bio obavješten da će biti miting. Za pjevački zbor postoje poteškoće radi prostorije i zborovođe. Ljudi se boje primiti u svoje prostorije. Pogodno lice koje smo našli za pjevački zbor mora na drugi teren radi važnije dužnosti. Za foto službu nabavljen je aparat, ali filmova nam nije uspjelo nabaviti, iako na sve strane tražimo.

Historijski materijal o narodnom pokretu iz Kastavštine skuplja se. Za diletansku grupu tražili smo materijal jer nemamo gotovo ništa.

Uslovi za održavanje zborova i mitinga vrlo su teški jer neprijateljska banda krstari u svako doba to jest po danu i noći.

Gospodarstvo i blagajna:

Formirana je gospodarska komisija koja broji 5 članova. Sa tom komisijom održava se sastanak svakih osam dana, gdje se raspravlja o ekonomskom i gospodarskom pitanju. Ovaj mjesec nabavili smo 700 kg. hrane preko aprovizacije.³³³ Nabavljeno je 750 kg. brašna po 2 Lire Kako smo već govorili o nabavki cementa jedan je drug pregledao cisterne na račun kojih će preko općine dobiti cement.

Nabavljeno je sto kvintala modre galice koja³³⁴ se dijeli preko seoskih N. O. O-a. Kako smo dobili dozvolu od Oblasnog N. O. O-a da možemo svaki ćedan dobiti dva komada goveda za izdržavanje V. P. S-e³³⁵ i ostalih ustanova, koje smo već dobili tri komada i predali smo ih vojsci.

Izdatak hrane od 10 do 22-VI-44 je 2259 kg.

Primitak hrane od 10 do 22-VI-44 je 1064 kg.

³³⁰ Prvo slovo u riječi je upisano tintom.

³³¹ Slovo »d« u ovoj riječi je upisano tintom.

³³² Ispravno je: Kazališna družina »Otokar Keršovani« (Dušan TUMPIĆ, Nepokorena Istra, Zagreb 1975, str. 204, 272—273, 423 i 431).

³³³ Racionirana opskrba.

³³⁴ Dio rečenice od njenog početka do ovoga mjesta podvučen je tintom.

³³⁵ Vojno-pozadinska stanica.

O stanju blagajne izvjestit ćemo vas slijedeći put.

Upravno-sudski odsjek: Po tom je odsjeku zadužen drug Puh, koji će zato dobiti upute. Vršiti se popis vojnih obveznika.

Socijalni odsjek: Socijalna Komisija ima 6 drugarica. Sada se vrši popis nastradalih i opljačkanih. Kako drug zadužen po ovom sektoru nije prisustvovao ovom sastanku nemožemo Vam dati tačnijih podataka.

Zdrastveni odsjek: Predviđene su drugarice koje će ući u zdrastvenu komisiju koja je sada u formiranju.

Prometni odsjek: Jedan drug iz gospodarske komisije zadužen po prebacivanju hrane i radi.

4) **Čitanje direktiva:** Od posljednjeg sastanka do sada nismo dobili nikakvih direktiva.

5) Zaključci o političkoj situaciji:

Govoriti o trećem zasjedanju ZAVNOH-a u vezi sa drugim zasjedanjem AVNOJ-a. Raditi na liniji N. O. B-e da bi se obuhvatilo široke mase. Posvećivati više pažnju radu reakcije.

Po organizacionom: Formirati Općinski N. O. O. Kastav. Pojačati rad N. O. O-a Turan, San. Nikolo, Blažići, Drenova, Pulac, Pehljin, Kantrida i posvetiti pažnju svim N. O. O-ima u Općini Kastav.

Raspodjela rada: Drug Zvane treba da ide u Općinu Klana, Drug Andrej Općina Zamet, drug Miro i drugarica Vlasta Sv. Matej.

Predviđeni su ljudi za plenum Kotarskoh N. O. O-a³³⁶ i to iz Općine Klana tri druga, iz Općine Sv. Matej sedam, Kastav pet i Zamet pet.

6) **Samokritika i kritika:** nema ništa.

Idući sastanak zakazan je 3-VII-44.

Smrt fašizmu ooOoo sloboda narodu!

Tajnica:
Vlasta [v. r.]

KOTARSKI NARODNO-OSLOBODILAČKI ODBOR
KASTAV³³⁷

---

³³⁶ U ožujku 1944. god., Odjel za upravu i sudstvo ZAVNOH-a donosi Uputstva o organizaciji i radu NOO-a kojima propisuje odnose, plenuma, izvršnog odbora i odjela u kotarskim i višim NOO-ima (ZAVNOH II/1944, Zagreb 1970, str. 341—365).

³³⁷ Okrugli pečat, crveni otisak. Tekst je složen uz obod pečata, a u sredini je petokraka zvijezda.

[15]

I Z V J E Š T A J³³⁸

Sa sastanka Kotarskog Narodno-oslobodilačkog-odbora
Kastav od 3-VII-44.

632/II³³⁹

Na sastanku su bili prisutni članovi Kotarskoh N. O. O-a: Drug Miro,³⁴⁰ Verko,³⁴¹ Jerko,³⁴² Zvane,³⁴³ Andrej,³⁴⁴ Muhamed,³⁴⁵ Vlasta³⁴⁶ i drugarica iz Okružnog N. O. O-a. Predsjednik otvara sastanak koji se održava po slijedećem dnevnom redu:

- 1) politička situacija.
- 2) Izveštaj odbornika sa diskusijom.
  - a) organizaciono stanje
  - b) prop-odjel i prosvjeta
  - c) gospodarstvo
  - d) upravno-sudski odsjek
  - e) socijalni odsjek
  - f) prometni odsjek
  - g) zdrastveni odsjek
- 3) Čitanje direktiva
- 4) Zaključci
- 5) Samokritika i kritika.
- 6) Razno.

Politička situacija:

Drug predsjednik iznaša vanjsku političku situaciju. Govori o Crvenoj Armiji koja oslobađa na stotine mjesta i baca iz stroja hiljade neprijateljskih vojnika sa ratnim materijalom. Dalje naglašava velike uspjehe Saveznika u Italiji i Francuskoj, gdje se je partizanski pokret u posljednje vrijeme veoma razširio te je olakšano Savezničko napredovanje. Neprijatelj se baca na Jugoslaviju da bi oslabio Narodno-oslobodilački-pokret, ali je i VII neprijateljska ofenziva skršena a pokret nije oslabio već su baš sada u posljednje

---

³³⁸ HAP, fond Oblasni NO za Istru, izvorna kopija, strojopis, 5 listova, 5 stranica.

³³⁹ Uruđžbeni broj spisa u Oblasnom NOO-u za Istru je upisan plavom tintom.

³⁴⁰ Miro Srok.

³⁴¹ Josip Ćiković.

³⁴² Srećko Rolih.

³⁴³ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

³⁴⁴ Andrej Frlan.

³⁴⁵ Marijan Jardas-Pavlič.

³⁴⁶ Slavica Matetić.

vrijeme osnovane u Srbiji četiri nove Divizije. Uslijed silnih napredovanja Saveznika i uništavanja neprijatelja na svim sektorima moral njemačke vojske počeo je da pada tako da na pojedinim mjestima niti ne daje otpora već se povlače u paničnom bijegu.

Drugarica iz Okružnog N. O. O-a govori kako oni bacaju letke sa namjerom da bi pasivizirali mase, te tako sebi osigurali zaleđe.

Zatim se prelazi na lokalnu političku situaciju.

Općina Sv. Matej.

U ovoj općini narod je sav uz pokret. U gornjem dijelu općine svi aktivno sudjeluju u pokretu radeći za Narodno-oslobodilačku vojsku, dok u donjem dijelu općine nije tako. Tu ljudi simpatiziraju naš pokret, čitaju štampu i daju pomoć, ali kad treba raditi tada neće, a uzrok je taj što su blizu neprijateljskih garnizona.

Na Saveznike ne gledaju sa punim povjerenjem i još uvijek ima ljudi koji govore: oni bi nas mogli prevariti.³⁴⁷ U donjem dijelu općine govorilo se pred kratko vrijeme kako će se povratiti kralj Petar, ali se sada više o tome ne govori.

Neprijatelj se često zalijeta u sela. Dolazi 15 do 20 vojnika te pljačkaju sve do čega dođu. Ljudi su počeli govoriti treba ih tući, a ne dozvoliti da nam ovako sve uništavaju. Kako je druga Istarska Brigada novoformirana³⁴⁸ i većina novomobiliziranih boraca te su ljudi opazili da su nekoliko puta napustili položaj i biježali i ako je neprijateljskih vojnika bilo malo, počelo se govoriti — zašto ne dođe I Istarska Brigada koja će ih tući a ne ovako napuštati nas na milost i nemilost.

U toj općini ima nekoliko Italijana (na Pulcu i Donjoj drenovi), ali se je slabo do njih doprlo, jer su većinom fašisti. Oni Italijani kojima se je pristupilo čitaju našu štampu i daju Narodnu pomoć.

Mobilizacija:

U gornjem dijelu općine mobilizirano je gotovo sve. Poslati su pozivi u donji dio općine ali se nisu odazvali. Od prošlog do ovih sastanka stupilo je dobrovoljno u redove Narodno-oslobodilačke vojske šest drugova. Svi omladinci. Broj mobiliziranih navesti ćemo Vam u idućem izvještaju.

Općina Zamet:

Narod simpatizira naš pokret. Uza sve napredovanje Saveznika ima ljudi koji sa nepovjerenjem gledaju na Engleze.³⁴⁹ Mnogo se govori o napredovanju

---

³⁴⁷ Ovaj dio rečenice označen je crtom na margini stranice.

³⁴⁸ Druga istarska brigada formirana je 1. lipnja 1944. naredbom Operativnog štaba za Istru, a sam čin formiranja izvršen je 12. lipnja 1944. iznad Studene (Božo JAKOVLJEVIĆ, 2. istarska brigada, Rijeka 1978).

³⁴⁹ Ovaj dio rečenice označen je okomitom crtom na margini stranice.

Crvene Armije, kao i o uspjesima Narodno-oslobodilačke-vojske. Tu ima nekoliko crnoburzijanaca, koji zarađuju masne pare te zbog svojih interesa šire razne vijesti i govore: Pošli mi u borbu ili ne — rat će se svejedno završiti i velesile će određivati i urediti države.

U toj općini ima nekoliko Italijana (na Kantridi i Pjaca San. Nikolo),³⁵⁰ kojima se je pristupilo te čitaju našu štampu i daju pomoć, ali još uvijek ima priličan broj fašista.

Na Kantridi su Nijemci zatvorili dvadeset ljudi uslijed čega je na narod prestrašen te mu se teško pristupa. Zatvorili su sedam naših simpatizera između kojih jednog člana Općinskog Narodno-oslobodilačkog-odbora Zamet. Zatvorili su i trinaest prijašnjih fašista koji se sada nisu odazvali i dobrovoljno stupili u njihove redove.

Njemci dijele letke ljudima koji prolaze kroz njihove garnizone.

Mobilizacija:

Za mobilizirati ima ljudi u donjem dijelu općine i to tamo gdje su neprijateljski garnizoni, dok je u ostalim mjestima sve mobilizirano. Od posljednjih do ovih sastanka nije mobilizirano ništa.

Općina Kastav:

Ljudi su svi uz pokret. U sam Kastav slabo se politički prodrlo. Ljudi neće da izlaze iz Kastva jer tvrde da ih na svakom koraku paze domobrani. Mnogi sa nepovjerenjem gledaju na Engleze.

U sela gdje se blizu nalaze četnici — oni često zalaze te donose razne letke i govore kako će se obistinuti ono što su oni uvijek tvrdili te će se vratiti kralj Petar. Ljudi im ne nasjedaju (osim pojedinaca). U Kastvu se šire vijesti da će nas Englezi prevariti i govore: najbolji je dokaz to što oni neće da priznaju Nacionalni Komitet.

Neprijatelj često zalazi u sela i pljačka hranu.

Mobilizacija:

U toj je općini mobilizirano gotovo sve osim onih koji su u gradu Kastvu. U Kastvu ima nekoliko dezertera. U posljednjih do ovih sastanka nije mobiliziran nijedan.

Ima nekoliko onih koji su došli na bolovanje te sada neće da idu na lječnički pregled već i dalje ostaju kod kuće.

Općina Klana:

U toj je općini politička situacija vrlo slaba. Od posljednje se ofenzive tu nalazi njemački garnizon a ima i domaćih izdajica tako da oni ljudi koji

---

³⁵⁰ Ispravno je: Plase San Nicolò.

su u mjestu Klana uz naš pokret ne rade ništa jer van ne izlaze a u Klani³⁵¹ ne rade jer se pod takvim okolnostima ne usuđuju raditi. Njemci su zabranili ulaz u Klanu tako da ljudi iz okolnih sela ne mogu dolaziti.

Njemci su dozvolili ljudima da u šumi seku drva te ih voze za njemce. U sela Škalnicu i Brezu neprijatelj često dolazi da pljačka i ujedno dijeli ljudima svoje letke, kojima narod ne nasjeda, jer u ovim selima narod čita našu štampu, jer se tu lakše dolazi.

Nakon političke situacije uzima riječ drugarica iz Okružnog Narodno-oslobodilačkog odbora i govori kako je nepotrebno strahovati pred budućnošću, jer je naš narod na III Zasedanju Zavnoha potvrdio rad predstavnika na II Zasedanju A. V. N. O. J-a, te među ostalim i odluku da neće povratka protunarodnim režimima.³⁵² I zato ne treba strahovati već borbom stvarati bolju i sretniju budućnost u federalnoj državi Hrvatskoj.

2. Organizaciono stanje:

Kotarski N. O. O. ima 8 članova. Jedan drug na bolovanju. Dužnosti su raspodjeljene ovako: Drug Miro predsjednik, Vlasta tajnik, Verko prop-odjel, Muhamed gospodarstvo i blagajna, Jerko upravno-sudski odsjek, Andrej socijalni odsjek, Zvane prometni i zdravstveni odsjek.

U Kotaru su četiri Općinska Narodno-oslobodilačka-odbora.

Općinski N. O. O. Sv. Matej: Ima 8 članova od toga jedna drugarica. Aktivni su u radu i samoinicijativni.

Prikaz seoskih N. O. O-a Sv. Matej.

- 1) Studena: Ovaj je odbor prije ofenzive bio aktivan, ali je kasnije prestao sa radom i dva su člana odbora pobjegla u žicu, zbog čega će se formirati novi odbor.
- 2) **N. O. O. Marčelji:** U radu su požrtvovali, postavljene zadatke izvršavaju.
- 3) **N. O. O. Zorzići:** To je najbolji odbor općine Sv. Matej. Požrtvovali su i u radu zadovoljavaju.
- 4) **N. O. O. Saršoni:** Aktivni su. Sve postavljene zadatke izvršavaju, ne nasjedaju ljudima.
- 5) **N. O. O. Mladenici:** U radu zadovoljavaju. Postavljene zadatke izvršavaju.
- 6) **N. O. O. Kosi.** Aktivni su u radu. Sve postavljene zadatke izvršavaju.
- 7) **N. O. O. Sroki:** Postavljene zadatke izvršavaju.
- 8) **N. O. O. Brnčići:** Tu su iz odbora izašla najbolja dva druga zbog vršenja druge dužnosti. Primljene su dve nove drugarice. Postavljene zadatke izvršavaju i pokazuju volju za rad.
- 9) **N. O. O. Sv. Matej:** Kako je iza ofenzive odbor prestao da radi sad je smenjen. U odboru je samo jedan drug iz prijašnjeg odbora.

³⁵¹ Posljednja dva slova u riječi upisana su tintom.

³⁵² Treće zasjedanje ZAVNOH-a je održano u Topuskom, 8—9. svibnja 1944. godine (ZAVNOH II/1944, n. dj., str. 591—672).

10. **N. O. O. Blažići:** Odbor je u cijelosti slab i neaktivan.
11. **N. O. O. Gornja Drenova:** Odbor je u cijelosti slab i neaktivan.
12. **N. O. O. Donja Drenova:** Odbor je dosta slab a i poteškoće su u radu jer ima domaćih izdajica.
13. **N. O. O. Pulac:** Tu ima mnogo domaćih fašista te odbor može slabo djelovati.
14. **N. O. O. Trnovica:** Odbornici su požrtvovni i aktivni, ali nisu sposobni da organiziraju ljude već moraju sami raditi.

Općinski N. O. O. Zamet: Kako se općina Zamet podijelila na dvije općine (Kastav i Zamet) te su u ovom odboru ostala samo dva druga iz prijašnjeg odbora a četiri su nova druga (dva druga i dve drugarice)

Prikaz seoskih odbora Općine Zamet:

- 1) N. O. O. Pjaca San, Nikolo: Odbor je u cijelosti slab. Odbornici rade po cijeli dan te slabo zalaze među ljude.
- 2) N. O. O. Kantrida: Ovaj odbor pokazuje volju za rad ali je strašljiv jer ima domaćih izdajica.
- 3) N. O. O. Turan: Taj je odbor u cijelosti dobar. Radi koliko ima mogućnosti, ali su poteškoće za rad jer ima domaćih izdajica.
- 4) Donji Zamet: U radu su aktivni i postavljene zadatke izvršavaju.
- 5) N. O. O. Gornji Zamet: Odbor je slab. Rade po cijeli dani i slabo zalaze među ljude, a i sami su strašljivi.
- 6) N. O. O. Diračje. Odbor je u cijelosti slab.
- 7) N. O. O. Marinići: Kako je tu neprijateljski garnizon odbor slabo zalazi među ljude.
- 8) N. O. O. Pehljini: Odbor je slab i ne izvršava postavljene zadatke. Rad je otežan jer se po kućama nalazi njemačka vojska.

Općinski N. O. O. Kastav:

Ima šest članova. Novoformirana općina.

- 1) Grbci: Postavljene zadatke izvršavaju.
- 2) N. O. O. Rubeši: Odbor je u cijelosti slab. Postavljene zadatke ne sprovode u život.
- 3) N. O. O. Srdoči: Odbor je aktivan. Postavljene zadatke izvršavaju.
- 4) N. O. O. Čikovići: Odbor je u cijelosti dobar. Postavljene zadatke izvršavaju.
- 5) N. O. O. Belići: Kako je prijašnji odbor bio neaktivan to je sada u formiranju novi odbor. Tako isto odbor Trinajstići.

Općinski N. O. O. Klana: Ovaj odbor ima pet članova. Nisu aktivni i nesnaživi.

- 1) N. O. O. Škalnica: Voljni su rada, ali su i strašljivi te slabo aktivni.
- 2) N. O. O. Breza: Aktivni su u radu, ali strašljivi.

Prop-odjel i prosvijeta:

Prop-odjel je formiran samo aktivnost slabo zadovoljava. Svi su članovi novi, ali im je pri zadnjem sastanku rečeno da čim ozbiljnije shvate postavljene zadatke. Prop odjel imati će sada svoju posebnu baraku i svoju pisaću mašinu, jer su zahtjevi prop-odjela sve veći naročito radi »Radio Vijesti«.

Štampa se dobiva redovito. Ljudi traže što gušće izlaženje »Glasa Istre«. — »Vijesti« iz Buzeta nismo dobili već od 17-VI. Brošura »Lipa optužuje«³⁵³ izazvala je kod naroda veliko interesovanje i isticalo se kako je to bilo potrebno napisati. Štampa se u gornjim predjelima kotara čita u skupovima na J. N. O. F-u a u donjem dijelu pojedinačno.

Dopisnička je mreža uvijek slaba. U roku od 8 dana stiglo je trideset dopisa. Dosta su nerealni i nekonkretni. Uvijek postoji strah za sastavljanje dopisa. Naši letci na talijanskom jeziku postižu preko granice svoju svrhu jer ih ljudi čitaju i pobuđuju neko razmišljanje.

Neprijatelj dijeli svoje letke prolaznicima koji idu kroz garnizonska središta. Narod ne podaje važnosti tim³⁵⁴ letacima. Letci koji su bačeni u Trstu navodno sa strane Enngleza kojima pozivaju narod na pripreme uslijed iskravanja izazvali su neko komešanje. Parole nisu pisane. Budući se neprijatelj svakodnevno i stalno zaljeta u sela nemoguće je održati mitinge. Pjevački je zbor najteže pitanje jer se nema prostorije kao ni zborovode. Diletanska grupa formirana je u Zometu. Nekoliko djece uči recitacije. Materijal o NOB se skuplja te već stizavaju prvi podaci. Zidne se novine ne mogu izložiti jer se narod jako boji.

Škole se zbog čestih naleta neprijatelja u selo nemogu otvoriti. Počelo se je posjećati pionirske sastanke. Odlučilo se je da će se održavati škole po šumama. Neprijateljske škole ne rade zbog ferija.

Gospodarstvo i blagajna:

Održan je sastanak sa gospodarskom komisijom. Na sastanku je prisustvovao pročelnik gospodarske komisije i načelnik intendature Operativnih štaba za Istru.

Govorilo se kako treba da se uskladi rad gospodarske komisije Okružnih i kotarskih N. O. O-a.

Nabavljeno je 30 kvintala cementa za koga smo već do sada izvještavali od toga će se za cisternu u selu Saršoni potrošiti 6 do 7 kvintala. Nabavljeno je deset bala feltra što je veoma potrebno za pokriti razne barake.

³⁵³ Brošuru »Lipa optužuje« izdao je Propodjel Oblasnog NOO-a za Istru. Umnožila ju je tehnika »Sloboda« smještena u selu Kosi, lipnja 1944. godine. Autor brošure je Ante Drndić (Petar STRČIĆ, Štampana riječ o otporima i borbama: radnički, antifašistički i narodnooslobodilački pokret Istre, Kvarnerskog primorja i Gorskog kotara: prilog bibliografiji: knjige i brošure, Rijeka 1980, str. 36).

³⁵⁴ Slovo »m« u ovoj riječi upisano je tintom.

Kako je u Zametu nekoliko crno-burzijanaca, koji kupuju blago te ga pod šverc nose u Rijeku — odlučili smo da će jedan naš drug kupovati blago i prodavati ga našim ljudima po 50 Lira. Sav dobitak biti će za Narodnu pomoć.

Po novim direktivama morali bismo od hrane koju Kotar dobiva 70 % predati intendaturi područja a 30 % zadržati za Vojno pozadinsku stanicu i druge ustanove na terenu. Kako je hrane malo te na taj način nebismo mogli snabdjevati ustanove koje se na našem terenu nalaze molimo gornji naslov da ovu stvar malo pretrese te donese zaključke.³⁵⁵

Blagajna: Ostatak od svibnja i primitak od lipnja iznosi: — —	94.192
Potrošeno u mjesecu lipnju: — — — — — — — —	58.527
	<hr/>
Ostatak za mjesec srpanj — — — — — — — —	35.665 Lira.

Upravno-sudski odsjek: Pokupljaju se razni podaci sa terena i vodi se spisak vojnih obaveznika. Riješava se neki spor zbog imanja.

Socijalni odsjek: Formirana je komisija od šest drugarica. Vodi se popis nastradalih te opljačkanih i spaljenih kuća. Održan je sastanak gdje su drugarice dobile upute za rad.

Zdravstveni odsjek:

Formirana je komisija i održan sastanak gdje su članovi komisije dobili upute za rad.

Prometni odsjek:

Formirana je komisija. Vršiti se popis prometnih sredstava. Stalno se prebacuje hrana i razni materijal za vojsku.

Zaključci po političkoj situaciji: 1) Popularizirati odluke III Zasedanja Z. A. V. N. O. H-a. 2) Tumačiti ljudima kako je propala VII neprijateljska ofenziva³⁵⁶ i širenje narodno-oslobodilačkog pokreta u cijeloj zemlji. 3) Širenje pokreta u Srbiji i formiranje četiri novih divizija. 4) Posvetiti pažnju radu reakcije. 5) Tumačiti ljudima kako se borbom postiže herojstvo. Idući sastanak zakazan je 13-VII-1944.

Smrt fašizmu ———oOo——— sloboda narodu!!!

Tajnik:
Vlasta [v. r.]

KOTARSKI NARODNO-OSLOBODILAČKI ODBOR
KASTAV³⁵⁷

³⁵⁵ Čitav pasus je označen okomitom crtom na margini stranice.

³⁵⁶ Slovo »i« otipkano je dva puta uzastopce.

³⁵⁷ Okrugli pečat, crveni otisak. Tekst je složen uz obod pečata, a u sredini je petokraka zvijezda.

[16]

Kotarski N. O. O. Kastav.³⁵⁸

Tajništvo

691/I³⁵⁹

Dne 17-VII-1944 god.

Drugarskom Oblasnom³⁶⁰

Narodno-oslobodilačkom-odboru za Istru³⁶¹

Izvjestaj sa sastanka Kotarskog NOO-a za Kastav od 14-VII-1944 god.

Na sastanku bili su prisutni³⁶² članovi Kotarskog Narodno oslobodilačkog-odbora Drug Miro,³⁶³ Verko,³⁶⁴ Jerko,³⁶⁵ Vlasta,³⁶⁶ Zvane,³⁶⁷ Andrej,³⁶⁸ Muhamed³⁶⁹ i drug Jože³⁷⁰ član Oblasnog NOO-a.

Predsjednik otvara sastanak koji se održava po slijedećem dnevnom redu:

- 1) Politička situacija
- 2) Izvjestaj odbornika sa diskusijom
  - a) Organizaciono stanje
  - b) Prop-odjel i prosvjeta
  - c) Gospodarstvo i blagajna
  - d) Upravno-sudski odjel.
  - e) Socijalni odjel
  - f) Prometni odjel
  - g) Zdravstveni odjel
- 3) Čitanje direktiva.
- 4) Zaključci
- 5) Samokritika i kritika.
- 6) Razno.

1) Politička situacija:

Drug predsjednik iznaša velike političke i vojne uspjehe Crvene Armije, kao i uspjehe Saveznika na zapadu i u Italiji. Uslijed sve većih uspjeha i

---

³⁵⁸ HAP, fond Oblasni NO za Istru, izvorna kopija, strojopis, 4 lista, 4 stranice.

³⁵⁹ Uredžbeni broj spisa u Oblasnom NOO-u za Istru je upisan plavom tintom.

³⁶⁰ »Oblasnom« je upisano tintom.

³⁶¹ »Istru« je upisano tintom.

³⁶² Dva posljednja slova u ovoj riječi su upisana tintom.

³⁶³ Miro Srok.

³⁶⁴ Josip Ćiković.

³⁶⁵ Srećko Rolih.

³⁶⁶ Slavica Matetić.

³⁶⁷ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

³⁶⁸ Andrej Frlan.

³⁶⁹ Marijan Jardas-Pavlić.

³⁷⁰ Josip Cetina-Faglin.

jačanja Narodno-oslobodilačke-vojske u Jugoslaviji i čvrstih veza između Saveznika, koji svakim danom više priznavaju N. O. V-u, došlo je do sporazuma između Šubašićeve vlade i Nacionalnog Komiteta.³⁷¹ Drug iz Oblasnog NOO-a napominje od kakve je važnosti ovaj sporazum, što je razumije se znak priznanja naše jakosti, a nipošto slabost.

Dalje se govori kako reakcija ne svaki način nastoji razbiti savez između Saveznika što ne uspeva, već naprotiv Savez svakim danom postaje čvršći.

Zatim se prelazi na lokalnu političku situaciju.

Općina Sv. Matej:

Narod je sav uz pokret. U gornjem djelu općine svi aktivno sudjeluju u pokretu, dok u donjem djelu daju pomoć i simpatiziraju naš pokret, ali na rad u korist N. O. V-e još uvijek se ne odazivlju.

Sa sporazumom Šubašićeve vlade i Nacionalnog Komiteta ljudi su slabo upoznati, ali o tome postoje razna mišljenja. Jedni u tome gledaju priznanje naše jakosti, dok drugi govore — na ovaj bi nas način mogli prevariti.

Iz ovoga se vidi kako narod vodi računa da se nebi povratilo staro stanje. U koliko je narod upoznat sa odlukama III Zasedanja Z. A. V. N. O. H-a slaže se stime.

Na Engleze još uvijek narod ne gleda sa punim povjerenjem.

Mobilizacija:

U donjem djelu općine ima još ljudi za mobilizirati. Od posljednjeg do ovog sastanka u redove N. O. V-e nije stupio nijedan.

Općina Zamet:

Sav narod simpatizira naš pokret. Na Engleze još uvijek ljudi gledaju³⁷² sa nepovjerenjem i govore: Dok Crvena Armija ovako napreduje i daje ogromne žrtve oni idu ko puževi. Sa pregovorima koji su se vršili sa Šubašićevom vladom narod je slabo upoznat.

Kako su u zadnje vrijeme nekoji ljudi iz te općine zatvoreni te je narod prestrašen i strahuju da će biti odvedeni u Njemačku, ali se svejedno iz samog Zameta ne odazivlju mobilizaciji. Iz donjeg djela općine i to iz Kantride i San Nikolo svi oni koji su pušteni iz zatvora javili su se u Narodno-oslobodilačku-vojsku.

Općina Kastav:

Narod sav simpatizira naš pokret, ali svi su prestrašeni jer se u blizini tih sela nalaze četnici, koji se često zaljetaju u sela kao i njemci Teren je nepovoljan za politički rad te su ljudi vrlo slabo upoznati raznim događajima.

---

³⁷¹ Sporazum je potpisan na Visu, 17. lipnja 1944. godine (D. ŠEPIĆ, *Vlada Ivana Šubašića*, n. dj., str. 193—194).

³⁷² Prva tri slova u riječi »gledaju« upisana su tintom.

Mnogo se govori o uspjesima Crvene Armije, dok se na Englesku gleda sa manje povjerenja.

Četnici donose razne letke, ali ovim letcima narod ne nasjeda. Domo-brani dolaze u sela i šire propagandu da su partizani prouzrokovali i paljenje i klanje, jer kad se oni ne bi digli u šumu svega ovoga nebi bilo. Ima ljudi koji tome nasjedaju.

Mobilizacija: Od posljednjeg sastanka nije mobiliziran nijedan. U toj općini ima deset dezertera koji šire lažne vijesti i time mnogo štete našem pokretu.

Općina Klana:

U Klani se još uvijek nalazi neprijateljski garnizon. Politička je situacija vrlo nepovoljna. U Klani ima nekoliko ljudi, koji su uz naš pokret ali su neaktivni i strašljivi.

Neprijatelj širi svoju propagandu putem letaka, a i usmeno. Šire se vijesti da su se Nijemci partizani složili te da se za partizane priređuju kasa-rne, čemu mnogi ljudi nasjedaju. Kako je politički rad onemogućen narod je najnovijim događajima slabo ili nikako upoznat.

Mobilizacija:

Od posljednjeg do ovog sastanka nije mobiliziran nijedan. Ima nekoliko dezertera.

Organizaciono stanje navedeno je u tablici.³⁷³

Gospodarski odjel: Sa Gospodarskom se komisijom redovito održavaju sa-stanci. Na sastancima se raspravlja o ishrani vojske. Nabavlja se hrana kod čega imamo vrlo velikih poteškoća. Velike su poteškoće za prebacivanje hra-ne, jer njemačka banda postavlja zasjede.

Dnevno ima mnogo, prolaznika za koje treba kuhati. Kako smo u po-slednjem izvještaju izvjestili, da će se kupovati blago i sjeći meso po 50 Lira te davati narodu preko seoskih NOO-a, nemoguće je po 50 Lira već je zaklju-čeno da će se sjeći po 60 Lira.

U Zametu je jedan crnoburzijanac, koji ima dva vola a iste se je od njega tražilo da proda po onoj cijeni kako je kupio te je odbio odlučili smo da će se još od njega tražiti da preda te volove Narodno-oslobodilačkoj-vojsci u koliko ne pristane volovi će mu se oduzeti.

Budući se je onim ljudima koji imaju više goveda zbog potrebe oduzelo za vojsku po jedno govedo opaža se da oni koji imaju još goveda nastoje da nešto učine kako se i njima nebi ovako dogodilo, zaključilo se da nijedan ne smije ubiti govedo a da prije ne obavijesti NOO.

---

³⁷³ Tablica je u prilogu Izvještaja.

Zadnje vrijeme plasirano je 14.000 Lira bonova, koje smo predali Okružnom N. O. O-u za Rijeku.³⁷⁴

Primitak hrane od 1-VII do 12-VII je	2660 kg.
Izdatak hrane od 1-VII do 12-VII je	2473 kg.

Upravno-sudski odjel:

Spor oko imanja za kog smo izvještavali još nije riješen. Izvršio se popis vojnih obaveznika po nekojim općinama i poslat je na Komandu Mjesta, dok se po nekojim općinama još vrši.

Socijalni odjel:

Održavaju se redovito sastanci sa socijalnom komisijom. Drug zadužen po ovom odsjeku vratio se sa Oblasnog savjetovanja i početi će po dobivenim uputama raditi.

Prometni odjel:

Sa prometnom komisijom održavaju se redovito sastanci. Hrana se stalno prebacuje. Vršiti se popis prevoznih sredstava.

Zdravstveni odjel:

Zdravstvena komisija je formirana ali zapravo još nije počela raditi. Nabavljeno je nekoliko enekcija, povoja i raznog materijala.

Prop-odjel i prosvjeta:

Štampa se prima redovito. Svi najvole čitati »Glas Istre«, kao i najnovije vijesti. Štampa se u gornjem djelu Kotara čita u grupama na J. N. O. F-ima, a u donjem djelu Kotara pojedinačno. Ljudi su u donjem dijelu kotara počeli da čitaju neprijateljsku štampu i to »Glas Primorja«.³⁷⁵ Dopisnička mreža je još uvijek slaba. Historijski materijal o narodnom pokretu iz Kastavštine počeo je da se skuplja, ali se i to vrlo slabo piše.

Neprijatelj širi propagandu putem letaka i usmeno. Najviše dijele letke ljudima koji prolaze kroz njihove garnizone. Letacima ljudi ne nasjedaju. U

---

³⁷⁴ Konstituirajući sastanak Okružnog NOO-a Rijeka održan je 11. lipnja 1944, te ponovo 12. i 13. srpnja 1944. godine (Antun GIRON, Dva zapisnika osnivačkih sastanaka Okružnog NOO-a za Rijeku sredinom 1944. godine, *Vjesnik Historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu* 21, Rijeka 1977, str. 7—26).

³⁷⁵ »Glas Primorja: Hrvatsko Domovinsko Glasilo Primorja« počeo je izlaziti u Sušaku u ožujku 1944. godine. Pokrenule su ga vlasti njemačke Operativne zone »Jadransko primorje« preko svojih suradnika u Sušaku (Centar za historiju radničkog pokreta i NOR-a Istre, Hrvatskog primorja i Gorskog kotara — Rijeka, film XLIII/175—176; MNRR, zbirka štampe).

donjem djelu kotara gdje često zalaze domobranci šire propagandu kako su partizani krivi za sve zlo, jer da se oni nisu digli nebi ni Njemci palili. Pojedinci im nasjedaju. — Zidne novine nisu postavljene, zbog svakodnevnog zaljetanja u sela. Mitinzi se ne održavaju, parole nisu pisane. — Propodjel je nabavio mašinu te se umnožavaju »Radio Vijesti«.

Škole nisu još počele raditi.

Zaključci po političkoj situaciji: 1 Tumačiti III Zasjedanje Z. A. V. N. O. H-a 2 dokazivati narodu ispravnost sklapanja sporazuma između Nacionalnog Komiteta i Šubašićeve vlade. 3 Paziti kako se nebi napravio jaz između pozadine i vojske te ukazivati ljudima kako je potrebno dati i zadnji zalogaj za vojsku.

Zaključci po organizacionom: Da se žene i omladina uvlači u sve N. O. O-e. 2 Pojačati rad po svim seoskim NOO-ima naročito u novo formiranoj općini Kastav. 3 Pripremati sve NOO-e za Kotarsko savjetovanje, koje će se uskoro održati. 4 Tražiti od Kotarskog NOO-a Opatija da se nekoja sela, koja su do sada pripadala tom Kotaru, a u koja bismo mi mogli lakše nego oni prodirati priključe ovom Kotaru.³⁷⁶

Samokritika i kritika: Kritizirani smo svi jer se pruža premalo pomoći seoskim i općinskim N. O. O-ima.

Iduće sastanak zakazan je 28-VII-1944 god.

Smrt fašizmu oooooOoooo sloboda narodu!!!

Tajnik.³⁷⁷

Vlasta [v. r.]

KOTARSKI NARODNO-OSLOBODILAČKI ODBOR
KASTAV³⁷⁸

³⁷⁶ U MNRR, zbirka dokumenata, sačuvan je u vezi s ovim stajalištem slijedeći dopis:

Kotarski NOO Kastav

Tajništvo

Broj 270/ dne 15-VII-1944 god.

Drugarskom Kotarskom Narodno-oslobodilačkom-odboru
OPATIJA:

Drugovi kako ste nam pred izvjesno vrijeme javili da bi bilo mnogo zgodnije kad bi sela Brajini, Obadi, Principi i Ružiči pripala našem kotaru — to Vam sada odgovaramo da ćemo nastojati čim prije stvar urediti.

Dalje Vam javljamo da ljudi iz sela Šmogori traže da pripadnu N. O. O.-u Trinajstići općini Kastav to jest našem Kotaru. Molimo Vas da nam javite dali se s time slažete kako bismo prema tome mogli postupiti.

Smrt fašizmu OOO sloboda narodu !!!

Tajnik:

Vlasta v. r. [Šlavica Matetić]

KOTARSKI NARODNO-OSLOBODILAČKI ODBOR
KASTAV

³⁷⁷ Riječ je upisana tintom.

³⁷⁸ Okrugli pečat, crveni otisak. Tekst je složen uz obod pečata, a u sredini je petokraka zvijezda.

Statistika organizacionog stanja svih N. O. O-a Kotara Kastav³⁷⁹

Redni broj	Ime mjesta	Nacionalni sastav		Socijalni sastav			Primjedbe (Kakvi su N. O. O-i)	
		broj druga- čla- rica nova	omla- dine	Hr- vata	Tali- jana	Selja- ka		Radni- ka
1.	Kotarski N. O. O. Kastav	7.	1.	7.	1.	6.	1	
2.	Općinski N. O. O. Sv. Matej	8.	1.	8.	1.	8.	1.	Aktivni su i u radu se snalaze
3.	Seoski N. O. O. Studena	6.	1.	6.	1.	6.	1.	Odbor je neaktivan i slab (nekoji članovi bitće smenjeni)
4.	Seoski N. O. O. Marčelji	6.	1.	6.	1.	6.	1.	Aktivni su i postavljene zadatke izvršavaju
5.	Seoski N. O. O. Zorzići	4.	1.	4.	1.	4.	1.	Snalazljivi su i u radu aktivni
6.	Seoski N. O. O. Saršoni	4.	1.	4.	1.	4.	1.	Sve postavljene zadatke izvršavaju
7.	Seoski N. O. O. Gornja Drenova	6.	1.	6.	1.	6.	1.	Odbor je slab i neaktivan
8.	Seoski N. O. O. Donja Drenova	4.	1.	4.	1.	4.	1.	Odbor je slab ali su i poteškoće u radu
9.	Seoski N. O. O. Pulac	4.	1.	4.	1.	4.	1.	Odbor je slab, ima velikih poteškoća u radu
10.	Seoski N. O. O. Mladenići	4.	2.	4.	1.	4.	1.	Sve postavljene zadatke izvršavaju
11.	Seoski N. O. O. Sv. Matej	4.	1.	4.	1.	4.	1.	Odbor je dosta slab
12.	Seoski N. O. O. Blažići	7.	2.	7.	1.	7.	1.	Odbor vrlo slab i neaktivan

Redni broj	Ime mjesta	nova broj člari- broj druga- rica omla- dine	Nacionalni sastav		Hr- Tali- Selja- Radni- Inte-	Socijalni sastav ka ka lekt.	Primjedbe (Kakvi su N. O. O-i)		
			4.	5.					
13.	Seoski N. O. O. Kosi	4.	1.	4.	4.	4.	Postavljene zadatke izvršavaju		
14.	Seoski N. O. O. Sroki	5.	2	1.	5	5	Aktivni su, sve postavljene zadatke izvršavaju		
15.	Seoski N. O. O. Jardasi	4.	2	4.	4.	4.	Sad su smijenjena dva druga, novi članovi pokazuju volju za rad		
16.	Seoski N. O. O. Trnovica	3.	4.	3.	3.	3.	Aktivni su, ali nisu sposobni da organiziraju ljude već moraju sami raditi		
		80	18	8	80	4.	20	59	1

379 Vidi bilješku 373. Izvornik, rukopis tintom, 2 lista, 3 stranice.

Statistika organizacionog stanja svih N. O. O-a Općine Zamet

Redni broj	Ime mjesta	Nacionalni sastav			Socijalni sastav			Primjedbe (Kakvi su N. O. O-i)		
		broj druga- čla- nova	broj druga- o- mla- dine	Hr- vata	Tali- jana	Selja- ka	Radni- ka		Inte- lekt.	
1.	Općinski N. O. O. Zamet	7.	2	./.	6.	1.	./.	7.	./.	Aktivni su i imaju volju za rad
2.	Seoski N. O. O. Plase San, Nikolo	6.	1.	./.	5.	1.	./.	6.	./.	Članovi N. O. O-a po čitave dane rade te slabo zalaze među ljude
3.	Seoski N. O. O. Kantrida	4.	1.	./.	4.	./.	./.	4.	./.	Aktivni su ali je rad zbog domaćih špijuna otežan
4.	Seoski N. O. O. Turan	6.	./.	./.	6.	./.	./.	4.	2.	Aktivni su ali je rad otežan zbog domaćih izdajica
5.	Seoski N. O. O. Donji Zamet	5.	2.	1.	5.	./.	./.	4.	1.	Odbor je dosta aktivan i ne nasjeda ljudima
6.	Seoski N. O. O. Gornji Zamet	4.	./.	./.	4.	./.	./.	4.	./.	Neaktivni su i slabi. Po čitave dane rade te slabo djeluju među ljudima
7.	Seoski N. O. O. Diračje	4.	2.	1.	4.	./.	./.	4.	./.	Odbor je bio neaktivan te su nekoji drugovi smjenjeni
8.	Seoski N. O. O. Marinčić	4.	2.	./.	4.	./.	./.	4.	./.	Slab i neaktivan, rad otežan jer se po kućama nalaze Njemci
9.	Seoski N. O. O. Pehljin	3.	./.	./.	3.	./.	./.	3.	./.	Slab i neaktivan. Po kućama Njemci
43.		10.	2.	42	1.	./.	40	3		

Statistika organizacionog stanja svih N. O. O-a Općine KLANA

Redni broj	Ime mjesta	Nacionalni sastav		Socijalni sastav		Primjedbe (Kakvi su N. O. O-i)		
		broj druga- čla- nova	broj omla- dine	hr- vata	Tali- jana		Selja- ka	Radni- ka
1.	Općinski N. O. O. KLANA	4.	1.	4.	./.	4	./.	Odbor nije aktivan i slabo zalazi među ljude
2.	Seoski N. O. O. Skalnica	4.	1.	4.	./.	4.	./.	Neaktivni i strašljivi
3.	Seoski N. O. O. Breza	3.	1.	3.	./.	3.	./.	Odbor je aktivan, postavljene zadatke izvršava
		11	3.	2	11	./.	./.	11

Stanje organizacionog stanja svih N. O. O-a Općine KASTAV

1.	Općinski N. O. O. Kastav	5	1.	1.	5.	./.	5.	./.	Novoformiran odbor. Počeo je da radi
2.	Seoski N. O. O. Grbci	3.	./.	./.	3.	./.	3.	./.	Aktivni su, sve postavljene zadatke izvršavaju
3.	Seoski N. O. O. Srdoči	4.	1.	./.	4.	./.	4.	./.	Aktivni su, postavljene zadatke izvršavaju
4.	Seoski N. O. O. Rubeši	4.	2.	./.	4.	./.	4.	./.	Odbor je u cjelosti slab
5.	Seoski N. O. O. Trinajstići	4.	1.	./.	4.	./.	4.	./.	Ovaj je odbor sad formiran
6.	Seoski N. O. O. Čikovići	4.	1.	./.	4.	./.	4.	./.	Aktivni su, postavljene zadatke izvršavaju
7.	Seoski N. O. O. Belčići								Formira se novi odbor
		24	6	1.	24.	./.	./.	24.	Sav odbor zbog neaktivnosti raspušten

[17]

K o t a r s k i³⁸⁰

[Na]rodno oslobodilački Odbor

728/II³⁸¹

— K A S T A V —

(Tajništvo)

Drugarskom Oblasnom NOO-u

za Istru³⁸²

Izveštaj sa savjetovanja Kotarskog N. O. O.-a od 30-VII-1944 god. Na savjetovanju bili su prisutni članovi Kotarskog NOO-a i to: Drug Miro³⁸³ Jerko,³⁸⁴ Vlasta,³⁸⁵ Zvane,³⁸⁶ drug Alija³⁸⁷ tajnik Okružnog NOO-a za Rijeku, drugarica Jelka³⁸⁸ referent prosvjete Okružnog NOO-a za Rijeku i drug Jovan³⁸⁹ član gospodarske komisije Kotarskog NOO-a Kastav. Drug Verko³⁹⁰ zbog bolesti nije prisustvovao. Drug Muhamed³⁹¹ isto tako nije prisustvovao jer je isti dan održan sastanak gospodarske komisije Okružnog NOO-a,³⁹² gdje je morao biti prisutan.

Savjetovanje je održano po slijedećem dnevnom redu:

1. Politička situacija.
2. Pitanja po političkoj situaciji.
3. Izveštaj odbornika sa diskusijom.
  - a). organizacioni izvještaj
  - b). Sudsko-upravni odjel
  - c). Prop-odjel
  - d). Prosvjeta
  - e). Gospodarski-odjel
  - f). Socijalni odjel
  - g). Prometni odjel
  - i). Zdravstveni odjel
4. Izveštaj delegata seoskih NOO-a.

---

³⁸⁰ HAP, fond Oblasni NO za Istru, izvorna kopija, strojopis, 4 lista, 4 stranice.

³⁸¹ Urudžbeni broj spisa u Oblasnom NOO-u za Istru je upisan plavom tintom.

³⁸² Adresat je upisan tintom.

³⁸³ Miro Srok.

³⁸⁴ Srećko Rolih.

³⁸⁵ Slavica Matetić.

³⁸⁶ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

³⁸⁷ Branko Suzanić.

³⁸⁸ Jelka Rolih.

³⁸⁹ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

³⁹⁰ Josip Čiković.

³⁹¹ Marija Jardas-Pavlić.

³⁹² Odnosi se na Okružni NOO za Rijeku koji je od osnutka bio nadležni organ vlasti kotarskim NOO-ima: Kastav, Opatija, Lovran i Gradskom NOO-u Rijeka (AIHRPH, fond Oblasni NOO za Istru, kut. 139).

1. Politička situacija: U kratkim crtama politička situacija iznaša drug pred-sjednik. Najprije prikazuje namjere Hitlerovih bandita, koji su htjeli kao i ostale zemlje tako i SSSR porobiti munjevitim napredovanjem. Dalje naglašava širenje pokreta kod nas, kao i u ostalim zemljama Evrope. Prikazuje podli rad Pavelića i ostalih plaćenika Hitlera. Ističe Kompartiju, koja je po-vela narod putem borbe. Iznaša velike uspjehe NOV-e čijom su zaslugom postignuti veliki uspjesi na političkom polju, tako da danas imamo ZAVNOH, AVNOJ i Nacionalni Komitet. Govori kakve su namjere reakcije kad hoće da naš pokret prikaže komunističkim pokretom.

Drug Alija pozdravlja u ime Okružnog NOO-a za Rijeku i nadopunjuje političku situaciju. Drug prikazuje od kakve je važnosti i interesa za nas što je mudrom politikom onemogućeno reakciji da razbije savez između Sa-veznika. Dalje govori o sporazumu između Tita i Šubašićeve vlade te razjaš-njava na koji je način do sporazuma došlo i što smo time postigli.

2). Organizaciono stanje: Iznaša tajnik i to: razvoj organizacije NOO-a u ka-stavštini u početku NOP.-a, njihovu brigu za pomoć nastradalima i velike poteškoće u njihovom radu. Kako se³⁹³ iza kapitulacije Italije pritsupa osni-vanju Kotarskog³⁹⁴ i Općinskih NOO-a, te formiranju onih seoskih NOO-a gdje do sada još nisu postajali.

Iznaša se organizaciono stanje Kotarskog Općinskih i seoskih NOO-a. Dalje se prikazuje kako je u svim NOO-ima zastupano premalo žena i omla-dine te ukazane greške onih drugova koji se još uvijek ne slažu s time da budu žene i omladina zastupane u narodnoj vlasti.

Po svim su selima organizirani NOO-i, ali taj rad još uvijek ne zadovo-ljava potrebama našeg naroda, potrebama naše vojske, a uzrok je taj što su pojedini odbori preopterećeni, dok drugi premalo rade. NOO-i treba da ulože sve sile kako bi mobilizirali sve snage u borbu a ne dozvoliti da mobiliziraju Nijemci.

Pitanja po političkoj situaciji: 1. Kako bi u slučaju kapitulacije NOO-i pre-uzeli vlast. 2.— Zašto neprijatelj tvrdi, da je naš pokret komunistički. 3.— Kako će biti sa preuzimanjem vlasti na Rijeci. 4.— Što je sada sa Dražom Mihajlovićem. 5.— Koje ćemo dužnosti dati dezerterima koji neće da se vrate u NOV-u. 6.— Dali, ima u našem pokretur reakcionera pod maskom. 7.— Što će se sa Njemcima i fašistima padom Njemačke. 8.— Dali je istina o primirju Njemaca i partizana. u.— Kako se mora postupati sa ljudima koji ne shvaćaju ozbiljno naš pokret. 10.— Zašto se stvara bratstvo Hrvata i Italijana u Istri. 11.— Što ćemo sa ljudima koji su pobjegli u žicu i neće da surađuju u pokretu. 12.— Na koji način da se poveže sve organizacije

³⁹³ Naknadno upisano tintom iznad retka.

³⁹⁴ Netočno. Već krajem 1941. god. za područje Kastavštine djeluje Glavni odbor NP, u siječnju 1942. god. osnovan je Kotarski odbor NOF-a, a u prosincu iste godine Inicijativni kotarski NOO Kastav. Vidi: uvodni tekst ovoga rada.

rad JENOF-a.³⁹⁵ 13.— Zašto se u NOB. primaju oni koji su palili naše kuće. 14.— Što će biti sa dezerterima koji nisu izdali, ali ogovaraju naš pokret. 15.— Zašto Saveznici neće da priznaju Nacionalni Komitet. 16.— Zašto do danas nije osnovano Zemaljsko Antifašističko Vijeće za Srbiju, a prvi su pošli u borbu. 17.— Dali prijeti opasnost od toga što se u Istri širi pokret većinom od Talijanskih partizana. 18.— Kako gledaju neprijatelji na sporazum što je sklopljen sa Šubašićem. 19.— Pitanja o slobodnoj, demokratskoj, federativnoj Jugoslaviji. Predsjednik Općinskog NOO-a Sv. Matej iznaša političku situaciju sa svog terena:

Sv. Matej, uslijed napredovanja na svim frontovima narod se moralno podiže. Zadnjim uspješnim događajima ljudi gledaju skori svršetak rata. Poslije otvaranja II. fronta gledaju sa više povjerenja na Saveznike, ali još uvijek ima ljudi koji sumljaju u njih. Na NOV-u i Sovjetski Savez svi gledaju punim povjerenjem. Narod čim se pojavi okupator bježi što je najbolji dokaz, mobilizacija sa strane okupatora ovdje neće uspjeti. Ljudi svi rade za partizane pogotovo u gornjem djelu Kastavštine.

Zamet: politička situacija: Uslijed silnog napredovanja na svim frontovima narod se moralno diže. Svi su uz pokret, ali još uvijek ima mnogo onih koji neće da aktivno sudjeluju u borbi. Poslije posljednjeg bombardiranja³⁹⁶ narod govori o Englezima, kakvi su to Saveznici, dok bacaju bombe na naše siromašno stanovništvo, dok razne tvornice i kasarne ostaju neoštećene. Na Crvenu Armiju i NOV. svi gledaju sa punim povjerenjem. Mnogo se govori o uspjesima Istarskih partizana.

Općinski N. O. O. Kastav politička situacija: Narod je uz pokret, ali aktivno slabo sudjeluje. Kako u sela često zalaze četnici i domobranci osjeća se kod pojedinaca, da njihova propaganda djeluje na njih. Na Sovjetski Savez i NOV. ljudi gledaju sa punim povjerenjem dok u Englesku još uvijek sumljaju.

Općinski N. O. O. Klana politička situacija: Uslijed napredovanja na svim frontovima, politička situacija se poboljšala. U samoj Klani nalazi se neprijateljski garnizon, a ima i domaćih izdajica te je rad politički sad onemogućen i zbog toga je politička situacija loša. U neprijateljskom garnizonu ima najviše Rupnikovaca³⁹⁷ (bjelogardista) koji naš pokret prikazuju komunističkim i protunarodnim, a mnogo ima pobožnih ljudi koji im nasjedaju.

---

³⁹⁵ Točno je: JNOF.

³⁹⁶ Saveznička avijacija je prvi put bombardirala industrijsku zonu Rijeke 4. veljače 1944. godine (AIHRPH, fond Oblasni NOO za Istru, kut. 139). Zračni napadi nastavljeni su kroz čitavu 1944. i prve mjesece 1945. godine (AIHRPH, fond Oblasni NOO za Istru, kut. 140, prilozi: 20, 22, 23).

³⁹⁷ Leo Rupnik, slovenski kvisling. Nakon kapitulacije Italije je u sporazumu s Friedrichom Rainerom formirao kvislinške jedinice — domobrance, u koje su se uključili i pripadnici tzv. »Bijele garde«.

Na pitanja po političkoj situaciji odgovarali su redom svi članovi Kotarskoga NOO-a i drug iz Okružnog.

b). **Upravno sudski odjel**

Drug zadužen po ovom odjelu prikazuje kakva je razlika između starih sudova koji pri NOO-ima sada postoje. Dok su stari sudovi uvijek nastojali da čim više odugovlače sa raznim parnicama, kako bi imali više interesa, narodni sudovi nastoje da svaku parnicu po mogućnosti čim prije rješe i na miran način.

c). **Prop-odjel** Razjašnjava od kakve je važnosti propaganda. Štampa koju se dobiva ne iskorištava kako bi se moglo pa treba posvetiti više pažnje čitanju štampe i nastojat da se štampa čita po mogućnosti po skupovima kako bi narod mogao imati više koristi. Kako NOO-i još uvijek neće da pišu dopise i izvještavaju o najnovijim događajima, drug izjašnjava od kakve je to potrebe. Govori se o zidnim novinama i potrebi istih. Često su se i sami odbornici bunili na pisanje parola te im se ukazuje greška u tom pogledu kao i potreba pisanja parola, te da su na krivom mišljenju kad nasjedaju tome da je pisanje parola prouzrokovalo razna paljenja.

d). **Prosvjetni odjel:** Budući je drug zadužen po ovom odjelu bolestan govori drugarica Jelka referent prosvjetnog odjela Okružnog NOO-a za Rijeku. Prikazuje kakva je prosvjeta bila u bivšoj Jugoslaviji i tko je samo imao mogućnosti da se prosvjećuje. Razjašnjava zašto smo mi bili protiv toga da naša djeca polaze ustaške škole. Kako mi na neoslobođenom terenu nismo a i nemamo sada mogućnosti da otvaramo škole, treba pristupiti prosvjeti bilo na koji način. Drugarica poziva sve odbornike da nastoje da na svaki način pomoći onim drugovima i drugaricama koji budu po njihovim selima radili po prosvjeti.

e). **Gospodarski Odjel:** Kako drug zadužen po ovom odjelu nije bio na savjetovanju govorio je jedan drug iz gospodarske komisije Kotarskog NOO-a. Drug prikazuje poteškoće koje se postavljaju pred gospodarski odjel. Kako baš kroz naš kotar dnevno prolazi mnogo prolaznika i često dolazi vojska pitanje ishrane je teško, a kad bi svi seoski NOO-i posvetili više brige sabirnim akcijama i sličnom ovo bi se pitanje lakše riješilo. Dalje drug daje upute kako treba sprečavati haraćenje naših šuma. Razjašnjava što je zajam i zašto nam je potreban zajam.

f). **Socijalni odjel:** Drug zadužen po ovom odjelu iznaša rad socijalnog odjela. Upoznava drugove odbornike da kod Kotarskog NOO-a postoji komisija socijalnog odjela te ih poziva da posvete svi veliku pažnju u pomaganju članovima ove komisije.

Prikazuje kakvu namjeru ima reakcija kad preko ustaške općine u Kastvu hoće da ljudima pruže neku pomoć.

g). **Promjetni-odjel:** Drug zadužen po ovom odjelu daje drugovima odbornicima upute za rad, prikazuje razliku između pojedinih općina našeg kotara

to jest kakve poteškoće nekoje općine snose u prebacivanju hrane, raznog materijala i ranjenika te poziva sve seoske NOO-e da organiziraju po svojim mjestima sve ljude sposobne za prebacivanje.

h). **Zdravstveni odjel:** Drug zadužen po ovom odjelu govori kako treba da se svi staramo za nabavljanje raznih lijekova, eneksija i sanitetskog materijala koji će se upotrebljavati za liječenje naših ljudi.

Izveštaj seoskih odbornika

Svi podnašaju izvještaj o svom radu. Nakon podnešenog izvještaja drugovi odbornici obećaju da će nastojati sve učiniti kako bi pomogli što više drugovima iz gornjeg djela Kotara, jer i sami vide da na narodu ovog djela kotara leži mnogo veći teret.

Smrt fašizmu oOo Sloboda narodu!

Tajnik:
Vlasta [v.r.]

KOTARSKI NARODNO-OSLOBODILAČKI ODBOR
KASTAV³⁹⁸

---

³⁹⁸ Okrugli pečat, crveni otisak. Tekst je složen uz obod pečata, a u sredini je petokraka zvijezda.

[18]

Drugarskom Oblasnom Narodno-oslobodilačkom-odboru

Za Istru³⁹⁹

839/II⁴⁰⁰

Izvjestaj sa sastanka Kotarskog NOO-a od 18-VIII-1944 god.

Na sastanku su bili prisutni Drug Miro,⁴⁰¹ Jerko,⁴⁰² Andrej,⁴⁰³ Muhamed,⁴⁰⁴, drugarica Vlasta⁴⁰⁵ i drug Jože⁴⁰⁶ član Okružnog NOO-a za Rijeku, drug Zvane⁴⁷⁰ i Verko⁴⁰⁸ zbog bolesti nisu prisustvovali, drug Ranko⁴⁰⁹ otišao je na Oblasno savjetovanje prop-odjela. Dužnosti su raspodijeljene ovako: Drug Miro predsjednik, Jerko uprava i sudstvo, Zvane promet i zdravstvo, Muhamed gospodarstvo i blagajna, drugarica Vlasta tajnik, drug Verko prosvjeta, Ranko prop-odjel i Andrej socijalni odjel.

Sastanak je održan po slijedećem dnevnom redu:

1. Politička situacija.—
2. Organizaciono stanje.
3. Izvjestaj odbornika sa diskusijom.
  - a) prop-odjel
  - b) prosvjeta.
  - c) gospodarstvo i blagajna.
  - d) upravno sudski odjel.
  - i) socijalni odjel.
  - j) prometni odjel.
  - k) Zdravstveni odjel.
4. Zaključci
5. Samokritika i kritika
6. Razno.

1. Politička situacija:

Budući su bile »Radio Vijesti« najprije su se čitale iste i diskutiralo se po nekim točkama.— Dalje drug predsjednik iznaša velike uspjehe Crvene

³⁹⁹ HAP, fond Oblasni NO za Istru, izvorna kopija, strojopis, 7 listova, 7 stranica. Riječi »Oblasnom« i »Istru« upisane su tintom.

⁴⁰⁰ Urudžbeni broj spisa u Oblasnom NOO-u za Istru je upisan plavom tintom.

⁴⁰¹ Miro Srok.

⁴⁰² Srećko Rolih.

⁴⁰³ Andrej Frlan.

⁴⁰⁴ Marijan Jardas-Pavlič.

⁴⁰⁵ Slavica Matetić.

⁴⁰⁶ Josip Cetina-Matešić.

⁴⁰⁷ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

⁴⁰⁸ Josip Čiković.

⁴⁰⁹ Ranko Grbac (iz Diraki).

Armije i Saveznika, kao i borbe naše N. O. V.-e te širenje pokreta u ostalim zemljama što daje izgleda za brzi svršetak rata. Diskutiralo se o pregovorima Tito — Šubašić i to kako je sastankom Tita, Šubašića i Čerčila⁴¹⁰ u Rimu još više onemogućeno reakciji da naš pokret prikaže komunističkim.⁴¹¹— Atentatom na Hitlera⁴¹² htjeli su razni krvnici baciti svu krivicu na Hitlera i time oprati sebe. Dalje drug predsjednik naglašava kako je baš teror po svim porobljenim zemljama sa strane Hitlera doveo do širenja pokreta u svim zemljama i do ovakvog stanja u kakvom se sada nalazimo.

Bratstvo između Talijana i Hrvata novi je dokaz da mi vodimo oslobodilački rat iako se mnogi ljudi time ne slažu trebamo ih uvjeriti od kakve je to važnosti za naš pokret.— Kako se u Rijeci nekoji reakcioneri dižu i propagiraju autonomiju grada Rijeke diskutiralo se o tome što zapravo oni time hoće.⁴¹³

Zatim se prelazi na lokalnu političku situaciju.

Politička situacija Općine Zamet:

Narod je sav uz pokret i radi za njega samo nekoji pojedinci stoje po strani (bolje stojeći). U toj se općini politička situacija popravlja i narod je počeo mnogo aktivnije raditi, što se najbolje vidi kod prenošenja hrane. Pripoznaju narodnu vlast, te su kad se ponovno uspostavljala ustaška općina u Kastvu bili mnogi pozvani sa strane te općine i to zastupnici i župani, te nekoji ljudi koji stoje po strani našega pokreta, ali su svi tražili savjeta od člana kotarskog NOO-a i na njegov predlog nisu otišli nijedan osim zametškog župana, dok su pojedinci iz općine Kastav i Sv. Matej otišli.

O pregovorima između Tita i Šubašića mnogo se govorilo i mnogi su ljudi to shvatili kao našu slabost, ali se većini naroda uspjelo prikazati ispravno ove pregovore. Ima još ljudi koji neće da to razumiju, sumnjaju u to i postoji bojazan da će narod biti prevaren.

Velike su simpatije za Sovjetski Savez dok na Engleze još uvijek većina naroda gleda sa nepovjerenjem. Narod vidi da nas oni pomažu, da oni napreduju na frontovima, ali još uvijek vlada mišljenje da će oni jednog dana doći sa raznim reakcionerima koji bi mogli prouzrokovati još više krvo-prolića.

U toj općini neprijatelj širi svoju propagandu putem letaka te djeleći ih prolaznicima kroz njihove garnizone, ali ljudi ne nasjedaju neprijateljskoj propagandi.— Tu ima nekoliko Italijana. Nekoji su uz pokret a ima ih i koji

---

⁴¹⁰ Winston Churchill.

⁴¹¹ Odnosi se na sastanak koji je održan 12. kolovoza 1944. u Caserti (Petar STRČIĆ, *Vanjskopolitička borba Josipa Broza Tita za Istru od 1941. do 1945. godine*, Rijeka 1978, str. 38—53).

⁴¹² Atentat na Hitlera izvršen je 20. srpnja 1944. godine (Roger MANVELL, *Zavjerenici: atentat na Hitlera*, Zagreb 1976).

⁴¹³ Vidi bilješku 286.

stoje po strani. Na jedinstvo između Talijana i Hrvata većina ljudi ne gleda dobro, a uzrok je što su godinama bili mučeni od fašizma te sada ne razlikuju fašizam od talijanskog naroda već govore; oni su nas mučili godinama, prevariti će nas opet, spekuliraju sada kad su fašisti propali i slično.

Politička situacija općine Kastav:

Politička se situacija popravlja. Narod je sav uz pokret i daje pomoć, ali u nekim selima neće ni da čuje o tome kako treba aktivno sudjelovati i raditi za NOV-u. Uzrok je strah. O pregovorima između Tita i Šubašića još nekim ljudima nije jasno, ali većina naroda slaže se s time.

U sela jednog djela općine svakodnevno se zaljeću švabe, a u donji dio Općine četnici.— Iza ovih sporazuma između Tita i Šubašića četnici nisu više onako aktivni u širenju svoje propagande. Opaža se da mnogi četnici i ne znaju za taj sporazum. Zadnjih su se dana razgovarali četnici između sebe kako su uz neprijateljsku vojsku ali u partizane da svejedno neće jer su okaljali svoje ruke, što su nekoji ljudi čuli, a uslijed čega se kod naroda diže moral. Na Sovjetski Savez narod gleda sa punim povjerenjem, dok u Savez-nike većina naroda sumnja.

Kad se je zatvorima općina ljudi su govorili: Mi smo protiv stare vlasti i poštujemo pravu narodnu vlast, ali što zato ako je općina, kako ćemo bez aprovizacije, partizanima nećemo više pomoći i slično. Većina naroda osuđuje plaćenike te općine, jer se upoznaje narod sa njihovim nedjelima i spekulacijama, ali po sredi je aprovizacija i narod najviše misli za danas i boji se gladi.

Politička situacija Općine Sv. Matej:

Ljudi su svi uz pokret. U gornjem djelu općine ljudi mnogo aktivnije sudjeluju u pokretu nego u donjem djelu u blizini neprijateljskih garnizona. Narod je i tu uz pokret ali od straha neće da aktivno sudjeluje. Opaža se kod naroda velika zamorenost rata.

O sporazumu između Tita i Šubašića mnogo se govorilo kod naroda ali još uvijek nekoji misle da je to naša slabost. Većini naroda uspjelo se ispravno dokazati taj pregovor, ali se opaža kod toga kao i kod raznih političkih događaja da narod o svemu dovoljno ne misli već odobrava jer ima povjerenje u naše rukovodstvo.

Gotovo u sva sela svakodnevno se zaljetaju švabe te pljačkaju i teroriziraju narod. Putem letaka šire svoju propagandu, kojoj narod ne nasjeda, ali uspjevaju da dosta pasiviziraju narod.

Kad se je ukidala stara općina svi su govorili da jesu protiv stare vlasti i svih onih koji služe švabama, ali ukidanje općine nisu odobravali. Došlo je i do toga da su osuđivali partizane da su oni krivi što neće biti aprovizacije.

Politička situacija Općine Klana.:

U toj je općini najgora politička situacija. U samo mjesto Klana slabo se slala naša štampa te su ljudi sa najnovijim događajima bili slabo upoznati.

Sad naša štampa ide u Klanu ali još uvijek ima onih do kojih ne dopire. Ima domaćih izdajica te i oni ljudi koji su uz pokret od straha ostaju neaktivni. Neprijatelju je uspjelo da u samoj Klani prikaže naš pokret komunističkim pokretom i pokretom protiv vjere, Boga itd.

U Klani nastanjeni su ljudi iz Lisca, a taj je narod mnogo bolje upoznat sa ciljevima naše borbe te se od mnogih čuje kako bi se želili vratiti u Lisac i pomagati N. O. V-u, dok se u Klani boje aktivno raditi za NOV-u zbog domaćih špijuna.

U okolnim selima Klane popravlja se politička situacija samo vlada veliki strah.

U tim selima ljudi sa punim povjerenjem gledaju u Sovjetski Savez dok na Saveznike mnogi još uvijek sumnjaju.

Za sporazum između Šubašića i Tita ljudi se slabo interesiraju jer ljudima nije poznat život u bivšoj Jugoslaviji.⁴¹⁴ Slabo su upoznati sa linijom naše borbe.

Za cijeli se Kotar može reći da narod slabo prate razne političke događaje, ne pozna Atlanske Povelje, moskovske i teheranske konferencije, kao ni odluke II Zasedanja AVNOJ-a i III Zasedanja ZAVNOH-a to se najbolje vidi iz toga što narod ne vjeruje Saveznicima. Svugdje se govori o iskrcavanjima Saveznika te njihovom napredovanju, o pomoći koju nam oni daju. Narod vidi njihovu jakost i nikada neće reći da nas oni ne pomažu u ovoj borbi, ali postoji bojazan da će oni danog momenta doći u našu zemlju te preko raznih izbjeglica i reakcionera uspostaviti vladu kakvu budu oni htjeli. Sav narod u Sovjetski Savez gleda sa punim povjerenjem, te se mnogo govori o Crvenoj Armiji i njenim napredovanjima dok se o našoj NOV-i malo govori, a uzrok je taj što u Kastavštini nijedna akcija sa strane partizana nije uspjela dok su švabski banditi ubili iz zasjede nekoliko ljudi, druge opet pohapsili i dnevno pljačkaju a pojedini reakcioneri to prikazuju našim ljudima govoreći im: teško će još biti, naša je vojska slaba, Njemci su dobro naoružani i imaju dobru tehniku i slično, čemu mnogi ljudi nasjedaju. Naš je rad veoma otežan zbog stalnog upadanja u sela švabskih bandita i osjeća se potreba da se ih napada, jer oni će inače pohapsiti sve.

2. Organizaciono stanje navedeno je u tablici.⁴¹⁵

Karakteristike članova Kotarskog NOO-a:

Drug Miro: U pokretu je od početka NOB-e. Požrtvovan, odan i nepokolebljiv organizator dobar. Politička izgradnja srednja. Incijative fali. Autoriteta ima.⁴¹⁶

---

⁴¹⁴ Odnosi se na područje Kastavštine koje je Rapalskim ugovorom iz 1920. god. bilo ustupljeno Italiji.

⁴¹⁵ Tablica je u prilogu Izveštaja.

⁴¹⁶ Riječ »ima« dodana je tintom.

Drugarica Vlasta: Organizirano radi u pokretu od marta 1942. god. Bila u zatvoru godinu dana. U radu požrtvovna, nepokolebljiva. Politička izgradnja srednja, inicijativa manjka. Autoriteta ima.

Drug Muhamed: U pokretu radi od početka borbe. Organizirano radi od jula 1942 god. U radu požrtvovan i nepokolebljiv. Inicijativan je, politička izgradnja srednja. Radu po gospodarstvu dobro odgovara. Autoriteta ima.

Drug Jerko: U pokretu radi organizirano od oktobra 1941 god. U radu požrtvovan, nepokolebljiv, politička izgradnja srednja, inicijativan je, autoriteta ima, organizator dobar. Bolestan je što je uzrok da mu ponekad zastaje rad.

Drug Verko: Organizirano radi od početka 1942 god. Požrtvovan je i nepokolebljiv, inicijativa slaba, organizatorska mu sposobnost manjka, politička izgradnja srednja. Autoriteta ima.

Drug Zvane: Organizirano radi od oktobra 1943 god. Požrtvovan i odan pokretu. Bio je u internaciji od jula 1941 god. Inicijativan nije. Organizatorske sposobnosti nema. Politička izgradnja srednja, ali ne može prenašati znanje na druge. Autoriteta nema.

Drug Ranko: Novi je član kotarskog NOO-a. Pokazuje volju za rad, ali je neozbiljan, što mislimo da će se kritikom ispraviti.

Drug Andrej: Radi za naš pokret od 1942 god u februaru. U radu je požrtvovan ali mu manjka borbenosti. Politička izgradnja srednja. Inicijative manjka, organizator dobar, autoriteta ima.

Svi članovi Kotarskog NOO-a navrijeme ne izvršavaju zadatke, a glavni je uzrok što općinski seoski NOO-i na vrijeme ne izvršavaju zadatke, zbog stalnog zaljetanja švabskih bandita.

Karakteristike članova Općinskog NOO-a Sv. Matej:

Drug Roko:⁴¹⁷ (predsjednik) Radi za pokret od početka NOB-e. Požrtvovan, borben i nepokolebljiv, politički slabo među ljudima djeluje, u praktičnom radu sposoban, na sastancima neće da nikoga kritikuje. Autoriteta ima.

Drug Ive:⁴¹⁸ (tajnik) radi za naš pokret od početka NOB-e. Požrtvovan, borben i nepokolebljiv, postavljene zadatke izvršava. Bio je u partizanima od januara 1942 god. Iza kapitulacije Italije vraća se i radi na terenu. Kod naroda bi mogao više politički djelovati. Autoriteta ima.

Drug Dinko:⁴¹⁹ (socijalni odjel) U radu je požrtvovan. Sve stvari površno shvaća ali se to u zadnje vrijeme popravlja. Politička izgrađenost srednja te bi uz više osjećaja odgovornosti mogao mnogo više dati od sebe. Organizator nije dobar. Autoriteta ima. Radi za pokret od oktobra 1942 god.

Drug Matej:⁴²⁰ (prometni odjel) Požrtvovan i odan pokretu. Politički je slab. Svoje mještane voli zagovarati. Radi za pokret od kapitulacije Italije. Autoriteta ima.

⁴¹⁷ Milan Benaš-Kličev.

⁴¹⁸ Ive Srok-Pećarov.

⁴¹⁹ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

⁴²⁰ Isto.

Drug File⁴²¹ (gospodarstvo i blagajna) Politički je na srednjoj visini te bi mogao više dati od sebe. Na sastancima zagovara svoje mještane na primjer: nekoliko ljudi treba par dana u selu a ne ih mobilizirati, naši su za vojsku dali mnogo blaga i slično govori. Zadnje vrijeme nije posvetio dovoljno pažnje radu, ali je uzrok što mu je rad otežan, jer ga švabe stalno traže. Za pokret radi od februara 1942 god. Bio je u internaciji 18 mjeseci, kad se je vratio odmah se prihvaća rada. Autoriteta ima.

Drug Rafe⁴²² (prop-odjel i prosvjeta) Pokretu je odan, borben i nepokolebljiv Bio je duže vremena u borbi gdje je ranjen i dolazi na teren te odmah počeo raditi. Organizatorske sposobnosti ima. Politički na srednjoj visini te bi više osjećaja odgovornosti mogao dati više od sebe. Autoriteta ima.

Drugarica Mera⁴²³ (zdravstvo) Novi član općinskog NOO-a. Posvećuje premalo pažnje seoskom NOO-u. Politički je dosta slaba. Bila je u internaciji 16 mjeseci i nakon povratka kući odmah se prihvaća rada. Borbena je i nepokolebljiva. Neozbilna je i manjka osjećaja odgovornosti. Radi za pokret od novembra 1941 god Autoriteta ima.

Drugarica Valerija⁴²⁴ Novi član općinskog NOO-a. Manjka osjećaja odgovornosti Radi za pokret od početka 1943 god. Borbena je i nepokolebljiva. Politički na srednjoj visini. Autoriteta ima.

Karakteristike svih seoskih NOO-a općine Sv. Matej:

Seoski NOO. Marčelji: U radu su aktivni, požrtvovni, postavljene zadatke izvršavaju, inicijativni nisu. Pojedinci nasjedaju ljudima. Autoriteta imaju.

Seoski NOO Studena: Odbor je novi, pokazuju volju za rad, pojedini članovi nemaju osjećaja odgovornosti i nasjedaju ljudima. Nisu sposobni da organiziraju druge već najviše posla moraju sami raditi. Autoriteta imaju.

Seoski NOO. Zorzići: Požrtvovni su borbeni i nepokolebljivi. Sve postavljene zadatke izvršavaju. Narodu ne nasjedaju. Politički slabo djeluju. Autoriteta imaju. Inicijativni su.

Seoski NOO Saršoni: Odbor je u cjelosti dobar, borbeni su i nepokolebljivi. Postavljene zadatke izvršavaju. Politički slabo djeluju među ljudima.

Seoski NOO. Trnovica: Požrtvovni su i nepokolebljivi. Nisu sposobni da organiziraju narod već moraju sav posao sami izvršavati. Politički su slabi. Autoriteta imaju.

Seoski NOO. Gornja Drenova.: Odbor je slab. Pojedinci su aktivniji u radu nasjedaju ljudima i nisu inicijativni. Slabo politički djeluju među ljudima.

---

⁴²¹ File Mrvčić (iz Studene).

⁴²² Rafael Matejčić.

⁴²³ Mera Jugo-Ivinkina.

⁴²⁴ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

Seoski NOO Donja Drenova: Drugovi pokazuju volju za rad, ali je rad otežan. Strašljivi su i slabo zalaze među ljude. Nisu inicijativni.

Seoski NOO. Pulac: Pokazuju volju za rad, ali su strašljivi te slabo djeluju među ljudima. Inicijativni nisu.

Seoski NOO. Blažići: Drugovi su neaktivni i strašljivi, nasjedaju ljudima dok su drugarice mnogo aktivnije. Inicijativni nisu.

Seoski NOO Mladenčići: Odbor je u cijelosti dobar. Požrtvovni su i odani pokretu. Postavljene zadatke izvršavaju. Autoriteta imaju.

Seoski NOO. Sv. Matej: Aktivni su u radu ali slabo politički djeluju među ljudima. Sastancima slabo polažu pažnje. Pojedini članovi ne nasjedaju ljudima. Inicijativni nisu. Autoriteta imaju.

Seoski NOO. Kosi. U radu su požrtvovni. Politički slabo djeluju među ljudima, inicijativni nisu, autoriteta nemaju. Od kad se ovaj odbor formirao održani su samo dva sastanka. Jedan je član prijašnjeg odbora a ostali su novi članovi.

Seoski NOO. Sroki. Požrtvovni i aktivni u radu. Ljudima ne nasjedaju, postavljene zadatke izvršavaju.

Seoski NOO. Škurinja: Novoformirani odbor. Požrtvovni su i pokazuju volju⁴²⁵ za rad. Autoriteta imaju.

Karakteristike svih članova Općinskog NOO-a Klana:

Drugarica Vida:⁴²⁶ (upravno sudski odjel i tajništvo.) Požrtvovna i odana pokretu. Nije inicijativna i ne prima kritiku. Radi organizirano od septembra 1943 god. Autoriteta ima, politička izgradnja na srednjoj visini.

Drug Rafe:⁴²⁷ (predsjednik) U radu požrtvovan, ali je strašljiv. Površno shvaća dužnosti i ne polaže dovoljno pažnje sastancima. Politička izgradnja srednja. Autoriteta nema jer je bio član fašističke organizacije

Drug Frane:⁴²⁸ (socijalni odjel). Požrtvovan u radu. Inicijativan je. Politička izgradnja slaba. Radi za pokret od septembra 1943 god. Autoriteta nema jer je prije bio član fašističke organizacije.

Drug Mate:⁴²⁹ (prometni odjel) Požrtvovan u radu, ali je strašljiv što je uzrok da na vrijeme ne izvršava postavljene mu dužnosti. Nije mu poznata linija naše borbe te skreće na lijevo. Radi za pokret od kapitulacije Italije. Politički slab. Autoriteta ima.

Drug Jože:⁴³⁰ (gospodarstvo) U radu požrtvovan ali je strašljiv. Politički je slab. Autoriteta ima.

---

⁴²⁵ Posljednje slovo u riječi je upisano tintom.

⁴²⁶ Vida Vučković.

⁴²⁷ Rafe Raspor.

⁴²⁸ Frane Raspor.

⁴²⁹ Mate Šebelja.

⁴³⁰ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

Drug Danko:⁴³¹ Novi član Općinskog NOO-a. Do sada bio u seoskom NOO-u, gdje je bio najaktivniji. Liniju naše borbe prilično pozna. Autoriteta ima. Zadužen po prop-odjelu i prosvjeti.

Karakteristike svih seoskih NOO-a Općine Klana:

Seoski NOO. Breza: Jedan je drug prešao u Općinski NOO. Dva su člana izbačeni iz NOO-a, zbog neaktivnosti i što su vozili drva za okupatora. Novi članovi pokazuju volju za rad.

Seoski NOO. Škalnica: Voljni su rada ali su strašljivi te im zbog toga zaostaje rad. Autoriteta imaju.

Seoski NOO. Lisac: Sad je novoformirani odbor. Pokazuju volju za rad, ali im je rad otežan jer su nastanjeni u Klani, gdje je neprijateljski garnizon. Nesmiju se vratiti u Lisac. Autoriteta imaju.

Karakteristike svih članova Općinskog NOO-a Kastav:

1. **Drug predsjednik:**⁴³² Odan je pokretu, ali je familjaran te mnogo vremena posvećuje radu kod kuće. Politički je slab. Autoriteta ima.

2. **Drug Lazo:**⁴³³ (tajnik) Požrtvovan i nepokolebljiv. Politički je donekle izgrađen ali slabo može prenašati na ostale. Autoriteta ima.

3. **Drug Mile:**⁴³⁴ (blagajnik) Požrtvovan je i nepokolebljiv. Politički je donekle izgrađen ali nemože prenašati na ostale. Postavljene zadatke izvršava. Autoriteta ima.

4. **Drug Ive:**⁴³⁵ (gospodarstvo) Aktivan je voljan rada, ali je strašljiv. Politički je slab. Autoriteta ima.

5. **Drug Viktor:**⁴³⁶ (socijalni odjel) Požrtvovan je, borben i aktivan. Postavljene zadatke izvršava. Politički je dosta jak, ali ne pozna linije naše borbe te skreće na lijevo. Autoriteta ima.

6. **Drugarica Olga:**⁴³⁷ (prop-odjel i prosvjeta) Požrtvovna i borbena. Politički je slaba, ali ima uslova da se razvije. Autoriteta ima.

7. **Drug Jace:**⁴³⁸ **Novi član** Općinskog NOO-a. Duže vremena bio je član seoskog NOO-a gdje je bio aktivan. Autoriteta ima. Politički slabo djeluje među ljudima.

---

⁴³¹ Isto.

⁴³² Isto.

⁴³³ Isto.

⁴³⁴ Isto.

⁴³⁵ Isto.

⁴³⁶ Isto.

⁴³⁷ Isto.

⁴³⁸ Isto.

Karakteristike svih seoskih NOO-a Općine Kastav:

1. **Seoski NOO. Trinajstići:** Novi odbor. Članovi pokazuju volju za rad, ali su strašljivi. Politički su slabi i slabo zalaze među ljude. Rad im je otežan jer su u blizini četnici, koji se dnevno zaljetaju u selo.
2. **Seoski NOO Spinčići:** Novoformirani odbor. Pokazuju volju za rad. Politički su slabi. Autoriteta imaju.
3. **Seoski NOO. Rubeši:** Taj odbor je dosta slab. Pojedinci su požrtvovalni, a ostali neaktivni. Volju za rad imaju ali su strašljivi. Autoriteta nemaju. Narod govori da su odbojci premladi, a drugi neće da se prihvate posla.
4. **Seoski NOO. Čikovići:** Taj odbor je vrlo aktivan. Politički su prilično izgrađeni te djeluju među ljudima. Autoriteta imaju.
5. **Seoski NOO. Srdoči:** Požrtvovalni su i borbeni. Imaju volju za rad. Politički slabi. Autoriteta imaju.
6. **Seoski NOO. Tuhtani:** Novoformirani odbor. Drugovi pokazuju volju za rad.
7. **Seoski NOO. Grbci:** Požrtvovalni su i aktivni, ali je rad otežan jer se u selu nalazi neprijateljski garnizon. Strašljivi su te vrlo slabo politički djeluju na ljude.
8. **Seoski NOO. Jardasi:** U odboru su većinom novi članovi. Voljni su rada, ali su nekoji članovi strašljivi. Politički su slabi, te i na ostale ljude nemogu politički djelovati.

Karakteristike pojedinih članova Općinskog NOO-a Zamet:

Drugarica Vesna:⁴³⁹ (predsjednik) Požrtvovalna je i borbena. Nije sposobna da naređuje drugima već previše posla prima na sebe. Autoriteta ima.

Drug Đuro:⁴⁴⁰ (tajnik) Požrtvovalan je i odan borbi. Od početka borbe radi za naš pokret. Nije dovoljno upoznat sa linijom naše borbe.

Drug Tigar:⁴⁴¹ (gospodarstvo i blagajna) Novi je član općinskog NOO-a. Bio je član seoskog NOO-a gdje je bio aktivan.

Drug Nelo:⁴⁴² (prop-odjel i prosvjeta) Požrtvovalan je i borben. Postavljene zadatke po mogućnosti izvršava. Politička izgradnja srednja.

Drug Alfijo:⁴⁴³ (zadužen po mobilizaciji) Požrtvovalan u radu i borben. Do kapitulacije Italije bio je član fašističke organizacije i onda prešao u naš pokret priznajući da je bio zaveden i sada radi sa puno volje.

Drugarica Sonja:⁴⁴⁴ (socijalni odjel) Požrtvovalna u radu. Politička izgradnja srednja. Autoriteta ima.

---

⁴³⁹ Isto.

⁴⁴⁰ Isto.

⁴⁴¹ Isto.

⁴⁴² Isto.

⁴⁴³ Isto.

⁴⁴⁴ Isto.

Karakteristika svih seoskih NOO-a općine Zamet:

Seoski NOO. Turan: Ovaj je odbor dosta aktivan. Ima volje za rad, ali je rad zbog domaćih sumnjivih ljudi otežan.

Seoski NOO. Pehljin: Drugovi imaju volju za rad, koji je otežan jer se po kućama nalaze švabe. Odbornici su strašljivi i htjeli bi ostati u konspiraciji te slabo politički na narod djeluju.

NOO. Kantrida: Sam je odbor dobar i voljan rada, ali su strašljivi. Među ljude slabo zalaze i stoje u velikoj konspiraciji.

NOO. Plase San. Nikolo: Raspušten je jer su drugovi iz odbora bili konpromitirani te su otišli u NOV-u. Ostao je jedan odbornik i sada će formirati novi NOO.

Seoski NOO. Donji Zamet: Imaju volju za rad ali su strašljivi te mnogo posla uslijed njihovog straha zaostaje.

Seoski NOO. Gornji Zamet: Odbornici po čitave dane rade za sebe, a za pokret malo. Slabo zalaze među narod pa ni politički ne mogu djelovati među ljudima. Sad je primjenen novi član i izgleda da će se odbor popraviti.

Seoski NOO. Diračje: Odbor je u cijelosti slab i neaktivan.

Mobilizacija:

U općini Sv. Matej mobilizirano je do sada od početka borbe 479 drugova. Od ostalih općina do sada nemamo tačnih podataka, te ćemo Vam u idućem izvještaju poslati.

U Općini Kastav mobilizirano je od 8 augusta do 18 augusta 10 drugova.

U Općini Zameš mobilizirano je od posljednjeg sastanka 13 drugova.

Prop-odjel:

Štampa se dobiva dovoljno. Ljudi vole čitati »Glas Istre«. Veliko je interesovanje za »Radio Vijesti«, koje je prop-odjel Kotarskog NOO-a umnožavao nekoliko dana po četrdeset komada, koje su se slale u sva sela, ali zadnje vrijeme drugovi iz prop-odjela bili su na savjetovanju i neprijatelj se svakodnevno zaljeta blizu šume i rad je otežan. Tako da se već desetak dana umnožava vrlo malo i koji dan ništa. Štampa se u gornjem djelu Kotara čitala u skupovima po Jenofima,⁴⁴⁵ a u donjem djelu Kotara pojedinačno, ali je zadnjih dana svakodnevnim naljetanjem neprijatelja i uslijed terora koga isti vrši po selima narod toliko ustrašen da se i u gornjem djelu Kotara štampa počela čitati pojedinačno.— Mitinzi se ne održavaju zidne novine nisu postavljene, jer je sve onemogućeno zbog svakodnevnog švabskog zaljetanja.— Neprijatelj baca letke, kojima narod ne nasjeda, čak neće više ni da ih čita, već se govori da oni uvijek bacaju iste letke. Narod ne vjeruje njihovoj propagandi, ali su terorom i putem svoje štampe uspjeli da nekoliko naroda zavedu kako oni nebi terorizirali narod kad nebi bilo partizana.

---

⁴⁴⁵ Odnosi se na odbore JNOF-a.

Četnici zalaze u sela u donjem djelu kotara, ali ne šire svoju propagandu. Opaža se da većina četnika koji su ovdje to jest na Kotaru Opatija a zalaze u sela našeg Kotara, ne poznaju sporazum između Tita i Šubašića, kao ni sa stanjem na frontovima, te bi bilo potrebno da se izda nekoliko letaka koji bi se razbacali između njih.— Većina četnika zavedena je da je naš pokret komunistički.

Prosvjeta: U Kotaru je prosvjetni referent stručni učitelj i bio je po svim općinama da dade upute za rad sa djecom. Sada se formiraju Općinski školski odbori. Sa djecom se još nije počelo raditi. Drug zadužen po prosvjeti već je duže vremena bolestan.

Statistika organizacionog stanja svih N. O. O-a Kotara Kastav⁴⁶

Redni broj	Ime odbora	broj druga- clari- nova	Nacionalni sastav			Socijalni sastav			Sela koja pripadaju odboru
			broj druga- clari- nova	Hr- vata	Tali- jana	Selja- ka	Radni- ka	Inte- lekt.	
1.	Kotarski N. O. O. Kastav	8.	1.	8	/.	7.	/.	1.	
2.	Općinski N. O. O. Sv. Matej	8.	2.	8.	/.	4.	4.	/.	
3.	Seoski N. O. O. Marčelji	7.	3.	7	/.	/.	7.	/.	Mavri i Marčelji
4.	Seoski N. O. O. Studena	6.	2.	6.	/.	/.	6.	/.	
5.	Seoski N. O. O. Zorzići	4.	1.	4.	/.	/.	4.	/.	Garići, Kličići, Zorzići, Globičići i Ronjgi
6.	Seoski N. O. O. Saršoni	3.	1.	3.	/.	/.	3.	/.	Benčani, Saršoni, Lučići i Skvažići
7.	Seoski N. O. O. Trnovica	3.	/.	3.	/.	/.	3	/.	
8.	Seoski N. O. O. Gornja Drenova	7.	2.	7.	/.	7.	/.	/.	Trnovica, Kukuljani i Baštijani
9.	Seoski N. O. O. Donja Drenova	4.	1.	4.	/.	4.	/.	/.	Kablari, Drenova, Lopača i Grohovo
10.	Seoski N. O. O. Pulac	3.	/.	3.	/.	3.	/.	/.	Blažići i Stupari
11.	Seoski N. O. O. Blažići	4.	2.	4.	/.	4.	/.	/.	
12.	Seoski N. O. O. Mladenčići	4.	1.	4.	/.	/.	4.	/.	Mladenčići, Trtni, Biskupi i Bujki

Redni broj	Ime mjesta	Nacionalni sastav			Socijalni sastav			Sela koja pripadaju odboru		
		broj druga- čla- nova	druga- dine	omla-	Hr- vata	Tali- jana	Selja- ka		Radni- ka	Inte- lekt.
13.	Seoski N. O. O. Sv. Matej	4.	2.	1.	4	/.	4.	/.	Donji i Gornji Jugi, Milohni, Sv. Matej, Vozišća, Štroli i Furicevo Kosi i Ferenci	
14.	Seoski N. O. O. Kosi	4.	1.	1.	4.	/.	/.	4	/.	
15.	Seoski N. O. O. Sroki	5.	2.	1.	5.	/.	1.	4	/.	Dovičići, Sroki i Pečići
16.	Seoski N. O. O. Skurinja	7.	3.	1.	7.	/.	7.	/.	/.	Petrci i Donja i Gornja Skurinja

46 Vidi bilješku #15. Izvornik, rukopis tintom, 3 lista, 3 stranice.

Statistika organizacionog stanja svih N. O. O-a Općine Kastav

Redni broj	Ime odbora	Nacionalni sastav			Socijalni sastav			Sela koja pripadaju odboru
		broj druga- čla-rica nova	Hr- vata jana	oma- dine	Tali- selja- ka	Radni- ka	Inte- lekt.	
1.	Općinski N. O. O. Kastav	7.	1.	7.	3.	4.	./.	
2.	Seoski N. O. O. Trinajstići	3.	1.	3.	./.	3.	./.	Miseri i Tranajstići
3.	Seoski N. O. O. Spinčići	3.	1.	3.	./.	3.	./.	Donji i Gornji Spinčići
4.	Seoski N. O. O. Belići			Sad je u formiranju				
5.	Seoski N. O. O. Rubeši	4.	2.	4.	./.	4.	./.	Kastav, Brmini, Belići
6.	Seoski N. O. O. Čikovići	5.	2.	5.	./.	5.	./.	Dočiče, Jurjevići, Rubeši, Orbani i Tome- tići
7.	Seoski N. O. O. Srdoči	5.	1.	5.	./.	5.	./.	Jurčići, Milih, Čikovići i Brestovice
8.	Seoski N. O. O. Grbci	3.	./.	3.	./.	3.	./.	Markovići, Srdoči, Diraki, Martinkovac, Murini i Bačići
9.	Seoski N. O. O. Jardasi	6.	3.	6.	./.	5.	./.	Blečići, Grbci, Dražice i Šumci Jardasi, Brnčići, Kudelji, Rudno, Jelušići, Turki, Jelovičani, Zegoti, Pavletići
10.	Seoski N. O. O. Tuhtani	3.	1.	3.	./.	2.	./.	Frlani, Tuhtani, Skrlji i Rešetari

Statistika organizacionog stanja svih N. O. O-a Općine Klana

1.	Općinski N. O. O. Klana	6.	1.	1.	6.	3.	3.	./.
----	-------------------------	----	----	----	----	----	----	-----

2. Seoski N. O. O. Breza	4.	2.	4.	1.	3.	./.
3. Seoski N. O. O. Skalnica	3.	1.	3.	3.	./.	./.
4. Seoski N. O. O. Lisac	3.	1.	3.	3.	./.	./.

Statistika svih N. O. O.-a Općine Zamet

1. Općinski N. O. O. Zamet	6.	2.	6.	./.	6.	./.
2. Seoski N. O. O. Turani	5.	./.	./.	./.	4.	1. Marčeljeva Draga, Turan i Donji Blečići
3. N. O. O. San. Nikolo	Raspao se cijeli odbor sada je u formiranju novi Krmjevo, San. Nikolo, Pinturići, Pandolovo i Bontići					
4. N. O. O. Kantrida	4.	1.	4.	./.	4.	./.
5. Seoski N. O. O. Donji Zamet	5.	1.	5.	./.	4.	1. Malonji, Donji Zamet, Lenci, Pilepići, Pavinići, Kranjska Vas i dfo Diračja
6. Seoski N. O. O. Gornji Zamet	4.	1.	4.	./.	4.	./.
7. Seoski N. O. O. Pehljan	5.	./.	5.	./.	4.	1. Hosti, Pehljan, Mihovilići, Turkovo i Pletenci
8. Diračje	5.	2.	5.	./.	4.	1. Kalina, Diračje i Dražice

Dne 24-VIII-1944 god.

Tajnik:
 Vlasta [v. r.]
 KOTARSKI NARODNO OSLOBODILACKI ODBOR
 KASTAV⁴⁷

⁴⁷ Okrugli pečat, crveni otisak. Tekst je složen uz obod pečata, a u sredini je petokraka zvijezda.

[19]

K. N. O. O. Kastav⁴⁴⁸

Socijalni odjel

Kastav, 1. IX. 1944.

Drugarskom Oblasnom N. O. O. za Istru.⁴⁴⁹

Izveštaj

Rad na terenu drugova i drugarica je u ovo zadnje vrijeme još više za-
peo, radi sve višeg naleta okupatora po selima. Jedna drugarica je uhvaćena
i odvedena u zatvor, tako da sada su na terenu 3 drugarice i 1 drug. Od
15—31-VIII. zakazani su bili dva sastanka a niti jedan se nije održao, jer
nam okupatora oba dva omeo. Sastao sam se sa pojedincima koji su zadu-
ženi i s njima konferisao i savjetovao ih u pojedinim pitanjima koji su mi
postavljali.

Po terenu nailaze se poteškoće jer narod u nekojim popaljenim kućama
stanuje u Opatiji i Rijeci i u raznim udaljenim selima, pa teško dolaze u
kontakt s njima i nemogu dobiti podatke njihove. Poslao sam već dva izve-
štaja i točno opisao što se radi i pitao vas nekoje savjete ali odgovora nisam
dobio, nego dobio sam dva ukorna pisma gdje se traži da pošaljem što prije
popunjene tablice. Drugovi. Ovo je dosta kompliciran posao i zahtjeva izvje-
sno vreme i dosta razumjevanja da bi se moglo donekle dotjerati popisivanje
izgubljene imovine. Kotar je dosta velik, pa zahtjeva više vremena da se sve
popiše.

Pripomoć obiteljima kojima su sinovi u borbi, dobivaju stalno, samo što
se po pojedinim općinama nehajno dijeli, n. pr. u općini Zamet daje se po
članu 50 lira jer u ovoj općini su najviše radnici sa tvornica i nemaju zemlje
da mogu živjeti od nje, a preko granice N. O. O. Kantrida daje se 150 lira po
članu, jer tamo je skuplji život i narod je ovisan od seljaka što mu donese
na trg da može kupiti. Na Kantridi je jedna obitelj, majka i kćerka. Otac
im je odavno umro, a sin jedina potpora majke, poginuo je u borbi u okto-
bru prošle godine, kćerka ima 17 godina, bolesna od kako nema brata, živi
dosta u kritičnom stanju pa ako joj majka da jedno jaje na dan, mjesečno
iznaša 300 lira a dobiju svega 300 lira mjesečno. Onda dolazi stanarina, ishra-
na i druge razne stvari koje obitelj treba. Trebalo bi za takve obitelji u ovim
kritičnim momentima specijalne pomoći, dok se odredi stalna pomoć za
ubuduće.

Za općinu Kastav pripomoć se daje 40 lira po članu a nekoje obitelji
ne dobivaju pripomoći koja im je nepotrebna pošto sa svojom zemljom
koju posjeduju žive bolje od onih koju je dobivaju.

U općini Sv. Matej i Klana djeli se pripomoć isto po 40 lira obiteljima
jer nemogu živjeti svojom zemljom i koji su siromašni.

---

⁴⁴⁸ HAP, fond Oblasni NO za Istru, izvorna kopija, strojopis, 1 list, 1 stranica.

⁴⁴⁹ Riječi »Oblasnom« i »Istru« upisane su tintom.

U ovim svim općinama ima mnogo obitelji koje su siromašne te se u izvrednim slučajevima t. j. porođaja, bolesti ili smrti daje izvredna pomoć od 200 lira i sprovede se sabirna akcija. Obiteljima povraćene iz internacije dalo se prilike da se sklone po gospodarskim zgradama. Tačnih podataka o tome za sada nema, poslat ćemo u budućem izvještaju.

Popis invalida i drugih lica još nismo dobili ali su počeli stizavati. Popis štete po kućama i drugim stvarima završava se i poslati ćemo u najskorije vrijeme.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu.

Za pročelnika:
Vlasta⁴⁵⁰ [v. r.]

[20]

Kotarski narodnooslobodilački odbor⁴⁵¹

— Kastav
Tajništvo

Broj 190 Dana 16⁴⁵²

904/II⁴⁵³

Drugarskom Oblasnom Narodno-oslobodilačkom-odboru
za Istru⁴⁵⁴

Izveštaj sa sastanka Kotarskog NOO-a za Kastav
od 5-IX-1944 god.

---

⁴⁵⁰ Slavica Matetić.

⁴⁵¹ HAP, fond Oblasni NO za Istru, izvornik, strojopis, 2 lista, 2 stranice.

⁴⁵² U memorandum-pečatu pošiljaoca tintom su upisani: »Tajništvo«, te broj spisa i datum.

⁴⁵³ Uruđbeni broj spisa u Oblasnom NOO-u za Istru je upisan plavom tintom.

⁴⁵⁴ Riječi »Oblasnom« i »Istru« upisane su tintom.

⁴⁵⁵ Miro Srok.

⁴⁵⁶ Josip Ćiković.

⁴⁵⁷ Andrej Frlan.

⁴⁵⁸ Ranko Grbac (iz Diraki).

⁴⁵⁹ Marijan Jardas-Pavlić.

⁴⁶⁰ Slavica Matetić.

⁴⁶¹ Srećko Rolih.

Na sastanku bili su prisutni slijedeći drugovi: Drug Miro,⁴⁵⁵ Verko,⁴⁵⁶ Andrej,⁴⁵⁷ Ranko,⁴⁵⁸ Muhamed⁴⁵⁹ i drugarica Vlasta.⁴⁶⁰ Drug Jerko⁴⁶¹ zbog bolesti nemože više vršiti dužnosti člana Kotarskog NOO-a. Dužnosti su raspodjeljene ovako: Drug Verko prosvjeta, Ranko prop odjel, Andrej socijalni odjel, Muhamed gospodarstvo i blagajna Vlasta tajnik, drug Miro predsjednik i upravno sudski odjel.

Sastanak je održan po slijedećem dnevnom redu:

1. Politička situacija.
2. Čitanje zapisnika sa prošlog sastanka.
3. Izveštaj odbornika sa diskusijom
  - a) organizaciono stanje
  - b) upravno sudski odjel
  - c) prop-odjel
  - d) prosvjeta
  - e) gospodarstvo i blagajna
  - f) socijalni odjel
  - g) prometni odjel.
  - h) zdravstveni odjel.
4. Čitanje direktiva
5. Plan rada
6. Kontrola rada
7. Zaključci
8. Samokritika i kritika.
9. Razno.

1. Politička situacija:

Drug Miro izna[š]a u kratkim crtama političku situaciju. Napredovanje Saveznika na svim frontovima te promjene u raznim satelitskim zemljama. Prikazuje razliku između slobode koju imaju države koje su se sad oslobodile i one slobode koju ćemo mi imati. Diskutiralo se mnogo o prilikama u Jugoslaviji te o sastanku između Tita i Čerčila.⁴⁶²

Prelazi se na stanje u Istri, koju hoće reakcija da otrgne od Jugoslavije i zbog svojih interesa pripoji Istru Italiji.

Zatim se prelazi na lokalnu političku situaciju.

Općina Zamet:

Narod je sav už pokret. Uslijed silnog napredovanja Saveznika moral se kod naroda diže i mnogi oni ljudi koji su stajali po strani sad su postali aktivni. Narod sa napetošću očekuje svršetak rata. Iskrčavanja se većini ljudi pogotovo oni koji su u blizini grada boje, jer svi govore: Oni će uništiti sa bombardiranjem sve, dok se sa druge strane jedva očekuje iskrčavanje.⁴⁶³

---

⁴⁶² Vidi bilješku 411.

⁴⁶³ Sredinom 1944. god. očekivalo se iskrčavanje anglo-američkih snaga, pa su NOO-i i masovne antifašističke organizacije dobile zadatak da izvrše pripreme za doček savezničke vojske (D. DIMINIĆ, Istra u partizanskom, n. dj., str. 111—112).

Kako je ta Općina u blizini grada Rijeke mnogo se govorilo o autonomiji, što ljudima nije bilo ni malo jasno, ali se pristupilo tome da se čim bolje narodu objasni ovu njihovu makinaciju.

Sav je narod protiv autonomaša i svijestan toga da su to samo namjere pojedinih reacionera koji bi i dalje htjeli živjeti na račun naroda.⁴⁶⁴

Na Kantridi je drugčije. Tamo još ima ljudi koji nisu upućeni u tu stvar te nasjedaju tim autonomašima.

Općina Kastav:

U općini Kastav narod je sav uz pokret, dok u samom Kastvu još uvijek ima onih ljudi koji umalovažavaju Narodno-oslobodilački pokret.

U jednom djelu općine i to u Čikovići, Grbci, Diraki, Srdoči i Rubeši narod aktivno sudjeluje kao i u Jardasi i Brnčići, dok u ostalim selima ove Općine narod je uz pokret, ali neće od straha da aktivno sudjeluje. Usljednjih napredovanja na svim frontama kod naroda se moral diže. Mnogo se govori o tome kako reakcija namjerava oteti Istru na što narod govori da se mora sve upotrebiti a da Istra bude Jugoslavenska. U sam se je Kastav vrlo slabo politički prodrlo i to sad pod zadnje vrijeme.

Općina Sv. Matej:

U toj je Općini politička situacija najpovoljnija, a naročito u gornjem djelu općine, gdje je sav narod čvrsto vezan uz pokret i aktivno radi za pokret. U donjem djelu Općine narod je još uvijek neaktivan, jer je zbog bližine neprijatelja veoma prestrašen. Simpatiziraju naš pokret, ali mnogi još uvijek nasjedaju raznim reacionerima te se šire razne vijesti koje se donošaju sa Rijeke na primjer: narod neće odlučivati svojom sudbinom, jer će se sve riješiti iza zelenog stola, Rumunija⁴⁶⁵ i Francuska⁴⁶⁶ oslobodile su se prije nego Jugoslavija jer su oni čekali zgodan moment i onda se digli u borbu, i slično.

Općina Klana:

U samoj Klani situacija se popravlja. Mnogi ljudi simpatiziraju naš pokret. Budući je zadnje vrijeme počela sve više u Klanu prodirati naša štampa i narod se sve više upoznava sa najnovijim događajima postaje i aktivniji.

Još uvijek ima onih ljudi koji nasjedaju neprijateljskoj propagandi i strahuju pred onim što će se iza oslobođenja dogoditi.

U okolnim selima narod je gotovo sav uz pokret. Nema aktivnosti u dovoljnoj mjeri jer postoji velik strah. Usljed poraza kog njemačka Vojska doživljuje i očekivanja svršetka rata opaža se da se narod mnogo interesira

---

⁴⁶⁴ Vidi bilješku 286.

⁴⁶⁵ Misli se vjerojatno na oslobođenje Bukurešta 31. kolovoza 1944.

⁴⁶⁶ Vjerojatno se misli na oslobođenje Pariza 25. kolovoza 1944.

zato kakvo će uređenje u našoj zemlji poslije rata biti. Narod u ovim selima ne nasjeda neprijateljskoj propagandi.

U čitavom Kotaru narod sa punim povjerenjem gleda na Crvenu Armiju dok još uvijek ima mnogo onih ljudi koji sumnjaju u Saveznike Engleze i Amerikance i govori se: Oni bi nam još jednog dana preko raznih izbjeglica i reakcionera mogli otežati borbu.

Organizaciono stanje:

Od posljednjeg do ovog sastanka organizaciono se stanje nije promjenilo.

Mobilizacija: Od posljednjeg do ovog sastanka mobilizirana su tri druga iz Općine Sv. Matej i jedna drugarica iz Općine Zamet.

Upravno sudski odjel:

Drug zadužen po ovom odjelu bolestan je zbog čega je sada drug predsjednik zadužen po ovom odjelu. Vršiti se popis pučanstva. Opširniji izvještaji za sada nemamo.

[21]

Kotarski NOO Kastav.⁴⁶⁷

Tajništvo

Uređeno⁴⁶⁸

25-X-1944.

1048⁴⁶⁹

Drugarskom Oblasnom Nar. Oslobodilačkom odboru.
za Istru.⁴⁷⁰

Dne 22-X-1944 god. održano je Kotarsko savjetovanje NOO-a na kome su bili prisutni Kozarev⁴⁷¹ iz Okružnog NOO-a, drugarica Dina⁴⁷² i drug Vlado⁴⁷³ iz Oblasnog NOO-a.

---

⁴⁶⁷ HAP, fond Oblasni NO za Istru, izvornik, strojopis, 2 lista, 2 stranice.

⁴⁶⁸ Upisano crvenom olovkom.

⁴⁶⁹ Urudžbeni broj spisa u Oblasnom NOO-u za Istru je upisan plavom tintom.

⁴⁷⁰ Posljednje slovo u prvoj riječi, te riječi »Oblasnom« i »Istru« upisani su tintom.

⁴⁷¹ Milan Jardas-Matijašev.

⁴⁷² Dina Zlatić.

⁴⁷³ Vlado Hreljanović.

Budući mnogo odbornika iz općine Zamet i Kastav radi, a nekoji kod⁴⁷⁴ organizacije »Todt«⁴⁷⁵ sazvalo se je savjetovanje da se rasčisti ova⁴⁷⁶ stvar.

Na savjetovanju iznesla je drugarica Dina političku situaciju te se mnogo govorilo kako je pogrešno raditi kod neprijatelja.

Nakon duge diskusije svi su odbornici obećali da neće više raditi — te je zaključeno ukoliko⁴⁷⁷ netko ostane i dalje na radu biti će izbačen iz odbora i oni koji su mlađi biti će mobilizirani.

Po gospodarstvu zaključeno je na savjetovanju da ne plaćaju po litri vina 5 lira samo oni koji prodaju više od 200 litara, već svi makar prodaju i deset litara vina, plaćati će pet (5) lira po litri.

Govorilo se o poteškoćama kod ishrane Narodno Oslobodilačke Vojske i o tome kako treba da se sve aktivizira⁴⁷⁸ kod prebacivanja hrane.

Postavna su slijedeća pitanja:

- 1) Što ćemo sa odbornicima koji rade kod »Todt«?
- 2) Što ćemo u Zametu gdje sav narod ne pozna ciljeve naše borbe?
- 3) Što će se sa narodom koji rade kod »Todt«?
- 4) Pitanje Rijeke?
- 5) Što će biti sa ljudima koji neće da pristupe JNOF-u?
- 6) Kako će se riješiti pitanje onih koji se i dalje iza poziva nalaze na ustaškoj općini?
- 7) Razlika između naših naroda i ostalih naroda?
- 8) Kakav će se stav zauzeti protiv Mačeka?
- 9) Kakvo će pravo imati grad Rijeka?
- 10) Što će biti sa dezerterima?
- 11) Stav povratka kralja u Zemlju, dali Nac. Komitet ima iste namjere?
- 12) Namjere Crvene Armije kod njenog kretanja?
- 13) Kakav stav sa Šubašićevom vladom?
- 14) Zašto Turska nije stupila u rat?
- 15) Što je sa Švicarskom da stoji neutralna?
- 16) Sad kad je Italija oslobođena dolazi tamo do raznih buna.
- 17) Dali je bilo nesporazuma između Nacionalnog Komiteta i zapadnih Saveznika?
- 18) Zašto je Varšava⁴⁷⁹ poslije teških borbi kapitulirala?
- 19) Dali Crvena Armija ostane na onom teritoriju gdje oslobodi?

⁴⁷⁴ Riječ je ispravljena tintom.

⁴⁷⁵ Organizacija u koju je uključivano radno sposobno stanovništvo. Naziv je dobila po osnivaču Fritzu Todtu, ministru naoružanja Trećeg Reicha, koji je poginuo u avionskoj nesreći.

⁴⁷⁶ Riječ je ispravljena tintom.

⁴⁷⁷ Isto.

⁴⁷⁸ Isto.

⁴⁷⁹ Pitanje se vjerojatno odnosilo na varšavski ustanak koji je izbio 1. kolovoza 1944, a koji su njemačke snage ugušile tek nakon dvomjesečnih borbi (Drugi svjetski 2, n. dj., str. 266—267).

- 20) Zašto se je u Mađarskoj⁴⁸⁰ promijenila vlada?
- 21) Zašto nije došlo do iskrcavanja u Istri?⁴⁸¹
- 22) Od kad Saveznici priznaju Nacionalni Komitet?
- 23) Kakav će postupak biti sa Njemcima kad Crvena Armija dođe u Njemačku?
- 24) Što je sa autonomašima?
- 25) Dali je istina da će Hitler nastaviti gerilski rat?
- 26) Zašto nije za Srbiju osnovan ZAVNO?
- 27) Zašto ćemo se zadnji osloboditi, a prvi smo se digli u borbu?
- 28) Zašto se je na donjem dijelu kotara prijavilo toliko ljudi za rad kod Todta?
- 29) Zašto Švedska ne prima ratne zločince?
- 30) Kako će se suditi domaće izdajice?
- 31) Što ćemo sa kastavskom inteligencijom koja nije pristupila pokretu?
- 32) Što ćemo sa švercerima?

Smrt fašizmu ooOoo Sloboda narodu !!!

Tajnik:
Vlasta⁴⁸² [v. r.]

KOTARSKI NARODNO-OSLOBODILAČKI ODBOR
KASTAV⁴⁸³

---

⁴⁸⁰ Vjerojatno se misli na intervenciju Njemačke u kojoj je smijenjen Horthy s položaja premijera, a umjesto njega imenovan Salaši u listopadu 1944. godine (Drugi svetski, 2, n. dj., str. 292).

⁴⁸¹ Vidi bilješku 463.

⁴⁸² Slavica Matetić.

⁴⁸³ Okrugli pečat, ljebičasti otisak. Tekst je složen uz obod pečata, a u sredini je petokraka zvijezda.

[22]

Kotarski NOO Kastav⁴⁸⁴

25. X. 1944.

1047⁴⁸⁵

Izveštaj sa sastanka Kotarsko[g] NOO-a
od 23. X. 1944.

Drugarskom Oblasnom Narodno Oslobodilačkom odboru
za Istru⁴⁸⁶

Na sastanku su bili prisutni: Drug Miro,⁴⁸⁷ Ranko,⁴⁸⁸ Zvane,⁴⁸⁹ Ivo,⁴⁹⁰ Muhamed,⁴⁹¹ Andrej,⁴⁹² Roko,⁴⁹³ Vlasta,⁴⁹⁴ Drug Kozarev⁴⁹⁵ član Okružnog NOO-a i drug Vlado⁴⁹⁶ član Oblasnog NOO-a. Sastanak je održan po slijedećem dnevnom redu:

- 1) Politička situacija
- 2) Čitanje zapisnika sa prošlog sastanka
- 3) Organizaciono stanje
- 4) Izveštaj odbornika sa diskusijom
  - a) Prop-Odjel
  - b) Prosvjeta
  - c) Uprava i sudstvo
  - d) Socijalni Odjel
  - e) Gospodarstvo i blagajna
  - f) Zdrastveni Odjel
  - g) Prometni odjel
- 5) Čitanje direktiva
- 6) Samokritika i kritika.

1) Politička situacija.

Vanjska se politička situacija nije iznašala s obzirom nato da je dan prije bilo Kotarsko savjetovanje te se je na istom iznašala politička situacija i diskutiralo se po svim pitanjima.

⁴⁸⁴ MNRR, zbirka dokumenata, izvorna kopija, strojopis, 4 lista, 4 stranice.

⁴⁸⁵ Uredbeni broj spisa u Oblasnom NOO-u za Istru je dopisan crvenom olovkom.

⁴⁸⁶ Riječi »Oblasnom« i »Istru« upisane su tintom.

⁴⁸⁷ Miro Srok.

⁴⁸⁸ Ranko Grbac (iz Diraki).

⁴⁸⁹ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

⁴⁹⁰ Josip Srdoč.

⁴⁹¹ Marijan Jardas-Pavlič.

⁴⁹² Andrej Frlan.

⁴⁹³ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

⁴⁹⁴ Slavica Matetić.

⁴⁹⁵ Milan Jardas-Matijašev.

⁴⁹⁶ Vlado Hreljanović.

Politička situacija Općine Zamet.

Narod se buni protiv toga da će Kantrida biti odvojena i pripasti gradu Rijeci, kad su životni interesi i Kantride i Zameta zajednički, ljudi ne smatraju Kantridu kao periferiju grada Rijeke već kao sastavni dio Kotara Kastav.⁴⁹⁷

Govori se ponovno su se počele stvarati granice, zar nam tih granica nije bilo dosta. I uza svo tumačenje da to nisu granice kao prije, većini naroda se to nemože dokazati.

Nekoji pojedinci iz Zameta koji rade u brodogradilištu gdje je i gazda Raljević⁴⁹⁸ te donose razne parole, kao n. pr. Rijeka svakako pripada Italiji prije nego Jugoslaviji, jer u njoj živi mnogo više Italijana. Ti isti ljudi umalovažavaju naš Narodno Oslobodilački Pokret i govore kako je njihov gazda pošten i pravedno misli, nose mu vino rakiju i ostale stvari iz čega se može zaključiti da ti ljudi padaju pod uticaj nekih elemenata koji su protiv našeg Pokreta.

U Zametu narod sluša komentare raznih predstavnika »Radio London« i svakodnevno se pojavljuju razne parole. Zadnje se vrijeme pojavila parola da postoje velike nesuglasice između Zapadnih Saveznika i Sovjetskog Saveza.

Kako su u Zametu Njemci ubili dvije drugarice, odmah drugog dana pisalo je u »Glasu Primorja« kako su dvije žene odvedene od nepoznatih ljudi — narod govori taj »Glas Primorja« uvijek laže i slično. Povećava se mržnja spram Njemaca⁴⁹⁹ što se najbolje vidi iz slijedećeg: Istog dana kad je bio sprovod ovim drugaricama jedan je naš omladinac zarobio jednog Njemca našto su svi govorili: treba ga ubiti, a ne ga nikud voziti, kao i sve njih.

Svi sa velikim veseljem prate napredovanje NOV-e i Crvene Armije dok se na Zapadne Saveznike gleda sa nekim nepovjerenjem i svi govore kamo god Englezi dođu sve uništavaju i ne misle ni malo na narod.

Općina Kastav.

Narod u toj općini sav je uz pokret, ali su ljudi veoma prestrašeni. Pojedinci nastoje da se na svaki način izvuku iz rada »Todt-a«. U toj općini rađeći rovove sve se narodu uništava, a mnogi ljudi i sami sjeku svoju vinovu lozu i govore razumijemo da radimo protiv sami sebe, ali drugčije nemožemo.

Koji rade tu iz Rijeke govore ljudima: Što se bunite ako vam uzimamo drva i onako biti ćete svi internirani i odvedeni u Njemačku. Tako se svakim danom, kako smo već u dosadašnjem izveštaju napomenuli, jača mržnja između Riječana i Kastavaca.

Njemci u nekim selima u toj općini govore da će isprazniti sve kuće. Drva deblja voze, dok tanja odnose sami Riječani, tako se na svakom koraku kod naroda opaža veliko nezadovoljstvo.

---

⁴⁹⁷ Vidi bilješku 1. Svi reci u ovome pasusu podvučeni su crvenom olovkom.

⁴⁹⁸ Brodogradilište »Rajević«, danas Brodogradilište »Kantrida« u Rijeci.

⁴⁹⁹ Od ovoga mjesta pa do kraja pasusa tekst je obilježen s dvije okomite crvene crte na margini stranice.

U samom Kastvu ljudi još uvijek govore: zašto se partizani ne vrate svojim kućama i onako biti će što bi bilo i bez njih. Buduć mnogi ti ljudi ne poznaju našeg pokreta, razumije se da nemogu razumjeti ni to zašto mi stvaramo jedinstvo između Hrvatskog i Italijanskog naroda i govore još će jednog dana nametnuti i talijansku zastavu u Kastvu.

Načelnik ustaške općine⁵⁰⁰ u Kastvu govori kako je on već do sada spasio Kastavštinu, jer kad se narod nebi bio odazvao na rad bili bi Švabe sve uništili, a govori kako bi bile i žene pozvane na rad kod »Todta« ali je navodno on spasio žene Kastavštine, te ne moraju raditi. Narod govori on ova-ko radi i govori samo da se opere. U gornjem dijelu općine narod je sav uz pokret.

Općina Sv. Matej.

Narod sa velikim oduševljenjem prati napredovanje Crvene Armije, kao i oslobođenja naše zemlje sa strane NOV-e. Na Saveznike narod još uvijek gleda sa nepovjerenjem.

Nakon oslobođenja Beograda mnogo se govorilo o junaštvu naše vojske narod je mnogo govori[o] kako je Crvena Armija zajedno sa NOV-om oslobađala naš glavni grad Beograd.⁵⁰¹

Komentira se kraljev govor.⁵⁰²

U Studenoj su Njemci uzeli dvije krave, a pred vratima su ostavili dve partizanke. Ljudi govore da na svaki bi nas način htjeli prevariti i sl.⁵⁰³

Općina Klana.

U okolnim selima narod je sav uz pokret, dok je veza sa Klanom otežana. U Klani počela se aktivizirati omladina.

Narod kao i uvijek gleda sa nepovjerenjem na Zapadne Saveznike, dok na Crvenu Armiju gleda sa punim povjerenjem.

2) Organizaciono stanje: navedeno u tablici.⁵⁰⁴

3) Prop-Odjel: Stampa se dobiva redovito. Neprijateljska štampa se čita na donjem dijelu Kotara, narod joj ne nasjeda. Od posljednjeg do ovog sastanka dobili smo 200 komada »Glas Istre« »Govor druga Tita« i letke »Beograd[«.]

Svakodnevno se umnožava od 40 do 50 komada »radio vijesti« za koje je kod naroda veliko interesovanje.

⁵⁰⁰ Radi se zapravo o Općinskom poglavarstvu Kastav, organu uprave na području Upravnog povjereništva Sušak-Krk.

⁵⁰¹ Beograd je oslobođen 20. listopada 1944. godine (Drugi svetski 2, n. dj., str. 398).

⁵⁰² Vjerojatno se odnosi na govor kralja Petra, emitiran na BBC-u 12. rujna 1944. godine (D. ŠEPIĆ, Vlada Ivana Šubašića, n. dj., str. 280).

⁵⁰³ Svi reci u pasusu podvučeni su crvenom olovkom.

⁵⁰⁴ Tablica se ne nalazi u prilogu Izveštaja.

Odbori za zidne novine postoje kod svih NOO-a, ali zidne novine ne postoje zbog čestog upadanja neprijatelja u sela.

Formiran je pjevački zbor.

Redovito se održavaju sastanci sa Prop-komisijom.

Radio vijesti i ostala štampa čita se u gornjem dijelu Kotara u grupama, a u donjem dijelu pojedinačno.

Prosvjetni Odjel.

Škole rade u gornjem dijelu Kotara, dok u donjem dijelu Kotara nemogu raditi jer su tu neprijateljski garnizoni.

Referenti prosvete su stručni učitelji za Općinu Zamet, Kastav i Sv. Matej.⁵⁰⁵

Sa djecom rade referenti i dve pomoćne učiteljice Oliva⁵⁰⁶ i Nives.⁵⁰⁷

Sada je predviđena za školu u Marčeljima jedna stručna učiteljica.

Gospodarski Odjel.

Od kako smo u posljednjem izveštaju izvijestili da će se sakupljati 5 lira po litri vina od onih koji prodaju preko 200 litara. Do sada smo primili 24.000 lira. Mnogi ljudi nose krijući vino u Rijeku i budući su to sela pod kontrolom neprijatelja mi nemožemo provesti dobru kontrolu.

Po šumarstvu zadužen je drug iz Drenove i to bivši lugar, ali kako u šumu Lopaču dnevno dolaze ljudi iz Grobinštine (Kotar Sušak) sjeći drva, a neće da čuju lugara. Odlučili smo sa Komandom mjesta Kastav da će tamo biti poslana partizanska straža koja će spriječiti sječu šume.

U šumi lužini izdati će se svim onima koji nemaju drva po 20 bremen[a] drva.

Budući da na našem kotaru ima vrlo malo hrane za zimu a kupusa u opće nema, zaključili smo da će se ići u Sloveniju i nabaviti nekoliko kvintala kupusa te ukiseliti za zimu za razne ustanove i za vojsku.

Do sada od posljednjeg sastanka plasirano je 14.500 lira bonova, koji se novac šalje na Okružni NOO.

Izveštaj o blagajni i sabirnim akcijama poslati ćemo naknadno jer druga pročelnika nema na centru.

Socijalni Odjel: Socijalna komisija održava redovito svoje sastanke[.] Vršiti popis štete.

---

⁵⁰⁵ Referent za općinu Zamet bio je Franjo Mladenčić, za općinu Kastav Vjekoslav Rubeša, a za općinu Sv. Matej Anastas Ružić (Dražen VLAHOV, Dokumenti za povijest partizanskog školstva u Istri, II dio, *Vjesnik Historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu* 25, Rijeka 1982, str. 275).

⁵⁰⁶ Oliva Škrobonja.

⁵⁰⁷ Nives Kučić.

U općini Zamet oštećeno je bombardiranjem 170 kuća.⁵⁰⁸

Budući da je skupoća velika, Narodna pomoć od 40 lira koja se dijeli na osobu svaki ćedan povisit će se na 50 lira.

Zaključilo se da će se izdati 100 lira izvanredne pomoći najpotrebnijim ljudima, t. j. 100 lira po osobi.

Upravni odjel.

Još nije pronađen pročelnik za ovaj odjel. Za vršioca dužnosti predviđ[en] je drug Andre.⁵⁰⁹

Još nije svršen popis pučanstva.

Sudstvo.

U Studenoj na miran se je način riješio neki spor između brata i sest[r]e i to zbog zemljišta.

Prometni Odjel.

Od posljednjeg sastanka formirana je komisija za prebacivanje hrane iz Rijeke.— Prometna komisija nije formirana.

Zdrastveni Odjel.

Pred kratko vrijeme pojavio se tifus, ali su bolesnici odvedeni u bolnicu i bolest se dalje nije širila.

Zdrastvena komisija bavi se u glavnom nabavljanjem lijekova. U blagajni zdrastvenog fonda ima 4449 lira.

Idući sastanak zakazan je 8-XI.-1944. god.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU

T A J N I K.

Vlasta [v. r.]

KOTARSKI NARODNO-OSLOBODILAČKI ODBOR

KASTAV⁵¹⁰

---

⁵⁰⁸ Rečenica je podvučena crvenom olovkom.

⁵⁰⁹ Andrej Frlan.

⁵¹⁰ Okrugli pečat, ljubičasti otisak. Tekst je složen uz obod pečata, a u sredini je petokraka zvijezda.

[23]

I z v j e š t a j⁵¹¹

sa sastanka Kotarskog Narodno oslobodilačkog Odbora K a s t a v
od 12-studena 1944 godine.

D r u g a r s k o m Oblasnom N. O. O.-u za Istru⁵¹²

Na sastanku bili su prisutni: drug Muhamed,⁵¹³ Verko,⁵¹⁴ Aldo,⁵¹⁵ Andrej,⁵¹⁶ Josip,⁵¹⁷ Zvane,⁵¹⁸ Roko,⁵¹⁹ Vlasta⁵²⁰ i drug iz Okružnog Narodno oslobodilačkog odbora. Drug predsjednik zbog bolesti nije prisustvovao.

Sastanak je odr[ž]an po slijedećem dnevnom redu.

- 1) Čitanje izvještaja sa posljednjeg sastanka.
- 2) Politička situacija.
- 3) Organizaciono stanje.
- 4) Izvještaj odbornika sa diskusijom.
  - a) Prop-odjel
  - b) Prosvjeta
  - c) Gospodarstvo i blagajna
  - d) Upravni odjel
  - i) Socijalni odjel
  - j) Zdravstveni odjel
  - k) Prometni odjel
- 5) Čitanje direktiva.
- 6) Samokritika i kritika.
- 7) Razno.

1) Najprije se čitao izvještaj sa posljednjeg sastanka.

2) Politička situacija: Najprije su se čitale »Radio Vijesti« i iznjela se vanjska politička situacija u kratkim crtama, zatim se prelazi na lokalnu političku situaciju.

---

⁵¹¹ HAP, fond Oblasni NO za Istru, izvorna kopija, strojopis, 7 listova, 7 stranica.

⁵¹² Riječi »Oblasnom« i »Istru« upisane su tintom.

⁵¹³ Marijan Jardas-Pavlić.

⁵¹⁴ Josip Ćiković.

⁵¹⁵ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

⁵¹⁶ Andrej Frlan.

⁵¹⁷ Josip Srdoč.

⁵¹⁸ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

⁵¹⁹ Isto.

⁵²⁰ Slavica Matetić.

POLITIČKA SITUACIJA OPĆINE ZAMET

Uslijed napredovanja i uspjeha na frontovima kod naroda se moral diže. Velike su simpatije za Crvenu Armiju, dok za Zapadne Saveznike većina naroda gleda sa nekim nepovjerenjem. Mnogi ljudi govore zašto Englezi ne napreduju, uvijek stoje na jednom mjestu, iako nekud dođu to samo preko ruševina i velikih žrtava. Veliko je interesovanje za istočnu frontu. Zadnje vrijeme od kako je Narodno Oslobođilačka Vojska oslobodila dalmatinske gradove,⁵²¹ mnogo se više govori i narod se interesira za uspjehe NOV-a.

U Zametu se pojavila parola, da će svi Talijani na Rijeci kao i ostalim krajevima biti taoci zbog zvijerstva koje su počinili fašisti nad našim narodom. Ubačena je parola da se može tvrditi da je ovako jer ustaše bježe iz Dalmacije a ostaju Talijani u Dalmatinskim gradovima te da su napušteni da im se partizani osvete. Nekoji pojedinci ovome nasjedaju. Kako je od prije bila velika mržnja između Gornjeg terena (Halubja)⁵²² i Zameta izgledalo je da to prestaje, što se i jest kod omladine razbilo, ali zadnje vrijeme ponovno se opaža kod starijih da ta mržnja izbija na površinu. Većina naroda iz Zameta radi kod organizacije »Todt«, a žene iz gornjeg terena prodaju im mlijeko skupo, što je uzrok da ponovno izbija mržnja između gornjeg i donjeg terena. Na gornjem terenu ljudi govore: Zašto bismo im prodavali mlijeko jeftinije, kad oni rade za okupatora, ali na ovaj način plaćaju po istoj cijeni i oni čiji se članovi obitelji nalaze u NOV-i.

Na toj općini mnogo se bave Crnom burzom, a najviše trgovci, što im mi nismo uspjeli zabraniti. Narod govori da se siromahu zabranjuje da radi dok se crnoburzijancima ostavlja slobodne ruke. To stvara veliko nezadovoljstvo. Ti crnoburzijanci donose razne vijesti te između ostalog i to kako se u onim krajevima oko Bistrice i u Istri nalazi mnogo četnika koji čekaju na povratak Kralja Petra.⁵²³ Općenito narod tome ne nasjeda ali ima pojedinaca pogotovo pokolebljivaca na koje ove parole djeluju.

Ustaše govore mi se ne borimo protiv Saveznika, već protiv partizana, protiv komunista i tvrde kako će oni kad Englezi dođu pod vodstvom Mačeka poći s njima zajedno u borbu protiv Rusa i dobiti će rat a partizani bit će prisiljeni da popuste. Najviše ljudi se ovome smije i opet pojedinci nasjedaju.

Iza posljednjeg bombardiranja na Rijeci opaža se kod naroda manja zamorenost.

⁵²¹ Odnosi se na uspješnu ofenzivu snaga 8. korpusa NOVJ u kojoj su od rujna do studenog 1944. god. oslobođeni dalmatinski otoci i obala, te izvršene pripreme za Kninsku operaciju (Drugi svetski 2, n. dj., str. 402—403).

⁵²² Predio Kastavštine pod tim nazivom obuhvaća županije: Brnčići, Brnasi, Marčelji, Sroki, Saršoni i dio Blažića (I. JARDAS, Kastavština, n. dj., str. 121).

⁵²³ Radilo se zapravo o snagama Nedićevog Srpskog dobrovoljačkog korpusa (oko 8000 vojnika) koje su se u listopadu 1944. god. povukle iz Beograda i stigle na prostor Ilirske Bistrice (Fikreta JELIĆ-BUTIĆ, Četnici u Hrvatskoj, Zagreb 1986, str. 237; Uroš KOSTIĆ, Oslobođenje Istre, Slovenačkog primorja i Trsta 1945, Beograd 1978, str. 244).

Za rad kod »Todta« ljudi još uvijek govore: ovako znamo da ne vrijedi ali mi ne možemo drugačije. Počelo se govoriti, neće nam se ništa dogoditi poslije rata iako radimo jer se borimo za demokraciju gdje će narod sam odlučivati.

OPĆINA KASTAV

Narod je na cijeloj općini za pokret. Muškarci većinom rade kod »Todt-a« a žene su veoma aktivne kod prenašanja hrane. Opaža se kod ljudi da se stide zbog tog rada kod »Todta« ali ne mogu se odlučiti da prestanu raditi. Letaci »Sramite se«⁵²⁴ djelovali su na ljude i govorili su zašto nam ove letke šalju pa mi i tako ne možemo prestati i ako znamo da ne vrijedi.

Na Crvenu Armiju gledaju svi sa punim povjerenjem dok na zapadne Saveznike gledaju sa nepovjerenjem.

Kao i u općini Zamet tako i u općini Kastav se govori o dolasku četnika u ove krajeve.⁵²⁵ Iz samog Kastva donose se vijesti kako je razlika između četnika i nedićeve kraljevske vojske. Ubacuju se parole da je kod zauzeća dalmatinske obale mnogo pomogla saveznička vojska, a da kod samog zauzeća Splita nije bilo teških borbi, jer su domobrani u gradu bacili oružje i odmah se predali.

OPĆINA Sv. MATEJ.

Politička se situacija od posljednjeg sastanka nije promjenila. Iz ove općine ljudi malo zalaze u mjesta gdje se nalaze neprijateljski garnizoni a narod je uvijek sa partizanima pa se i ne govori niti se širi neprijateljska propaganda, osim u Drenovi i Marinići gdje se ubacuju parole kao i u Zametu čemu samo pojedinci nasjedaju. Sav narod Sinpatizira Crvenu Armiju, a o Englezima narod neće ni da čuje već se podsmjehava i govore zašto rađe ne stoje na miru a ne da napreduju pol km. Mnogo se govori o napredovanju Crvene Armije i velikim uspjesima Narodno oslobodilačke vojske.

OPĆINA KLANA

Narod je sav uz pokret, osim u samom mjestu Klana, gdje još uvijek ima ljudi koji su protiv Narodno Oslobodilačkog Pokretu. U cijeloj općini narod samo govori o uspjesima Crvene Armije za koju su svakim danom veće simpatije, dok se o Englezima govori kako oni špekuliraju i slično.

Dolazak Nedićevaca u Istru i oko Bistrice⁵²⁶ mnogo je smeo narod u ovoj općini te mnogi nasjedaju ubačenim parolama o dolasku odnosno povratku kralja. Ubačena je parola da će Tito biti komesar za Sloveniju, a

⁵²⁴ Izdavač letka je Oblasni odbor JNOF-a za Istru, a datiran je 17. listopada 1944. godine (MNR, zbirka štampe, sig. 1644 III A₁).

⁵²⁵ Vijest je bila točna. Naime, u to vrijeme se za pokret prema sjeverozapadu pripremala četnička Dinarska divizija (oko 7000 četnika) pod komandom Momčila Đujića. Na područje Kastavštine stigla je pred kraj 1944. godine (F. JELIĆ-BUTIĆ, Četnici, n. dj., str. 238—241; U. KOSTIĆ, Oslobođenje Istre, n. dj., str. 194 i 244).

⁵²⁶ Vidi bilješku 523.

kralj Petar kralj Hrvatske.⁵²⁷ Ovo je govorio komesar neke čete te su tome mnogi ljudi nasjeli. Domobrani u Klanjoj još uvijek govore da se bore za kralja i protiv partizana, samo zato jer su oni komunisti, te hoće uništiti crkve i slično.

3) ORGANIZACIONO STANJE:

Kotarski NOO ima 9 članova od toga 1 drugarica i 1 omladinac. Karakteristike članova poslane su vam pred osam dana. Vršioc dužnosti Upravnog odjela bio je do sada drug Andre, ali isti više ne može vršiti dužnosti jer će sada vršiti dužnost kod Okružnog suda. Za pročelnika Upravnog odjela postavljen je drug Andrej a socijalni odjel preuzeo je drug Zvane koji do sada bio zadužen po sudstvu. Na posljednjem sastanku predviđen je za vršioca dužnosti kod obnove zemlje jedan drug koji se odazvao ali radi u tvornici UKOD na Sušaku i nije još odlučio preuzeti dužnost.

Organizaciono stanje ostalih NOO-a poslati ćemo vam u idućem izvještaju.

Kako je na posljednjem sastanku zaključilo da se očiste svi NOO-i od onih ljudi koji rade. Po tome se postupilo kod Belići, Spinčići i Trinajstići gdje su odbornici rekli da na nijedan način ne mogu napustiti rad, dok u Zametu i Diračju tražili su odbornici da ih se ostavi još do iduće nedelje to jest do danas od posljednjeg sastanka te da će nastojati da se izvuku iz rada, što im se i dozvolilo. U Spinčići, Belići i Trinajstićima sada nema NOO-a. Isto tako je očišćen NOO na Brezi od onih ljudi koji rade kod »Todt-a«.

ZAKLJUČCI PO POLITIČKOJ SITUACIJI:

1) Popularizirati napredovanje Saveznika a naročito Crvene Armije njen dolazak i oslobođenje Beograda u saradnji sa Narodno Oslobođilačkom Vojskom. Prikazivati težinu rata koju nosi Crvena Armija u vezi sa širinom fronta.

2) Međunarodna reakcija pojačava svoj rad na svim poljima, glavni njen pomagač je još uvijek nacifašizam.

3) Jačinu i značaj Titovog govora o nastojanju reakcije da se uvuče u naše redove, kao i u vezi sa našim budućim granicama.⁵²⁸

⁵²⁷ Bila je to iskrivljena interpretacija plana za kojega se zalagao Dimitrije Ljotić, a s kojim se slagao i Leo Rupnik. Naime, računali su da će, pod okriljem Srpskog dobrovoljačkog korpusa, Dinarske divizije, Jevđevićevog Primorskog korpusa i slovenskog četničkog odreda »Beli orao«, uz podršku zapadnih saveznika, biti moguće osigurati povratak kralja Petra na područje Slovenije, formirati federalnu jedinicu Kraljevine Jugoslavije, koja bi, osim Slovenije, obuhvaćala Istru, dio Hrvatskog primorja, a kasnije i Trst (F. JELIĆ-BUTIĆ, Četnici, n. dj., str. 241—242; Boško N. KOSTIĆ, Za istoriju naših dana: odlomci iz zapisa za vreme okupacije, Lille, France, 1949, str. 211).

⁵²⁸ Odnosi se na govor Josipa Broza Tita koji je održan na Visu, 12. rujna 1944. god., u povodu druge godišnjice osnutka 1. dalmatinske proleterske brigade (D. SEPIĆ, Vlada Ivana Šubašića, n. dj., str. 287; P. STRČIĆ, Vanjskopolitička borba, n. dj., str. 73—75).

4) Kako talijanska reakcija u vezi sa međunarodnom reakcijom želi iz Istre stvoriti međunarodno pitanje, dok je za nas to pitanje riješeno, odlukama II. Zasjedanja A. V. N. O. J-a i III. Zasjedanja Z. A. V. N. O. H-a i Titovim govorom.

5) Dezerterstvo 43 Divizije dosta je jako što reakcija iskorištava a kod čega reakciji u veliko pomažu sami dezerteri.

6) Rad kod organizacije »Todt« je početna faza odvlačenja naroda u Njemačku.

7) Prikazivati uspjehe NOV i zašto reakcija hoće da prikrije uspjehe Narodno Oslobođilačke Vojske.

8) Upućivati narod na opasnost od domaćih reakcionera i prikazivati narodu način njihovog rada te da parole koje se ubacuju nisu slučajne već da one dolaze organizirano i to izvana preko domaćih agenata. Reakcija nije daleko već je kod nas.

ZAKLJUČCI PO ORGANIZACIONOM STANJU:

1) Posvetiti veliku pažnju Narodno Oslobođilačkim Odborima i najbolje članove iz istih predvidjeti za Kotarski NOO.

2) Odmah izbaciti iz NOO-a one odbornike koji još uvijek rade.

3) Formirati NOO za Spinčići, Trinajstići i Belići i popuniti NOO-e gdje su nekoji članovi izbačeni sa novim članovima.

4) Formirati sud Kotarskog NOO-a.

5) Pronaći referenta prosvjetnog odjela.

4) IZVJEŠTAJ ODBORNIKA

PROP-ODJEL

Od posljednjeg do ovog sastanka nismo dobili drugu štampu osim »Glas Istre«. Veliko je interesovanje za »Glas Istre« i »Radio Vijesti« koje se čitaju u gornjem dijelu Kotara u grupama a u donjem dijelu Kotara pojedinačno. Letaci »Sramite se« pobudili su kod onih ljudi koji rade promišljanje i govorili su: mi znamo da je to sramota pa nam nisu trebali baciti ove letake, a oni koji ne rade odobrali su ih.

Neprijateljska štampa i to: »Glas Primorja« čita se u Zametu i Sv. Mateju. Dne 31-X-1944 g. bacili su Švabe u Kastvu letake, ali se ovima narod samo smijao. Dopise sami članovi NOO-a vrlo slabo pišu. Najviše dopisa šaljemo na Oblasni prop-odjel što nam šalje U. S. A. O. H.

Na općini Kastav i Sv. Matej formirani su u svim selima odbori za zidne novine, dok u općini Klana i Zemet još nisu formirani. Zidne novine postavljene su samo u selima Zorzići i Saršoni dok u drugim selima zbog svakodnevnog upadaja Švaba u selo nije moguće da se postave.

Diletantske grupe: Postoji jedna grupica od pionira i jedna grupica odraslijih u općini Sv. Matej koje su nastupile dosada na dva mitinga. U općini Kastav postoji jedna grupica. Jedan pjevački zbor.

»Radio vijesti« šalju se na teren cijelog Kotara i to svaki dan 40 do 50 komada.

Na 27-godišnjicu Oktobarske revolucije bile su po svim selima ispisane parole, krijesovi i pucalo se svugdje. Do sada su se uvijek ljudi bunili na

ovakve akcije, a sada to nije bilo. Kod palenja krijesova i pisanja parola sudjelovali su samo pojedini odbornici.

Prop-komisija broji 6 članova od toga 3 drugarice (dve iz A. F. Ž-a i jedna omladinica) Sa ovom se komisijom održavaju sastanci.

Opširniji izvještaj poslati će drug Pročelnik:

PROSVJETA:

Od posljednjeg do ovog sastanka otvorena je škola u Marčeljima i Drenovi. Svih škola imamo šest i to: Zorzići, Sroki, Marčelji, Drenova, Pehljini i Kosi. U Zorzići, Marčelji i Pehljini uče stručni učitelji a u Srokima i Kosi pomoćne učiteljice koje su prošle učiteljski kurs. U Drenovi uči jedan srednjoškolac ali se u toj školi uči samo čitati i pisati i računati, a djeca se ne odgajaju u duhu pokreta, jer ovaj učitelj tvrdi da je to u Drenovi nemoguće. Kako će se sada u Drenovi otvoriti talijanska škola, a roditelji bi djecu poslali u istu kad nebi radila naša škola ostati će u Drenovi i dalje ova škola.

Ukupno pohađa školu na Kotaru 200 djece. Sad je na učiteljski kurs otišlo 6 omladinaca.

Opširniji izvještaj poslati će drug Pročelnik prosvjetnog odjela.

ZAKLJUČCI PO PROSVJETI:

- 1) Tumačiti važnost prosvjećivanja naše omladine.
- 2) Tumačiti veliku odgojnu važnost, kod širenja pokreta naše djece.
- 3) Da Narodno Oslobodilački Odbori pobrinu za materijalno osiguranje nastavnika.

ZAKLJUČCI PO PROP-ODJELU:

- 1) Formirati odbore za zidne novine gdje ih još nema.
- 2) Primiti u prop-komisiju nekog iz Općine Klana i iz općine Zamet.
- 3) Slati redovito »Radio vijesti« u općinu Klana.
- 4) Slati tri komada »Radio Vijesti« na Komandu Mjesta.
- 5) Slati svu štampu školama.
- 6) Urgirati pisanje dopisa kod svih odbornika.

GOSPODARSTVO I BLAGAJNA:

Od posljednjeg sastanka nabavilo se iz Slovenije 50 kvintala kupusa i raspodijeljen je po selima da se ukiseli za Narodno Oslobodilačku Vojsku. Sad se nabavlja krumpir iz Slovenije. Nabavljeno je 40 kvintala krumpira za narod Zameta i to za one obitelji čiji su članovi u NOV i prodato je po 11 Lira.

Sabirna se akcija provada u hrani i robi. Na zadnjem sastanku zaključeno je da će se sjeći drva i to za one obitelji koje nemaju drva svojih.

Drug pročelnik poslao je našeg lugara na ustašku općinu da oni upoznaju Švabe da će ljudi sjeći kako im ovi nebi smetali. Drug je ovo napravio bez

dogovora sa ostalim članovima, a budući načelnik ustaške općine Zavidić do sada govori kako on ima veze sa Kot. NOO-om i time opravdava svoj izdajnički rad. Mi ne moramo za sad početi sa ovom sječom dok ne nađemo neki drugi izlaz a bez veze sa ovom općinom. Neprijateljska općina u Klani obćala je narodu da će za svaku obitelj dati 4 metra drva. Govorilo se o sabirnoj akciji za 43 diviziju.

ZAKLJUČCI GOSPODARSKOG ODJELA:

- 1) Iz svake općine jednog čovjeka za prehrambenu komisiju.
- 2) Urediti da se iz općine Sv. Matej svaki dan nabavi po umjerenoj cijeni mleka za općinu Zamet i to za one obitelji čiji su članovi u NOV-i.
- 3) Nabaviti hrane za najsiromašnije.
- 4) Spriječiti sječū u Klanjskoj šumi.
- 5) Poslati letke strogo sadržaja za šumu Lopaču, to jest razbacati ih po Lopači gdje se svaki dan uništava šuma.
- 6) Spriječiti izvažanje drva iz općine Klana, koja se voze za okupatora.
- 7) Javiti na ustašku općinu da ne trebamo nikakve dozvole od njih za sječū.
- 8) Postaviti pred sve naše simpatizere da nastoje čim više sakupiti robe za 43 diviziju i pri tom im pokazati poteškoće pred kojima se ta divizija nalazi:

BLAGAJNA:

Primitak:		
Gotovina ostatak od mjeseca Rujna	Lira	36.839.—
Primitak u listopadu	„	296.775.—
		<hr/>
U k u p n o	Lira	333.614.—
		<hr/>
Izdatak:		
Za hranu	Lira	53.990.—
Za narodnu pomoć	„	65.215.—
		<hr/>
S a l d o	Lira	214.409.—
		<hr/>

Izvještaj Sabirne akcije u općini Sv. Matej od 15-IX. do 30-X. 1944 god.

Krumpira	kg.	3.861.—
Fažola	„	497.—
pašte	„	204.30
Brašna	„	24.—
Kukuruza	„	12.—
Graha	„	15,30
Merlina	„	88.—
Mesa	„	205.—

Riži	Kg.	8.—
Soli	„	6.—
Kruha	„	17.—
Loja	„	3.—
Masla	„	1.—
Vina	Litara	42.—
Rakije	„	3.—
Mlijeka		1.442.—
Kuhane hrane	Obroka	13.7773.

UPRAVNI ODJEL:

Drug zadužen po upravi još se nije uputio u rad.

Popis pučanstva je izvršen te se vrši prepis, isto tako vrši se prepis vojnih obveznika.

Kako smo dobili direktive sa strane Okružnog NOO-a da se propusnice dalje Rečine ne mogu izdavati po istoj smo postupili. Na terenu zbog toga imamo velikih neprijlika.

Na Kotaru Sušak propusnice se izdaju a to naši ljudi znaju te smatraju mnogi da je sam Kotarski NOO zabranio izdavanje propusnica. Narod dolazi se pismima što im pišu borci većinom iz XIII. divizije kako su bos i bez robe, ujedno traže i hranu i govori se teškom mukom nabavimo stvari a sad nam ne dozvoljavate nositi onima koji toliko trpe. Često se odavde nosi za Gerovo sol i ostala hrana pa ljudi govore kad možemo putovati sa ovom hranom onda možete dozvoliti da idemo za svoje. Zbog ovoga kod naroda vlada veliki nezadovoljstvo pogotovo sad kad je poznato da se na Kotaru Sušak izdaju propusnice. Molimo Vas da razvidite možda bi bilo moguće da se dobije dozvola za izdavanje propusnica. Drug iz Okružnog NOO-a dao je upute novom pročelniku upravnog odjela.

U Upravni odjel ulazi zapovjednik Narodne Straže.

Rad Upravnog odjela je slijedeći:

- 1) Vršenje konfiskacija, što se ne može prije nego je netko od vojnog suda proglašen narodnim izdajnikom.
- 2) Vođenje borbe protiv pete kolone.
- 3) Voditi brigu za uspostavu »Narodne Straže«.⁵²⁹
- 4) Za izvan Kotara propusnicu izdaje Kotarski NOO a za unutar Kotara Općinski NOO. Sad se propusnice ne mogu izdavati preko Rečine.
- 5) Upravni odjel izdaje dozvolu boravka.
- 6) Svako lice koje dolazi iz vana ne može se zadržati u mjestu a da se ne javi upravnom odjelu, više od 24 sata.

⁵²⁹ Početkom listopada 1944. god. je Odjel unutarnje uprave ZAVNOH-a uputio okružnicu o osnivanju odborskih straža (Narodne milicije), te o njihovoj organizaciji i radu (ZAVNOH 1944/III, str. 374—379).

- 7) Radne grupe moraju biti pod kontrolom upravnog odjela.
- 8) Mobilizacija.
- 9) Popis trgovačkih i industrijskih zgrada.
- 10) Kasnije rješavati sporove između poslodavca i radnika kao i kontrolu trajanja radnog vremena.
- 11) Popis pučanstva.
- 12) Izdavanje propusnica.
- 13) Organizirati specijalne komisije za popis pokretne i nepokretne imovine narodnih neprijatelja i tko uživa njihovu imovinu. Njihova se imovina proglašuje državnom imovinom.

ZAKLJUČCI:

- Postupci po novo dobivenim direktivama.
- Poslati na općinu Zamet 15 poziva za NOV-u.

SOCIJALNI ODJEL:

Komisija ima 5 članova. Nekoji članovi komisije su aktivni ali se na terenu ne znaju snalaziti. Još se uvijek vrši popis popaljenih kuća i invalida. Narodna se je pomoć povisila od 40 na 50 Lira po osobi.

Po ovom smo odjelu sada zadužili druga Zvana.

ZAKLJUČCI:

- 1) Popisati i podijeliti najhitnije izvanrednu narodnu pomoć najsiromašnijim obiteljima.
- 2) Popisati najsiromašnije kojima bi se podijelila pšenica koja nam je dodijeljena od Oblasnog NOO-a to jest 10 kvintala i voditi brigu da se istu iz Istre prebaci.

PROMETNI ODJEL:

Sad je formirana prometna komisija od 5 članova. Izvršen je popis prevoznih sredstava. Sad je sav rad tog odjela u glavnom, prebacivanje hrane. Hrana se prebacuje svaki dan.

ZAKLJUČCI:

- 1) Poslati na Komandu Riječkog Područja popis i tačne podatke poštanskog osoblja.
- 2) U komisiju primiti jednoga člana iz Općine Klana.
- 3) Podnijeti tačan izvještaj koliko ljudi prebacuje hranu.

ZDRAVSTVENI ODJEL:

Postoji zdravstvena komisija koja se u glavnom bavi nabavljanjem lijekova.

Bio se pojavio tifus ali se sada više ne pojavljuje.

Bolničarka koja radi u Marčeljima lječi dnevno od 15 do 20 ljudi.

Doktor Muhvić u Zametu lječi svaku sedmicu dva dana naše ljude badava i daje mnogima ljekove badava.

Na Kotaru se nije pojavilo zaraznih bolesti.

U zdravstvenom fondu sad je 5.182 lire.

ZAKLJUČCI:

1) Da se pročelnik stavi u vezu sa upravom bolnice i ne dozvoliti da lijekovi idu u bolnicu mimo NOO-a.

2) Za novac koji je u fondu nabaviti ljekove.

RAZNO:

Po cijelom Kotaru ljudi govore kako u Kotaru Opatija, Sušak i ostalim kotarevima svi ljudi rade kod »Todt« dok mi u Kastavštini ovako oštro postavljamo.

Radnici koji rade u tvornici UKOD na Sušaku govore da njihove gazde a to su Boneta i Stanko Vlah imaju dozvolu za rad to jest dozvolu sa naše strane na kojoj je potpisan Komandant XIII. divizije. Između onih ima i radnika koji rade bunkere i skloništa kod nekih kazerma. Svi radnici ovo vjeruju. Mi smatramo da ovo nije i ne može biti istina pa Vas molimo da Vi ovu stvar razvidite i o tome nas obavjestite.

Dobili smo od Okružnog NOO-a dopis dje tražite da Srdoč Josip otiđe za referenta prosvjete Okružnog NOO-a

Kako i sami znate da je drug zadužen po prosvjeti, a drug Ćiković Josip isto tako stručni učitelj po direktivi Oblasnog NOO-a razdužen je svake dužnosti a ostao je i dalje član Kot. NOO-a. Smatramo da je možda bila zabuna te je u mjesto Ćikovića Josipa pozvan Srdoč Josip. Molimo Vas da nas o ovome najhitnije obavjestite.

SAMOKRITIKA I KRITIKA:

Drugarica Vlasta postavlja sebi kritiku zbog toga što se na savjetovanju nije pisao zapisnik.

Drug Muhamed da je bez znanja ostalih članova poslao lugara na ustašku općinu zbog sječe drva.

Drug Ranko kritikovan je zbog toga što nije još ozbiljno shvatio vršenje dužnosti.

SMRT FASIZMU — SLOBODA NARODU!

Tajnik:

Vlasta [v. r.]

KOTARSKI NARODNO OSLOBODILAČKI ODBOR
KASTAV⁵³⁰

⁵³⁰ Okrugli pečat, crveni otisak. Tekst je složen uz obod pečata, a u sredini je petokraka zvijezda.

[24]

Kotarski NOO Kastav⁵³¹
Tajništvo.

I. G⁵³²

Drugarskom Oblasnom NOO u za Istru⁵³³
Izvjestaj sa sastanka održanog 1 XII 1944 god.

Na sastanku bili su prisutni: Drug Miro,⁵³⁴ Muhamed,⁵³⁵ Vlasta,⁵³⁶ Zvane,⁵³⁷ Roko,⁵³⁸ Ranko,⁵³⁹ Ivanka,⁵⁴⁰ Andrej,⁵⁴¹ Ivo⁵⁴² i drug Kozarev⁵⁴³ iz O. NOO a Sastanak je održan po slijedećem dnevnom redu:

1. Promjene u Kotarskom NOO u
2. Politička situacija
3. Organizaciono stanje
  - a) Prop odjel
  - b) Prosvjeta
  - c) Gospodarstvo i blagajna
  - d) Socijalni odjel
  - e) Upravni odjel
  - f) Zdravstveni odjel
  - g) Prometni odjel
4. Čitanje direktiva
5. Samokritika i kritika
6. Razno.

Najprije se čita izvještaj sa posljednjeg sastanka.

1. **Promjene u NOO u.** Drug Verko⁵⁴⁴ koji je duže vremena bio član ovog Kotarskog NOO a premješten je na drugu dužnost (referent prosvjete Okružnog NOO-a Rijeka). Navedeni drug na ovom sastanku nije prisustvovao zbog bolesti.

Dosadašnji pročelnik prop-odjela po potrebi prelazi na drugu dužnost (Ko-

---

⁵³¹ HAP, fond Oblasni NO za Istru, izvorna kopija, strojopis, 3 lista, 3 stranice.

⁵³² Dopisano crvenom olovkom.

⁵³³ Riječi »Oblasni« i »Istru« upisane su tintom.

⁵³⁴ Miro Srok.

⁵³⁵ Marijan Jardas-Pavlić.

⁵³⁶ Slavica Matetić.

⁵³⁷ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

⁵³⁸ Isto.

⁵³⁹ Ranko Grbac (iz Diraki).

⁵⁴⁰ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

⁵⁴¹ Andrej Frlan.

⁵⁴² Josip Srdoč.

⁵⁴³ Milan Jardas-Matijašev.

⁵⁴⁴ Josip Čiković.

tarski odbor USAOH-a) a za pročelnika prop odjela postavna je drugarica Ivanka.

2. Politička situacija: U kratkim je crtama pretresena vanjska politička situacija zatim se prelazi na lokalnu političku situaciju.

Općina Zamet: Narod je sav uz pokret što se najbolje vidi kod sakupljanja hrane i ostale robe za NOV-u, ali je narod prestrašen te neće da se aktivizira kod prenošenja.

Svakim danom više cvate crna burza koju nam ne uspijeva sprečiti i pojedini ljudi govore da se i NOO-i dadu potplatiti. Mnogo se još uvijek na ovoj općini govori o radu kod organizacije »Todt«, ali ljudi ne prestaju raditi iako znadu da je nepravilno raditi.

O Englezima sav narod govori kako oni namjerno odugovlače rat, a na Crvenu Armiju sav narod gleda sa punim povjerenjem.

Na toj je općini sabirna akcija u robi za 43 Diviziju potpuno uspješna ali mnogi su crnoburzijanci dali ne zato jer uviđaju potrebe NOV-e, već od straha.

Općina Kastav.

Narod sav uz pokret. Ustaška općina naročito na tom terenu daje sve više pomoći narodu (u novcu). Još uvijek narod radi kod todta[.] Ljudi uviđaju svakim danom više kako je pogrešno raditi za neprijatelja te su mnogi počeli govoriti neka nas partizani sami odvedu, jer ako sami otiđemo stradati će nam obitelji. Pojedinci govore zar nema dosta gladnih ljudi i htjeli bi da i mi pođemo tamo patiti.

Kod sabirne akcije narod se je dobro odazvao kao i kod prenosa iste. Narod sve gore gleda na zapadne Saveznike. Samo se govori kad će Crvena Armija doći do nas i dali će doći.

Općina Klana:

Narod je uz pokret. U samoj Klani mnogi ljudi prilaze NOP-u. Kad je bila akcija na vlak kod Trsta stradale su nekoje omladinke iz Breze i Škalnice te su ljudi govorili zašto partizani napadaju na svoje ljude a sad počeli su sami ljudi govoriti ovo nisu napravili partizani već fašisti.

Na toj općini četnici šire propagandu da se oni bore za kralja Petra ali im narod ne nasjeda (pojedinci im nasjedaju)

O Englezima narod neće ni da čuje a mnogo se govori o uspjesima Crvene Armije i Narodno oslobodilačke Vojske.

Općina Sv. Matej:

U toj su Općini Njemci postavili svoj garnizon i to u gornjem djelu (u selu Marčeljima). Iz tog su sela većinom svi muškarci pobjegli kad su švabe dolazile u selo kako ih nebi pobrali. Moral kod naroda nije pao ali se sa velikom napetošću očekuje dali će Njemci otići. Pojedinci počeli su govoriti da će se u koliko Njemci ostanu morati odazvati narod na rad kod »Todta«.

Neprijatelj dnevno dva tri upada u sva sela te pljačka sve do čega dođe usljed čega nastaje sve veća mržnja spram švaba, ali i velik strah. Šire propagandu kako su partizani gladni i goli te će se svakako jednog dana morati predati ali ovome narod ne nasjeda.

Velike su simpatije za Crvenu Armiju i Narodno-Oslobodilačku-Vojsku, dok o zapadnim Saveznicima većina naroda neće ni da čuje.

Na čitavom Kotaru narod znade za pomoć koju smo primili sa strane zapadnih Saveznika ali to narod ne prima sa nekim oduševljenjem već se samo govori bolje [d]a su i to poslali nego ništa, dok se o pomoći sa strane Bugarske i Sovjetskog Saveza govori sa velikim veseljem.

Organizaciono stanje navedeno je u tablici.⁵⁴⁵

Prop-odjel:

Narod najrađe prima »Glas Istre« štampa se redovito šalje po svim općinama. Zadnje vrijeme nema dovoljno štampe. Na sastanku bila je prisutna drugarica i[z] prop odjela Oblasnog NOO-a, koja primjećuje da se opaža da štampa pravilno ne cirkulira. Drugarica razjašnjava na koji način treba prikupljati historijski materijal. Treba pokupljati sve i najsitnije podatke, jer iako za nas izgledaju sitne stvari zapravo su velike.

Štampa se po svim selima čita pojedinačno. Sastanci i skupovi zadnje se vrijeme rjetko održavaju zbog svakodnevnog upadanja neprijatelja u sela. Zidne se novine također ne izdavaju.

Od posljednjeg sastanka nije održan nijedan miting.

Neprijatelj često baca letake ali im narod ne nasjeda.

Neprijateljska štampa i to većinom »Glas Primorja« čita se na donjem terenu i u nekim selima gornjeg djela Kotara. Toj štampi narod osim pojedinačno ne nasjeda.

Veliko je interesovanje za »Radio Vijesti« koje su se prije redovito izdavale a sada se od posljednjeg do ovog sastanka nisu izdavale.

Prosvjeta:

Od posljednjeg sastanka to jest od dolaska Njemaca na gornji dio Kotara škole [s]e više ne održavaju, jer su stalno po selima švabe te je rad sa djecom onemogućen.

Zaključci po organizacionom:

1. Održati redovito prosvjetne sastanke sa Kotarskim i Općinskim Narodno-Oslobodilačkim odborima.
2. Primiti druga Julota⁵⁴⁶ u Kotarski NOO.

---

⁵⁴⁵ Tablica nije u prilogu Izvjestaja.

⁵⁴⁶ Nije moguće utvrditi puno ime i prezime.

3. Popuniti Općinski NOO Kastav sa još dva druga i Općinski NOO Sv. Matej sa još jednim drugom.
4. Izbaciti ljude koji bilo gdje rade za okupatora.

Zaključci po prop-odjelu:

Kako je drug pročelnik do sada bio hapšen od zadnjeg sastanka nije se napravilo ništa te ostaju zaključci koji su na posljednjem sastanku donešeni

1. Pronaći na svakoj Općini jednog čovjeka koji će biti odgovoran za raspodjelu štampe. (da štampu dobiju sve organizacije)
2. U svakoj Općini pronaći dva-tri dopisnika.
3. Tražiti od prop odjela Oblasnog NOO-a nekoliko brošura »Razgraničenje Jugoslavije i Italije od Smodlake«. ⁵⁴⁷ Tražiti letake po mogućnosti na ćirilici, da se ih razbaca četnicima kojih sad na našem kotaru ima prilično.

Zaključci po prosvjeti:

1. Da se ponovno počne raditi sa malim grupicama djece.

Upravni odjel:

Kod Kotarskog Narodno oslobodilačkog odbora organizirana je »Narodna Straža« ali nema dovoljno stražara. Do sada su četiri stražara a sada su predviđena još tri stražara. Općinski NOO-i nemaju »Narodnih Straža«. U Općini Kastav i Zamet svi ljudi rade kod organizacije »Todt« tako da i nemamo narodnih stražara.

Popis pučanstva napravljen je a sada se vrši prepis. Drug pročelnik bio je zbog savjetovanja na Kotaru Lovran gdje se je zadržao više vremena te se ni po ovome nije napravilo ništa.

Zaključci po upravnom odjelu:

1. Da se mobilizira još tri druga za Narodnu stražu kod Kotarskog Narodno oslobodilačkog odbora.
2. Poslati pozive svim muškarcima od 16—45 godina.
3. Poslati na kurš u Gorski Kotar iz svake Općine druga zaduženog po upravi.

Gospodarstvo:

Nabavilo se 93 kvintala kupusa i 40 kvintala krumpira.

Sad se nabavlja k[a]rbit koji bi se promjenio za hranu za NOV-u.

Iz Klane vozili su mnogi drva za okupatora ali se je to spriječilo tako da sada voze još trojica kojima se nije uspjelo spriječiti. (Prije su vozili 23)

---

⁵⁴⁷ Brošuru Josipa Smodlake izdao je Propodjel Oblasnog NOO-a za Istru, a umnožena je u tehničari »Sloboda«.

Provedena je sabirna akcija za 43 Diviziju koja je na cijelom Kotaru dobro uspjela. Podatke o sabirnoj akciji još nemamo te ćemo ih poslati naknadno.

Zaključci:

1. Održati sastanak sa prehrambenom komisijom.
2. Poslati tačne podatke o sabirnoj akciji.

Socijalni odjel:

Komisija je formirana, ali radi vrlo slabo. Zbog stalnog naljetanja neprijatelja u sela rad je ove komisije veoma otežan a najviše puta potpuno onemogućen. Sad se na našem terenu nalazi drug referent socijalnog odjela Oblasnog NOO-a te će druge uputiti bolje u rad.

Prometni Odjel: Komisija se uglavnom bavi sa prebacivanjem hrane i robe, koja se redovito svaki dan prebacuje za vojsku.

Zdravstvo:

Komisija se bavi jedino nabavljanjem lijekova za bolničarku koja liječi na našem Kotaru i za bolnicu.

Smrt fašizmu ooooOoooo sloboda narodu.

Tajnik:
Vlasta [v. r.]

KOTARSKI NARODNO OSLOBODILAČKI ODBOR
KASTAV⁵⁴⁸

---

⁵⁴⁸ Okrugli pečat, crveni otisak. Tekst je složen uz obod pečata, a u sredini je petokraka zvijezda.

POPIS SKRACENICA

AFŽ	— Antifašistička fronta žena
AIHRPH	— Arhiv Instituta za historiju radničkog pokreta Hrvatske
AVNOJ	— Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Jugoslavije
HAP	— Historijski arhiv Pazin
HSS	— Hrvatska seljačka stranka
JNOF	— Jedinствена narodnooslobodilačka fronta
KK KPH	— Kotarski komitet Komunističke partije Hrvatske
KNOO	— Kotarski narodnooslobodilački odbor
KPH	— Komunistička partija Hrvatske
KPJ	— Komunistička partija Jugoslavije
MNRR	— Muzej narodne revolucije Rijeka
NDH	— Nezavisna Država Hrvatska
NOB	— Narodnooslobodilačka borba
NOF	— Narodnooslobodilačka fronta
NOO	— Narodnooslobodilački odbor
NOP	— Narodnooslobodilački pokret
NOR	— Narodnooslobodilački rat
NOSV	— Narodnooslobodilačka vojska
NOV	— Narodnooslobodilačka vojska
SAD	— Sjedinjene Američke Države
SHS	— Srba, Hrvata i Slovenaca (Kraljevina)
SSSR	— Savez Sovjetskih Socijalističkih Republika
USAOH	— Ujedinjeni savez antifašističke omladine Hrvatske
USAOJ	— Ujedinjeni savez antifašističke omladine Jugoslavije
VŠ NOV i POJ	— Vrhovni štab narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije
ZAVNOH	— Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske

RIASSUNTO

RAPPORTI DEL COMITATO POPOLARE DISTRETTUALE DI LIBERAZIONE
DI KASTAV (CASTUA) DEL 1944

Antun Giron

Nel territori odi Kastav (Castua) già nel 1941 ebbero inizio gli organi rivoluzionari del potere popolare. Fino all'inizio del 1942 funzionò il Comitato principale del soccorso, e nel mese di gennaio 1942 venne formato il Comitato distrettuale del Fronte popolare di Liberazione il quale sotto questo nome funzionò fino verso la fine dell'anno. Nel dicembre del 1942 venne istituito Comitato Popolare distrettuale di Liberazione di Kastav il quale dal mese di marzo 1943 diventò l'organo competente del potere popolare provvisorio anche per il territorio di Grobnik. Dall'aprile fino al settembre 1943 il Distretto di Kastav (Kastav-Grobnik) si trova entro i limiti del Circondario di Hrvatsko primorje (Litorale croato).

Dopo lo sfacello dell'Italia il territorio di Grobnik venne escluso dal Distretto di Kastav, e Comitato Popolare distrettuale di Liberazione di Kastav estese la sua competenza anche su quella parte del territorio di Kastav la quale fino allora era integrata nel Regno d'Italia. Tutto il territorio di Kastav entrò allora nella compagine della regione dell'Istria la quale con le delibrazioni del Comitato Popolare regionale di Liberazione, del Comitato Popolare Provvisorio di Liberazione per l'Istria e dello ZAVNOH si unì con la madre patria. Dal mese di gennaio del 1944 fino alla liberazione finale il territorio di Kastav è un'unità amministrativo-territoriale della regione dell'Istria, come parte costitutiva del territorio di Buzet (Pinguente) fino al mese di giugno 1944 e poi del circondario di Rijeka (Fiume).

I rapporti del Comitato Popolare distrettuale di Liberazione di Kastav danno prova nel modo migliore del lavoro, l'attività e lo sviluppo dello stesso Comitato quale organo amministrativo e giudiziario della Croazia Federale nella Jugoslavia Democratica Federale. L'autore pubblica 24 rapporti fino adesso rinvenuti: questo materiale illustra l'attività del Comitato Popolare distrettuale di Liberazione di Kastav durante l'anno 1944.